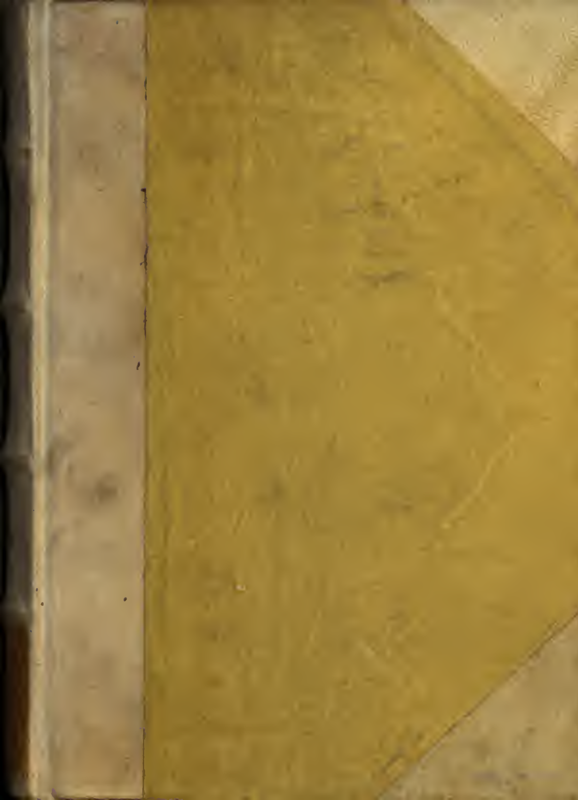

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA ALESSANDRINA
B
e
19
ROMA

DE STATVS, AC BELLI
RATIONE SERVANDA
CVM BELGIS, SIVE INFERIORIS
GERMANIAE PROVINCIIS.

ALIISQVE A LEGITIMO SVORVM Principum Dominio, & Obedientia Rebellantibus.

Discursus, & Animaduersiones.

D. IOANNIS BAPTISTÆ VALENZVELA
Velazquez Nobilis Hispani.

SACRI SVPREMI CONSILII IVSTITIAE REGNI Neapolis, & Collateralis Consiliarij. Regentis Regiam Cancellariam.

AD INVICTISSIMVM D. PHILIPPVM III.
Hispaniarum, Indiarum Noui Orbis, & vtriusque Siciliæ Regem Catholicum, Flandriæ Comitem, Dominum suum clementissimum.

Cum Argumentis, Summarijs, & Sententiarum notabilium Indice.

PRIVILEGIO, ET SVPERIORVM PERMISSV.

NEAPOLI,
Ex Typographia Tarquinij Longhi. M.DC.XX.

Lælius Abbas Taslius Deput. vidit.

M. Cornel. Tirobosc. Prædic. Ordin. approbat.

Imprimatur.

Alexander Boschius Episcop. Carinol. Vic. Gen. Neap.

Censura Doctissimi Viri V. I. D. Ioannis Laurentij Rogerij Primæ Cathedræ Legalis Iurisprudẽtiæ insignis Vniuersitatis Neapolitanæ perpetui moderatoris meritissimi.

Illustrissime, & Excellentissime Domine.

Quæ de Status, ac Belli ratione seruanda cum Belgis, siue Inferioris Germaniæ Prouincijs, laboriosè collecta; concinne disposita, prudenter diffinita, eruditissimè, æquè, ac pijssimè confirmata. exarauit Doctissimus integerrimus, atque absolutissimus Iuris Consultus. D. Regens Valenzuela Velazquez. Tũ ad Respublicas à Rebellium contumacia tutandas: Tum ad Inuictissimi Regis Nostri conseruandam, augendamque Maiestatem, non minus necessaria quam aptissima mihi visa sunt; Ideoque dignissima, vt non delitescant, sed in lucem prodeant. Die secunda Ianuarij. 1620.

V. E.

Humillimus seruus

Io. Laurentius Rogerius.

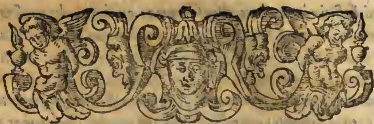

POTENTISSIMO

D. PHILIPPO TERTIO HISPANIARVM,

INDIARVM NOVI ORBIS, AC SICILIÆ
Vtriusque Regi Catholico, Flandriæ Comiti
DOMINO SVO

IOANNES BAPTISTA VALENZVELA VELAZQVEZ
Regni Neapolis Collateralis Consiliarius, Regens
Regiam Cancellariam.

S. & P. F. P.

CVM primum benignitate, & clementia Maiestatis Vestræ creatus fui Collateralis Consiliarius, & Regens Regiam Cancellariam huius Regni Neapolis, animaduertens varietatem, & magnitudinem causarum, quæ in Collaterali Consilio incidunt, & quotidie tractari solent, non solum circa materias Iustitiæ, & aliorum Iudicum, & Tribunalium directionem Sed etiam circa status regimen: Opere pretiũ duxi animum, & ingenium conuertere ad studia ciuilis doctrinæ, politiorisq; literaturæ intermissa annis quibus per prius inseruierã Maiestati Vestræ in eius Sacro Regio Consilio Regni præfati, in quo id mihi fuit curæ præcipuè, celeri causarum expeditioni, & distri-

a 2 bu-

butioni Iustitiæ incumbere, measq; operas quales quales præstare. & cum viderem ad præsens tempus impleri quo Vestra Maiestas pro innata sua pietate, & beneuolentia in subditos etiam demerentes, dignata fuit arma suspendere alias iustè, imo iustissimè declarata ad punitionem Rebellium Belgarum, opportunum putaui sequentes discursus tanquam tempori couenientes ad Vestram Maiestatem transmittere, vt ex illis elicere valeat quomodo, & qualiter se debeat habere contra rebelles si indurati extiterint in sua inobediētia, aut iniquas pacis cōditiones proponere studuerint, argumentū tractatione, & imitatione dignū, & licet ab aliquibus tactū, non satis hucusque pro maiestate, & magnitudine materiæ exaratum. Supplex itaque V. Maiestatem exoro, vt meis ausibus parcere dignetur. Et si è magna curarum, ac solicitudinum mole qua quotidie distringitur pro regimine suæ amplissimæ monarchiæ, & Catholicæ Ecclesiæ commodis, aliquod vel breue temporis spatium sibi supererit, suos pergratos oculos in eosdem discursus inijciat, vt illorum splendore viuificari incipiant, animique mei vigor augeatur ad maiora seruitia in dies impendenda Maiestati Vestræ. quam Deus Optimus Maximus incolumin seruet cum suorum statuum tranquillitate, & aliorum regnorum ab infidelibus possessorum adiectione, vt Christianæ Reipublicæ, & Sanctæ Sedi Apostolicæ, & Catholicæ Romanæ Ecclesiæ conuenit, & nos humiles vasalli, & serui Maiestatis Vestræ, continuè precamur. Neapoli die XXV. Aprilis. M. DC. XX.

IMPERATORI
REGIBVS
PRINCIPIBVS
DVCIBVS, ET
GVBERNATORIBVS
RERVMPVBLICARVM.

VM eo vsque humana nequitia processerit, vt subditi multoties erecta ceruice curent, & machinentur abijcere à se iugum obedientiæ, & reuerentiæ suorum legitimorum Principum, refractis pudoris, & conscientiæ claustris, ne dū seditiones, sed apertas, manifestasq; rebelliones aduersus illos faciendo, commouendoque alios tyrannos qui ipsis imperitent, seque offerant esse Duces, & à quibus defendantur, & foueantur illorum pestifera dogmata, & sectæ perditionis in Dei offensam, & trāquilli status eius Catholicæ, & Apostolicæ Romanæ Ecclesiæ turbationem: non potui me continere quin hos discursus in lucem prodire curarē. quorum doctrina, & admonitiones, & si solummodo videantur Maiestati Domini mei Regis Catholici directæ, insectenturque Neptuninos illos Belgarum Rebelles. nihilominus tamen alloquuntur etiam, & commonefaciunt, ac excitare intendunt, reliquos vos legitimos Principes, & Respublicas habentes dominatus, subditos, & vasallos, vt animaduertatis idem vobis in dies euenire posse, crescente malitia, & peruersitate malorum, vt ex eo cautiores efficiamini aduersus eos, ne in caput vestrum conuertatis diuinæ potentiæ, & vindictæ iram si dictos, aut alios similes Rebel-

les iuuare in animum induxeritis. Ideoque tanquam in publica; & communi causa omnes vires, neruosque intendatis, ac curetis magnopere, vt sæuum illud incendium, & flammæ extinguantur, quarum primæ scintillæ neglectæ solent nimis licentiosa libertate protendi ad id quod remotius, magisque reseruatum, & bene custoditum putabatur. Oro tamen, vt acceptum habeatis candorem animi mei & iuxta syncceritatem illius censuram mitem adhibeatis eius quod minus prudenter apparuerit scriptum pro qualitate, & magnitudine subiecti. Hoc enim solùm erit mihi præmium condignum, & coæquale, zelus publici boni quo sum commotus optans, desideransque vestrum diuturnum Imperium, Regnorum, Principatuum, Dominationumque exaltationem.

VALETE.

In

AD AVCTOREM
D. CAROLI BELAMOREI.

Epigramma.

NIliacis, ensem, ac librum, fert Cæsar in vndis,
Lustre, docens, vt dant litteræ, & arma decus,
Romani, Hispano, tu VALENSOLA Monarchæ
Augustum claro dogmate stemma refers.
Te regat imperio nascentes consule mundos
Fama in vtroque magis Cæsare nomen eris.

Aliud.

VALENSOLA, doces condignas regibus artes,
Queis regni valeant ferre decenter onus.
Has si rite student, tibi, & illis laude suorum
Diuinum æterni surget honoris opus.

D. IO: BAPTISTÆ VALENZVELA VELAZQVEZ
Regio à Latere Consiliario, & Neapolitani Regni
Regiæ Cancellariæ Regenti.

IOANNES BAPTISTA DE STEPHANO
Iurisconsul. Neapolitanus.

EPIGRAMMA.

ARmis ornatas, armatas legibus Vrbes,
VALLENZVELA tua vidimus artis Ope;
Regna Ornas, calamique tui, tu cuspide Munis,
Prælia cum Mauors inter acerba fremit.
Regna armas, scriptis tradens moderaminis artem,
Pax vbi pacatos ducit amica choros.
Vrge opera hac. (REGGENS) debebunt regna libellis,
Siuè Sagata tuis, siuè Togata tuis.

ALIVD.

COnsilio, calamoque virum Doctissime polles,
Mortale ad rectum ducis vtroque genus.
Hinc tua ab Occasu virtus dicetur ad Ortum,
Ibit, & a sera posteritate Recens;
Hauriet, & si quis populis præcepta Regendis
Ciuica, & ex animis eruta sensa tuis;
Ite procul Graij scriptores Ite Latini,
Et TACITO dicet cum leget ista Tace.

ALIVD.

SCripsisti, atque vrbis moderandæ, artemque modumque,
Quisque tui Calami munere tutus habet,
Pax viget alma? tuis Princeps regat artibus vrbes,
Stat Bellona? tuis artibus ille regat;
Viue Diù fælix mihi VALLENZVELA libellis,
Debet, & illa tuis, debet & ista tuis.

In

In librum Status, & Belli:

Domini Regentis
IOANNIS BAPTISTÆ VALENZVELÆ
Supremi Ordinis Consiliarij.

Carolus de Eybersbach.

REgna Therapnæus rexit Spartana Lycurgus
Et validis domuit legibus illa datis.
Mopsopiamque Solon fouit Salaminius Vrbem
Consilio, & studijs, Pindaricisque modis.
Belgia dumque fremens vesanis obstrepit armis
Imperio Regis subdere colla sui.
Hydricoma, atque instar bachatur Erynnis in almam
Ecclesiam, & Regem, Numina, & ipsa Dei.
En nouus iste Solon, inuicti gloria Regis
Austriadis; rutilans Thespiadumque iubar.
Ne magis obtundat gladios clementia Regis,
Et pereat belli pronuba seditio.
Protinus effrænes suadet compescere Belgas
Consilio, votis, legibus, arte, modis.

Aliud

In eundem Librum.

DVm tubæ clangunt statuum recuruæ
Belgicorum; timpana dumque contra
Regis inuictam Austriadis Tyaram
Rauca rebombant.
Dumque turgescunt animo rebelles
Subditi, & diro machinantur astu,
Exuant, vt colla iugo sacrati
Regis Iberi.

Dum quoque in Clerum, Ecclesiæque summum
(Væ misellis) Pontificem malignè
Sæuiunt, nec cœlicolas abhorrent
Temnere Diuos :
Magnus en Legum Arbiter, & Lycurgus
Nunc VALENZVELA hanc miserando cladem,
Hostium insultus ratione suadet
Frangere torbos.

Belgia, vt fractis lugeat morosa
Denique armis perfidia; ac beata
Inter omnes Pax vigeat, fidesque
Floreat alma.

AR-

ARGVMENTA

SEQVENTIVM DISCVRSVVM.

PARTIS PRIMAE.

PARTIS SECVNDAE.

Con-

Consideratio. 9. Pag. 187.

Vasalli Rebelles quid prætendere soleant, & quæ generentur præiudicia si Princeps cum illis conniueat. Quidque in hoc obseruauerint Principes magnanimi, & de damnis libertatis conscientiæ & Religionis Catholicæ conseruatione commodis.

Consideratio. 10. Pag. 202.

Princeps qualiter se debeat habere in pacibus feriendis, & in aduersitatibus, & de Romanorum robore, & constantia in illis, aliorumque Regum exempla, & de prudentia, ac fortitudine Principibus necessaria, & Magistratuum ordinibus quantum Reipublicæ conferant, & illius decori.

Consideratio. 11. Pag. 223.

Duellum quibus nationibus sit peculiare, Regemque alijs debere præstantiorem esse, & de fortitudine à temeritate aliena, & quando cunctatio, aut festinatio conueniant, deque Maiestate Regia, consilijs bellicis, prudentia, & stratagemmatibus, & exercituum conseruatione.

Consideratio. 12. Pag. 241.

Antiqua sequenda, & nouitates reijciendæ sunt, & in pacis tractatibus Religioni & Ecclesiæ non præiudicandum, nec conscientiæ libertas permittenda, & de damnis libertatis vasallorum.

Consideratio. 13. Pag. 249.

Principum facta diuersa à priuatorum actionibus, & qualiter conueniat illos Religiosos esse, & fidem seruare, & quid repræsentent in terris, quantumque conferat esse veritatis amatores, & abhorrere mendacia.

Con-

Consideratio. 14. Pag. 264.

Diffidentia prudens quam sit proficua, quamque periculosa negligentia, & securitas, & de vigilantia Principis, & Hispanorum victorijs aduersus Romanos, & Sarracenos.

Consideratio. 15. Pag. 271.

Reges debere imitari prædecessores, & de effectu consuetudinis, quãdoue rebelles sint admittendi ad reconciliationem, & Romanorũ in hoc mos. & in annullandis inhonestis pacis conditionibus.

Consideratio. 16. Pag. 240.

Arma quibus auferenda, aut quibus permittenda, & quantum Reipublicæ conferat illorum tractatio, & quibus ob rebellionem arma prohibita, & de inconuenientibus exortis ex assuefactione bellum gerendi, cum natione alias imbelli.

Consideratio. 17. Pag. 293.

Arma, & illorum exercitium quanti sint habenda, & Duces præstantes in pretio, & existimatione à Regibus habendi, & qualiter occurrendum calumnijs, quæ aduersus Duces insignes euulgari solent.

Consideratio. 18. Pag. 301.

Populus Israeliticus taliter à Philistijm erat oppressus, quod nec arma tenere, nec fabricare permittebatur, & Hispaniarum quæstatio à Mauris unde processerit, & de damnis pacis neglecto armorum vsu, & bella quare inuenta, & egregia facta inuidiæ obnoxia, & crimen lesæ Maiestatis qualiter incurratur laudesque Hispanorum militum recensentur, pluraque de illorum innata ui, & fidelitate, & de præmiorum præstatione.

Con-

DE

DISCVRSVS ET CONSIDERATIONES STATVS, ET BELLI:

CIRCA REBELLIONIS SVBDITORVM MATERIAM.

PARS PRIMA.

SVMMARIVM.

1 *Timore naturaliter afficitur, qui per tenebras incedit.*
2 *Belgica rebellio comparatur Hidræ, & Antæoni.*
3 *Maiestas, & prudentia D. Regis Catholici quare debeat rebellioni Belgicæ totis viribus occurrere.*
4 *Venia dignus est, qui in causa conseruationis Reipublicæ reperitur audax.*
5 *Reipublicæ vtilissima sunt dicenda, & consulenda.*
6 *Minerua Phidiæ propter perfectionem collocata in arcis summitate.*

INTRODVCTIO.

BSCVRITAS, & tenebræ naturaliter opprimunt cor illius, qui per inuia & aspera loca facit iter, efficiuntque, vt quodam
1 timore,† & oppressione animi afficiatur, vt non progrediatur vltra. Verum exorientibus Solis radijs, oculos aperit, illorumque acie itineris difficultatem compræhendit, & asperrimas rupes, cliuosaque loca alacri cum animo transit: Hoc naturali metu etiam num cor meum afficitur taliter vt cogar, per huiusmodi desertum, & salebras iter facere absque vllo alio lumine, quàm turbidæ, & si zelotypæ contemplationis, animaduertendo cum ingenij mei humili mediocritate, modicaq; experientia, an opprimi possit rebellio Belgica, capitum
2 multorum serpens, instar rediuiuæ † Hydræ repullulans, & superbus ille Antæon, quibus nisi Diuinus Hercules opponatur. (qui
3 est † fortitudo, prudentiaq; Maiestatis Domini Catholici Regis) facile cum irreparabili ruina finem causabunt tot sumptuosorum, splendidorumque Belgarum, seu inferioris Germaniæ statuum, charum, antiquumq; patrimonium eius, & multorum aliorum minabuntur interitum, quos Deus Optimus Maximus pro sua Diuina Clementia, sub regia eius corona conseruare dignetur. Et licet intellectus mei oculi turbati quodammodo sint, tetraque caligine offusi, non desinam tamen audere proferre, quod mecum
4 re vera sentio.† Venia quippe dignus est, qui in causa conseruationis Reipublicæ audax reperitur, vt ex Demosthenis sententia con
5 stat in oratione de Chersonesso in principio. † *Vtilissima* (inquit) *Reipublicæ tum dicenda, tum decernenda esse*. Non tamen in om-
6 nibus approbari, & acceptus fieri concupisco, cum solus † Phydias Mineruam eius tanquam perfectissimam in arcis summitate collocare meruerit, teste Plinio lib.35. naturalis Historiæ cap.8.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Elementa sunt principia totius corporalis compositionis.*
2 *Elementa naturæ facultatum fere contrariarum, inter se illigantur.*
3 *Homo creatus fuit ad imaginem Dei.*
4 *Homo superior est, & gubernator creatarum rerum.*
5 *Homines sunt superarum rerum spectatores.*
6 *Homo à natiuitatis instanti, est subiectus omni infortunio.*
7 *Philosophi antiqui in ortu puerorum flebant, & gaudebant in morte.*
8 *Homo est exemplum imbecillitatis.*
9 *Beatus nemo dicendus ante obitum.*
10 *Homo habet rationem pro armis.*
11 *Homo viuit in continua lucta, & palæstra.*
12 *Homo relictis armis rationis, meditatur alias artificiales vitæ contrarias.*
13 *Naturalis lex si obseruaretur homo homini non noceret.*
14 *Bella, violẽtia, & seruitutes fuere gentium iure introductæ.*
15 *Homines aciem mentis acuere ad formãdũ genus armorum.*
16 *Seruitus iure gentium est introducta.*
17 *Homines habent inter se quandam cognationem.*
18 *Homines quare deberent esse inter se vniti.*
19 *Homo est maior hominis inimicus.*
20 *Dicarchus philosophus probauit homini ab homine maiora mala obueniße quam aliunde*
21 *Homunciones superbia elati velut Gigantes contra suum Principem rebellarunt.*
22 *Dominus Rex Catholicus habet gubernacula in vtroque orbe.*
23 *Hecubæ dolor facie velata à pictoris ingeniosi manu significatus.*
24 *Belgicorum statuum miseria, & calamitas recensentur.*
25 *Reges instituti, vt faciant iudicium, & iustitiam.*
26 *Odia non debent esse hæreditaria.*
27 *Nabuchdonosor fecit decretum contra blasphemantes Deum Israel, quem adorabant Sydrach, Misach, & Abdenago.*
28 *Traiano Imperatori, quid dixerit vidua super ministranda illi Iustitia.*
29 *Dominus Rex Catholicus potest dici*

dici Imperator noui Orbis Orientalis, & Occidentalis.

30 *Mundus tunc foret fœlix, quando sapientes regnassent, aut Reges essent sapientes.*

31 *D. Rex Philippus Secundus fuit velut alter Salomon sapiens.*

32 *Publio Attilio primum concessus sapientis titulus à Romanis.*

33 *Aristides iustus cognominatus.*

34 *Prudentia, & bonitas desiderantur in Principe.*

35 *Rex sapiens Reipublicæ summũ bonum.*

36 *Principem iustum, & sapientem, habere contra se rebelles mirandum est.*

37 *Maiestas est impatiens consortis.*

38 *Violentiæ subditorum rebellium est obuiandum iusto bello.*

39 *Dei abscondita iudicia nemo explorat, aut immutare valet.*

40 *Fulmina altos montes, & turres eminentiores feriunt.*

41 *Reges expositi sunt tanquam signum ad sagittam.*

42 *Monarcha magnus magis subiacet fortunæ.*

43 *Diadema regium quam graue ab aliquibus habitum.*

44 *Tiberius quare diu recusauerit Imperium Romanum.*

45 *Antigonus dixit regnum esse splendidam seruitutem.*

46 *Regum proprium est noctes agere insomnes pro tranquillitate populi.*

47 *Regum Coronæ aculeatæ, & spinosæ quare effingantur.*

48 *Principatus est summi laboris, & periculi.*

49 *Saturninus Augustus, quid dixerit, cum purpura indueretur.*

50 *Aegyptij in coronis regum quare aspidem depingi facerent.*

51 *Tolerabilius est, non acquirere, quam amittere.*

52 *Infortunij genus infœlicissimum est, fuisse fœlicem.*

53 *Reges portare censentur onerosum lapidem Sisyphi.*

54 *Virtus omni tempore firma, & tranquilla est.*

55 *Fortis animus, & magnus, ex quibus agnoscatur.*

56 *Seditiones solet Deus permittere ad maiorem Principum gloriam.*

57 *Vitia sæpè incedunt sub virtutum habitu, & Sathan solet transfigurari in Angelum lucis.*

ARGVMENTVM.

Hominis natura, & dignitas recensetur, & eius deprauatio à primæuo origine, quareque vnus alteri contrarietur, & de incommodis imperij, & regni quareque Deus permittat seditiones, rebellionesque aduersus illos exoriri.

CONSIDERATIO I.

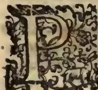

Erspicua res est Deum apposuisse talem ordinem, & consonantiam in cœlorum motu, & elementorum
1 varietate † quæ sunt principia totius corporalis compositionis, vt Petrus Greg. ait lib. 1. de Repub. cap. 1. num. 16. quod illis inter se contrariantibus, colluctantibusque (quia faculta-
2 tum ferè contrariarum) † ex ijs omnibus vnitis, talis procederet harmonia, vt alter alteri non repugnaret, veluti, Cassiodorus ait lib. 2. var. epist. 39. *Elementa, quæ inter se contraria intelliguntur, varietate pugnare, sibi mutuis complexionibus illigantur, & mirabili fœdere ratione coniunguntur*, è quorum temperantia Terra sinum suum vermiculatum haberet, ob creaturarum varietatem. Sed cum in ipsa varium animalium genus creaturus esset, contrarias quoque qualitates in ipsis inesse opus erat, ac pro eorundem tutela, & conseruatione vnicuique ipsorum arma peculiaria tribuere, Seneca lib. 4. de benefic. cap. 18. dicens *Fac nos singulos quid sumus præda animalium, quoniam cæteris animalibus in tutelam sui satis viriū est, hominem imbecillitas cingit*. Greg. Lop. Madera. lib. 1 excell. Hisp. cap. 1.

3 Sed † cum formasset hominem ad imaginem suam, Genes. cap. 1. Sapient. cap. 2. & Psal. 8. Stobæus Serm. 116. qui est, vt Plutarchus inquit libro de exilio post Platonem, cælestis planta, fecit eum, vt Lactantius lib. 3. de falsa scient. cap.
4 10. ait, † Superiorem, & gubernatorem creatarum rerum, Petrus Greg. de Repub. lib. 7. cap. 11. num. 3. Et vt ait idem Petrus Gregor. de Repub. lib. 1. c. 3. num. 5. posuit eum tanquam centrum, in quem velut lineæ omnes res tangerent, & infudit

ei viuam quandam contemplatione secretorum Cœli ad quæ
5 continuò aspirare deberet † *Sunt* inquit Cicero lib. 2. de Nat. Deor. *è terra homines, non vt incolæ, atque habitatores; Sed quasi spectatores superarum rerum, atque cælestium, quarum spectaculum ad nullum aliud genus animantium pertinet.* Balduin. de instit. Hist. in fine, Stobæus serm. 45. vt homo esset se positus & segregatus ab humanis rebus, in quibus eum debilem fecerat, non tribuendo illi ciuitatem permanentem in terra, vt ait D. Paulus 2. ad Hebr.
6 cap. 13. † & à natiuitatis instanti cum luctu, & suspirijs cognoscere dedit esse omnis infortunij capacem, egenum, nudum, & inermem, S. Thom. Opusc. 20 de Regimine Princip. Lactant. Firmian. de opificio Dei cap. 2. Diuus Augustinus de visitat. infirmorum dicens *quis numerare posset præsentis vitæ molestias, esurire, sitire, algere, lassari, & innumerabilia quæ ex ipsa consuetudine nobis domestica sunt, Denique cum audacia pronuncio quod principium vitæ hominis, initium dolorum est, & ideo homo moriendo fit de seruo dominus, certus de dubio, de mi-*
7 *sero beatus* † agnouerūtq; Philosophi antiqui, qui in ortu puerorum flebant, in morte autem gaudebant, significantes, quod homo ad laborem nascitur, moritur ad requiem, Alex. ab Alexan. lib. 2. dier. genial. cap. 25. Clicthoueus lib. de regis offi-
8 cio cap. 16. pag. 57. † Est enim homo vt ex Arist. tradit Ioan. Stobæ. sermo. 96. imbecillitatis exemplum, temporis spolium, fortunæ lusus, inconstantiæ imago, inuidiæ, & calamitatis trutina. Homerusquè lib. 18. Iliad. ait *ex his quæ terram serpunt, spirantque per amplam, Nil vt homo est æquè miserum putandum.* Seneca lib. 14. epist. 96.
9 † Quò tendit, quod Cræsus cū omnium mortalium se fœlicissimum crederet, monitus est à Solone neminem ante cineres beatum dicendum quod quoad viuimus periculum sit ne instabilis huius mundi fælicitas dolore aliquo contaminetur, vt refert Plutarchus in Solone. Herodot. lib. 1. Petrus Gregor. lib. 6. de Republi. cap. 3. num. 10. & lib. 26. cap. 3. num. 9. tradideratquè lib. 5. cap. 5. num. 9. & 10. recensetquè Iustus Lipsius in monitis, & exemplis politicis c. 14. §. 10.

10 † Est

10 † Est enim homo solum rationi subiectus, quam sibi pro armis natura tradidit, vt ait Aristot. lib. 1. de Republi. Acciaiolus ad lib. 7. politicorum eiusdem fol. 243. Seneca lib. 4. de benefic. cap. 18. Pontan. lib. de Sermone cap. 1. Ioan. Stobæ. sermo. 51. Plutar. in libro de auditione in princip. & libello de fortuna, Petrus Magnus tracta. de consilio cap. 14. Vannozius in animaduersio. polit. volu. 2. num.

11 37. † Cum viueret, vt inquit Diu. Paul. ad Roma. cap. 7. & Iob eod. capite, in cõtinua colluctatione, & militia medius in palæstra, aut bello variorum affectuum, iniuriarumq́; sentiendo in se diuersam legem ab illa quam ratio, & intellectus sibi dictarent, Marc. Tull. in somnium Scipionis vbi Macrob. lib. 1. cap. 14. Boetius lib. 3. de consolatione Manilius lib. 5. astronom. Vt victor euadens rerum seculi huius gloriosum referret triũphum. Diuus Paulus 2. ad Timoth. c. 2.

12 † Sed homo ipse propria sibi damna procurans, vt Homer. ait in princ. lib. 1. Odissex temperatis armis rationis relictis, ac abiectis, continuè meditatur alia artificialia, quæ abhorret natura, quærẽs semitarum compendia ad breuiandam viam eius miseræ, & fragilis vitæ, nam, vt ex Seneca, tradit Vannoz. in dictis animaduersionibus politicis volum. 3. num. 1330. *Nos non accepimus breuem vitam, sed fecimus nec inopes eius, sed prodigi sumus, sicut amplæ, & regiæ opes, vbi ad malum dominum peruenerunt, momento dissipantur, at quamuis modicæ si bono custodi traditæ sunt, vsu crescunt, ita nostra ætas bene disponenti multum patet*, verba sunt Senecæ libro vnico de breuitate vitæ ad Paulinum c. 1.

13 † Et ita naturali lege violata, & rupta, qua obseruata, ait Cicero lib. 3. officior. homo homini nocere non potest

14 † inuenit homo aliud nouum genus legis, vt ait Imperator Iustinianus in §. 1. inst. de Libertinis I.C. Caius in l. 1. ff. de ijs, qui sunt sui, vel alieni iuris Hermogenia. in l. manumissiones; & Vlpian. in l. ex hoc iure ff. de iust. & iure, in quo includuntur bella, violentiæ, seruitutes miserabiles, & rebellio-

nes, ac inordinati affectus, effectusque. Polyb. lib. 5. pag. 483. Iustinus lib. 38. historiar. Seneca dicta epist. 96. vbi ait *Non priuatim solum, sed publice furimus, Homicidia compescimus, & singulas cædes. Quid bella, & occisarum gentium gloriosum scelus? Non auaritia, non crudelitas modum nouit, Et ista quandiu furtim, & à singulis fiunt, minusque noxia, minusque monstruosa sunt. Ex Senatus Consultis, plebisque scitis sæua exercentur, & publicè iubentur vetita, priuatimque commissa capite luerent, tamen quia paludati fecere laudamus. Non pudet hominis mitissimum genus gaudere sanguine alterno, bella gerere, gerendaque liberis tradere cum inter se etiam mutis ac feris pax sit, Aduersus tam potentem, explicitumque late furorem operosior philosophia facta est, & tantum sibi virium sumpsit, quantum his, aduersus, quæ parabatur accesserat* † ad quorum

15 executionem aciem mentis acuere formantes varium genus instrumentorum, & armorum de quibus Veget. Valtrinus quē de re militari, ac Lipsius de Romana militia, destruentes homines quantum est ipsis possibile naturā ipsā, vt ait M. Tulli. lib. 1. de legib. lib. 2. de officijs, & lib. 5. de finibus Lactant. Firmian. lib. 5. diuinar. institutio. cap. 8. Simanc. lib. 3. de Repub. cap. 1. num. 9 Tibull. dolens lib. 1. eleg. 10. dum ait.

Quis fuit horrendo primus, qui protulit enses?
Quam ferus, & verè ferreus ille fuit.
Tunc cædes hominum generi, tunc prælia nata
Tunc breuiter diræ mortis aperta via est.
At nihil ille miser meruit nos ad mala nostra
Vertimus in sæuas quod dedit ille feras.

16 † Et cum secundum Crisippum philosophum, vt in eius vita refert Diogenes Laertius, & Marc. Tull. lib. 1. officior. ac Iurisconsultorum sententia l. non tantum 6. ff. de appellatio. l. seruus ff. de seruis exportan. & Imp. Iustinian. in Auth.

Auth.de non eligen.secundo nuben.cap.1.collat.1. vna ex caussis, quibus nascuntur homines, sit, vt alij alios iuuare va-
17 leant † memores cognationem quandam naturam inter eos constituisse, vt Florentinus ait in l. vt vim ff. de iust. & iure, Seneca dicta epist.96. dicens. *Omne hoc quod vides, quo diuina, atque humana conclusa sunt, vnum est, membra sumus corporis magni. Natura nos cognatos edidit, cum ex ijsdem, & in eadem gigneret; Hæc nobis amorem indidit mutuum, & sociabiles fecit, illa æquum, iustumque composuit. Ex illius constitutione miserius est nocere, quàm lædi, ex illius imperio paratæ sunt iuuantis manus*; Quintilian.declamatio.in gladiatore, Martin.Vran.consi.4.num.10. tomo 2. Adeo vt sapientes mortale genus vnum hominem esse testati sint, quoniam omnes à cunctis casibus suis indiuisos esse voluerunt, vt Cassiodor. ait lib. 11. variar.cap. 17. se ipsos impediunt, & parcali fato incidunt filum.
18 † Imò cum inter se vniti esse deberent vinculo pietatis, & mutuæ generalis commiserationis agnoscendi se taliter vitreos, & subiectos cuilibet intemperiei, vt lamentatur Iob cap. 8. & dicitur Ecclesiast. cap.12. & tradit Stobæ. sermo.96. sequuntur opinio-
19 nem diuersam † cum non sit maior hominis inimicus, quã homo ipse, secundum Xenophontem de Pędia Cyri. adeo vt Seneca libro de moribus dixerit, quod homo est inimicissimus hominis, & epistola 104. *ab homine homini quotidianum periculum, aduersus hoc te expedi, hoc intentis oculis intuere*. Simanc.lib.3.de Repub.cap.1.num.5. 6. & 9. Bartholom. Agricola lib. 1. Symboli Pythagorici cap. 5. Ideoque meritò Nicœta lib. 3. Annal. Manuelis Comneni ait: Draconem quidem, & Leonem, qui videt, aut audit in montibus statim declinat; lachrimis, & precibus etiam latro mitigatur; Ad virum verò alijs insidiantem, qui aliud lingua promptum, aliud pectore clausum habet cauendum, magna sapientia est opus, & numinis auxilio, dicebatque Aeneas Syluius in lib.de Mundo Vniuerso, quod manus humana, quæcunque

facit eadem destruit, nec vllum est tutum homini refu-
20 gium. † Vnde Marcus Tullius lib. 2. offic. dixit, quod Dicarchus Philosophus Peripateticus librum scripsit, in quo positis, & designatis causis omnibus pestium, inundationum Maris, & Fluminum, destructionem incendiorum, & ferarum bestiarum, quæ diuersis temporibus occiderūt magnum hominum numerum, facta computatione, & comparatione summæ illorum, qui occisi fuere per manus aliorum hominum in bellis, & rebellionibus, sunt incomparabiliter plures multò isti, quàm illi, Simanc. d. num. 9. cap. 1. de Repub. Cuius causa, maiori ex parte est Ambitio, & inordinatus affectus non obediendi, aut alienas res vsurpandi, ex quo oriuntur tot mortes violentæ Regum, &
21 destructiones regnorum. † Hoc equidem ego mecū perpendens, & per experientiam quoque videns ad talem procedendi terminum, hoc insatiabile desiderium, quod de terra exorti, & eleuati quidam noui Gigantes, vel homunciones potius, (vt Aristides dicebat in Orat: quam ad Rhodios mittebat) conspiratione facta Dijs Gigantum more congrediantur illorum æmuli facti vnitis Olympijs montibus Ouid. lib. 1. Metam. Goropius Beccanus in Gigantomach. Macrobius lib. 1. Saturn. cap. 20. Officin. histor. lib. 1. cap. 8. & turribus Babylonicis extructis Genes. cap. 11. superposita cogitatione superba, ex immodica, & inordinata quadam ambitione, & vanis quibusdam imaginationibus, in nouum, turpissimumque genus tyrannidis incidētes præcipiti quodam volatu ascen-
22 dere spumarunt † Quocirca cum Regia Catholica Maiestas felices teneat gubernationis habenas, currumque Solis à summo rerum Motore sibi traditum, vt alter Phœbus de quo Ouid: 2. Metam. prudentia cùm singulari regat; vt splendore suo illuminet, & circumdet orientale, & occidentale imperium; nihilominus hac tempestate, (proh dolor) Mundus vndequaque tàm sæuis belli flammis incenditur, tàm dira sanguinis effusione inquinatur, tamque mæstis ob multorum innocen-

tem

tem vtriusque sexus mortem, luctibus impletur, vt nec potens illè Athlas polorum Axen super humeros eius resplendentem amplius sufferre posse videatur. Nam cum sit super eis mouenda machina regnorum Sacræ Maiestatis Catholicæ, magnopere suspirarunt, curaruntque septentrionalem Belgarum polum intestinis bellis turbare, atque corrumpere, vt reliquas suas ditiones, & regiones, secundum suum desiderium, tranquillis, ordinatisque prudentiæ cursibus regere nequiret, ac proinde necesse est, omnium membrorum robur, debili huic cordi communicare, vt mysticum Christianæ Reipub. corpus, & columna, eiusdemque fidei defensor qui à Deo, solus in his terris est, Regia Catholica Maiestas nouis in posterum possit magnificari iuribus, singulari cũ Ecclesiæ Catholicæ Romanæ decore, cuius splendor in hac motuum turbulentia, ita obumbratus videtur, in hac nostra Hierusalem, eiusque color adeò mutatus, vt ad viuũ super eam possimus lugere cum lachrimis diuini Prophetæ Hieremię cap. 1. & 3. Threnor. Nam cum non possit ad viuum ita depingi, remanebit velata, & operta silentij velo,
23 † quemadmodum altera Hecuba, cuius dolor, cum subtili penicillo exprimi non posset, ingeniosi artificis, velamine saltem faciei significatus dicitur, vt in sacrificio Iphigeniæ Timantes velatum parentis vultũ effinxit, Rauis. Tex. in officina tom. 2. pag. 241. Et inde magis vbi doctæ Phydiæ, Apellis, & Parrhasij manus tremerent, cordisque dolore oppressi, arteriæ debitum suum officium non facerent, si deplorandam statuum suorum desolationem Sacr. Reg. Cathol. Maiestati ostendere
24 voluissent † Et quamuis non deficerent riui sanguinis miserabiliter effusi, quibus ipsorum pictura vermiculari posset; non possent tamen tàm varij, & excellentes colores reperiri, vt eandem ad exquisitam suam perfectionem, & viuacitatem reddant; quin remaneant quædam vmbræ, aut lineamenta veræ imaginis, quam exprimere deberent; ita vt artificialis tantum modo, & non naturalis extaret

ret motus; vt amarè plorat, pura, & ſyncera noſtra fides Catholica Romana, cui pro nunc miſerum hunc relinquamus luctum, cum ad viuum ſentiat occaſum miſerandorum horum ſtatuum, magnificorum Belgiæ templorum ruinas, tot bonos, fideleſque vaſallos, qui bus Reg. Catholica Maieſtas imperat, fouetque tot deſolatas, ac miſerabiles viduas, tot ephebos orphanos, & pios deniquc viros religioſos, qui abſque vllo patrocinio, ac defenſione exanimes quaſi, innocentem ſuum ſanguinem multoties effundere coguntur & quod peius eſt, non valent ſignificare quod in dies patiuntur; ſed oculos ad cœlum tollentes, paulatimque eos Hiſpaniam verſus vertentes, debili, fragilique quadam voce ad Sacram Regiam Maieſtatem Catholicam tanquam ad ſecurum Aſylum, eorundemque Regem, ac Dominũ confugientes, animis proſtratis eius gratiam implorantes vt ſub alarum ſuarum vmbra eos ponat, & protegat, Pſalm. 16. priuſquam miſeram finiāt vitam, inter ſecretos, & timidos illos ſingultus quibus ad eundem clamitant, non audentes inter rabidos illos Lupos afflictum ſuum ſtatum palam lugere; ſed velut ſedentes in ripis inconſtantis huiuſce Babyloniç, ſuſpenſiſque ſanctis fidei inſtrumentis, in infructuoſis ſalicibus, Pſalm. 136. cum Propheta Habacuc cap. 1. vociferantur. *Vſquequō Domine clamabo, & non exaudies? Vociferabor ad te vim patiens? Quare oſtendiſti mihi iniquitatem, & laborem, videre prædam, & iniuſtitiam contra me, & factum eſt iudicium, & contradictio potentior cum iuſti ſint ſub iniquorum pedes; Deus te Principem fecit in poſſeſſione eius, liberā eius populum de manu inimicorum*
25 *circuientium eum* † & fac illi iudicium, & iuſtitiam, 3. Reg. cap. 10. c. Regum officium 23 q. 5. ex D. Hieronym. ſuper Ierem: cap. 22. Sinamus lugeat chriſtiana, & timida Mater, quæ videt miſellos ſuos filios ſine baptiſmo ad perpetuas inferni pœnas damnatos, & quod nequaquam ſibi permiſſum ſit in ſacra illos fide inſtituere; & quod magis, magiſque piam eius mentem peſſundat, teneram eorum ætatem

1-4

tem hæresibus induratam, cum decem, & septem annorum rebellione iam iam contra Deum, & Regem suum armis flagrari, exequentes
26 odium † cuius hæreditate inquit Seneca lib. 2. de ira cap. 34. Non est iniquior res in Repub: Quintilian. declam. 9. in gladiatore Cassiodorus lib. 8. epist. 1. dicens, *Claudantur odia cum sepultis*. Et alios filios, qui propter sequutam Iesu Christi fidem manibus suorummet parentum ante oculos conspicatur mortuos
27 † Nabuchodonosor Daniel cap. 3. decreuit, vt quicunque dixissent blasphemiam in Deum Sydrach, Misach, & Abdenago in interitum irẽt, & domus eorum in perditionem. Si ergò Rex alienigena, ne blasphemeretur Deus Israel, qui potuit tres pueros de igne ardentis fornacis liberare, prohibuit; Quare non sæuiunt Reges Christiani, quia Christus exsufflatur, à quo non solùm tres pueri; sed totus terrarum Orbis, cum ipsis Regibus, & Principibus à Gehennæ incendijs liberatur. Quando vident Christum à quo liberati sunt exsufflari inter Christianos. Quando audiunt dici Christiano, Dic te non esse Christianum? talia facere volunt, saltem talia patiuntur. D. August. super Ioa. tract. 11. ad caput 3. & refertur in cap. quando vult 23. q.
28 4. c. si propterea 23. q. 5. † Quot viduæ sunt, quæ possent Maiestatem Catholicam acclamare illius instar, cui filius optimus, & innocentissimus iuuenis insons, & sine vlla culpa occisus fuerat, quæ Traiano dixit, vt referunt Ioan. Salisber. lib. 5. in Policrat. c. 8 Aelius Spartia: in Traian Borrellus ad Bellug. in Specul. Princ. in proę: Author Politiæ de regno contra Machia. lib. 3. Theor. 35. pag. 348. *Imperator est nè possibile, quod te imperante tam atrocem, & grauem ego patiar iniuriam?* Est ne possibile, quod tyrannus sic me valeat affligere in hoc aureo seculo Maiestatis Vestrę, tempore quo subiugat & acquirit, vel sola armorum ostentatione, noua regna, &
29 dominia, † valens dignè coronari Magnus Imperator noui orbis orientalis, & occidentalis, vt tradit Gregor. Lopez Madera Consiliarius Supremi

mi Consilij Castellæ in libro
de Excellentijs Hispaniæ c. 9
num.4.& 5. & vir doctus Ca
millus Borrell. de præstantia
Regis Cathol.cap.47.num.6.
Possibile ne est quod astus, &
versutia prauorum habeat
præualere meo damno, & ia-
ctura aduersus Principem
prudentia, & magnitudine
30 valentem † in quo impletum
agnoscimus cœlebre Plato-
nis dictum Dialogo 5.de Re-
publica,vel de iusto,asserentis
tunc mundum fœlicem futu-
rũ fore qñ Sapientes regnare
inciperent, aut Reges esse Sa
pientes,vt per Boet.de cõsola
tio.lib.1.,psa 4.Io.Stob.sermo
41.de Republ.Greg.Lop.Ma
dera vbi proxi. c.7.n.4. Sene
ca Epist.91.ad Lucill. Vanno
zius lib. 1. polit. animad. nu.
510. dicens ꝙ seculum illud
foret aureum si regnarent Sa
pientes:ait Seneca, *Pænes sa-
pientes aureo seculo regnum
erat. Hi continebant manus,
& inferiores à validioribus
tutabantur.suadebant,dissuade
bantque,& vtilia, & inutilia
dissuadebant; Horum pruden-
tia,ne quid deesset suis prouide
bat: Fortitudo arcebat pericu-
la,beneficijs augebat,ornabat-
que subiectos:officium erat im-
perare, non regnum*. Cum
& Demosthenes in orat: con-
tra Theocrinē protulerit: Tũ
Rempub.se optimè habere,
cum modesti & prudentes vi-
31 ri ipsam administrarent †
Cum igitur Sacr. Reg. Ma-
iestati Domini Philippi II.
Parenti Maiestatis vestræ,
immortalis memoriæ velut al
teri Salomoni 3.Reg. cap. 3.
Deus concesserit cœli sapien
tiam, tali cum incremento,ac
virtutum ornamento,illustrã-
32 do eum † Sapientis titulo, vt
alteri Publio Attilio leg. 2. §.
deinde sextus ff. de origine
Iuris,Albanus lib.1.Polit.c.1.
euenit, qui primus memora-
tur à Senatu Romano,eiusmo
di magnificatus agnomine,
33 † ac iusti,vt alteri Aristidi no
mē datũ, vt tradit Seneca lib.
4.de Beneficijs c.27.Plutarc.
in Aristid.Skualemb.de regio
animo p.1.pa.129. Vãnozius
in Animad.Polit.to.3 n.1231
Patritius lib.5.de Regno c.11
34 † sublimãdo ipsum in bonita
te,& prudentia, quæ virtutes
in Principe desiderantur, vt
ex lib. Reg. 3. cap. 1. Arri-
gius de bonitate Princip. c.
19. tribuendoque sibi, quod
Eccle-

Ecclesiastici cap. 19. promittitur discursum,& intellectum
35 † vt adimpleatur id, quod Deus dicit per Ecclesiasticum cap. 10. *Iudex sapiens iudicabit populum suum, & principatus sensati stabilis erit, secundum Iudicem populi, sic, & ministri eius. Qualis Rector est Ciuitatis, tales, & inhabitantes in ea. Rex insipiens perdet populum suum, &* Ciuitates *inhabitabuntur per sensum potentium*. Et Sapien. cap. 6. Sapientia clamat: *Ad vos Reges sunt hi sermones mei, vt discatis sapientiam, & non excidatis.* Et in eodem loco: *Concupiscentia sapientiæ deducit ad regnum perpetuum. Si ergo delectamini sedibus, & sceptris, ò Reges populi diligite sapientiam, vt in perpetuum regnetis.* Verè Rex sapiens est stabilimentum populi, Paris de Puteo de Syndic. verbo *Rex autem* num. 15. & Prouerb. cap. 20. *Dissipat impios Rex sapiens, & incuruat super eos fornicem*: Circumstantiæ istæ satis arduum reddunt istorum
36 statuum negotium † Videtur enim in mundo simul stare non potuisse Monarcham tam præstantem, & contra ipsum tot conspirationes, ac rebellionem tam longo temporis interuallo, (decem, & septem nimirum annorum) viguisse, vt non incomptè possimus dicere cum Propheta Habacuc cap. 1. *Aspicite in Gentibus, & videte; admiramini, & obstupescite, quia opus factum est in diebus vestris, quod nemo credet, cum narrabitur.*
37 † Nã vt aiunt Lucanus lib. 1. Pharsal. & Siman. lib. 3. de Repub. cap. 3. Maiestas impatiẽs consortis est; Idem sensit Homerus ingeniorum vertex lib. 1. Iliad. Petrus Aerod. lib. 7 rer. iudic. tit 3. cap. 13. nec bellum in Mundum intrasset, si inferior aliquis non desiderasset æqualis fieri magnitudini
38 alterius † cuius violentiæ resisti debet, immò eadem opprimi iusto, & salutari bello, Cæl. Calcagn. ad Aristot. Polit. nu. 32. Leuit. cap. 26. Exod. cap. 27. Farin. de delictis q. 20. nu. 124. & authoritate Andreæ de Isernia Tiber. Decia. tract. crimin. lib. 7. cap. 39. num. 40 qui memorat exempla Caroli V. contra Federicum Saxoniæ Ducem, & Lantgrauium Ducem Hassiæ, Regis Galliæ contra Armiraleum suum, &

contra

contra Principem Condè, & nouissime D. Philippi II. Hispaniarum Regis contra rebelles in Flandria, & meritò, cum sit vlcus, quod sua contagione sanum, syncerumquè corrumpit, Polyb. lib. 1. histor. versic. *Vt enim.* F. Vardent. sup. Ruth cap. 2. sect. 9. cap. resecandæ 24 q. 3. Dignum profectò animaduersione erit, cum futuris seculis memorabuntur successus varij, qui sub fęlici Sacr. Maiest. Catholicæ regimine in regnis eius passim contigerunt, prçsertim, cùm tàm inopinatam contrarietatem, & repugnantiam quæ sub naturali ratione nequaquam consistere posse videtur, inuenerint. Si quis etenim admiratione detêtus fuerit, cum tot virtutibus heroicis illustratam viderit Hispaniam nostram ex vnius prudentissimi scilicet Regis moderamine, è contra etiam Mũdum tot, tamque œnormibus delictis squalentem, tum rebellium, & Vasallorum insolentiam, magnoperè detestabitur. Et si in sferico orbe gloriosissimorum Hispaniæ Regum depictus, & affabrè designatus vnius Catholici, & iustitiæ cultoris Regis animus, vt in bello experti, & in pace mansueti perpendetur; è cõtra quoque in globo istius Mundi, quem Deus pro diuina sua clementia in manus tradidit illi, ex peruersorum hominum improbitate in splendidis præsertim Belgiæ statibus, amissis virtutum coloribus, ita vitijs scatere, vt S. R. Maiestas, quæ illos prius, summa cum animi delectatione florentes viderat, nunc demùm eosdem, quasi in vilipendium, & abiectionem magnitudinis suę, caliginosa quapiã, densaque delictorum nube in cordibus dilectorum, antiquorumque Vasallorum insita, vacillare, ita vt eorum quos primùm in honore posuerat, arma nunc splendescere videantur. Vltimo Prouincias rebellatas, accensasque varijs hæresum generibus, vt glos. 2. ait, in cap. inter hæc Hircum de pœnitent. dist. 3.

39 † Secretò forsan Dei iudicio, cuius animum explorabit nemo; nec iudicium addendo, aut detrahendo, mutabit. Nã vt inquit Nicæta in Annal. Ioannis Comneni, *Hominum cogitationes lubricæ sunt; Dei verò*

vero consilium non est irritũ,
40 *nec mutabile* † Hæc sunt fu-
rentia fulmina, quæ maiori
ex parte cadunt in profundũ
pelagus quàm in paruos ri-
uulos, tardáq; flumina, & quã
doq; feriunt altos mõtes, tur-
resq; eminentiores, quàm hu-
41 miles casas † Dicebat Fride
ricus iij. Imp. Reges, quasi si-
gnum ad sagittam expositos
esse, & turres præaltas fulgu-
ra ferire, humilia præterire
tecta, vt ex Aenea Syluio in
Comment. libr. 1. de dictis
memorabilibus Alphonsi tra
didit Schualenbergius de re-
42 gio animo p. 2. pag. 438. † ista
est fortuna cui magnus Mo-
narcha subiacet. Scripsit e-
nim prudenter Seuerinus ille
Boetius in 2. de Cõsolatione:
*Quis enim est tàm compositæ
fœlicitatis, vt non aliqua ex
parte, cum statu sui qualita-
te rixetur. Anxia enim res
est, tam compositæ fœlicitatis,
humanorũ conditio bonorum,
& quæ vel nunquam tota pro
ueniat, vel nunquam perpetuo
subsistat, & nemo facilè cum
fortunæ suæ conditione concor-
dat; Inest enim singulis quod
inexpertus ignoret, expertus
exhorreat, & perexigua sunt,
quæ fortunatissimis summam*
43 *beatitudinis detrahunt.* † Et
quod timebat Rex ille, de quo
Valerius Maximus loquitur,
quem, cum subditi vellent re
gio diademate coronare,
priùs illud diadema in manus
suas recepit, & post aliquod
temporis spatium dixit: *O
nobilem magis, quam fœlicem
pannum quem, si quis penitùs
cognoscat, quàm multis pericu
lis sollicitudinibus, ac miserijs
sit refertum, ne humi quidem
iacentem tollere dignaretur.*
Paul. Manut. lib. 7. Apopht.
44 † Vnde Tiberius Imperator
referentibus Suetonio in Ti-
ber. c. 24. Corn. Tacit. libr. 1.
Annal. Siman. libr. 9. de Re-
pub. c. 1. Xenophon. in Hyero
ne. Gambarur. in discur. po-
lit. pag. 352. diú recusauit im
perium, adhortantes amicos
increpans vt ignaros, quanta
bellua esset imperium; tandẽ
quasi coactus & quęrens mi-
seram, & onerosam sibi iniun
45 gi seruitutem, recepit † Vn-
dè ingenuè Rex Antigonus
cum filinm de regni cura
moneret, ingenuè fassus, &
præfatus est: Nil aliud re-
gnum esse, quam splendidam
seruitutem, Aelia. lib. 2. de

var.hist.cap.20.P. Greg.libr. 6.de Repub.c.3.nu.16.Quoniam populus non causa Gubernatoris; sed è contra, Gubernator causa populi sit.Seruit ergò Gubernator populo,
46 sicut Pastor ouili † Est enim Regum proprium, insomnes trahere noctes,vt populi sub omni tranquillitate degant, quemadmodum Epaminondas Thebanus ciuibus in ludos,festa,& conuiuia solutis, solus arma,męniaq; lustrabat, dicens,se vigilare, ac ieiunare,quò alijs dormire,genioq;
47 indulgere liceret. † Nec immeritò Regũ coronas aculeatas,& spinosas effingũt,vt ait Caro.Pasch.li.9.de coronis c. 13. ceù tristificas,& ãxiferas.
48 † Est enim Principatus, tum summi laboris, & periculi; tũ magnæ cautionis, & seruitutis, vt tradit Albanus Spinasati. libr.1. Polit.cap.14.laudans Traianum, quod Senatum, Patrem, appellare solitus, se tantùm laboris mini-
49 strum diceret. † Quis Saturnini Augusti non meminit, cum à suis purpura imperatoria indueretur, dixisse ferunt. *Nescitis amici, nescitis quid mali sit, imperare; Gladij nostris impendent ceruicibus, iminent hastæ, timentur hostes, comites formidan-*
50 *tur* † Hoc voluerunt significare antiqui Aegyptiorum Reges, de quibus ait Cælius Rhodiginus lib. 13. Lection. antiq. cap. 161. quod in diademate Aspidis picturam ferebant, significare volentes, quod ille, qui diadema portabat, erat illius instar, quem Aspis serpens momorderat, qui eius naturæ esse fertur, quod Letargico somno efficiat mori, & quod Reges,viuentes moriuntur,somno respiciendi, se esse formidatos, ac reueritos; sed cum veneno curarum, & afflictio-
51 num. † Ex quo inquit Seneca de tranquil. Vitæ lib. 1.c. 8.*Tollerabiliùs autem est, faciliùsq; non acquirere, quàm amittere. Ideòq; lætiores videbis,quos nunquam Fortuna respexit; quàm quos deseruit.*
52 † Et Boetius Seuerinus libr. 3.de consol.prosa 4.tradit: Inter omnes aduersitates Fortunæ infœlicissimum genus infortunij esse, fuisse fęlicem. Et Plautus in Rudente Actu 5.Scena 3. Tiraquell. li.2.ll. connub.nu.17.& 18. Miedes lib.5.de sale nu. 103. F.Vardent.

dent. super Ruth c.1. fol. 55. Cornel. Gallus eleg. 1. dicens

Dura satis miseris memoria prisca bonorum.

53 † Peroptimè considerabat Demosthenes, quod quilibet magnus Rex, & Monarcha super humeros portat onerosum Sysiphi lapidē, cum dicēret; Nullum ignorare priuatī vitam quietam, tranquillam, securam, & sine periculo esse: Administrantis verò Rempub. periculis plenam, & omni temporis instanti, varijs laborum generibus subiectam. Et ideò scriptum est Sapient. c.6. *Exiguo enim conceditur misericordia; Potentes autem potenter tormenta patientur*. P.Greg. lib. 6. de Repub. cap. 2. nu. 11. dicens, Potentes potenter torquentur. Verè ista consideratio digna est, quæ pertimescere faciat sumptuosa, ac superba Principum sceptra, qui magnitudine, potentiaq; sua elati sibi persuadēt, præstantiorem splendorem, thesaurorum esse, vt Rex Lydorum Cræsus arbitrabatur; quàm coruscantem virtutis radium, iustitiæ nimirum, ac Fortitudinis, eò quod ille veloci quadam mutabilitate obumbretur; hic verò efficiat diaphanam, & translucentē quandam nebulam; ideoq; Ci-
54 cero pro Sestio inquit † Quod Virtus in sæua tempestate est tranquilla, & splendet in tenebris, & iactata, ac compulsa tandem, firma in sua remanet patria, & per se sola, lumen præstat, nec vnquam aliena macula coinquinatur; imò magnanimus spiritus in ad-
55 uersa fortuna agnoscitur † dicebat M. Tullius lib. 1. offic. *Omninò fortis animus, & magnus, duabus rebus cernitur, quarum vna, in externarum rerum despicientia ponitur, nulliq; neq; homini, neq; perturbationi animi, neq; Fortunæ succumbere*. Iuxta quod ait Imperator Iustinianus edicto 7. in forma Pragmaticæ, De Argentariorum contractibus. *Quemadmodum Virtutis vis in rebus aduersis semper elucet; ita etiam imperatoria cura, & gubernatio in subditorum controuersijs manifesta fit; & optandum nobis quidem est, ne quid vnquā*

Reipub. nostra aduersi eueniat; Verùm si aut rerum humanarum mutabilitas, aut commota ad id diuina voluntas mortalibus mala immittat, vt desuper benignè inducta castigatio imperatoriæ cura, benignitatisq; occasio, atq; fundamentum sit.

Et ita euigilet, & surgat à somno Princeps, & debita cum prouidentia occurrat tot varijs rerum, casuumq; successibus, quos Deus tempore illius in regno suo dignatur
56 operari † Eadem ratione placuit Diuinæ suæ Maiestati cruentas hasce seditiones ad fœlicia vsq; Sac. Reg. Maiestatis vestræ secula reseruare ad tribuendum sibi in Olympicis hiscè ludis tam eximium spatium, per quod prædicanda sua prudētia fœliciter currere valeat, tam laudabiliter
57 † & cum vniuersi mundi admiratione sese exercendo, superandoq; vitia, quæ in multis Principibus personata incedunt sub prætextu laudatarum Virtutum, dicente Seneca epistol. 45. quod *pro bonis mala amplectimur, vitiaque nobis sub virtutum nomine irrepunt*. Idem Seneca epistol. 120. *sunt (inquit) virtutibus vitia confinia, & perditis quoque, ac turpibus recti similitudo est*, & Iuuenal. Saty. 14. ait. *Fallit enim vitium specie virtutis*. Anne. Robert. lib. 1. rerum iudicata, cap. 7. vt valeat. vestra Maiestas referre. triumphum ab Sathanæ Angelo transfigurato in speciosum Angelum Lucis c. sæpe 41. dist.

SVMMARIVM.

1 *Rebellio est ambitio excedens, & inordinata.*
2 *Princeps omni conatu, armisq; debet rebelles prosequi.*
3 *Bellum non proprie dicitur contra rebelles, sed iurisdictionis exercitium.*
4 *Leges omnes, contra rebelles inuehunt.*
5 *Rebellionis cogitationi celeriter occurendum vt puniatur.*
6 *Rebellionum remedia, quæ sint.*
7 *Agesilaus vt rebelles puniret, Lycurgi leges abrogauit, & postea restituit.*
8 *Imperatoris virtutes, quæ sint.*
9 *Morbis est periculosa immatura medicina.*

Pa-

ædes diruta ipsis interfectis.
60 *Spurij Cassij Viscellini ex suspitione concupitæ dominationis punitio recensetur.*
61 *Spurius Cassius filium suum tribunum quod legem Agrariam tulisset, necari fecit.*
62 *Spu. Malij recensetur punitio.*
63 *Marcus Manlius Capitolinus qualiter punitus ob patriæ dominationem concupitam.*
64 *Spurius Metellus eadem de causa grauiter punitus.*
65 *Gracchorum mors recensetur ob machinationes proditorias in patriam.*
66 *Publius Mutius Tribunus plebis nouem eius collegas comburi fecit.*
67 *Bruti seueritas in filios recensetur quod Tarquinijs fauissent.*
68 *Fabius Maximus transfugis manus abscidit.*
69 *Aulus Fuluius iussit necari filium, eo quod factioni Catilinæ adhæserit contra patriam.*
70 *Numerij Equitij, & Aomanij Marcelli domus propter crimen dirutæ.*
71 *Arma, & insignia rebellium aboleri debent.*

ARGVMENTVM.

De rebellione, & rebellibus, eorum pœnis, & celeri punitione, & oppressione facienda, & propter hoc delictum ne dum domos sed Ciuitates solo æquatas.

CONSIDERATIO II.

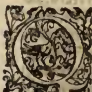

QVI contemplatus fuerit ordinē quo directa fuit ista rebellio, facilè desinet admirari cum viderit iniquos dictorum statuum conceptus, & cecidisse bonam spem reductionis eorundem, eò præcipuè, si primò aduerterint, fundamentum rationis solidum, firmumuè nequaquam fuisse; imò, omnia eorum consilia, ob leuem instabilitatem puerilesq; motus, nulla nedū spe boni lactari potuisse; sed miserabili etiam ruina, flammaq; quæ infœlicis populi viscera priùs depasceretur, præcipites tandem ire. 1 † Nam, cum rebellio sit ambitio excedens, & inordinata eximendi se ab obedientia Superioris, su-

suumq; fortiatur finem,ac effectum,neglecto rebelle, aut dato signo pusillanimitatis, ac desidiæ leuiter sufferendo tàm atrox delictum,sub dissimulatione, aut promissionibus,aut verborum etiam fucata dulcedine. Quid inde aliud expectari potest, nisi agnosci tandem pro rebelle, qui profectò sibi timeret, si eidem viriliter occurreretur,eò quod tanto studio suam quærat rebellandi oportunitatē, quamuis extrinseca cum apparentia quietum, syncerūq; animum præseferat; nihilominùs tamen oblata quauis
2 occasione rebellet? † Ideoq; necesse est vt Princeps omni conatu, armisq; prosequatur rebelles,& ab imperio deficiētes,c.authoritatem 15.q.6.c. scire vos 23.q.8. l.amissione §. qui deficiunt ff. de capit. diminut. & fecit Dauid 2.
3 Reg.c.20. † & hoc non dicitur propriè bellum; sed exercitium Iurisdictionis; vt ex Innoc.in c.olim 1.de rest.spoliat.tradit Lelius Zechi:lib.1.
4 de Princ.c.5. n.4. † Quare si sequi volumus regulas benè ordinatę Reipub.legesq;diuinas, naturales, ac positiuas quæ omnes vehementer exclamant contra rebelles, eisdem singulari quadam inuectione,ira, pudendæ infamiæ, ac ignominiæ notam inurendo.Ioannes à Terra rubea tract 3.contra rebelles art.9. vers. de pœnis. Affirmari certò potest,quod,nisi tam detestandæ rebellionis principijs occurratur,cureturq;maxima cum celeritate, vt reprimatur priusquā permittatur exoriri, breui temporis interuallo, Princeps ille contra quem conspiratur, maxima sese animi anxietate, & confusione prostratum sentiet
5 † Nam si sola istius periurij imaginatio,& cogitatio quāprimum omni diligentia, ac rigore non puniatur, prætèr id,quod eiuscè semper remaneat aliquod signum, non facile postea puniri poterunt opera,Cic.in orat.pro Milone, ait. *Nisi quia forte perfecta res non est,non sunt punienda, perindè quasi exitus rerum non hominum consilia legibus vindicentur. Minus dolendū fuit re non perfecta, sed puniendum certè nihilominus. Nisi verò interesse aliquid putas inter eum qui hominem occidit, &*

& eum qui cum telo hominis occidendi causa fuit: si interfici Saturninum nefas fuit. arma esse sumpta contra Saturninum sine scelere non possunt. Harmenopul lib.6.tit.6. Tertulian. lib. de pœnitentia. *Non facti solum, verum & voluntatis delicta vitanda, neq; enim si mediocritas humana factis solum iudicat, quia voluntatis latebris par non est, idcirco crimina eius etiam sub deo negligamus.* Quintil. declam. 281. dicens, *nunquam mens exitu æstimanda est, nã & qui impetum in patrẽ stricto gladio fecisset, retentus diceret. Non occidi, si venenum paratum deprehendissem, diceret, Non occidi* Philo Iudæus lib. de specialibus legib. Ann. Rober. lib. 1. rer. iudic. c. 6. dicens ex Seneca lib. 5. de benef. *Veneficus est qui saporem cum venenũ crederet miscuit. Sic latro est etiam antequam manus inquinet.* l. prima. C. ad leg. Iul. de ambitu Quint. declamat. 274. *insidiatus cui etiam si non effecerit scelus pœnas tamen legibus soluet.* Senec. lib. 4. controu. 7. *Scelera quoque quamuis citra exitum subsederint puniuntur.*

Et sicut negligentiæ tempore pacis solent pro criminibus reputari tempore belli; ita simili modo, sola rebellandi cogitatio, minimumq; eiusce indicium festinanter opprimi debet, ac ipsius rebellionis effectus, & operatio. Nam virus pestilentissimum est, corruptumq; Rerumpub: vlcus, quod nullo alio antidoto curari potest faciliùs, quam Principis diligentia, ac celeritate
6 † Tria autem potissimũ sunt contra seditiones, & rebelliones remedia: Primum, vt præuideat, & præcaueat Reipub. Rector maturè, ne accidant: Secundum, vt eadem oportunè emendet, priusquàm motus incipientes, vires acceperint, & peruenerint ad effectum perniciosioris perturbationis. Tertium, vt pœnis seditiosos afficiat, vt tali exemplo alij, ab eiusmodi malis deterreantur, circa quæ omninò diligenter vigilandum erit, vt admonent Petrus Gregorius lib. 23. de Repub. cap. 9. Et Adam Kellerus lib. 2. de offic. Iurid. Polit. cap.
7 20. vers. *Porrò tria* † Nec alienum est factum Agesilai quo nullum sapientiùs legitur.

tur. Nam cum aduersus Repub. conspirationem noctu ortam comperisset leges Lycurgi continuò abrogauit, quæ de indemnatis sumi supplicium vetabant; comprehensis autem, & interfectis sontibus è vestigio statim restituit, Valer. Max. lib. 7. cap. 2. Petrus Gregor. lib. 10. de Re-
8 pub. c. 5. n. 19. † Hinc Marc. Tullius pro Lege Manilia ait, quod imperatoriæ Virtutes hæ sunt, *Labor in negotijs, Fortitudo in periculis, Industria in agendo, Celeritas in conficiendo, Consilium in prouidendo:* Audaci enim celeritate, bella etiam difficillima perficiuntur, Nicæta Choniates in li. 2. Annal. Manuelis Comneni. Nec alienum est, quod ait Seneca in libro de Consolatione ad Albinã, & Lips.
9 lib. 4. Polit. c. 3. † Quod in morbis nihil sit magis periculosum, nec perniciosum; quã immatura medicina, dicente Tertulliano lib. de resurrectione carnis. *Quid de tali medico iudicabis qui nutriat morbum mora præsidij, & periculum extendat dilatione remedij quo pretiosius, aut famosius curet,* cuius meminit Ann. Rober. lib. 1. rerum iudic. cap. 5.
10 † Et licet tàm in bello; quàm in tempore pacis, nec præcipiti festinatione, nec moratoria cunctatione sit procedendum vt in l. Tutor, qui repertorium, §. 1. ff. de administrat. tut. Paul. Manut. in adagio festina lente, col. 620. Varam. in Meditam: pro fœderibus c.
11 2. nu. 57. † tamen contra rebellium oppressionem, opportuna, & celeri festinatione vtendum est. Vegetius enim lib. 4. cap. 31. testatur, quod in rebus bellicis, *celeritas magis solet prodesse, quàm Virtus.* Hinc rectè de semetipso scribit Cæsar lib. 5. de Bello Gallico, se in celeritate vnum communis salutis auxilium posuisse, Reusner. libr. 2. artis stratagem. cap. 33. pag. 365. optimè Liuius libr. 6. Decad.
12 1. fol. 6. col. 2. † Exemplo sit iustitiæ diuinæ, celeris prouidentia sacri eloquij veritate testata, cum Apostatas Angelos, eorumq; Principem *Sathanam*, quæ vox hebraicè *rebellem, & aduersarium*, significat diuinæ, ac summæ Maiestati cedere nolentem, & similem se Altissimo iactantem, Duce Michaele Archangelo,

ac

ac iustorum Angelorum exercitu oppressum, subitò fuisse de cęlo deiectum, & igni sempiterno destinatum, vt obseruat Ant. Cont. in Indice Coniurationum, Defectionum, Rebellionum, & Proditionum, quæ ab initio Mundi sunt exor-
13 tę † Magnum timorem Tusculanis dedit hæc diligentia: Nam cum aduersus Pop. Romanum rebellassent, fuit in senatu decretum, vt omninò, ac totaliter destruerentur, ad quod Furius Camillus, cum potenti exercitu missus fuit; Richardus Streinn. de Famil. Roman. in familia Furia pag. 74. Tusculani verò, sanio ri, & excellentiori salutis propriæ consilio sumpto, suam præuenere incolumitatem, obuiam prodeuntes Camillo, offerentes illi, quod ab eis voluisset, introducentes ipsum armatum in Ciuitatem, absq; eo, quod in ipsis agnosceretur, in vultu, & habitu mutatio; nec maior terminus, & imago belli apparebat; quā si nunquam cogitassent rebel-
14 lare: † Secùs euenit Veientanis. Nam vt ait Eutropius lib. 1. Histor. Roman. cum rebellassent, missus fuit contra illos Dictator idē Furius Camillus, qui primùm eos vicit acie, mox etiam Ciuitatem diú obsidens, cępit antiquissimam Italięq; ditissimam. Hac celeritate semper vsi fuere Principes, qui desiderarunt videre mortuas, & extinctas scintillas primas rebellionū, priusquam leuarent flammas furentes, & in cinerem verterent, eorum regna, & dominia
15 † Solon in eius Legibus (vt Demosthenes ait) decreuit, vt delictū hominis priuati puniretur, post aliquod tēporis interuallum; sed alicuius Magistratus celeriter, eò quod priuatus quolibet tēpore puniri posset; & quod homo publicus non daret spatium vindictæ.
16 † Quid aliud significabat statua illa erecta Babylonię, Excellenti Assyriorum Reginæ Semirami, quæ ex vno latere sparsos, & incultos habebat capillos; ex alio verò cōptos, & distinctos; nisi ostendere velle celeritatem, quæ seruari debet in occasionibus & oportunitatibus belli, præsertim in rebellionibus opprimendis. Namque cum eidem Semirami Assyriorum Reginæ circa cultum capitis occu-

occupatæ, nunciatum esset, Babylonem defecisse, altera parte crinium adhuc soluta, protinùs ad eam expugnandam cucurrit, nec prius decorem capillorum in ordinẽ, quam tantam Vrbem, in potestatem suam redegit. Quocircà statua eius Babylone posita est illo habitu, quo, ad vltionem exigendam celeritate præcipiti tetendit. Vt refert Val.Max.lib.9.c.3. And. Eboren. in exemplis tit. de ira fol. 162. Georg. Pagliar. obseruat. 31. in Cornel. Tacitum, Franciscus Patritius
17 lib.4. de regno cap. 10. † vt meritò facta eius virilia, Plutarchus orat.2. de Fortitudine Alexandri extollat, dicens; Quod cùm esset mulier, classes instruebat, legiones armabat, Babylonas cōdebat, Diodor.Sicul.lib.2 c.24.Iustin.li. 1.hist. P.Greg. lib. 2. de Repub.c.9.nu. 10. mare rubrum circumuecta, Aethyopes subigebat, & Arabes, quæ, & Asiā tenuit, & pp inundationem Nyli aggeres construxit, Andr.Eboren. in exemplis c. de
18 proditione fol.94. † vt visum fuit in Fuluia vxore Antonij in bello Perusino; quæ nihil muliebre præter corpus gerens, omnia armis miscebat. Velle.fol.2.Pagliar.obseruat. 148.ad lib.1.Cornel. Taciti, Petrus Gregor.de Repub.lib. 7.c.11.num.43.& c. 18.n.1.
19 † Cum Constantinopolis rebellaret ab Atheniensibus, quorum Militum Imperator Alcibiades erat, ait Plutarchus, quod optimè sciens, quantum diligentia conferret ad finiendum negotia bellica in instanti, celeriq; & veloci cursu, diuq; noctuq; ad illam recuperandam profe-
20 ctus fuit, Xenophon Agesilaum laudat, & extollit in moralibus; quia in simili opportunitate cum Hellespontum transire vellet, necesseq; habuisset per nationes, in quibus Persarum Rex profectionem fecerat, anno integro, ipse mirabili celeritate mense vno iter, & profectionem
21 confecit. † Memorat Niceta Choniates libr. 6. Annal. Manuelis Comneni, accidisse aliquando illi quod cùm cibum caperet, & malum persicũ purganti nunciaretur Persas in Frumentatores fecisse impetum, pomo abiecto, & armis properè sumptis, equo cō scen-

scenso egressum fuisse † Quid accenses effecissent, si Metellus se pigrum ostendisset? Nam cum rebellassent, & praesidium Romanorum occidissent, talem diligentiam, industriamq; adhibuit, vt gaudiũ triumphusq; suæ rebellionis vltrà biduum non durarit. †. Quem itidem finem sortita esset rebellio illa duorum Ducum Hispanorum Mandonij, & Indibilis, & alia tempore quo Romani milites, qui erãt iuxta Sucronis Ripas similiter rebellarunt, si Cornelius Scipio cum maxima celeritate non fuisset profectus ne vires augerentur, & alij populi rebellarent, vt post Plutarc. in vita Scipionis tradit Tit. Liuius lib. 28. Hist. ab Vrbe cond. pag. 329. & sequen. Nã ab ipsis Mandonio, & Indibili obsides recipere noluit, dicens: apud Liuium lib. 8. Decad. 3. c. 14. *Neq; se in obsides innoxios; sed in ipsos, si defecissent, sæuiturum; nec ab inermi; sed ab armato hoste pœnas expetiturum.* Vt refert Hieron. Frachetta in Seminario de ratione status, & belli pag. 584. Io. Zonar. to. 2. annal. pag. 91. & seq.

Inconueniens quod ex tarditate, & pigritia sequitur satis apparet Solonis prudentia præuisum, cuius leges, & consilia si Athenienses obseruassent, diuturnum obtinuissent imperium, vt Valer. Maxim. ait lib. 5. c. 3. in externis §. 4.
24 in Solonem † cum eius opinionis, & sententiæ fuerit, tyrannidi, & rebellioni illico debere occurri armorũ vi, qui Pisistrati tyrãnidẽ primus vidit orietẽ, & solus armis opprimi debere palam dictitare ausus est; publicè enim prodiẽs armatus vniuerso populo dixit, vt referunt Plutarch. tomo 2. moralium, titulo an seni sit gerenda respubl. & Diogenes Laert. in Solone, Paul. Manut. in apophthegm. illius nu. 1. Barthol. Philippus de consilio, & consiliarijs discursu. 6. num 5. Se sapientiorem, fortioremq; ciuibus. Primum quia non aduertebant, Pisistratum velle occupare tyrãnidem. Fortiorem nam si aliqui id præuiderant, & respexerant, metu tacebant, nec audebant quicquam proferre. Et cum Athenienses id furori tribuerẽt, eò, quod Pisistratus eius esset consanguineus,

neus, ipse dicebat: Meus hic furor citò videbitur, cùm Veritas in lucē prodierit, ideoq; non fuit illi fides adhibita, & Tyrannus se fecit Athenarū
25 Dominus, † & ne Solon ei obedire cogeretur, indè secessit in voluntarium exilium in Cyprum, vt neq; ei in patria, de qua optimè meruerat, humari contingeret, vt ait Valer. Max. dicto libro 5. cap. 3. §. 4. dicens in eius abscessu: O patria, ego te verbis, & operibus iuuaui, & tuo damno, mi
26 hi fidem non tribuisti, † ad imitationem Pythagoræ, & Demarati, quorum alter Samo; alter verò Corynthо, excessere, ne subderentur Tyrannis, l. 2. ff. de orig iur. Alciat. in l. debitorum pactionibus n. 25. C. de pact.
27 † Similiter fecit Metellus Numidicus, videns Saturninum Tribunum Pop. Rom. sese velle Tyrannum efficere, fecitq; vt Senatus per vim iuraret in verba iniustæ legis Agrariæ: Nam relicta dignitate Censoria, vltrò, propriaq; sponte Rhodum in exilium
28 proficiscebatur. † Pub. item Valerius Publicola ab Historiographis magnificè celebratur, & extollitur, eò, quod primus fuerit, qui Romæ contra Tarquiniorū tyrannidem iurauerit, de quo Plutarchus ait, quod hilari vultu in Consistorium ingressus fuerit, primusq; iurauerit, se inuictum animum contra Tarquinios in æternum habiturum, & pro libertate patriæ, vbiq; viriliter pugnaturum; ac propterea deniq; cum Consul creatus esset, legem tulit, vt ab omni pœna liber, & immunis esset, is, qui Tyrannum occidisset, etiam priusquam denunciasset tyrannidem, hac constitutione significans, quāta celeritate tyrannidi occurrendum esset, dum cuilibet abiectoq; quouis homini authoritatem tribueret, vt veluti Iudex vltimo supplicio quēcunq; simile facinus committentem, afficere posset.
29 † Addo, quod cum quartum Consul. P. Valerius sine collega magistratum gereret, Romani ipsi infensi, eum, non Bruti consulatus hæredem; sed Tyrānidis Tarquinij successorem extitisse ferebant, Qui cum omnibus fascibus, ac securibus ex tantis, tamq; splendidis ædibus prodiret di

xerunt. Sumptuosiorem etenim habebat domum foro propinquam; Quod, cum Publicola cognouisset, plurimis accersitis Opificibus ædes illas noctu destruxit, atq; funditùs euertit, quod Romani manè videntes, magnitudinē eius animi mirati sunt, & è contra, tam spectabilem domum esse dirutam, magnopetè doluerunt. Secures quin etiam à fascibus remouit, & fasces ipsos cum in concionē prodibat, populo submisit; Pecuniæ quoq; tractationem alijs mandauit, ne per eam Cōsulum augeretur potentia: & tunc primùm Quæstoribus designatis, qui principiò causarum capitalium cognitioni præfuerāt, ab inquisitione Veritatis Quæsitores appellati sunt; postea deniq; ærario præfecti fuere, iudicijs aliorum curæ commissis, & Collegam asciuit Lucretium Lucretiæ Patrem, eoq; mortuo, M.Horatium, vt narrat Ioann.Zonar.tom. 2. Annal. pag.20.Florus libr.1.epitom. cap.9.Val.Max.lib.4.c.1. de Animi moderatione, Plutarc. in vita Publicolæ.

30 † M.Aemilius Scaurus vidēs quod Saturninus Pop.Tribunus, & alij efficerentur Tyranni, & quod non esset, qui eisdem resisteret, curiā adijt, Caiumq; Marium Consulem exhortatus est, vt leges, & libertatem patriæ defenderet. Qui etiam si grandæuus, senioq; quasi confectus esset, cū reliquijs tamen pristinæ virilitatis animi, arma sibi afferri iussit, armatusq; ante fores, Senatores, & Equites monuit, summisq; conatibus induxit, vt armati in Saturninum irruerent, quem quoq; confoderunt, remanente sic oppresso primo illo rebellionis signo

31 † Cōuenit enim publicę quieti, vt nefariæ seditionis authores, sanguine luant suo, quod peruersè admiserunt, vt ex Liuio lib.28.tradit Iustus Lipsius libr. 6. Ciuil. doctrinæ, cap.4.

32 † Et cum Henricus Franciæ Rex, regnum, & filios sub tutela Balduini decimi Comitis Flandrensis reliquisset, idque Vascenses maximè ægrè ferrent, neq; filijs eisdē obedire vellent, Balduinus magna celeritatē exercitum formauit, simulansq; se contra Mauros in Hispaniam transire

velle, transitum per Vascenses fecit, eorundemq; primates ad præstandum sibi obedientiam compulit, eorundem filijs pro obsidibus captis. Quam ob causam Authores, & Historici asserunt, quod huiusmodi factum & stratagemma eidem Comiti summam consilij, ac magnitudinis animi opinionem peperit, reliquosq; omnes ad obediendũ
33 induxit † Et quod in puniendis Authoribus, & Capitibus rebellionis, Princeps celeri debeat vti animaduersione, vt eò citius populum à timore liberet, vt fecisse Cæsarem Carthres. ex Hirtio in histor. libr. 8. num. 2. tradit Hieron. Frachetta libr. 1. de Principe cap. 19. subiungens, Quod si populi rebelles velint se pertinaciter defendere, vt solent illi facere, qui alias soliti sunt rebellare, vt Volsci, & Equij à Romanis, referente Liuio lib. 3. Decad. 1. n. 33. debebit eos rigorosè punire, præsertim si timor adsit, vt alij populi sumant exemplum faciendi idẽ. Sic Cæsar grauiter puniuit Ciues Vxelloduni in prouincia Cadurci, Hirtius dicto lib. 8. fol. 279. qui num. 2. refert fecisse sibi obsides, à Burgesibus, & alijs Ciuitatibus vicinis; prout etiã Papyrius Consul fecit Satricanis, Liuius, Decad. 1. lib. 9. num. 6. Et Corbulo leges, & magistratus mutauit Frisijs rebellantibus, Tacit. lib. 11. Annal. n. 26.
34 † Aemilius Probus in vita Agesil. laudat eum, quod simulatq; imperio potitus est, persuasit Lacædemonijs, vt exercitum mitterent in Asiã, bellumq; Regi inferrent, dicens, Satiùs esse in Asia, quã in Europa dimicare. Namq; fama exierat Artaxerxẽ cõparare classem, pedestresq; & exercitus, quos in Græciam mitteret. Data hac potestate, tanta celeritate vsus fuit, vt priùs in Asiam cum copijs peruenerit, quàm Regij Satrapę eum scirent profectum, quo factum est, vt omnes Imperatores imparatos, imprudentesq; offenderet, vt refert Ioan. Curopalat. in hist. fo. 99.
35 & seq. † Simili celeritate vsus fuit Constantinus Monomachus aduersus rebellionem Scleri: inde Laonicus Chalcondilas libr. primo de rebus Turcicis, ait.
36 † Celeritatem plurimùm momen-

menti ad res præclarè gerendas habere, vt nihil magis Ducem, quàm celeritatem, & indefessam curam in agendo, & consultando debere sectari, Georg. Pagliar. obseruat. 184. ad lib. 2. Corn. Taciti. Hinc dicebat Vegetius lib. 3. Quod *subita conterunt hostes*. Hieronymus Frachetta lib. 2. de Principe pag. 190. ait, quod debet in expeditionibus, & bellis vti celeritate, cum illa improuidos inimicos deterreat, vt Cæsari (qui in hoc alios excelluit) euenit, cum ad obedientiam Populi Romani reduxit illos de Rens, Sans, & Suessones, & superauit Germanos iuxta locum, quo Mosa Fluuius Rhenum ingreditur; Rupit, & in fugã vertit Varũ Ducẽ classis naualis Scipionis, & simili celeritate præueniuntur, & reddũtur vana cõsilia inimicorũ.

37 † Et recentiores Historici meritò concelebrant celeritatẽ, & diligentiã Imperatoris Caroli V. gloriosæ memoriæ, qua vsus est, in occurrendo tam feris motibus Principum Germanorum, & Gandauensium rebellioni, quæ talis fuit, vt per medium Regni Franciæ cursu velocissimo transire nõ dubitaret, non obstante quod Franciscus 1. Rex Galliç acerbissimus eius inimicus esset. Sciebat enim, vt Tacitus ait lib. 1. histor. *Nihil in discordijs ciuilibus festinatione tutiùs esse*, quia breui momento summa verti possunt. Idem Tacit. lib. 5. annal. Bocalin. ragguagl. 86. centur. 2. Borrel. de pſt. Reg. Cath. c. 32. n. 94.

38 † Valerius Max. lib. 6. c. 3. §. 1. ait, si vultis videre, q̃ magnũ esset odium, animis antiquorum radicatum contra inimicos libertatis, rebelles, & Tyrannos, testimonium præstat ruina domorum, in quibus habitabant, quæ aratro exarari solebãt, & sale deinceps asper gi. Legitur enim in lib. Iudicum cap. 9. Abimelech Regem, Vrbem Sichem, propterea quod ab eius imperio defecerat, funditùs diruisse, & habitatoribus interfectis, sale aspersisse. Et Esther cap. vlt. *Omnis autem Prouincia, & Ciuitas, quæ noluerit solemnitatis huius esse particeps, gladio, & igne pereat, & sic deleatur; vt non solùm hominibus; sed etiam bestijs inuia sit in sempiternum, pro exemplo contẽ-*

C plus

ptus & inobedientiæ; quò ten dit Bonifacij Octaui constitutio, in c.fęlicis, de pœnis lib. 6.dum ait: *Fiant habitationes eius desertæ, & vt non sit, qui eas inhabitet, dentur cuncta ipsius ædificia in ruinam, & vt perpetuæ notam infamię, perpetua ruina testetur, nullo tempore reparentur*, Et dilucidant Ludouicus Cæl. Rhodigin.lib.14. Lection. Antiq. c.5. & Boer. decis. 230.nu.6. Petrus Gregor.lib.4. Syntag. iur.c.5.nu. 15. Seneca lib. 1. de clem. c.26. Suntq; leges Hispanicæ lex 6. tit.13.l. fin. tit.19.l.6.tit.27. p. 2. quibus

39 id apertissimè cauetur, † Cuius rationem curiosè tangit Guilielm.Benedict. in c.Raynuntius verbo *qui cum alia* nu.70.de testamen. dum ait, Quod aquæ salsę inducunt sterilitatem, secundum Nicola. de Lira in cap. 3. Genes. & quod in huius rei signum, quando Principes Ciuitatem propter delictum damnāt, ea demolita, & aratro supposita, aspergunt sal super eam in signum perpetuæ sterilitatis, & desertionis, vt pulchrè comprobant Miedes lib.2. de Sale nu. 44.& seq. Parlador. lib.1. rerū quotidian.cap.21.

40 † quod in Ciuitates etiam ipsas iudicia acerrima ob crimen læsæ Maiestatis,& rebellionis lata fuerint, Bossius de crimi. lęsæ Maiest. num.132. Farina. de delictis,& pœnis. q.24.nu.120. Et inquit And. de Iser. in titulo de Capitaneo, qui Curiam vendidit §. final.in fine,quod quando Populus est rebellis Principi suo, qui capiuntur,efficiuntur serui, & terra patitur aratrū, & ad aliū locū transferuntur, vt cū Mauriscis Granatensibus fuit iustissimè factū post rebellionē.l.19.tit.2.lib.8. recopil. Et exempla sunt plura, refert Vitruu.lib.1.de Architect. c. 1. ꝙ Caria Vrbs Peloponesi tota deleta fuit, Viri ad vnū interfecti, Matronæ in seruitutem redactæ, eò, quod cum Persis aduersus Græcos fœderatos, consilia belli inijsset

41 † Excisa,& deleta Carthago quoq; fuit funditus ob rebellionem, eiusq; solum diris imprecationibus obstrictum, ne quis vnquam in ea habitaret, Ioan. Zona. tom. 2. Annal. pag.117. Salustius de Coniurat. Catilinæ, Liuius lib. 51. Solin. lib. 40. Appian. Alex. in

in Lybico, L. Florus lib. 48. & 49. Abbreuiatio illius li. 2. Epitome cap. 15. Plin. lib. 15. natural. hist. cap. 18. Orosius lib. 4 c. 22. & 24. D. August. lib. 3. de Ciuit. Dei cap. 21. & Exarata l. si vsusfructus ff. qui bus modis vsusfruct. amit. Mart. Laud. de Princip. nota. 101. Alexand. ab Alexand. lib. 6. dier. genial. c. 14. vers. *Quod quidem* Macrob. libr. 3. Saturnal. c. 9.

42 † Salaminorum Ciuitas ob proditionem decreto Atheniensium in totum subuersa fuit, vt ait Pausanias in lib. 1.

43 † ob crimen proditorum Albanorum, qui cum Metio Suffetio pro Romanis pugnā susceperant. Alba ipsa quāuis parens ęmula, tamen diruta à Tullio Hostilio, Florus lib. 1. Epit. cap. 3. Virgil. lib. 8. Aeneid. Ioan. Zonar. tom. 2. annal. pag. 11. & Liuius lib. 1. Decad. 1. dicens. *Interea cre-*

44 *scit Roma Albæ ruinis* † Suetonius in Galba cap. 12. refert, ipsū Ciuitates Galliarū, & Hispaniarū, quòd sibi cunctantiùs obtemperassent, murorum destructione, & grauioribus tributis puniuisse. Petrus Gregor. Syntag. iur. lib. 35. cap. 1. num. 19. & 20.

45 † Fridericus huius nominis primus, capto Mediolano cuncta Ciuitatis mænia euertit, Naucl. lib. 2. gener. trigesima nona ciuibus Iureiurādo adactis, se nunq̃ ea restauraturos, & si victi Victores eluderent Vrbem principio profunda fossa muniendo, se pacta, & conuenta hoc modo violare negantes, demùm mœnijs ipsis repositis, vt ait Nicæta lib. 7. Annal. Manuelis Comneni, & Senec. lib. 1. de Clem. cap. vlt. ait, *Quò possit exercitatior à singulorum cædibus, deindè in exitia Gentium serpere rabies, & inijcere tectis ignem, aratrum exustis Vrbibus, inducere potentiam pu-*

46 † *tat.* Henric. etiam septimus Imperator ob seditionem ad aratrum damnauit Ciuitatē Tusciæ, & aliarum Ciuitatum Italiæ, quæ in continua rebellione, & inobedientia diù perstiterant mœnia demolitus est vt refert Platina in vita Clementis VII. Rolan. à Valle cons. 86. nu. 29. vol. 2.

47 † Et Guillelmus Siciliæ Rex Ciuitatem Bari funditus euertit, quia illius Ciues Græcis fauentes nequissimè contra

ipsum conspirauerant, vt refert Sigibert. in chronico.

48 † Gensericus etiam post Martiani obitum cum crebris excursionibus afflixisset Africæ partem Romanæ ditioni subiectam omnium vrbium præter vnius Carthaginis mœnia diruit, & eam Vandalici regni regiam facile cõstituit, & ita imperauit non immitis donec Belisarius ex improuiso capta Carthagine nonaginta quinque post annis, Iustiniano regnũ Vandalorum subiecit, vt memorat Petrus Gregorius lib. 2. de Republi. cap. 3. num. 7. qui post Polyb.

49 † & Plutar. in Catone, refert oppidorum Hispaniæ cis Bætim fluuiũ die vno Marci Catonis Consulis imperio mœnia diruta fuisse, quæ multa erant, & bellicosis viris abundantia: ne daretur occasio

50 rebellandi † Et nono animo belli Gothici, Totilas Rex Benauentum vi captam, mœnibus nudauit, ne locus alioqui natura munitus, sedes belli fieret hostibus, vt tradit Marc. Anton. Sabellic. lib. 3. Aenead. 8. Blond. lib. 6. de-

51 cad. 1. † Et anterioribus seculis Ozias Rex Hierusalem pugnans contra Philistijm destruxit murum Geth, & murum Iabniç, murumque Azoti, vt habetur lib. 2. Paralip-

52 pom. c. 26. † & cap. 36. memoratur destructio murorum Hierusalem, Neem. cap. 1. & 2. Hierem. cap. 39. Threno. cap. 2.

53 † Eadem ratione Lysander captis Athenis, muros ex Ephororum sententia diruit, vt Rempublicam libertate donaret, nam sublatis mœnibus, postea triginta vrbi, decem Piræo præposuit rectores, arci apposuit præsidium cui Harmostem dedit Callibium spartiatem, Plutarch. in Lysandro, Petr. Grego. dicto c. 3. num. 7.

54 † vbi ex annalibus Pipini, & Caroli Magni anno 778. ait Carolum Magnum Pampelonæ Ciuitatis in Nauarra ante à Saracenis occupatæ cũ se dedidisset, iussisse muros ad solũ vsq; deijci ne rebellaret, Annal. incetti auth. fol. 7.

55 † Et eodem remedio fuit vsus Rodulphus postquã Imperator electus, & à Romano Pontifice confirmatus rebellium motus in Sueuia, Franconia, & Alsatia, necnon quibusdam prouincijs compressit,

sit,conuentum agens Erphordiæ Castra plusquam septuaginta destruxit, vt ait Conrad.Brunus,tracta. de Seditiosis,lib.6.c.6.num.16.& seqq.
56 † Et aratrum ideo Ciuitatibus rebellibus inijcitur, vt eo demmodo deleantur quo ędificari cœperunt, cum Vrbes ab Vrbo, seu vrbatura aratri dicantur quod in condenda Vrbe olim adhiberi solebat. vt tradit Pomponius I.C. in l. pupillus 239.§.vrbs 6.ff.de verbor.& rerũ signific. Alex. ab Alexan.lib.6. dierum Genial.cap.14.vers. *cum enim* D. Isidor. lib. 15. ethymologiar.Brisson.li.19. de verbor. signif. fol.652. Forcatul. lib. 2.de Gallor.imperio, & Philosophia, pag. mihi 199.& seq. Seruius ad illud Virgil.1. Aeneid.circa finem.

Interea Aeneas Vrbem designat aratro.

Ouidiusquè lib. 4. Fastor. dicens.

Apta dies legitur qua mœnia signet aratro.

Et ibidem.

Neue quis aut muros, aut factam vomere fossam
Transeat.

Horat.lib.1.carmin.ode 16.dicens.

Ire altis Vrbibus vltimæ
Stetere causa cur perirent
Imprimeretque muris.
Hostile aratrum.
Exercitus insolens.

Cuius in hoc meminit Henningius Arnisæus libro.1. de Republ. cap.5.sectione.2.nu. 4. & concernit quod tradit M.Tulli.in orat.Philippica.1. Parlado. dicto lib.1. rerum quotid.c.vlt.nu.4.
57.† Similiter Seditiosorum & rebellium domos pro pœna diruti pro execratione criminis Domini ibi,vel alibi ab eo, aut ab alijs cõmissi olim, & nunc quoque obseruatur vt ille hiatus ædificiorum apparens solo suo aspectu,& deformitate, & desertione loci admoneat intuẽtes de grauitate exẽplari pęnę,tradit latè

Tiber. Decian.tract.crim.lib. 7.cap.40.nu.37.qui plurium authoritate,& exemplis confirmat,Capycius decis.Neap. 130.nu.71. Hiero. Gigas de crim.læsæ Maiest.lib. 2.q.37. Iul. Clar.lib.5.sent.§. fin. q̃st. 82.statuto 8. vbi Baiard. Petrus Gregor.lib. 2. de Repu-
58 blica,cap.10.nu. 5. † dicens Clodium ædes,Villasq; Ciceronis diruisse, quod contra leges publicas Cethegum, & Lentulũ indemnatos sustulisset, Appian. Alexan.lib.2. de Ciuilib. Romanorũ bellis.
59 † Idemque visum fuit in Romana Republica in M.Flacco & L. Saturnino, quibus iussu Senatus interfectis ipsorum domus dirutæ, & penates solo sunt æquati, de quibus tractans Valer. Maxim.lib.6. cap.3.ait. *Quantum ergo odij aduersus hostes libertatis insitum animis antiqui haberet, parietum,ac tectorum in quibus versati fuerant ruinis testabantur, ideoq; & M.Flacci, & L. Saturnini seditiosissimorum ciuium corporibus trucidatis penates ab imis fundamentis eruti sunt*. referunt Appian. Alexandri. lib.1. de bellis ciuilibus M. Tull. in orat. pro domo sua,& in orat. pro C.Rabirio,Paul.Oros.lib. 5.c.19. Liuius lib. 59. & 61. Plini. de Viris illustribus in M. Aemil. Scaur. Idem Vale. Max.lib 3.cap.2.§.18.Marc. Ant. Sabellic.lib.1. Aenead. 3.M. Mantua lib.2.polymat. c.8. & ex c.1. §. receptatoribus vbi And. de Iser. de pace tenen.& d.c.fœlicis de pœnis in 6. Boer. in add. ad tract. de author. mag. cons. num.
60 155.† Spurio Cassio Viscellino non iuuauit gloria duplicis triumphi,& quod ter fuisset Consul,quin ex sola suspitione talis delicti concupitæ dominationis non foret SenatusConsulti sententia capitali pœna punitus,adiecto q; illius domus super ipsum interemptum superiaceretur vt penatium quoque puniretur strage, Valer. Maxim.lib.6.c. 3.§. 2. dicens q; in solo ædem telluris fecit,ita vt quod prius domicilium impotentis viri fuerat, in futurum esset religiosæ seueritatis monumentum, Dionys. Halicarnas. lib. 8.antiquit.Roman.Carol. Sigon. in fastos Romanorum anno Vrbis 266. Valentin. Forsterus de iurisd. Romana

c.6.

c.6.nu.4. Plinius lib.34. cap. 4.Petrus Greg.lib.13.de Republica cap.12.nu.12.& lib. 22.cap.11.nu. 10. P. Aerod. lib.7.rerum iudic.cap.4.tit.3.

61 † Et si prius exemplum L. Bruti sequutus idem Cassius filium suum, qui Tribunus plebis Agrariam legem primus tulerat, multisquè alijs rebus populariter animos hominũ amore sui deuinctos tenebat, postquam illam potestatem depòsuit, adhibito propinquorum consilio, affectati regni crimine domi damnauit, verberibusq; affectum necari iussit, ac peculium eius Cereri cõsecrauit, Liuius li. 2. Dion. lib.7.Valer. Max. lib. 5. cap. 8.§.2.& lib.6.c.3.Cicero in Orat. 2.Philip. circa finem.

62 † Eadem ausum Sp.Mœlium consimili exitu patria mulctauit; Area verò domus eius, quò iusti supplicij notitia ad posteros perueniret Aequimelij appellationem indè traxit. Inquit Liuius lib.4. Melium frumentarium diuitem equestris ordinis in annonæ caritate, frumentum plebi elargitum regnũ affectasse, & ob id, à Dictatore Quintio Cincinnato, Q.Minutio deferente, in ius vocatum, reluctantem ab Ahala Seruilio obtrũcatum, eiusq; bona publicata, & domum eius dirutam, vt momento area esset oppressa nefariæ spei, quam Aequimelium vocatam scribit, idq; anno ab Vrbe condita 317. contigisse testatur, M. Geganio Macinno, Tertium, & L. Sergio Coss. Marcel. Dona. di Iuc. in Tit. Liuiũ lib.38.pag. 48. Anton. Cont. in indice diuers. rebellio. in Spur. Melio. pag.425.P.Aerod.lib.7. c. 5.

63 titu. 3. Quem finem habuisset machinationes Marci Mãlij Capitolini, si Senatus ijsdẽ non occurrisset cum celeritate, cùm facilè animos ciuium illaqueatos haberet, ob opinionem, quod patriæ fuerat excellẽs defensor, repulsis à Capitolio Senonibus Gallis, qui in illud ascenderant; Qua de causa Patronus à Ciuibus appellatus, & farre donatus fuit; dono etiam publicè in Capitolio accepto, & superbia elatus, cum à Senatu argueretur, gallicos suppressisse thesauros, & addictos propria manu liberaret, regni affectati suspitione in carcerẽ coniectus, & populi consensu

liberatus. Tandē cum in eadē culpa, & grauiùs perseuerasset, reus factus, & in conspectu populi ampliatus, alio deindè loco damnatus fuit, & de Saxo Tarpeio præcipitatus, domo eius diruta, bonis publicatis, & iurante gentilitia Manlij familia, nè quis cognominis eius postea Capitolinus vocaretur, irritis, & vanis redditis eius cogitationibus, vt recensent Liuius hist. 6. ab Vrbe condita, Plinius de Viris illust. pag. 459. Agellius lib. 11. Noct. Attic. c. 13. Cicero in Orat. pro domo, & Philipp. 1. & 2. Plutarchus in Camillo, Ioan. Zonaras tom. 2. Annal. fol. 35. Valer. Max. lib. 6. cap. 3. §. 1. dicens: Quod Manlij supplicio æternæ memoriæ nota iniecta est, propter illum enim leges sanciri placuit, ne quis Patritius in arce, aut Capitolio habitaret, vt referunt Anton. Cont. in Indice diuersarum rebellionū pag. mihi 426. Ioan. Rauis. Textor in officina tom. 1. c. de præcipitatis, Henricus Farnesius in Apohtheg. Card. Petri Aldobrandini tit. 8. c. 27. M. Mantua lib 2. polymathiæ c. 8. P. Aerod. lib. 7. rer. iudic.

64 tit. 3. c. 6. † Quem finē prętereà habuissent retia Spurij Metelli, si punitione simili eidem non occursum fuisset? Quam seditionē causati fuissent Tarquinij? si cum ignominia non eiecti fuissent, ipsorum bonis in prædam datis, domibus, Regiaq; solo æquatis, ipsorumq; campo Martio Marti sacrato, & messibus deniq; in eo existentibus proximis incisioni eradicatis, & cū palea ipsa in Tyberim proie-
65 ctis † Quot sanguinis riui decucurissent, si datæ fuissent habenæ potentiæ Tyberij, & Caij Grachorum, qui statum ciuitatis conati fuerant conuellere, si res acta fuisset petitionibus, & respōsionibus iuxta opinionem Scęuolę Consulis; nisi sequuta fuisset illa Scipionis Nasicæ, qui protulit hæc verba, referēte Valer. Max. lib. 3. cap. 2. *Quoniam Consul dum iuris ordinem sequitur, id agit, vt cum omnibus legibus Romanum imperium corruat, egomet priuatus voluntati vestræ me offero Ducem, ac deinde læuam manum apertæ togæ circundedit, sublataque dextera proclamauit; Qui Rempub. saluam esse volunt,*

lunt, me sequantur, exq; voce, cunctatione bonorum Ciuium discussâ Gracchum cum scelerata factione, quas merebatur pœnas, persoluere coegit; Cum ipsorum cõplicibus itaq; Gracchi Scipionis Aphricam Nepotibus, (quorum erat summa nobilitas, & spes amplissima in Ciuitate) *præcipitatis, insepulta cadauera iacuerunt, supremusq; humanæ conditionis honor illis tandē defuit*: Quin etiam familiares eorum, ne quis Reipub. inimicis, amicus esse vellet, de Robore præcipitati sunt, Valer. Max. lib. 6. c. 3. occisoribus etiam ab homicidij pœnis liberatis, vt recensēt Plutarch. in vita Gracchorum, Appianus Alexand. lib. 1. de bello ciuili, & Petrus Gregor. Syntag. iur. lib. 36. c. 21. n. 24. & lib. 23. de Repub. c. 9. nu. 15. Petrus Anch. conf. 277. nu. 11.

66 † Publius Mutius Tribunus plebis extinxit flammas, quæ tyrannidem accendere inceperant, efficiendo, vt viui cõburerētur nouem Collegæ ipsius, vt publici boni perturbatores, qui duce Sp. Cassio id egerant, vt Magistratibus non subrogatis, communis libertas in dubium vocaretur, qua seueritate nihil fidentiùs. Vnus enim Tribunus, pœnam illam nouem Collegis inferre ausus est, quam nouem Tribuni ab vno Collega exigere perhorruissent, Valer. Max. lib. 6. c. 3. §. 2. Ant. Cont. in Indice diuersarum rebellionum à principio Mundi in Spurio Cassio pag. mihi 424.

67 † Excellens Consul Brutus non parua erogatione propriorum viscerum intelligere dedit populo Rom. rigorem, & celeritatem hanc. Cum enim reperisset Titum, & Tiberium eius liberos, epistolas adinuicem scripsisse cum tyranno Tarquinio, & cum coram Collatino Cõsule, & Valerio Publicola fuissent interrogati, qui Bruti authoritate moti erant in voto, quod exularent, Parens graui protulit voce; Titi, & Tiberi, quare non datis huic accusationi responsum? & cum videret illos oculis in terram proiectis, non respondisse tribus Iudicis interrogationibus, conuersus ad iustitiæ ministros dixit, vt suum exercerent officium, obtinens cõmprehensos, manibus retrorsum ligatis, & pro

Tri-

Tribunali virgis cesos, & ad palum religatos securi percuti iussit, exuit patrem vt Consulem ageret, orbusq; magis viuere; quàm publicæ vindictæ deesse maluit. Et cum magna circumstantium miseratione, patre inspiciente, vultu seueritate cum tristitia apparente, non priùs loco discessit; quàm capita illis inciderentur, & alijs delinquentibus Collatino traditis surrexit, ac lento, grauiq; incessu secessit, non relinquens præsentibus locum, tale factum laudandi propter sui dignitatem, aut vituperandi propter libertatem patriæ, vt memorant Liuius lib. 2. Plinius de Viris illustr. in Bruto, Anton. Cont. in Indice diuers. rebell. Valerius Max. in lib. 5. cap. 8.

68 §. 1. † Idemq; Valer. Max. lib. 2. c. 7. §. 11. ait, quod in Prouincia Hispan. Q. Fabius Max. ferocissimæ gentis animos contundere & debilitare suspirans, mansuetissimum suum ingenium, ad tempus deposita clementia, sæuiori coegit vti seueritate. Omniũ enim, qui ex præsidijs Romanorum ad hostes transfugerant, captiq; erant, manus præcidit, vt trunca præ se brachia gestantes, defectionis metus reliquis inijceretur. Rebelles itaq; manus, à corporibus suis distractæ, inque solo cruento sparsæ, cæteris ne idem committere auderẽt, documẽto fuerunt, Front. lib. 4. Paul. Oros. lib. 5. cap. 4. Appian. in Iberico, Liuius lib. 30. in fine.

69 † Idem Valer. Max. ibidem æquè atrox exemplũ de Aulo Fuluio Viro Senatorij ordinis recenset, dicens: Ex hoc numero fuit quidã Fuluius Auli Senatoris filius, qui, si Catilinæ amicitiam vitare potuisset, nihil à Maiorum stirpe degenerasset, erat literis latinis, & græcis optimè institutus, ineratq; ei ingenium satis acre, forma prætereà corporis, & summa virtutis indoles; Sed is Catilinæ amicitia factus sui, suorumq; dissimilis, temerario impetu ad illa castra irruebat, quem Seuerus Parens ex itinere retractum, cum verborum contumelijs lacerasset, necari posteà iussit, Forsterus de Iuris. Rom. c. 6. nu. 6.

70 † Imò domos Numerij Equitij, & Aomanij Macelli Romæ quia

quia singulari latrocinio multa loca habebant infesta, fuisse dirutas recẽset Petrus Aerodi. lib. 8. rerum iudicat. tit. 3. de vi publica c. 2. & 10.

71 † Imo arma, & insignia rebellium vbicunque reperiantur aboleri debere ex l. eorũ qui ff. de pęnis tradit Ludo. Rom. sing. 480. & sing. 673. Ioann. Ant. de Nigris ad cap. Regni Neap. *nuper apud Tranum*. nu. 43.

SVMMARIVM.

1 *Rebellio sicut ignis facilius extinguitur in principio.*

2 *Principijs prauis occurrendum est.*

3 *Malum nascens facilius opprimitur, inueteratum fit robustius.*

4 *Morbo nascenti occurrendum est.*

5 *Rebelles quare conueniat celeriter punire.*

6 *Seditio nondum adulta melioribus consilijs flecti solet.*

7 *Remedijs modicis primi motus sedari solent.*

8 *Occasiones seruandæ sunt.*

9 *Secunda fœlices, aduersa magnos probant.*

10 *Iulius Cæsar celeriter compressit seditiones militum.*

11 *Augustus Cæsar vultu, & aspectu solo exterruit legiones Actiacas.*

12 *Occasiones paruæ magnarum rerũ causæ solent existere.*

13 *Momentis minimis maximæ mutationes solent euenire in Rebus publicis.*

14 *Læuia etiam causari solẽt maximi momenti effectus.*

15 *Maturè, & ordinatè sunt res peragendæ.*

16 *Occasio est res magni momenti, & existimationis in hominum operibus.*

17 *Bellum gesturus præcedere debet, & anteire occasiones, non subsequi.*

18 *Belgicorum statuum rebelles in quo confidant.*

19 *Decipere seipsum, res turpis est.*

20 *Fabius Maximus non fuit tardus, sed prudens, ac diligentissimus Dux.*

21 *Fabius Maximus Hannibalem iuueniliter exultantẽ patientia molliebat.*

22 *Cunctator cui cauta consilia placeant eligendus.*

23 *Fabius quare Maximus appellatus, Africanus verò Magnus.*

24 *Prouidentia quantum temeritati*

ritati præstet adducitur.
25 *Hostes aliquando perferendi, quandoque aggrediendi sunt.*
26 *Hannibal propter Hispanorũ militum robur Fabium Maximum in castra reduci coegit.*
27 *Celeritas prodest in expugnatione regionis exteræ, & in propria cunctatio.*
28 *Fabius habuit maximam assistentiam Populi Romani in bello contra Hannibalem.*
29 *Ducis proprium officium est hostis ingenium cognoscere.*
30 *Contraria contrarijs curantur.*
31 *Cunctatio nociua est aduersus hostẽ morosum & phlegmaticum natura.*

ARGVMENTVM.

Principijs seditionum, & rebellionum occurri debere, & occasiones esse obseruandas, nec temeritate, sed prouida cunctatione vtendum in bellis maximè defensiuis.

CONSIDERATIO III.

1 QVod † autem Princeps debeat principijs rebellionis occurrere, priusquã flammæ accendantur, quæ ex parua scintilla exoriri solent, constat authorit. Ecclesiastici cap. 11. vbi dicitur; *à scintilla vna augetur ignis, & ab vno doloso augetur sanguis*, cuius meminit Lipsius lib. 6. Ciuil. doctr. c. 3. Cui consonat illud Q. Curtij lib. 6. *parua sæpè scintilla contempta, magnum incendium excitare solet*, Tit. Liuius lib. 21. histor. ab Vrbe condita, dicens, *Ne quandoq; paruus hic ignis incendium ingens exuscitet*, Portius Latro declamat. in Catilinam. *Extinguenda itaq; est flamma nobis scelerata, & atrox dum adhuc velata cineribus, ac sopita, facultas extinguendi latissima data est, ne cum omnia comprehenderit* (Quod immortales Dij penitùs auertant) *nos frustra posteà furibundam, atq; exultantem extinguere cupiamus*, dicebat

cebat optimè Pacatus Drepanius in Panegyrico ad Imperat. Theodosium. *O quàm paruis veniunt summa mala principijs* cap. resecandæ cum seq. 24. quæst. 3. M. Tullius philippica 5. dicebat, *Omne malum nascens facilè opprimitur, inueteratum plerunq; fit robustiùs.* Iustus Lipsius lib. 6. ciuil. doct. cap. 4. & Cassiodorus lib. 5. var. Epist. 38. *Quæ nunc virgulta sunt, erunt si negligantur, & robora. Ista enim quæ modò facili diuulsione dirimuntur posteà vix securibus icta succumbent*; idemq; lib. 3. epist. 4. dixerat, *Melius esse, vt inter initia perniciosa reprimatur assumptio, vt sine labore perficiatur: omnium, quod certamen esse poterat singulorum*; optimè Arist. lib. 5. Polit. c. 4. ait, Quarè talibus nascentibus malis occurrendum est, motusq; Principum & Potentum dirimendi?

2 † Est enim peccatum in principio, & principium totius dimidium esse dicitur. Quarè, & paruum in eo peccatum respondet alijs aliarum partiū? Demosth. orat. 1. Olinth. Principijs obstandum; ait, nisi velis hostem longiùs progredi in dies. Et orat. 4. in Philippum probat, parua in principio neglecta, magnas tandē clades parere, Nicæta Choniates lib. 1. Annal. Isaac Angeli pag. 415. ubi dixit, aduersus seditiosos arma sine cunctatione inferenda, & Cornel. Tacit. lib. 4. Annal. ait, Curtius Lupus dispositis classiariorum copijs cęptantem tùm maximè seruilem coniurationem disiecit, Pagliar. obser. 203. Hinc scriptura ait 4. Reg. c. 8. *Paruulos eorum elides.* Psal. 136. *Allidet paruulos suos ad petram.* Oseæ c. 14. Naum cap. 3. dixitq; Cassiodorus lib. 5. Var. Epist. 15. In ipsis cunalibus, & infantia esse crimina resecanda, & puniendo, Mastix Fallitorum Danielis Sauterij c. 37.

3 † Et omne malum nascens facilè opprimitur, inueteratū verò fit plerumq; robustius. Cic. 1. Philip. & Ouid. 1. de remed. amor.

Quæ præbet latas arbor spatiantibus vmbras
Quæ posita est primùm tempore Virga fuit.

Tunc

Tunc poterat manibus ſumma tellure reuelli
Nunc ſtat in immenſum viribus aucta ſuis.
Vidi quod fuerat primum ſanabile vulnus
Dilatum longæ damna tuliſſe moræ.

Georg. Pagliar. obſer. 123. ad lib. 1. Cornelij Tacit. P. Gregor. lib. 13. de Repub. c. 9. nu. 10. Hinc Nicolaus Bieſius lib. 4. de Repub. c. 10. ait, *Principijs etiam minimis diligentiſſimè ſemper occurrendum. Scintillæ enim dum flammas leuarunt difficillimè extinguuntur, & riui facti torrentes difficiliter diuertuntur à curſu,*
4 † naſcentiq; morbo eſſe occurrẽdũ, ait Vannoz. p. 2. animad. polit. nu. 658. Hinc dicebat Tacitus lib. 1. Hiſt. n. 62. Cunctatione opus non eſſe, vbi pernitioſior eſt quies, quàm temeritas, Aeneas Sil. Epiſt. 81. *Malum cum naſcitur, cũq; recens eſt, abſq; negotio raditur; cum adultum eſt, difficilè extinguitur,* dixitq; Cato in orat. quam fecit contra celebrantes Romæ Bachanalia. Nullas adhuc vires coniuratio, cæterùm incrementum ingens virium habet, quod in dies plures fiunt, quod clarè perſpicitur in illis, qui nouas ſectas introducunt; Nam ſi in principio non extinguuntur, vt ignis quando ardeſcere incipit, tẽpore coaleſcunt, tantamq; vim aſſequuntur, ꝙ in dies Reipub. quietẽ perturbant, vt obſeruat Barthol. Philippus diſcur. 12. de Con-
5 ſilio, & Cõſiliarijs nu. 13. † Et conueniens eſt promptè, ac celeriter punire eos, qui rebellarunt, ne alijs præbeatur occaſio faciendi idem, vt Cyrus apud Xenofontem lib. 5. de Pædia Cyri n. 23. dicebat, commendando reſolutionem Regis Aſſyriorum contra Gadatam ad puniendum illum. Et oſtendit Cæſar lib. 3. de Bello gallico cum celeriter arma mouit contra Bertonios, & eorum conuicinos rebelles, Frachet in Seminario rationis ſtatus, & belli c. 48.
6 nu. 11. † Sic incipiens, & non dum adulta ſeditio melioribus conſilijs flectitur, Tacitus lib. 6. hiſt. Lipſius lib. 6. ciuilis doctrinæ c. 4. Nam nec corporis quidem morbos veteres, & diu auctos, niſi illos per dura,

dura, & aspera coerceas, corruptus simul, & corruptor, æger & flagrãs animus, haud leuioribus remedijs restinguendus est, cum libidinibus ardescit, Daniel Sauterius in Mastice Fallitorum c.4.& qđ in principio faciliùs valeant extingui flammæ, quæ Rempub. consumerent copertæ, & occultatæ cineribus falsarum similitudinũ religionis, & obsequij, seruitijq; Principis sui disposita tunc existente Repub. ad inclinandum in eam partem, in quam ducatur propter fundamentorum
7 eius fragilitatem † Nam sępè modicis remedijs primi motus consedere, vt ait Tacitus lib. 14. Annal. Iustus Lipsius lib. 6. ciuilis doctrinæ cap. 4. dicens, quod si seditio coaluit, fortioribus remedijs est agendum, & si detrectetur imperium, bello certandum
8 Tacit. 1. Annal.† cum sit plùs quàm necessarium occurrere cùm diligentia, vtendo oblata quauis occasione, ne volans transeat, vt ab antiquis pingi solebat sub imagine Nimphæ currentis, quæ ante oculos pigrorum, & negligentium hominum representabatur, habens in fronte capillorum manipulum, & reliquum capitis caluum, quæ intrinsecus loquens pertransibat, vt furens, nec relinquens vllum vestigium, aut signum gressuum suorum, cum singulari eiusdem mærore, luctuq; qui eandem pertransire permisit, serò & in uanum manum extendens, Georg. Cedren. in compendio histor. pag. 265. Angel. Politian. cap. 49. Miscellan. Lilius Girald. 1. Syntag. Alciat. emblemat. 121. vbi Claud. Minois, & omnes Imperatores, & Duces, qui fuere virilium animorum ipsius celeritatem præuenere, præsertim Inuictissimus ille Imperator Carolus V. gloriosæ, ac æternæ memoriæ cursũ publico transiens Hispaniã, & Franciam, propter recentes motus Gandauij, reperitque, quod nondum totaliter in dicta regna intrauerat, sed cum videret se per velocitatẽ Caroli præuentam, abscondit se ad inuadendum eos illo tempore quò minùs illud debebat efficere, iusto fortassis, abditoq; Dei consilio, vt Sac. Reg. Maiestatis vestræ constantia, & prudentia eluceesceret,

sceret, cum idem sibi dicere possimus, quod Plinius Imperatori Traiano, quod, cum omnia secunda vbiq; mereretur, manifestum est, si quid aduersi successisset, laudibus, meritisq; suis materiem, campumq; prosterni, † cum secunda fœlices; aduersa magnos probent, vt ait Madera de Excell. Reg. Hispan. c. 8.

10 † Exemplo sit etiam Iulius Cæsar, Nam in illius vita refert Sueton. Tranq. cap. 69. quod seditiones militũ sic compressit, vt celeriter ad officiũ redierint, nec tam indulgentia Ducis, quàm authoritate. Non enim cessit vnquam tumultuantibus, atq; etiam semper obuiam ijt, & nonam quidem legionem apud Placentiam, quanquam adhuc in armis Pompeius esset, totam cum ignominia missam fecit; ægreq; post multas, & supplices preces, nec nisi exacta de sontibus pœna, restituit, Petrus Greg. lib. 23. de Repub. c. 9. nu. 14. Vnde Lucanus lib. 5. dixit

------------- stetit aggere fulti
Cespitis intrepidus vultu, meruitq; timeri
Nil metuens

11 † Sicut Augustus vultu, & aspectu Actiacas legiones exterruit, referẽtibus Tacito 1. Annal. & Lipsio lib. 6. Ciuil. doct. c. 4.

12 † Benè hoc intellexit Demosthenes in præclara illa oratione ad Leptinem, cum dixit: *Paruæ occasiones, magnarum rerum causæ existũt*, & in Orat. de fędere Alexan. ait, *An existimatis ipsam rei benè gerendæ occasionem aliquando valere, ac etiam absq; iure id, quod conducit, efficere; iam verò cum in id ius simul, & occasio, & vtile consentiunt, aliud quoddam tempus expectatis vestræ, simul, & aliorum Græcorum libertatis recuperandæ*, Procop. lib. 2. de bello Vandalico dicens, *Rerum humanarum momẽta, in occasionis perceptione consistunt. Nam si per ignauiam quis fortunam paratam neglexerit, si sua culpa ab ea deseratur, nequaquam illam; sed seipsum*

13 *seipsum accuset* † Marc. Tull. 5. Philipp. dicebat, *Minimis momentis, maximas inclinationes temporum fieri, cum in omni casu Reipub. tùm in bello.* Polyb. lib. 9. histor. & lib. 10. *Exiguoq; momento euertuntur, quæ maximis laboribus, & impensis parata sunt;* Constat ex Nicæta li. 2. Annal. Manuelis Comneni, & libro 5. vbi ait, *Sæpè ex leui causa magnas mutationes, & ingentes calamitates esse ortas* Niceph. Gregoras lib. 10. histor. Rom. pag. 344. ait, *Paruo momento, maximas incidere rerum mutationes*, quod priùs asseruerat Cæsar lib. 1. de bello ciuili, cum diceret, Sæpe in bello paruis momentis, ma-
14 gni casus intercedunt † & nihil tam leue est, quod non magnæ interdum rei momentum faciat. Lipsius libro 5. ciuil. doct. cap. 16. Vegetius libro 3. de re milit. cap. 26. Idq; latè ostendit Franciscus Guicciard. lib. 4. & 16. Histor. & Ioann. Iouian. Pontan. histor. lib. 1. dicens: *In omni re bellica (quod vsus ipse docuit) plurimùm occasio valet, quam optimus quisq; Imperator, summo studio, & celeritate complecti debet; quippè cuius ea natura sit, vt ardua in planum facilè vertat*,
15 † sed in omni occasione capienda, incæptisq; prosequendis duo potissimum seruanda sunt; vnum, quod factu opus est, maturè id vt fiat; Quid enim occasione breuius, & fugacius est? alterū, vt suo quæq; res geratur ordine, quando in re, præsertim militari, nihil ordine ipso po-
16 tiùs, ac maiùs est † Theogenes in Gnomis elegiacis ver. 401. ait, quod occasio est res maioris existimationis in operibus hominum. Pyndarus in Pytijs ode 4. artistrophe 14. ver. 3. ait, Quod occasio, & oportunitas in homines breuem occupat locum. Plinius etiam lib. 36. cap. 39. inquit. quod oportunitas vim obtinet in negotijs, & celeritate.
17 † Et vt ait Biesius lib. 4. de Repub. cap. 7 pag. 179. Is qui bellum rectè gesturus est, occasiones non sequi, sed præcedere debet. Adeò verùm est, quod Aemilius scribit, lib. 6. Maximas vrbes bello magnas fieri solitudines si virtutem præstes, si celeritatem adhibeas, si cunctationem tollas.

Reusner lib. 2. artis stratag. c. 33 Polybiusq; li. 9 ait, *Valet verò in oībus humanis rebus, & pollet occasio; sed maximè in bellicis, in quibus occasio,* (ait Vegetius li 3. c. 26.) *solet amplius iuuare, quàm Virtus,* ideoq; Titus Liu. lib. 22. consulit, vt Dux armatus, intentusq; sit, vt neq; suæ occasioni desit, neq; suam hosti det. refert Lipsius lib. 5. c. 16. ciuilis doctr.

18 † Perspicua itaq; res est, qđ iniusti Sac. Reg. V. Maiestatis inimici non tantam habent fiduciam in brachiorum, neruorumq; suorum robore, quā tam in vicinorum subsidiarijs succursibus, & astu infectarum intentionū, dictorūq; statuum fortitudine, eò, quod agnoscant, quod florenti exercitu, & perseueranti, constantia alicuius optimi Imperatoris militum, seu Capitanei Generalis, & medijs quibusdam quæ valerent accomodari, nequaquam poterunt resistere, sed aliam vim habent, & qualitatis maioris quæ, nobis bellum continuum infert, vt est cognitio, quā habent Hispanicæ naturæ, dicentes, qđ ex præteritis actibus perspectum habeant, quod omnia ad illorum voluntatis libitum successura erunt, si ipsi arma deponere pollicerentur, additis nimirum duobus, aut tribus capitibus paci Gandauię firmatæ, & quod Hispania sci licet negotia sua solidis qualificata fundamentis ferat, & quod Sac. Reg. vestra Maiestas sese nunquā potenti quo dā exercitu moueat, quodq; consiliarij illius literis, & experientia præstantissimi sint, nec vlla temeritate notabiles, & quod demum aureis literis scripta teneāt verba illa Pop. Romani in Fabij Max. laudē apud Ennium lib. 12. Annal. Reusner. d. cap. 33. pag 366. *Vnus homo nobis cunctando restituit rem,* quasi tarditate, & cunctatione illius, imperium ipsorum redemptum fuisset, Vt Veget. ait, de re milit. lib. 3. c. 9. Melchior Iun. tom. 2. quæst. polit. q. 78. Hæc est confidentia rebellium, quæ cum ipsis fęliciter cesserit in omni bus experientiæ generibus, eodē audaciores, & animosiores reddit aduersus S.R.M.V.

19 † Quare non incomptè possumus dicere cum Demosthene orat. 1. in Philippum, quod

tur:

turpe sit, semetipsum decipere, & ea omnia quæ molesta sunt, differre, omnesque demum rei gerendæ occasiones negligere; ac nec illud posse intelligere, eorum officium esse qui bellum administrent, nec sequi res; sed rebus antecedere. Et quemadmodum vsu receptum est, vt exercitum ducat Imperator; sic & à cordatis Viris, res ducendas esse, vt quæ ipsis videantur, ea gerantur, non vt euentum prosequi cogantur. Athenienses cum copias habeatis omnium maximas, Triremes, Legiones, Equites, pecuniæ redditus, ne harum quidem rerum abundantia, in hodiernum vsque diem vllavnquam oportunè estis vsi, & neminem non sequimini, & vt barbari Pugiles dimicare solent, ita vos bellum geritis.

20 † Non leuis, imò maximus est error illorum, qui opinantur quod Fabius Maximus, tardus, & piger fuisset, cum Cato Maior, qui Capuæ sub ipso militauit, stipendiaque meruit, & posteà tam excellens Dux euasit, dicat apud Ciceronem in libro de Senectute, quod licet grandæuus esset, bellicas res tractauit, ac si fuisset in iuuentute, non quiescendo, vt suis vires animumque tribueret, consumeretque audacis inimici vigorem, quod est officium pro-

21 prium optimi Ducis † Hannibalem enim iuueniliter exultantem patientia sua emolliebat, de quo præclarè dixit Ennius dicto lib. 12. magnam promeruisse famam; *Nam iudicio sensato vicit, non facta ostentatione victoriæ donec eam in manibus haberet. Non ponebat enim rumores ante salutem.* Fridericus Ceriolan. lib. de Consilijs, & Consiliar. c. 3. §. 9. Lelius Zechius lib. secundo de Principe cap. 4. num. 4. Vuaremundus in medit. pro fœderibus c. 2. n. 154. vbi ait, Quod licet Hannibal festinando multa præclarè gesserit, intentus ad singula; tamen Fabium cunctando illi conserendæ manus oportunitatem ademisse iudicantem, durando, ferendo, terendoque tempus, frustrando dolos eius, atque artes eius vires eneruaturum, vt rectè de vtriusque in-

ingenio iudicat Iouian. Pontan.libr.3.de prudentia titul. *de Cunctatione, & Celeritate*.

22 † Ex Taciti enim sententia lib.2. hist. *Cunctatorem natura quæras, & cui cauta potius consilia cum ratione; quàm prospera ex casu placeant:* vt Titus Liuius lib. 30. dixit de ipso, huiusmodi encomio. *Vir certè fuit dignus tanto cognomine, uel si nouum ab eo inciperet, superauit paternos honores, auitos æquauit pluribus victorijs, & maioribus prælijs auus insignis Rullus; sed omnia æquare vnus Hannibal potest; cautior tamen, quàm promptior hic habitus fuit. Et sicut dubites vtrũ ingenio cunctator fuerit, an quia ita bello propriè, quod tũ gerebatur, aptum erat, sic nihil certius est; quàm vnum hominem nobis cunctando rẽ restituisse*, sicut Ennius ait, Post calamitatem enim à Romanis apud Cannas acceptam, cum Fabius Maximus creatus fuisset Imperator cũ Claudio Marcello audaci Viro, semperque gestienti cum Hannibale confligere, Fabius potiùs sperabat futurum, vt si pugna abstineret, Hannibalis exercitus ductu temporis deficeret, quod sentiens Hannibal dixit, se magis formidare Fabium à pugna quiescentem; quàm Marcellum pugnantem, vt est author Plutarchus tom. 1. Moral.in apopht.Roman.in Fabio, Palacios Rubios libro de fortitudine bellica, c.28.

23 † Quarè immeritò Aphricanus ferebat ægrè, quod ipse Magnus, ille Maximus appellaretur, ideò vt Polyænus refert, libro octauo, in hæc verba prorupit. *Quid ita Fabi? vt tu qui solum exercitum conseruaris, Maximus, ego qui deuicto Hannibale bellum confeci, Magnus appeller;* cui Fabius, *atqui* inquit. *Nisi ego milites seruassem, tu non habuisses, vnde vinceres,* quò tendit pulcher L. Flori locus cap. 43. dicentis, *Primam redeuntis, sed vt sic dixerim reuiuiscentis imperij spes Fabius fuit, qui nouam de Hannibale victoriam commẽtatus est, non velle pugnare.* Hinc illi cognomen nouum, & Reipub. salutare *Cunctator*, de quo apud Silium Itali-

ſicum lib. 6.7. & 16. bellorũ Punicorum, Manilium libr. 1. Aſtronom. Ouid. lib. 2. Faſtor. & Claudian. de bello Getico dum ait.

Primus fulmineum lento luctamine Pœnum
Compreſſit Fabius.

Valer. Maxim. lib. 3. cap. 8. §. 2. & lib. 8. cap. 2. Bieſius lib. 4. de Republica cap. 7. pag. 179 Hieronym. Columna in expli catione ad Ennium dicto lib. 12.

24 † Quod comprobat Niceta Choniat. lib. 3. annal. Manuelis Comneni, dicens, re ipſa compertum eſſe, quantum boni ſit in prouidentia, quantũ temeritas, & inconſulta conſilia apportent incommodorum, & malorũ, ac longè præſtare ſalutarem moram perniciosæ feſtinationi, quantumuis initio ſpe bona blandiẽti. Vndè Zenocarus ait lib. 4. de Vita Caroli V. Imp. Roman. *Nonnè vt Fabius Max. alibi pugnando, & dimicando, & alibi ducendo, & protrahendo bellũ rem Romanam Imperiũ, & Dominatum ſuum conſeruauit* Schuualenberg. de regio animo part. 2. pag. 421.

25 † Nam vt docet Bieſius lib. 4. de Repub. cap. 7. fol. 176. *Nonnunquam hoſtes perferendi ſunt donec deferueſcat, & conſumatur Bilis; quandoque ſunt aggrediendi prius, quam accendatur.* Nam vt ex Liuio lib. 4. decad. 1. tradit Hieron. Frachetta in ſeminar. de rat. ſtat. diſcurſu 64. Non expectant belli tempora, moras, & dilationes Imperatorum, & pugnandum eſſe interdũ, non quia hoſtis cogat. Quid iuuat dicere quod pax ſit, ſi non videtur? quod eſt obedientia, ſi eãdem non videmus? Vicit Fabius, quia non de facili confidit, vt alij temerarij, & parúm prouidi Duces, qui cum ſuam perditionem viderent ante, non tamen cunctabantur. Vicit diuerſo ſtylo quo alij Duces, qui putabãt, minus prouida cunctatione eum imitari in perditionem ſui caſumq; incidere, cũ omninò neceſſarium, & opportunum eſſet dimicari, & audere celeriter. Nam ſicut inconſi-

derata audacia effecit, quòd
Terentius Varro perderetur,
eodem quoq; modo velox il-
la feſtinatio, & præcipitantia
effecit, vt Scipio Aphricam
obtineret; patientia verò, &
dimicationis abſtinentia Fa-
bij ſecundùm temporis occa-
ſionem, & opportunitatem
Italiam conſeruauit ab inſul-
26 tu Hannibalis † Nam cum
ſemel hoſtem inuadere coge-
retur, arrepta fugâ rediit, ſe-
ſeq; in caſtra reduxit, magna
cum militum ſuorum ſtrage,
propter celeritatem, & robur
Hiſpanorum militum, qui ſub
vexillis Hannibalis militabát,
nil aliud cupientes, quàm cũ
Romanis manus conſerere, vt
Plutarchus ait in Vita Fabij
27 Max. † Et vt ait Bieſ. lib. 4. de
Repub. c. 7. ſicut in externæ
regionis expugnatione cele-
ritas; in propriæ defenſione,
cunctatio valet: Nam foris
commeatus, & reliqua præſi-
dia belli ſæpiùs deficiunt, quã
28 domi † Ex quo colligi poteſt,
quod Fabius vicerit, eò quod
haberet neruos belli, pecunia
rum ſcilicet maximam ſum-
mam. Lipſius lib. 5. ciuil. do-
ctr. cap. 6. magnamq; vim, &
aſſiſtẽtiam Pop. Romani, qua
mediante paulatim conſum-
pſit, extenuauit, & demùm ad
nihilum redegit vires hoſtis
Afri, qui alioquin ex ipſiuſ-
met naturæ inſtinctu prom-
ptus, fortis, ac celer erat in
circuendo ipſum ex omni par
te præſidiarijs ſuis munimen-
tis, ac defenſionibus. Cæteris
enim omnibus qui vel in Vr-
be, vel in Caſtris erant, me-
liùs intellexit, qui Ciuitatis,
quisuè hoſtium ſtatus eſſet.
Liu. lib. 22. Polyb. lib. 3. tradit
Barclai. libr. 1. de Regno pag.
37. non manum in acie con-
ferens cum notabili militum
Hannibalis periculo. Qui cũ
octuaginta millia pedeſtrium
militum; equitum verò gra-
uis armaturæ duodecim
millia ex Hiſpania eduxiſſet,
damnoſiſſimum profectò ſibi
videbatur, cum exercitu tàm
numeroſo animis ardenti, fu-
roreq; ſpumanti, manus con-
29 ſerere † Nihil autem aliud
magis propriũ eſt bono Duci
eiuſq; officio cõſonũ, quam ho
ſtium, & Imperatoris aduerſa
rij naturam, & ingenium noſ-
ſe, vt Polyb. ait lib. 3. Nam
quorundam in impetu vis eſt,
qui parua mora lãgueſcunt,
vt ait Liuius lib. 7. quorumq;
im-

impetus acres cunctatione cessant, aut in perfidiam mutantur, vt ex Tacito lib. 3. Annal. obseruat Lipsius lib. 5. doctr. ciu. cap. 16.

30 † Sed hic adest contraria ratio. Nam Gens illa, natura sua phlegmatica est, tenax, & perseuerans, nec facilè mouetur ejus morositas, nisi vi, quadam diligentia, ac violentia. Nam vt Cassiodorus ait lib. 8. Variar. epist. 20. *Contrarijs rebus plerumq; medicina succedit. Nam dum calor vitalis adhibitus fuerit, frigus pestiferum tunc recedit: Nubila ipsa, Ventorum spiratione tergũtur, & Aquilo faciem cæli trãquillam reddit, quam Australis aura turbauerit*, Et Galeno authore lib. 3. de methodo medendi c. 7. *Omnes eadem medicamenta non admittunt, sed naturæ infirmiores, molliore que mitiora, validiores, sicciores que fortiora* D. Bernar. in apolog. ad Guillel. Abbatem. dicens. *Diuersis morbis diuersa conueniunt medicamenta, & fortioribus fortiora.* & Saluian. lib. 6. de gubern. Dei pag. 213. inquit. *Optimi, ac peritissimi medici, dissimilibus morbis, curas dispares præstant, atque alijs per dulcia medicamina, alijs per amara succurrunt, & quosdam curãt cauteriorum adustione, quosdã malagmatum placabilitate alijs adhibent duram ferri perfectionem, alijs blãdam infundunt olei lenitatem, & tandem diuersissimis licet curis eadem salus quæritur.* optimè Ann. Rober. lib. 1. rer. iudic. cap. 5.

31 † Et procedere remissè, & cunctanter nil aliud est, quàm eius flammam, & morositatẽ fouere, suasq; vires augere, vt efficiantur indè bellicosiores, & in laboribus bellicis perseuerantiores. Tyranni enim ab ingenita natura concordiam abhorrent, Claud. de Institut. Princ. Iustus Lipsius lib. 6. polit. c. 5. hinc agnoscimus experimentis suas opes augere alienis dissidijs, qui affectant tyrannidem, Andr. Ebor. in suis sententijs, verbo *Tyrannis.*

SVMMARIVM.

1 *Princeps non debet tollere præsidia militum præcipue in statibus rebellibus. Apologus Aesopi de lupis, & ouibus applicatur ibid.*

2 *Hispanorum præsidia conseruari conuenit in statibus Belgicis.*
3 *Rebelles obseruant si conniuetur cum eis, vt peiora moliantur.*
4 *Plebs sua natura nouarum rerum cupida.*
5 *Multitudo leui sententia est, & facile mouetur huc, illucq.*
6 *Venena mala sunt duplicis speciei, calidum, & frigidum.*
7 *Rebellium malitia instar veneni frigidi est in corpore Reipublicæ.*
8 *Cleopatra quare aspidi brachium protenderit ad internecionem.*
9 *Falsæ persuasiones in scopulos impingere faciunt credulos.*
10 *Domestica arma, & seditiones ciuiles periculosiores sunt.*
11 *Populi ira licet cohiberi videatur, tandem solet erumpere.*
12 *Hector, & Aiax, hostes donis sibi mutuo datis periere.*
13 *Brasida Lacedemonius quid dixerit scuto perfosso in bello.*
14 *Rebellio quid sit.*
15 *Principes prudentes hostium naturam agnoscere debent.*
16 *Vulgo nihil modicum est, & eius natura recensetur.*
17 *Fortitudo est eligere melius in periculo iminenti.*
18 *Prosperitas in terram cadit, si aduersitati non consulitur prouidenter.*
19 *Hydræ rebellium sunt capita amputanda.*
20 *Rex Catholicus est ecclesiæ columna.*
21 *Rex Catholicus imitari debet Gothorum Reges suos antecessores in robore bellico.*
22 *Carolus V. inuictissimus Imperator in exemplum sumendus.*

ARGVMENTVM.

Princeps non debet præsidia militum tollere à Prouincia quæ semel rebellauerit, & de natura Plebis, qualiterque praua consilia agnosci, & præcaueri debeant, ac hostis natura, & de fortitudinis bono, exemploque Principum bonorum imitando.

CON-

CONSIDERATIO IIII.

Aec † particulariter procedunt si cũ eo cõcurrat Principem se priuare proprijs viribus, & præsidijs ex quo nil aliud expectari potest, nisi ruina, & strages statuum suorum, iuxta Apolog. Aesopi 38. de lupis, & ouibus. Nam cũ fœdus inter eos iniretur datis vtrimq; obsidibus, scilicet catulis à Lupis, & Canibus ab ouibus ipsis quietis, & pascentibus, cum lupuli matrum desiderio vlulatus ederent, lupi irruentes fidem fœdusq; solutum clamantes, oues canum præsidio destitu-
2 tas laniarunt † Quod non aliud denotat, quàm in fœderibus non conuenire præsidia Hispanorum à dictis statibus tollere, quæ sunt veluti Catholici gregis custodes, ne lupi rebelles in ipsos crudeliter irruant: Vt in simili casu Demosthenem Atheniensibus dixisse, tradit in Apopht. eius Manut. lib. 4. num. 7. & P. Gregor. lib. 6. de Repub. c. 1. num. 7. eo quod cum verterit oculos viuis flammis eos ardere visurus sit, ijs cum effectibus quos dissimulatio in
3 rebellibus solet operari † Ipsi enim initio sensim, paulatimque procedunt, astutè respicientes, & obseruãtes an ipsis cum violentia quadam occurratur, & interim animorum illorum, & sinceritatem quouis modo corrumpere insudant, illorum præsertim, quos Principi suo fideles esse respiciunt, quos procurant sine præmio degere, ac velut in angulo sepositos, segregatosq; hiscere non audentes, nec destruere inuiso quodam impetu tàm Catholicos status, repẽtinaq; violentia oppugnare, vt in præsenti negotio visũ fuit, quòd tam profundis, occultisque rationibus aliquandiù coopertum restitit. Vt autem maiori cum astu miserũ, ac rude vulgus à Dei, & Regis sui obedientia debita arcerent, tam fucatis, virulentisq; suis opinionibus illos illaqueare studuerunt, donec tãdem summa cum lucusentaq; doloris testificatione viderint & agnouerint, quod nefarium il-

illud virus Reipublicæ quoq; cor tetigerat, nam vt D. Cyprian. ad Donat. lib. 2. epist. 2. ait. *Malorum blandientium virus occultum est, Et arridentis nequitiæ facies quidem læta, sed calamitatis abstrusæ, illecebrosa fallacia instar quoddā veneni vbi in lethales succos dulcedine aspersa caliditate fallendi, sapore medicato poculum videtur esse quod sumitur, vbi epota res est pernicies hausta grassatur.* Ann Rober. lib. 1. rer. iudic c. 7.

4 † Plebs enim suape natura rerum nouarum semper cupida, vanis, & falsis istis persuasionibus facillimè ad assentiendum alicui adigitur. & instar fluctuum maris à ventis impellitur, vt ait Franc. Guicciard. lib. 16 histor. Liuius lib. 8. decad. 3. Zonaras to. 1. Annal. dicens, † Quod multitudo est leui sentētia, & facilè huc atq; illuc impellitur, D. Basilius apud Ant. par. 1. serm. 18. Quemamdmodum nebulæ iuxta mutationem flatuum, nunc huc, nunc illuc feruntur; sic vulgus quouis vento, nunc in hanc, nunc in illam partem sese flectit Polyb. libr. 11. histor. Demosthenes in Orat. de falsa legat. dicitquè Nicæta Choniates in Annalibus Alexij filij Manuel. Cōneni, quod plebs temeraria est, & magno impetu fertur, neq; consilio quicquam aggreditur, neq; eo animo ab inhonestis conatibus desistit, & interdùm fama tantum seditionis impulsa, igne magis exæstuat in enses, in præcipitia, in marinos scopulos cæco furore ruit; Contra, cum perterrita est, ad quemuis strepitum expauescit, cuius collum calcandum præbet, ideò rectè inconstantiæ, & temeritatis nomine reprehenditur. Nā colluuies illa populi, neq; ipsa sibi rectè consulere, neq; alijs benè præcipientibus auscultare solet, latè Iust. Lips. lib. 4. ciuil. doctr. c. 5.

6 † Asserunt naturales Philosophi duplex esse virus, vnum calidum, alterum frigidum. Albert. Magn. lib. 6. de anim. c. 5. Calidum violēter, & quasi comburendo interficit, & citò quasi adustum reddit locum morsus, vnitum enim calori nostro naturali, facilè cor tangit; Frigidum autem cum vaporificè ad cor defertur, frigidando cor interficit, non

non tamen transit, nec ita faciliter operatur, propter resistentiam caloris naturalis,
7 † Hoc vsi fuere Tyranni isti publicantes fidem, & obediētiam, patriæ defensionem, iniurias Hispanorum; Et sic progressu, ac decursu aliquot annorum, penetrauit viuacitas eius ad cor, & viscera incauti populi fera pridem Aspide morsi, aut Hydra variorū capitum opinionum sine fine, diuersarumq; hæresis sectarū immersi, ac propulsi in inextricabilem confusionum, difficultatum, & variarum opinionum labyrinthū, quas quo libet momento sibimet imaginantur, Quemadmodum Stoici Academici, Epicurei, Peripatetici, & alij, qui absq; sereno sacrosanctæ Catholicæ fidei Lucifero, obduratis cordibus, clausisque oculis animæ suæ saluti dormientes semet ad perpetuas inferni pœnas præcipites reddunt, vt non immeritò illis applicetur illud Iob cap. 24. *Ipsi fuerunt rebelles lumini, nescierunt vias eius, nec reuersi sunt per semitas eius.* Et quod dicitur Prouerb. cap. 26. *verba Susurronis, quasi simplicia, & ipsa perueniunt ad intima cordis, & mille fallendi artibus per cuniculos alios subuertunt*, vt ex Baud. de fęnore tradit Mastix Fallitorum Danielis Sauterij cap. 23. quod omne patiuntur, & sufferunt, non aliā ob causam, quàm ob sæuam quandam proteruitatem qua sese Sac. Reg. Catholicæ Maiestati, & pijs eius iudicijs subdere obstrepunt
8 † ad similitudinem Cleopatræ Aegypti Reginæ quæ M. Antonio suo marito defuncto, Aspidi potius brachium mordendum præbere voluit, q̃ in manus, & subtus iuridictionem Cæsaris venire, vt narrant Plutarch. in Vita illius, Plin. lib. 21. c. 3. Propert. lib. 3. & Textor par. 1. offic. in. de his qui sibi mortem consciuerunt. M. Ant. Sabellicus lib. 9. Aen. 6.
9 † tali falsæ opinionis lumine ipsos adduxere, vt cæcutientes in scopulos tàm latissimi diuersarum miseriarum maris, summaq; cum animarum iactura, ac naufragio, turmatim inciderint, ad similitudinem piscatorum illorum iniquorum, de quibus Vlpian. I.C. in l. 10. ff. de incendio, ruina, naufragio, qui noctù lumine

ne ostenso fallebant nauigantes quasi in portum aliquem delaturi, eoq; modo naues, & eos qui in eis erant, in periculum deducebant, sibi execrãdã prędam præparantes ideo Demosthen. in Orat. de Cher sonesõ ait; *Non enim fieri, non fieri potest, vt externi hostes superentur, nisi prius domesticos hostes punieritis, qui illis subseruiunt; sed necesse est, vbi in hos tanquàm scopulos quosdam impegeritis, vt illi*
10 *vobis anteuertant*, † vnde Zisca, vt refert Pius II. in hist. Bohemica dicebat, Domestica nobis arma timenda magis quàm externa, ciuilesq; seditiones proinde auferre oportere, quia vt lepidè dicebat Bald. in l. vnica nu. 1. C. de caduc. tollen. sunt sicut vermis ingressus in casseo. Dicit enim Diuus Ambros. lib. 3. offici. cap. vlt. *inimicus vitari potest, amicus non potest, si insidiari velit illum cauemus cui non committimus consilia nostra, hunc cauere non possumus cui commisimus*. Hoc est innatum quodammodo Tyrannorũ desideriũ, & iniquã, ac praua desidia cũ qua Solon, & Demosthenes accusabant patriam suam Atheniensem; eò autem Rebellis astutia sua versutiaq; placet donec omnibus palàm fit, ac
11 discooperitur. † Dicebat enim D. Gregorius Nazianz. contra Iulianum, quod solet populus, etiam si ad præsens iram cohibeat, tanquam ignis in ligno delitescens, ceu fluuius vi coercitus, vbi tempus est oblatum, reaccendere, & erumpere. Summa enim mala tergiuersationem non patiuntur, in quibus vel exigua negligentia summæ rerum est euersio, vt ad milites suos dicebat Contostephanus referente Nicæta libr. 5. Annal. Manuelis Comneni; Alij simulatione bonitatis moliuntur Reipub. damnum, & Principis sui periculum, habentes arma potentiora cum quibus pugnent, videlicet, scrutari animi sui secreta, & conceptus de rebus agendis, ad quæ cũ fuerint admissi, participesque facti eadem penetrantes, concipientes, & præparantes argumenta ad excusandum se, & alios conuincendum, cũ tanquam mali, ac peruersi declarati fuerint, absq; eo, quod superior postea regere, atque gu-

gubernare queat, stylo, normaq; diuersa eius quem ipsi sciunt, & intelligunt tam benè, ac ipse Princeps qui moritur, & occumbit proprijs ar-
12 mis. † Sicut Hector, & Aiax quorum primus ab Hectore occisus, & Baltheo iuxta Ilij muros circa mœnia per terram tractus fuit; alter verò gladio, ab Hectore sibi dono dato seipsum interemit, vt narrant Homerus Iliad. 11. Sophocles in Aiace flagellifero. Andr. Alciat. emblem. 67. Hector Farnes. in Apophteg. Cardinal. Petri Aldobrandini tit. 10. c. 17.
13 † Et sicut ille Brasida Lacedemoniorum Dux; nam cum perfosso scuto vulneratus, esset interrogatus qualiter illi euenisset, respondit, quod amicus eius cum quo putauerat ire securè coopertus falsus illi extiterat Manu lib. 1. apoptheg. in Brasida nu. 60. Per hos gressus vim assequitur
14 † rebellio quæ delictorum immunitas est, & criminosorum Asylum, statua Beli Nini parentis, ad quam, vt testantur Zonar. tom. 1. Annal. f. 63. confugiebant fugitiui, & Exules condemnati, Q miserabilis conditio eorum, qui ob perpetratum facinus, dedecusque oculos obuelare, & inter suos habitare reformidare coguntur? alij qui vitijs dediti, & libertatem legis, ac rationis vagabundi hinc indè oberrant, & nouitatum cupidi, qui relicta lege diuina negatam libertatem nancisci suspirant, dicentes Deo, recede à nobis, & quasi nihil possit facere Omnipotens rerum conditor, æstimant, vt Iob cap. 22. l. fin. C. de summ. Trin. & fide
15 Cathol. † Ac propterea necesse est, vt Principes prudentes subditorum suorum naturam agnoscant, qui vt Aristoteles inquit Ethic. cap. vltim. non sunt nati, vt verecundiæ obediant, sed metui; nec vt se solum abstineant à malefactis propter illorum turpitudinẽ; sed propter punitionem, &
16 pœnam † Dicebat enim Tacitus lib. 1. Annal. *Nihil in vulgo modicum terret ni paueat, vbi pertimuerit, impunè contemnitur.* Georg. Pagliar. ibidem obseruat. 79. dicens ex Liuio lib. 4. decad. 3. quod *multitudo vulgaris, aut humiliter seruit, aut superbè dominatur.* Lipsius lib. 4. ciuil. doctr.

ctr.c.5.vbi ait, ex Tacito li.6. Annal. Vulgus audacia turbidum nisi vim metuat. Totum hoc virus ne serpat, curatur non differendo antidotum, nec dilitando media, & res
17 aptas, & salutares.† Quia, vt ait Olaus Magnus libr. 15. c. 26. Fortitudo est quando minatur periculum, non dissimulare, sed eligere promptè qđ melius est, illudq; exequi vsq;
18 ad vltimum † Nam si non adsit vigil custos contra aduersitatem, prosperitas in terram cadit, & in bello difficilè resistitur inimico, qui facilè desides opprimit; multum fuit operata celeritas, multùm morositas abstulit. Et quemadmodum sagittæ in se vim continent æqualem, & solùm consistit in brachio ipsas flectente; si fortis est, aut remissior, & debilis, & ensis in dextera qua regitur. Sic negotium quantumuis graue sit, de seipso cadit, & non valet effectum aliquem operari, si non exequitur fortis, & validi pectoris, robore manuq; diligentis, & magnanimi Principis.
19 † Propter omnia hæc inconuenientia debebat confestim opprimi hydra illa, ne exorirentur, & nasceretur tot, tāq; varia coniurationum, ac rebellionis capita. Sed cum punctum illud, & opportunitas iam transierit, maior erit gloria Sacr. Reg. Maiestatis vestræ, si vincātur ad præsens commetiendo vires eius, cum negotij istius magnitudine, & qualitate, iaciendoq; plusquā opus fuerit, vt Vegetius ait de re milit. Nam vt dicitur Prouerb. cap. 12. *Manus fortiū dominabitur, qua autem remissa est, tributis seruiet,* & cap. 10. *Egestatem operata est manus remissa; manus autem fortium diuitias parat*
20 † cum hic agat tractatus, vt S.Reg. vestra Maiestas tueatur causam omnipotentis Dei, & Ecclesiæ Catholicæ Romanæ, cuius habetur columna, ac defensor, & propter eminentiam, & splendorem coronæ suæ regiæ, sibi persuadendo, qđ hoc sit rebellionis
21 istius remedium †, & imitādo Gothorū Regū Antecessorū suorū morem, de quibus Cassiod. lib. 12. variar. epist. 28. ait, *Mox vt Gothi ad belli studium gemina se fortitudine contulerunt; ita prospera concertatione cæsa est rebellium*

ma-

nus, quasi inde nudos hinc stare constituisset armatos, diuini æquitate iudicij, vt in ipsis căpis Prado corrueret, quos vastare præsumpsit † & Inuictissimum Imperatorem Carolum V. cuius gloria, in vestra S. Reg. Maiestate resplendet, qui etiamnum actiones suas respicit, quibus S.R.V. Maiestas suam exornat Monarchiam cum æterna omnium memoria seculorum, prout eandem reliquit ipse inter omnes mortales lætam, atque gloriosam.

22

Verùm, si rebelles illi subditi, sese oppressos conspicientes, aut propter alios motus, fictam quandam pœnitentiā ostenderent, vel etiamveram, Regiaq; vestra Maiestas, vt solet, misericordia, ad veniam ipsis impertiendam, moueretur, necesse est, vt ea, quæ sequuntur altiùs secum perpendat, ne magnitudo S.R. vestræ Maiestatis diminuatur.

Finis Partes Primæ.

PARS

PARS SECVNDA

QVAS RES ANIMADVERTERE DEBEANT prudentes Duces,& fideles Consiliarij, qui supplicant, & suadent Catholicæ Regiæ Maiestati, vt admittat ad reconciliationem Vasallos rebelles, aut faciat pacem cum inimicis armatis.

SVMMARIVM.

1 *Oculi quæ nimium propè sunt, discernere non solent.*
2 *Belgicorum statuum miserabilis status post rebellionem recensetur.*
3 *Ducibus expertis in rebus belgicis fides adhibenda.*
4 *Regum corda seduci solent sermonibus fucatis.*
5 *Rex aures assuefactas veritati solet habere.*
6 *Reges nihil audire solent, nisi valdè elimatum.*
7 *Sapientiores habētur à Principibus qui ad eorum sensum, & opinionem magis accedunt.*
8 *Principes qui ex sua natura iudicant alios, facilè decipiuntur.*
9 *Belli euentus varius, & à fortuna pendere solet.*
10 *Rebellionis Belgicæ causa ex principalioribus fuit sincera consilia non esse admissa.*
11 *Alexander Seuerus in consilium adhibebat peritiores rei de qua agendum erat.*
12 *Idoneus solus est ille qui sapit ea de quibus agitur.*
13 *Prudentioris consilio facile homines acquiescunt.*

14 *Respublica salua fit cum vigent consilia senum, & arma iuuenum.*
15 *Fortis armatus custodiens bona sua in pace possidet.*
16 *Nemo prouocare audet promptum ad vindictam.*
17 *Atheniensium, & Romanorum fortuna variauit, aduersantibus Alcibiade, & Coriolano.*
18 *Dedali Labyrinthus prudentia, & fortitudine Thesei superatus.*
19 *Minotauri effigies, quid portenderit in Romanorum signis.*
20 *Præmia sunt nutrimenta virtutum.*
21 *Misericordia quando sit iniusta.*
22 *Saul Dei offensam contraxit, quia misertus est Agag Regem.*
23 *Cum peccatoribus dissimulandum non est in delictis suis.*
24 *Respublica principis frœna si ruperit magnum imperio damnum infertur.*

ARGVMENTVM.

Belgicorum statuum post rebellionem miseria recensetur; & Reges quæ debeant consilia sequi, & cum consilio deliberare, & de virtutibus prudentiæ, & fortitudinis, & præmiorum præstatione, quandoque sit reprobata misericordia.

Introductio Partis Secundæ.

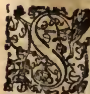

SOLET communiter euenire, vt oculis alicui rei infixis, intentisq; absque aliquo motu res aliqua ab oculis euanescat, & si eandem discernere volumus, opus sit, eosdem aliquantulum occludere, vel
1 iustam distantiam interponere †, cum oculi ea, quæ nimiúm

propè admota eis sunt, non cernant, vt ex D. Basilio Anton. Monachus tradit.

2 † Hoc idem videmus quando de vera aliqua propositione, tam pertinaciter controuertitur; Nam datis,& acceptis rationibus argumentorum,& difficultatum,perdi solet trames illam assequendi. Idem credo, euenire illis, qui respexere belgicas res; Nam quanto plus apertos, & viuaciores habuisse oculos videntur;tantò minus viuacitatem colorum suorum penetrasse liquet,albumq; signum,ad quod malos semper ictus iecere, quos si paululum occludissent, ostenso verò rigore, non equidem visus lumine destituti fuissent; nec etiā veritas obnubilata; adeò, vt in omnibus eorundem actionibus, interfuerit dissona quædam ruditas manifestaque dissonantia, quæ satis, superque distinguunt illud. Principum desuper,ac Regum etiā auditus,qui viuaciori sensu, miserabilium horum statuum tragedias intuentur, & quodammodò gaudent eo q̄ huiuscè Monarchiæ turbulentiam,& obedientiam, quæ illorum conseruationis radix est,inuersam conspiciant; præter id quod belli furor tam potens fuerit, quemadmodum ab omnibus necesse ducebatur, perspicuè videntes,quod illa deficiente, astutæ illorum circumuentiones locum exoptatum nacturæ essent,ita vt templū miserabilis huiusce Hierosolymæ,cuius basis,& fundamentum religio Catholica existit,& S.R. vestra Maiestas lapis triangularis,cum quo clauditur,& summa cura, & solertia firmatur hoc ædificium,ruinam aliquando minaretur, cum ad præsens taliter deformatum sit, quod possimus dicere cum Saluiano libro 1. *vbi est illa nunc eximia formæ tuæ, & totius corporis pulchritudo,* de quo Annæ.Robert. libr. 1. rer. iudica. cap.7.Ierem. Threnor.cap.1. *& egressus est à filia Sion omnis decor eius. Facta est Hierusalem quasi polluta menstruis inter inimicos eius,* vt in simili deplorat de Arrianorum temporibus B.Victor.lib.3. persequutionum Africæ ad finem.

Vnum autem ex præcipuis,& præsentibus remedijs,est,q̄ in
3 rebus istis bellicis assequatur veritatem, † vt S.R.V.Maiestas aures præbeat hominibus magis expertis, quorum opera verbo-

borum suorum testimonium semper tribuunt, quorumque conceptus auferat velum, & vmbram cuiuslibet suspitionis, animumque reddant securum ad agnoscendum eos, qui diuersa,
4 & contraria consilia in medium adferunt, † linitis quibusdam sermonibus, quibus corda innocentium Regum, ac Principum multoties seducuntur. D Paulus 1. ad Romanos cap. 18. & Sapiens Prouerb. cap. 29. dicens *Princeps qui libenter audit ver-*
5 *ba mendacij, omnes ministros habet impios*, † quæ facilè Rex ille manifestat, qui habet aures ad veritatem assuefactas: *Nam*
6 *voluntas Regum, labia iusta*, vt dicitur Prouerb. cap. 16. † cum nihil audire soleant nisi valde elimatum, elaboratumque, vt ex l. omnium C. de testam. tradit Io. Guttie. lib. 3. practic. qq. q. 17. num. 180. & præsertim in rebus tangentibus regni sui stabilitatem consonum, absque eo quod aliorum verbis, ac consilijs fidem tribuant cum notabili quandoq; periculo amissionis il-
7 lius † Nam cum audiantur placidè in eo, quod Principes vellent, referente Francisco Guicciardino lib. 2. histor. *Illos à Principibus facilè sapientes haberi, qui ad eorum sensum, & voluntatem magis accedunt*; Georg. Pagliar. obseruatio. 35. ad Cornel. Tacit. lib. 1. Annal. facilè ipsos sequuntur persuasi fucatis, & apparentibus quibusdam rationibus.
8 † Aures enim Principum simplices, & ex sua natura alios æstimantes, callida fraude decipiuntur *Innocens* (ait Salomon Prouerbi cap. 14. *credit omni verbo* D. Ambros. libr. 3. officio. cap. 10. dicens *Quis hoc reprehendat in Sanctis, qui cæteros de suo affectu æstimant, & quia ipsis amica est veritas mentiri nemine putant, fallere quid sit ignorant, libenter credunt, quod ipsi sunt, nec possunt suspectum habere quod non sunt. Non vituperanda facilitas, sed laudanda bonitas, hoc èst innocentem esse, ignorare quod noceat, & si circumscribitur ab aliquo, de omnibus tamen benè iudicat qui fidem esse in omnibus arbitratur*. Quætes, vt dicitur Esther cap. vlt. & ex veteribus probatur historijs, & ex his quæ geruntur quotidiè probatur quomodo malis
9 quorundam suggestionibus Regum studia deprauentur, † præsertim in rebus belli, in quibus prauum consilium solidari po-

test,dicendo,Euentus à fortuna pendere; exemplo Dauid qui 2.Reg.cap.11. dicit Nuncio misso à Ioab super morte Vriæ Hethæi. *Varius enim euentus est belli, nunc hunc, nunc illum consumit gladius*, & Thucydides lib. 1. & Herodotus in Maxim.Lactant.Firm.lib.6.dicens, *Quod non est in nostra potestate vincere, quoniam anceps est omne certamen*; Ioan. Stobæus serm.48.de bello,M.Tullius in Orat.pro Milone,& pro Marco Marcello,& Philipp.10. ac 13. Nicæta Choniates in Annal. Balduini Flandri pag.661. vbi ait. *Multa sunt belli vices,tesseræ instar voluuntur res mortalium, nunc his, nunc illis fauet victoria; Ne Alexandro quidem ferunt omnia successisse ex sententia, nec Cæsaris fortuna caruit offensionibus; Marsque ab alio ad alium transit,dubiaq; est certaminũ alea.*Idem Nicæta in Manuele Comneno lib.2.num.7. Aeneas Syluius epist. 81. Reusner.lib.1.artis Stratagem.cap.16.Iustus Lipsius lib. 5. ciuil.doctr.cap.16. Roder.Xuar. in l. quoniam in prioribus in declar.l.Regni.limitat.11. num. 18. & plures illorum confirmabunt opinionem damnatæ intentionis, quod licet fuissent fœlices debebant reputari miserabiles,cum ex eis non deduceretur aliud quàm fidem præstare,& assensum in re maioris ponderis,vel in summa totius,ei,qui causa maioris fortunæ potiùs, quàm ex animo recto non errauit,& tandem incidet Princeps ille in laqueum,quem præparatum habent æmuli,& aduersarij.

10 † Vna ex principalioribus causis,ex quibus ignis istius rebellionis tot flammas accendit, est, Prauos consiliarios, operam adhibuisse,ne Ducum bonorum,militumque expertorum sana, synceraq; consilia admitterentur, qui temporis progressu noticiam acquisierunt Belgicarum consuetudinum,inferẽtes,probantesq; vota,& consilia sua sanguine propriorum vulnerum, & cum periculis quibus sese obiecerunt,tot facinoribus,ac gestis tam magni splendoris; ideò præsertim, quod à principio istius rebellionis,id,quod postea visum fuit, præsciuerint,atque prædixerint,insculptum in corde semper habentes damnum huiusmodi. Cum ipsi, & non alij sint qui modum aliquem, & medelam tribuerint serpenti morbo, totali perditioni resisten-

ſtentes, vt meritò ipſorum iudicium, conſiliumque ſequi de-
11 buerit. Exemplo ſit Alexander Seuerus magnæ pruden-
tiæ vir, vt in vita illius refert Aelius Lampridius, & Valentin.
Forſter. de iuriſd. Romana in princ. num. 59. & ſeqq. qui ſi tra-
ctabatur de iure ſolos doctos iuriſperitos in cōſiliū adhibebat, ſi
ſi verò de militari re, milites veteranos, ſenes, ac benemeri-
tos Duces, & locorum, regionumque peritos. Herodia. lib. 6. Si-
man. lib. 7. de repub. cap. 6. num. 10. Annæ. Rober. lib. 2. rer. iud.
cap. 16. vbi adducit l. ſi irruptione §. fin. ff fini. regund. memo-
ratq. Ciceron. in oratio pro L. Cornel. Balb. dixiſſe. *Etenim ſi*
Quintus Sceuola ille augur cum de iure prædiatorio conſulere-
tur, homo iuris peritiſſimus, Cōſultores ſuos nonnunquam ad Fu-
rium, & Caſſellium prædiatores reijciebat. Sic nos de aqua no-
ſtra Tuſculana. M. Tugionem potius quam C. Aquilium conſule-
bamus, quod aſſiduus vſus vni rei deditus, & ingeniū, & artem
ſæpè vincit. Quis dubitet de fœderibus, & de toto iure pacis, &
belli omnibus iuris peritiſſimis, Imperatores noſtros anteferre:
Dicebatque Andre. de Yſern. in tit. Hic finitur lex Conradi in
princ. num. 6. Quod Princeps debet eſſe conſiliatiuus, & habe-
re antiquos, & ſapientes, *in quibus*, vt dicitur Iob cap. 12. *eſt*
ſapientia, & in multo tempore prudentia, c. Epiſcopus 15. q. 7.
12 Nam vt Ariſtoteles ait lib. 8. politicorum. cap. 6. † impoſſibile
eſt, vel certè admodum difficile, vt qui opera ipſa non tractat
peritè valeat iudicare, Quilibet enim dicebat Plato libr. 21. de
fortitudine ad ea idoneus eſt, in quibus ſapit. Valer. Maxim.
lib. 8. cap. 12. Flauius Veget. in præfatio. libri de re milita. di-
cens. *Nemo agere metuit quod ſe bene didiciſſe confidit.* Frat. Io-
annes à Sancta Maria de Republica, & politia Chriſtiana, c. 13.
13 † Hinc dicebat Pogius libro 4. de vita Cyri ex Xenophon-
te traducta, ſolere homines quem in procurandis vitæ commo-
dis prudentiorem putent, huius libenter conſilijs vti, quod, &
alijs in multis, & in corpore infirmis ſatis perſpicere, licet à qui-
bus ad vnguem ſeruantur medici præcepta, in mari quoque
nautas omnes gubernatori parere, ſic, & viatores itinerum
peritos ſequi: ſic etiam Plato conductores ſacræ aræ ad Eu-

clidem Geometram ire iussit, vt refert Valer. Max. d. c. 12. §. 3.
14 † Quare Plutarch. in tractat. an seni sit gerenda Respublica, dixit quod tunc maximè salua est, cum in ea consilia senum vigent, & arma iuuenum; Euripides in Bellerophonte. dicens Manus quidem iuueniles ad agendum robustæ sunt, seniorum autem sententiæ præstant, Simanc. lib. 7. de Republica cap. 8. n. 15. et si Cassiodo. lib. 5. variar. epist. 23. dixerit. *Ostentent iuuenes nostri bellis quod in gymnasio didicere virtutis, schola martia mittat examina, pugnaturus ludo qui se exercere consueuit in ocio.* nam quando Princeps hac vtitur prouidentia imperiū
15 seruat, & à nemine prouocatur, dicente D. Luca c. 11. † *Cum fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt omnia quæ*
16 *possidet* † Quia nemo prouocare, aut offendere audet quem intelligit promptum, & expeditum esse ad vindictam, Veget. in prologo lib. 3. de re militari, Lipsius lib. 5. ciuil. doctrinæ, cap. 6.
17 Reusner. lib. 1. artis stratagemmaticæ, c. 21. † Et si hæc deficiant Respublica debilitatur, & cadit, vt visum fuit in Alcibiade, & Coriolano cum prospera, aut aduersa fortuna Romanorum, & Atheniensium. Seneca lib. 5. de benefic. cap. 16. Patritius de regno lib. 9. cap. 2. Nam hi Duces insignes intra huius Babylonis tumultus velut alter Daniel respexere, quæ via pacis fuerit, vt dicitur Danielis c. 6. Alij sibi persuadent consilijs vanis, quod facillimè ingressum parabit V. R. Maiestas in quietam, & pacificam Ierusalem, & in fine conceptuum suorū,
18 reperietur in turbata Babylone. † Nam cum vnusquisque desideret esse Dedalus, cuius artificij ingeniosè inuenta Plinius commemorat lib. 7. cap. 56. multiplices addit labores inextricabilis Labyrinthi ad cōseruationem, & custodiam furentis Minotauri tyrannidis istius, quæ sensim absorbuit sanguinem fidelis Hispaniæ, consumendo generosiores iuuenes illustrium harum Athenarum, donec aliquis alius fortis, & animo sus Theseus, (vt Plutarch. in vita illius primi scribit) Ingrediatur, ductus filo patientiæ, prudentiæ, & vigilantiæ, in secretiora, & intima istius Labyrinthi, illique cōcedatur triumphus
19 istius Minotauri †, cuius effigies inter militaria Romanorum
si-

ſigna, teſte Fabio, id protendebat, quod non minus occulta debeant eſſe conſilia Principum ac Ducum, quàm olim fuerit Labyrinthus Minotauri domiciliū, vt notat Andr. Alciat. emblem. 12. & Claud. Minois ad eum.

Viam pacis, omnes quidem homines in bello experti, facilè repererunt, iuxta regulas Rerumpub. quæ benè ordinatæ ſunt, & veræ militiæ lege naturali, diuina, & poſitiua præditas, noſtriſque ſæpè proprijs oculis, miſerando cum rerum exitu, experti ſumus. Illa autem cauſa ſubeſt, quod bellum, quod contra ſubditos rebelles mouetur, potentioribus, ac validioribus exercitibus ducitur, eò vſque donec omninò, tota-
20 literque ſubiugati fuerint. † Nam vt Caſſiodorus ait, libr. 2. variar. epiſt. 16. *Nutriunt præmiorum exempla virtutes, nec quiſquam eſt, qui non ad morum ſummam nitatur aſcendere, quando irremuneratum non relinquitur, quod conſcientia teſte*
21 *laudatur*. † Iſta enim eſt vera, & ſecurior via reducendi hos ſtatus, & ſecura reddendi cum reuerentia, & timore reliqua regna Sac. Reg. Maieſtatis veſtræ. Denique in lege Deuteronom. cap. 19. ſcriptum eſt. *Non miſereberis illius*. Nam eſt aliquando iniuſta miſericordia. c. eſt iniuſta 23. q. 4. vbi ex
22 1. Regum cap. 15 dicitur, † quod Saul Dei contraxit offenſam; quia miſeratus eſt Agag hoſtium Regem, quem prohibuerat diuina ſententia ſeruari, P. Greg. lib. 13. de Repub. c. 10. num 3. & Pſalm. 17. dicitur, *Perſequar inimicos meos, & comprehendam illos, & non conuertar donec deficiant.* D. Auguſt. ad Bonifacium Comitem epiſt. 50. & habetur in cap. ſi Eccle-
23 ſia 23. quæſt. 4. † Etenim multo tempore non ſinere peccatoribus ex ſententia agere; ſed ſtatim vltionem adhibere, magni beneficij iudicium eſt, vt dicitur Machab. cap. 6. & concedere moras, nihil aliud eſt, quàm vires tribuere Antæoni huic, qui niſi violenter à terra eleuetur, & ſpiritus eius in aere opprimatur, nouas ſemper vires acquiret, quibus renouare poſſit luctam. Vti autem clementia cum ſubdito, qui de erroribus commiſſis nondum pænituit, debitaque ſeſe humilitate in pias Sac. Reg. Maieſt. veſtræ manus nequaquam tradidit, au-

 da-

daciorem reddet, præsertim si lenitas fuerit causa concluden-
24 di pacem præteritis similem † Ex quibus oriri solent magnæ
quandoquè difficultates,& pericula,& vt inquit Seneca lib. 1.
de clem. cap.4. *Tamdiù ab isto periculo hic populus aberit, quamdiù sciet ferre frenum, quem si quando abruperit, vel aliquo casu discussum reponi sibi passus non erit, hæc vnitas, & hic maximi Imperij contextus, in partes multas dissiliet, dominandique finis erit, qui parendi fuit*; Et qui tale consilium amplecti voluerit, plures circumstantias animaduertere debet.

QVID DEBEAT ANIMADVERTI in contractibus pacis.

SVMMARIVM.

1 *Clementia Regis Catholici ergà statos belgicos extollitur.*

2 *Sententia benignior, & clementior amplectenda.*

3 *Indecens est cum subditis rebellibus pacta inire.*

4 *Ioannis II. Lusitanorum Regis pietas commemoratur.*

5 *Patientia, & admonitio debent vindictam præcedere.*

6 *Delinquens admonitus veniam non meretur.*

7 *Improbitas nullo flectitur officio.*

8 *Parentum correctio in liberos qualis?*

9 *Morbi inueterati per dura, & aspera coercentur.*

10 *Punitio quantò plus differtur, amplius culpæ crescunt.*

11 *Impunitatis spes peccandi illecebræ sunt.*

12 *Medicorum consilium est, vbi leuia non prosunt, asperiora adhibere remedia.*

13 *Imperator in medela Reipublicæ ferrum vltimo loco adhibere debet.*

14 *Morbis extremis remedia extrema adhiberi conuenit.*

15 *Bellum est ex atrocioribus remedijs.*

16 *Hominum ingenia interdum asperis remedijs experiẽda.*

17 *Scelera multiplicantur, impijs multiplicatis.*

18 *Pax regni etiam morte filij quærenda, & ibi exemplum Dauidis, & Absalonis.*

19 *Scelera dum non resecantur, crescunt.*

20 *Turpi facto quilibet commoueri debet.*

21 *Honestum factum factorem beneuolum reddit.*

22 *Virtus amari facit etiam ignotos.*

23 *Vulgus sequitur vtentem liberalitate, iustitia, & fide.*

24 *Inhumanum est facere, quod gratiam non generat; sed victum ostendit.*

25 *Subditi debent pugnare pro legitimo Principe, & non pro seditioso.*

26 *Rebelles, & seditiosos fouentes, vituperio dignissimi.*

27 *Libertatem præ se ferunt, vt ipsam occupent postea qui alicuius imperium conantur euertere.*

28 *Regiminis recti non est; Rebelles alterius Principis fouere.*

29 *Iustitia diuina tarditatem supplicij, grauitate pœnæ compensare solet.*

30 *Praui bonitate Principum abuti solent.*

31 *Iosue vicit Reges pugnantes contra Israel.*

32 *Peccatores in luce veluti cæci progrediuntur.*

33 *Adamantis durities animalis sanguine mollescit.*

34 *Homines ad peccandũ assueti absque grauibus pœnis non remouentur ab eis,*

35 *Belli assiduitate Rebellium Vires minuendæ.*

36 *Nocitura quæ sunt, debilitari conuenit.*

37 *Pacta inhonesta pulchrum pacis nomen demerentur.*

38 *Libertatem affectant qui seruiunt inuiti.*

39 *Princeps fidẽ Rebellibus præstare non debet; sed arma au-*

AR-

ARGVMENTVM.

Quando sit vtendum clementia, & de impunitatis dānis, & bello quando sit decertandum pro imperij conseruatione, & contra Rebelles, & eorum fautores, & libertatem affectantes, & de pacis tractatibus. Prouidentia futurorum, qualiterq; agendum cum seruis, & vasallis rebellibus.

CONSIDERATIO I.

1 Illa † clementia, & mansuetudo, qua S. R. V. Maiestas, tanquam Catholicus Rex, cum subditis suis semper vsa est, (vt ex multis exemplorum experimentis perspicuum est) alijs, Christianis præsertim Principibus, pietatem, ac prudentiam cum eximia potentia coniunctam, quibus à Deo Opt. Max. liberaliter insigni ta est, ostentauit. Nam cum causam istam iustificare, ac discernere secum statuisset, ab omni seueritatis genere abstinuit, & cum omnium admiratione ingratis suis subditis, leges benignitatis, pacis, quietis, & concordiæ nedum condidit; sed habenas etiam quibus coerceri debebāt clementer remisit; pacta desiderata inijt, extrahendo præsidia, suspendendo arma iamdudum capta, alijsque quibus potuit modis, ad veram pœnitentiam eosdem inuitādo, cæcitatem illorum, mansuetudine sua conuincendo, multosque demum cum promissis, & oblationibus ad seruitium suū asciscendo. In quo
2 † sententiam benigniorem, & clementiorem profectò sequutus est, de qua Diodatus apud Thucididem libr. 3. histor. n. 32. & Giomontis apud Guicciard. lib. 9. histor nu. 2. Hieron. Frachetta in seminario status, & belli cap. 48. nu. 3. *Ostendens*, vt Seneca inquit lib. 1. de clemen. cap. 13. *quam inuitus aspero remedio manus admoueat, in cuius animo nihil hostile, nihil efferum est*. Nam licet illorum scelera seuerissimè corrigi debuissent, omnem tamen indignationem sepofuit, vt ansam

sam, & occasionem exaspe-randi, quietemque publicam
3 perturbandi auferret † Et quamuis certò sciret Sacr.R. Maiestas indecens quidem esse, ac legibus diuinis, & humanis, nec non naturali rationi, & antiquioribus, & recentioribus exemplis obstrepere, vt Princeps cum subditis rebellibus pacem tractare quæreret; nihilominus tamen S.R.M. vestra instar Pellicani filiolos suos piè miserantis, sanguinem, & thesauros propriorum viscerum Hispaniæ suæ, profundere, nequaquam dedecuit, vt insolentiam illorum mitigaret, & eos ad suauius iugum ferendum cohortaretur, & veluti adoptiuos suos filios, à virulentis Aspidum morsibus, ingratitudinis, & inobedientiæ scilicet immunes redderet, paratumque se ostenderet pro salute ipsorum sanguinem in posterum quoque profun-
4 dere; ad imitationem † Ioannis I I. Lusitanorum Regis de quo hoc memorat Osorius libro 1. de rebus Emanuelis. Petrus Gregorius lib. 8. de
5 Repub. cap. 1. nu. 19. † Cum ipsi cordi semper fuerit post primam culpam, non statim desiderare vindictam; sed iussa potiùs in admonitioné conuertere, *ne saltim nimia districtio sequatur, quam lenis patientia non præcedat*, vt dicebat Theodorus Rex apud Cassiodorum lib. 4. epist. 29.
6 rationem subijciens † *Quia non habet veniæ locum qui delinquit admonitus*. & comprobat Teren. in Adelph. actu 1. scena 1. à versibus,

Pudore, & liberalitate liberos
Retinere satius esse credo quam metu.

Verũ ipsi ingrati, ac stulto corde tã eximia S.R.V. Maiestatis misericordia abutentes, in noua, grauioraq; postmodum crimina inciderunt, ostenden-
7 tes quàm verum sit, † quod improbitas nullo flectitur officio, vt obseruat Bartholom. Philipp. de consilio, & consiliarijs discur. 13. nu. 7. ex quo clarè perspicitur, quod hoc non sit conueniens antidotũ, quo curari debent, vt inquit Seneca lib. j. de clement. c. 14.

Vbi bonorum parentum offi-
8 cium narrans, ait, † Quod obiurgare liberos nonnunquam blandè, nonnunquam minaciter solent; aliquando etiam admonere verberibus. *Nunquid* (ait) *aliquis sanus filiũ à prima offensa exhæredat? nisi magna, & multa iniuria patientiam euicerint: nisi plus est, quod timet, quàm quod damnat, non accedit ad decretorium stylum. Multa ante tentat, quibus dubiam indolẽ, & peiori loco iam positam, reuocet, simul deplorata est, vltima experitur; nemo ad supplicia exigenda peruenit, nisi qui remedia consumpsit, hoc quod parenti etiam Principi faciendum est, quem appellauimus Patriæ Patrem non adulatione vana adducti* & Cicero in oratio. pro Sexto Roscio Amerino dicens. *Verisimile non est odio fuisse parenti filium sine causis multis, & magnis, & necessarijs.* Annç. Rober. lib. 2. rer. iudic. cap. 9. Quintilia. declam. 374. vbi ait *Nunquam leuiter excan-*
9 *descunt patres*, † vt *Corporis quidam morbi veteres, & diu aucti, non nisi per dura, & aspera coercentur. Sic corruptus simùl, & corruptor, æger, & flagrans animus haud leuioribus remedijs restinguendus est, quum libidinibus ardescit.* ait Tacit. 3. Annal. Lipsius lib. 4. ciuil. doctr. c. 9. facit illa extrauagans constitutio qui sint rebelles titul. quomodo in læsæ maiestatis
10 crimine procedatur, † quod quantò plus differtur punitio, tantò ampliùs culpa crescit, & gentibus perniciosiùs exemplum transit. Demosthenes in orat. aduersus My-
11 diam, probans, † maximas peccandi illecebras esse, impunitatis spem, & ideo conuenire, vt quicunque fuerit deprehensus deliquisse, meritum supplicium luat, M. Tull. in orat. pro Milone, Iustus Lipsius lib. 4. ciuil. doctr. cap. 9. Cicero in Lælio. *Improbis pœna statuẽda est, vt quos natura retinere in officio non potest, ij magnitudine pœnæ maleficio submoueantur.* Idem M. Tullius in orat. pro Roscio Amerino, & ad Brutum libro 10. epist. 15. Mastix Fallitorum Danielis Sauterij cap. 22.

Vnde Tertul. lib. 4 aduersus Marcionem. ait *Disciplinæ interest iniuriam vindicari.*

ri. *Metu enim vltionis omnis iniquitas refrenatur.* Ann.Robert.libr.1.rer.iudic. cap.13. Nam hæc est medicina securior circa illos, quibus leni-
12 tas, & benignitas obfuit † Nam, vt ait Petrus Magnus in lib.de consilio cap.7. *In corporibus curandis prudentiores Medici ea vtuntur ratione, vt si quid infectum, parũque syncerum sit, id tamdiù tollerent, & quasi dissimulent, quod ad illud quiete, atque inedia sanari posse confidunt vbi vim morbi sensim gliscere animaduertuut, latiusque in dies serpere, tum verò aperto Marte obsistunt, venenisque, ac potentioribus remedijs labẽ omnem expellere, morbique causas radicitùs euellere conãtur; nec turbare paululum dubitant caducam illam, breuique duraturam quietem, vt firmam, ac diuturnam corpori*
13 *pariant sanitatem* † Scipioq; vt Plutarch. in Apopht. refert, dicere solebat, Imperato rem, vt Medicum vltimo loco ad malum curandum, ferrum adhibere debere, vt tradit Lelius Zæchius lib.2.de Princi
14 pe cap.4.num.1. † Extremis enim morbis, extrema remedia conueniunt. Hippocrates in 1.Aporisin. 6. Christophor.Chericus in coronide qq.polit.circa finem.
15 † Bellum namque ex atrocissimis, & sæuissimis est remedijs, quæ adhibenda sunt, quoties extrema id necessitas postulat, quemadmodum, & Medicos videmus, tunc vrere, aut secare membrum aliquod, vbi totum corpus periclitari videtur, Reusner. lib. 1: artis stratagem. capit. 16. Hippo.d li.1. Aphoris.6.Barthol.Philip.de consilio, & có-
16 siliarijs num.8.† Hominum enim ingenia interdum remedijs asperis experienda, & more Medicorũ, vt ait Baud, in lib. de fœnore, *Venena venenis procuranda*. Qui enim aliter fiat in corpore tàm ægro, tàm exulcerato, ac pęnè depositæ salutis. Mastix Fallit. Danielis Sauterij cap.25.
17 † Et comprobatur Sapientis sententia Prouerb cap.29. dicentis, *In multiplicatione impiorum, multiplicabuntur scelera*, exemplumq; præstat sacra pagina 2. Reg. cap. 18.
18 † Nam cum aliter non meruerit pacem habere domus

Da-

Dauid, nisi Absalon filius eius, in bello, quod contra Patrem gerebat fuisset extinctus, occumberetque quamuis magna cura suis mandasset, vt eum quantùm possent, viuum, saluumq; seruarent, vt esset, cui paternus affectus ignosceret, id ei restitit perditum flere, & sui regni pace acquisita suam mæstitiam consolari, D August. Epistol. 50. ad Bonifacium de coercendis Hæreticis, cap. quis
19 enim 23. q. 5. † Vnde D. Chrysostomus sermo. de Absalone dixit, *Semper scelera dum non resecantur increscũt, & in augmenta facinorum prosilitur quoties secura impunitate peccatur.* D. August. serm. 15. de Verbis Domini, vbi ait, *Si seueritas disciplinæ dormiat, repressa disciplina sæuit impunita nequitia*. D. Bernar. libr. 3. de consideratione ad Eugenium, vbi ait, *Impunitas incuriæ soboles, insolentiæ mater, radix impudentiæ, transgressionum nutrix*, optimè Simancas libr. 9. de Repub. cap. 22. num. 14. & seqq. *Sicut enim disciplina cautelam, sic insolentem proníor indulgentia creat audaciam*: inquit Arnulph. in epist. ad Alexand. Papam fol. 47. *Nam pietatis genus est in illos distringere, qui se sceleratis doceantur actionibus miscuisse*, vt Cassiodo. ait lib. 2. epist. 14. Annæ. Robert. lib. 1 rerum iudic. c. 10.

20 † Quis ergo erit, qui non offendatur, commoueaturque huius rebellionis turpitudinem audiendo: Nam vt M. Tullius inquit libr. 5. de fin. *Quis tam inhumanus erit, qui non commoueatur videndo rẽ aliquam turpiter factam? Et quis non probabit bonum, &*
21 *honestum?* † Nam secundum Ciceronem ipsum in orat. pro M. Marcello, Proprium est hominis qui audit, legit uè factum aliquod clementiæ non solùm si verum sit; imò si fictum, accendi affectu, & amore illius qui tale fuit operatus, quamuis nunquam illũ
22 viderit, & agnouerit † Virtus enim est huiusmodi, vt & quos nunquam vidimus, amare nos faciat; Virtus namque sui natura amabilis est, sicut vitium odibile. Aeneas Syluius epist. 84. & epist. 101.

Quem non commouebit igitur S.R.M. vestræ clementia

lagena Figuli contritione valida, & non inuenietur de fragmentis eius testa, in qua portetur igniculus de incendio, aut hauriatur parum aquæ de fouea. De quibus Diuina Scriptura eiusdem Prophetæ cap. 28. ait. *Dixistis, percussimus fœdus cum morte, & cum inferno fecimus pactum:*
25 † cum præstet, Deoq; sit gratius, vt subditi pro legitimo Principe pugnent; quàm cũ seditioso, ac ciuilis belli authore, se coniungant. Nicæta Choniat. in Annal. Isaac An-
26 geli lib. 1. † Vituperio enim dignissimi sunt, qui pecunia, vel quoquo alio modo seditiosorum peruicaciam fouẽt; Nec bonam conscientiam tuetur externus Princeps, imò Tyrannũ agit, quicunq; subditos perduelles laudat, & præmijs in pessimo illo proposito alit, vt tradit Nicæta lib. 7. Annal. Manuelis Comneni, ex cuius sententia, nulla innata honestatis notione fit, vt subditi legitimo Principe repudiato ad ambitiosum Monarchiæ cupidissimũ, & aureis machinis omnia iura labefactantem, deficiant.
27 † Multi enim, vt imperium euertant, libertatem præ se ferunt, vt postquam euerterint illam aggrediantur, vt notat Tacitus lib. 16. Annalium, docente experientia, quod nullus vnquam principatum sibi concupiuit, quin hæc eadem speciosa vocabula vsurparit. Idem Tacit. lib. 4 Georg. Paglia. obser. 295. ad eum lib. 2.
28 † Nec recti regiminis rationi conuenit, vt Princeps recipiat, & foueat rebelles alterius, vt insinuat Arist. Polit. 2. cap. 13. huic normæ attribuens quietem Cretẽsium; quia vicinæ ciuitates, quãuis bella inuicem gerant; nulla tamen earum rebelles recipit. Geor. Pagliar. obseru. 184. ad lib. 2. Taciti, qui plura in comprobationem adducit. Vannozius in animaduers. polit. vol. 2. num. 1042. dicens, ac probans quod rebellis ab aliquo Principe non deberet assecurari ab alio.
29 † Quis dubitat quod iustitia diuina tarditatem supplicij, maiori cum grauitate & atrocitate pœnæ compensatura tandem sit; licet diuini numinis ira, lento quodammodo gradu ad vindictã procedere

videatur, vt Valer. Max. dicebat, lib. 1. c. 1. § 3. & Seneca lib. 10. Declamat: Lipsius lib. 2. Polit. cap. 14. Stragem faciet huius insolentis serpētis, qui eleuata, erectaque ceruice vult se opponere dulcedini, & innatæ mansuetudini Catholici istius Principis; &
30 quod implebitur † illud diuini textus Esther cap. 16. *Multi bonitate Principum, & honore qui in eos collatus est, abusi sunt in superbiam; & nō solum subiectos Regibus nituntur opprimere; sed datam sibi gloriam non ferentes, in ipsos qui dederunt, moliuntur insidias, nec contenti sunt gratias non agere beneficijs, & humanitatis in se iura violare; sed Dei quoque cuncta cernentis arbitrantur se se posse fugere sententiam.*
31 † Putabat magnus ille Regum numerus de quo Iosue cap. 10. & seq. qui pugnabat contra Israel, & Ducem eius Iosue, quod perseuerantia ipsorum interitum erat causatura populo Dei; sed textus ipse sacer ait, quod erat diuina sententia quod corda eorū indurarentur, & pugnarent contra Israel, & caderent, & non mererentur vllā clementiam, ac perirent sicut Dominus præceperat Moysi
32 Deuteron. cap. 7. † & dicerent cum Isaia cap. 59. *Spectauimus lucem, palpauimus sicut cæci parietem, & quasi absque oculis attrectauimus, impegimus meridie, quasi in tenebris, in caliginosis quasi mortui, rugiemus quasi Vrsi omnes, & quasi columba meditantes gememus, expectauimus iudicium, & non est; salutem, & elongata est à nobis,* quibus Ieremias cap. 30. ait; *Plaga enim inimici percussi te castigatione crudeli, propter multitudinem iniquitatis tuæ, & propter dura peccata tua. feci hac tibi* Isaiæ cap. 41. *Ecce confundentur, & erubescent omnes, qui pugnant aduersum te, erunt quasi non sint, & peribunt viri qui contradicunt tibi, quæres eos, & non inuenies viros rebelles tuos, erunt quasi nō sint, & velut consumptio homines bellantes aduersum te.* Nahum cap. 3. *Reuelabo pudenda tua in faciē tuam, & proijciam super te abominationem, & contumelijs te afficiam, & ponam te in exemplum.* Vua-

ra-

ramund.de fęderib.c.2.n.53.
Hiscè iisdem gressibus, insolentes illi Pharaones Adamante induratiores tàm multifarijs, infandisque peccatorum generibus inquinati in-
33 cesserunt;† Nam Adamas vnius animalis sanguine mollescit, vt tradit Marbodæus de lapidibus prætiosis,cap.de Adamante,etiam si ineffabilis sit duritiei; ipsi verò sanguine humano, mansuetudinis exhibitione, & prædicanda pacis lenitate indurantur, ac proteruiores fiũt,vt inquit D.Thomas 1.secundæ,quæst.
39 105.art.2.ad 9.† Non facilè homines remouentur à peccatis,in quibus assuefacti sũt,
35 absq; grauibus pœnis† Quarè conuenientius est, assiduitate belli vires ipsorum consumere. Nam vt inquit D. Hierony. super Sophoniam cap. 1.relatus in cap. si quis 23.q. 3. Qui fortitudinem latronis, & pyratæ,& furis eneruat, infirmosque eos reddit, prodest illis sua infirmitas. Debilitata enim membra, quibus priùs non benè vtebantur, à malo opere cessabunt, cuius authoritate Anchar.consil.177. num.10.
36 ait † Quod mala voluntas cohibenda est, laudabile, & pium debilitare ea,quæ nocitura sunt. Nã et si melius sit sanare vitiosas partes, quam exsecare,vt ex Ciceron.epist. 1.ad Atticum lib.2. tradit Lipsius lib.4.Ciuil.doctr. c. 11. Secus autem cum fomenta medicinæ non sentiunt, cap. resecandæ 24.q.3.

Nã licet ipsi re uera agnoscant,quod si S.R.V.Maiestas vim, neruosque interponere vellet,eosdem opprimeret; id vnicum illis sufficere arbitrãtur ad superbiam, animositatemque delictorum suorum pœnas haudquaquã timere, & experientia quodammodò multoties cautos, vt quotiescumque ipsorum cogitationes, & instituta ex sententia minùs successerint, delictorũ nedum suorum remissionem à S.R. V. Maiestate Principe tàm pio,atque clementi consequuturi sint; sed pacis etiã perpetuitatem, priuilegiorũ suorum restitutionem, & diuersorum honorum collationem impetraturi. Desuper iniquè sibi persuadent, etiam si longo, continuouè bello se defendere, suosque ab imi-

nentibus periculis immunes reddere, nec id denique quod ex animo suspirant, integrè consequi posse dubitant; tum quod tam iniquæ rebellionis suæ protectoribus fidem non tribuunt integram; tum etiam quod ad minimum, negotium ad talem finem protracturi sint, vt quod vi nón potuerint, pactionibus tandem assequantur, vt non ponantur Exterorum præsidia, cum summa licet Regiæ Maiestatis nota, & reputationis iactura, ac si clariùs dicerent. Posteaquam nos videmus etiamnum oppressos, necesse est nobis arma suspendere eò vsque Princeps aliquis Tyrannus nobis assistere, nosque fouere polliceatur, vt sic maius robur nanciscentes, præsidiorumque impedimentum non habentes iterum contra Regem exurgere possimus ne sibi, Pontificijsque statutis collum sub-
37 dere cogamur † Quo circa talia pacis pacta pulchrum demerentur nomen. Dicebat enim Zonaras in Arcadio, & Honorio. *Quæ nimio pretio emitur, & vt potentior hostis reddatur, non est pax; sed pactio seruitutis.* Reusner. lib. 3. artis stratagemm. cap. 2. pag. 487. Sæpè enim ob interna mala, dilatata magis prælia, quàm datam pacem intelliges, vt ex Salustio in Epist. Mithridat. tradit Lipsius lib. 5. ciuil. doctr. cap. 19. Nam, vt Demosthenes in orat. de fœdere Alexandreo, ait. Qui semetipsos in patriæ perniciem vendiderunt, hi, fieri nequit, vt leges, & ius iurandum curent; sed solis nominibus abutentes, fucum faciunt his; qui non vt Iudices; sed tanquam fallendi temporis gratia, concionibus intersunt, neque putant præsentem hanc tranquillitatem aliquando fore causam subitæ, & magnæ tem-
38 pestatis † Dicebat enim Gregorius Cedrenus in historiarum compendio, quod natura comparatum est, vt qui seruiunt inuiti, ij libertatem affectent, & quod cupiunt, ad id obtinendum capta
39 oportunitate erumpant, † & ita Xenephon lib. 3. de Pœdia Cyri nu. secundo memorat, Tygranem Cyro dixisse, quod

quod Princeps non debet fidem præstare rebellibus, quos nouiter ad obedientiam redu xit, siue per vim, aut timorem illius; sed illis auferre arma, & superponere fortia præsidia, vt Papyrium Consulem fecisse cum Satricanis, memo rat Titus Liuius decad. 1. lib. 9. num. 6. Frachetta lib. 1. de Principe cap. 19. Et in Seminario de ratione status & belli c. 48. n. 9. & 26. Idem Titus Liuius decad. 3. lib. 8. cap. 14. Et Corbulonem fecisse Frisijs, tradit Corn. Tac. libr. 11. Annal. num. 26. Frachetta d. c. 48 n. 50.

Qualis influxus, aut infęlix, & crudele astrum est hoc Hispaniæ? quæ frequentiùs ex nimia confidentia prius exaudit fortunæ ictum, eiusq; ruinæ timorem, quàm in animi sui magnitudine conceperit, sibi id euenire potuisse, sciens quod fortuna, aut melius dicendo, sagacitas viua, malorum vim non habet, nisi

40 contra nimium fidentes † ait Demosthen. in orat. Olynthi: prima, quod *Fortuna leues mutationes habet, aliquando prosperis, quandoque aduersis successibus.* & ex Bald. in l. 2. n. 29. C. de rescind. vend. Ioan. Franc. de Ponte cons 53. nu. 30. vol. 1. sed in negotijs in quibus desidia regnat, non habet locum fortuna, cum sit certa illorum perditio. *Habet enim has vices conditio mortalium, vt aduersa ex secũdis, secunda ex aduersis noscantur. Occultat vtrorumque semina Deus, & plerunque bonorum, malorumq; causæ sub diuersa specie latent.* Plinius in Panegyrico dicto Traiano

41 † Quare præ oculis debet haberi pręceptum illud Polybij li. 3. histor. dicentis. *Oportet eos qui rebus præsunt, nihil magis curare, quàm vt ne eos lateat, quo animo sint, qui aut bella finiunt, aut amicitias constituunt, quando temporibus cedentes, & quando re vera animis fracti paces ineunt, vt illos quidem tanquam subsessores, & insidiatores temporum obseruent, atque caueant, istis autem fidem habentes, tanquã vere subditis, aut amicis, quid quid euenerit, imperent, atque præcipiant.* Elias Reusner. li. 3. artis stratagematicæ c. 2. pag. 483.

42 † Et non solum ea quæ euenerunt debent rebus secundis animaduerti,

sed ea quæ possunt euenire præcaueri, vt Hannibal dicebat P. Cornelio Scipioni apud Titum Liuium li. 10. decad. 3. quem refert Reusner. dicto cap. 2. pag. 480. cum melius, & tutius sit in tempore occurrere, quàm post vulneratam rem remedium quærere, l. fina. C. in quibus caus. in integ. restit. non est necess. l. 1. C. quando lice. vnicui. sine iudi. se vindicare.

Bene, satisq. notum est qđ hic pactorum modus (quem ego iuste reformido) intelligi faciet quod Vestra Regia Maiestas non remanebit verus Dominus, vt est, dictorum statuum, & quod non vicit, cũ non sit verus Victor, qui non imponit habenas iræ illius, qui pridem victus fuit. Non opus mihi est spectare, quod sagittas in me iaciat, qui laqueos struit, vt me occidat, Cato apud Salustium de cõiurat. Catilinæ dicebat. *Cætera maleficia tum persequare vbi facta sunt. Hoc nisi prouideris ne accidat, vbi euenerit frustra iudicia implores, capta vrbe nihil reliqui fit victis*; Annæ. Rober. lib. 2. rerum iu-

43 dicat. cap. 11. † Quinimò ex procedendi modo (vt Demosthen. in orat. 3. in Philipp. ait) ipsum, vt inimicum agnoscere debeo, cum sit vituperio dignum, lugere casum in quem incidi proprio defectu, & desidia, subditque stultitiæ, & ignauiæ esse talia sperare, atque interim malè consulere, & nusquam officio fungi velle. Sed ijs qui hostium causam agunt, audiendis, vrbem tantæ magnitudinis se incolere existimare, vt extra omne periculum posita sit

44 † Atqui turpe illud est, si quid post acciderit dicere: Quis verò putasset hæc futura? Aeneas Syluius libr. 1.

45 epist. 131. † Cum prudentiæ sit cauere etiam ea, quæ non putantur emergere. Cassiodorus libr. 3. var. epistol. 48.

46 † Miserum est enim, serum consilium capere, ac tum dãni sensu affici, cum nulla ratione potest sarciri. D. Gregorius Nazianz. orat. in sancta lumina. Siman. lib. 7. de Repub. c. 5. nu. 14. Laurentius Grimalius lib. 2. de Opti-

47 mo Senatore ait, † Prudens Senator pericula Reipub. inclinationes, casus, mutationes prospicere debet. Est enim eius

eius officium, non solũ videre præsentia; verum etiã prouidere futura, quæ virtus, à ꝓuidẽdo prouidentia est appellata. Simancas de Repub. li. 7. c. 6. num. 30. Inquit enim S. Ambrosius lib. 1. offic. c. 38. Fortis esse viri, non dissimulare, cum aliquid imineat; sed protendere, & tanquam explorare de specula quadam mentis, & obuiare cogitatione prouida rebus futuris; ne forte dicat posteà; ideò in ista incidi, quia non arbitrabar posse euenire.

48 † Denique nisi explorentur aduersa citò occupant, vt in bello improuisus hostis vix sustinetur, & si imparatos inueniat facilè opprimit, ita animum mala inexplorata plùs frangunt. Valer. Max. libr. 7. cap. 2. Seneca lib. vnico de diuina prouidentia cap. de *prosperitate*, dicens, *Magis vrgent sæua inexpertos, graue est, non assuetis ferre ceruicibus iugum; Ad suspitionem vulneris Tyro pallescit, audacter Veteranus cruorem suum spectat, qui scit, se sæpè vicisse post sanguinem.* Et de consolatione ad Albinam c. 5. ait, *Hostium aduentus eos prosternit, quos inopinatè occupauit; At qui futuro se bello ante bellum parauerunt compositi, & adaptati primùm, qui tumultuosissimus est, ictum facilè excipiunt. Illis grauis ipsa fortuna est quibus est repentina facilè eam sustinere potest, qui semper expectat*, †

49 Hinc dicebat Theodoric. Rex apud Cassiod. li. 1. var. ep. 17. & li. 3. ep. 48. Munitio semper tractanda est in otio: Quia tunc malè quæritur, quando necessaria iudicatur. Omnia enim subita probatur incauta, nec animus potest esse in audaciam pronus qui diuersa fuerit cura sollicitus. Vannozius lib. 1. animad. politic. nu. 281. Quantò enim magis inopina sunt; tatò maiora habentur: Et fortes etiam viri, subitis terrentur, vt ait Tacit. lib. 15 Annal. Et ita res præliorum benè disponitur, quoties in pace tractatur.

50 † Nec misericordia dignus est Magister nauis, qui in medio Maris procellis exagitati, de calamitate fortunæ conqueritur, cum non crediderit signis euidentibus, quæ tempestatem illam minabantur, dum ad portum voluntatis

suæ securum confugere sollicitus est. Nec exaudiendus est Gubernator Ciuitatis in calamitate, & desolatione eius, dum propter incuriam, & negligentiam illius, & con silij inopiam illã destrui per-
51 misit; Quemadmodum modica prudentia Terentij Varronis, irreparabili ferè ruina, nobilitatem Romanam, in bello Cannensi extinxit, vt testatur Plutarchus in vita Hannibalis: & Ioan. Zonaras tom. 2. Annal. pag. 78. dicens Terentij temeritas, & Pauli moderatio, causæ cladis extiterunt. Tit. Liuius libr. 22. Histor. ab Vrbe condita: Cæcitas Calicratidis Capitanei Generalis, siuè Imperatoris militum Lacædemoniorum in causa fuit, quod florentem classem amitterent, absque eo, quod iuuarent eius vltima consilia, quæ si fuisset in oportuno tempore exequutus, non cecidisset, vt memorat Xenophon. lib. 1.
52 † Serò lugere Athenæ seruitutem qua se viderunt oppressæ à triginta Tyrannis, eò quòd Alcibiadi Duci illorum magnanimo in tempore fidem tribuere renuerunt, cuius primùm consilijs factum erat, vt illarum imperium, longè vltra suos limites protenderetur, vt memorat Andreas Eborensis li. 2. Exempl. tit. de infantia, & pueritia,
53 † Nisi Trasibulus ciuis optimus patriam dicta liberasset tyrannide, vt per Aemilium Probum in eius vita; Iustin. in Trogum lib. 5. Valer. Maxim. lib. 4. cap. 1. Marullus in Epigram: quod refert ad Alciat. Emblem. 134. Claudius Mi-
54 nois ibi † iustus fuit risus Hãnibalis, quando vidit lugere Carthaginem Romanis deditam, eò quod noluerunt occasione vti, eo præsertim tempore cum in prospera securitate viuerent illi assistendo, pecunijs etiam eundem iuuando.
55 † Optimè quin etiam meruit Perseus à Paulo Aemilio vilipendi, & miserabiliter in triumphum duci, quod propria sua culpa à magnitudine sua defecisset, & Monarchiã suam ad Romanos transtulisset, maximè cum à viginti Regibus ortum traxisse gloriaretur, crebroq; Philippum, crebriusque Alexandrũ in ore haberet; vt tradit Zona-

natas tom. 2. Annal. pag. 110. Plutarchus in vita Pauli Aemilij. Lipsius in monitis, & exemplis politicis cap. 14. §. 13.

56 † Lachrimae praetereà infoelicis Regis Roderici non suffecere ad liberandum vastatam, ac miserè deperditam Hispaniam, à continuo illo luctu, diuturnis septingentorũ annorum gemitibus, qui vanae cuiusdã persuasionis fructus fuit acerbissimus, & fons perennis effusi sanguinis, ex tàm fragili, debilique vena ortus quod solo tantum aspectu in ipsam coniecto restingui valuisset, vt prosequitur Michael Carbonel in Histor. Hispan. fol. 22. Historia Valeriana 3. p. c. 37. Iustus ille timor animi constantiam formare solet, ad hoc, vt non sinamur tot vanis, multorumque hominum persuasionibus vinci; imò si rebelles forsitan subditi ad reconciliationem admissi fuerint, tali modo, ac termino dirigenda sit, vt tractatio illius tantam vim adipiscatur cum viuis, eminentibusque demonstrationibus talibusq; vt arma ipsa iã intercessa, ruptumq; bellum, & vt subditi ex imis eorundẽ cordis penetralibus intelligant, illam non habituram vires, aut robur aduersus Sac. Reg. M. vestràm, quàm sola haec via eandem de dictis statibus securam reddere

57 queat. † Nam, & subacti hostes, ita refraenandi sunt, vt denuò recalcitrare nequeant. Sententia est Nicaetae Choniates in Annal. Ioannis Cõneni. Nam si semel intellexerint, quod vis, & artificium suum nequaquam fuerit sufficiens, & quod neque occultae machinationes, & insidiae multifariam structae aduersus S. R. V. Maiestatem praeualuerint, suometipsis motu cadent alae, agnoscentes, eosdẽ non arte, vel fortuna victos fuisse, sed armorum vi, ac probatis militiae regulis; adeò, vt eiusmodi timore ipsis incusso, vlterius rebellare pertimescent, nouumque sumendi bellum, cum eo, qui prius illos

58 prostrauit, abhorrebunt †, vt ait D. Petrus 2. epist. Canonica cap. 2. *A quo quis superatus est, huius, & seruus est.* Bellarmin lib. 1. de Principe Christiano cap. 3. Sed è contrà, si dicti status vires suas pas-

passim ostentauerint metuendum est, si pactis postmodum benignitatis,& modica timoris incussione in gratiam recipiantur sub ficta, dissimulataque quiete, ad vomitum tandem redeant. Haud quaquam enim dubium est, quin dolor aliquis internis laceraturus eos sit, quod intentam illorum virulentiam ad finem exoptatum non deduxerint, sibi persuadentes, quod Sac. R.V.Maiestas eosdem, non furore belli,aut potentia subiugasset; sed linitis promissionibus, & arte cum illis vsa fuerit; vt experientia patet. Quotiescunque etiam Sac.R. V.Maiestas ex benignitate, paternisque cohortationibus
59 pacem illis impertiuit † Est enim axioma Medicorum apud Hyppocrat. lib.6. Epidem.cap.2. Quod ea quæ in morbis,post Crisim relinquũtur, subuersionem facere solent, & quod humores à putrefactis tacti, & cineres putrefactorum relicti facilè accenduntur.Elias Reusner.lib. 3.artis stratagemm.cap.3. in
60 principio † Nam, vt inquit diuina illa sententia Prouer. cap 29. *Seruus verbis non potest erudiri,quia,quod dicis intelligit, & respondere contemnit.* Ac si diceret, quod durus,superbus, & pertinax seruus,Vasalli rebelles,& Hæretici non facilè corriguntur, aut emolliuntur verbis; nam licet omnia intelligant,intelligere tamen dissimulabunt, & non nisi virgis, aut verbe-
61 ribus lacessiti,obedient † Dicit Dominus apud D. Lucam cap. 12. *Seruus qui nescit voluntatem Domini sui,& facit digna plagis,vapulabit paucis; Seruus autem qui scit voluntatem Domini sui,& facit digna plagis, vapulabit multis.* c.ea vindicta 23.q.4. & Ecclesiastici cap.33.dicitur, *Iugum,& lorum curuant collum durum, & seruum inclinant operationes assiduæ.Seruo maleuolo tortura, & compedes,*
62 † Nam, vt ait Seneca, libr. 1.de Clementia: Hi quorum ingenia sunt velut equi, parum nobiles,& generosi, meliùs duro; quàm facili freno regũtur.Daniel Sauter.in Ma
63 stic. Fallitorum cap. 25.† Dixit enim D.Augustinus lib.2. contra literas Pitiliani c. 79. *Cur non etiam hoc fieri potest, vt per ordinarias, & legitimas*

mas potestates, de sedibus quæ illicitè vsurpantur, vel ad iniuriam Dei retinentur, pius expellat inpium, & iustus iniustū. & Idem D. Augustinus tom. 2. epist. 48. ad Vincentium declarans, dictum cap. 29. Prouerb. & non fuere verba; sed viuæ flammæ, quæ accenduntur in cordibus corū ad efficiendum ipsos audaciores, & paruipendendum subsidia, quæ mittuntur, considerantes ex verbis, & termino quibus tractātur, ꝙ Hispania ob quietem seruandam relinquet negotium hoc indecisū, & concordiam ponet in manibus ipsorū, quæ, quotiescūquè his fuerit prætēsa medijs, resultabit in bellum nouum, & discordiam asperiorem, vt ex præteritis perspicuum est

64 † Quare Ecclesiast. cap. 12. dicitur. *Non credas inimico tuo in æternum: sicut enim æramentum æruginat nequitia illius: & si humiliatus vadat curuus, adÿce animum tuum, & custodi te ab illo, non statuas illum penes te, nec sedeat ad dexteram tuam, ne forte conuersus in locum tuum, inquirat Cathedram tuā, & in nouissimo agnoscas verba mea & in sermonibus meis stimuleris.*

65 † Compertum est enī, quod facilitas veniæ incētiuū tribuit delinquendi cap. est iniusta, in fine 23. q. 4. c. vt clericorum de vita, & honest. cleric. Ioan. Neuizan. libr. 1. Syluæ Nuptial. n. 101. Paulus Grillandus lib. 5. de relaxati. carceratorum cap. de pęnarū

66 composit. num. 10. † ex quo infertur, quod magnoperè laudabile mediū esset, maiorē in posterum ostendere seucritatem, & vigorem, maioriquè cū ardore, & assistētia, viriūq; ostentatione ꝑcedere quibus eorumdem animis talem incūteret metum, vt resipiscentęs tandem, considerarent altiùs secum, quod S. R. V. Maiestas nō opus habeat arte vel blanditijs cum illis vti; sed sola armorum vi; ac proindè secum perpēderent, quod sēper, ac in perpetuū, victi, subiugatiquè remansuri sint, ac propterea posthac tanta suorum iactura, & dispendio tot, tamque friuolis imaginationibus distineri subterfugient.

SVM-

SUMMARIUM.

1 *Deus qualia præcepta dederit populo Israelitico ad bellũ exeunti.*

2 *Rebelles non vtuntur iure belli tanquam alij hostes.*

3 *Vasalli rebelles inferioris Germaniæ, non solum rebellionis; sed etiam proditionis notam incurrunt, ac crimen.*

4 *Rebelles non debent in iudicium citari; sed celeri vindicta puniri.*

Rebellionis factum sufficit absque sententia declaratoria. Ibid.

5 *Rebellis incurrit ipso iure pœnam mortis, & confiscationis bonorum.*

6 *Rebellis potest à quolibet impunè occidi.*

7 *Rebelles capti possunt tanquam serui retineri.*

8 *Plato Rebellibus pœnam, vt Sacrilegis statuit.*

9 *Rebelles non fruuntur iure Gentium.*

10 *Legati Rebellium non sunt immunes, sed possunt occidi.*

11 *Rebelles non habent ius Reipublicæ.*

12 *Carolus V. quid responderit Legatis Protestantium, rebelles non habere ius legationis, nec frui priuilegijs iuris Ciuilis.*

13 *Rebelles perdunt priuilegia, & consuetudines, & pro mortuis habentur.*

Rebelles non habent ciuitatis beneficium: nec ius asyli, nec eis est seruanda fides. Ibid.

14 *Rebelles quantum fuerint exosi Sacræ Scripturæ.*

15 *Rebelles admitti non debent ad pacta, & conuentiones.*

16 *Impio non est auxilium præbendum, nec amicitia cum eo contrahenda.*

17 *Deus quantum irascatur Idolatris, & Rebellibus.*

18 *Idolatria, & rebellio in Sacra Scriptura morte puniebãtur.*

19 *Infœlix Rebellium casus ex Phylostrato recensetur.*

20 *Scissio Populi Israelitici, & eius causa refertur.*

21 *Propheta Dei à Leone occisus, quia non custodiuit præceptum Dei cum mitteretur ad exprobandum peccata Ieroboam.*

22 *Christus iniunxit discipulis nec*

nei irent per vias Gentiũ, nec intrarent Ciuitates Samariæ.

23 *Core, Dathan, & Abyron viui absorpti fuere à terra, quod Schisma mouerant contra Moysen Principem populi.*

24 *Rebelles ita exosi sunt, vt pro eis intercedi non liceat.*

25 *Intercedere non licet pro cõiuratis aduersus Rempublicam.*

26 *Rex non potest minuere ius dignitatis suæ, nec alij concedere etiam cum iuramento.*

27 Rex *est velut filius Maiestatis suæ.*

28 *Filiusfamilias si immoderatè donet, qualiter ei succurratur.*

29 *Rex est tanquam Pater* Re*gni sui.*

30 Rex *Reipub. damna remoueré, & bonum regni augere debet.*

31 *Rex si Rempublic. inuat, non meretur Rex dici.*

32 *Successor in regno reuocat malè alienata nomine Maiestatis regiæ.*

33 *Rex non potest efficere quicquam in damnum authoritatis, & gloriæ regiæ.*

34 *Loca limitropha non possunt in alium transferri.*

35 *Obedientia maximè debita Principi supremo non præscribitur.*

36 *Subditi rebelles dicuntur furtum sui facere.*

37 *Vasalli non possunt se subijcere alteri inuito Domino.*

38 *Superior non potest pacta cum subditis inire quibus reuerentia minuatur.*

39 *Concessibilia ea sola sunt, quæ possunt præscribi, & è contra.*

40 *Vasalli respectu Domini sunt sicut filij respectu Parentis.*

41 *Regi concessa est procuratio regni non dissipatio.*

42 *Imperator non concedit imperij iura.*

43 Ma*iestatis iura diuidi, aut alienari non possunt.*

44 *Franci restiterunt Carolo Magno volenti regnum Franciæ subijcere imperio.*

45 *Potestatis suæ limites nullus potest excedere.*

46 *Pater, aut Dominus non quærunt ex contractu filio, aut seruo, sed è contrario.*

47

120 *Deus reprehendit Pastores, qui oues errantes ad mandram seu ouile non reducunt.*

121 *Belli furor per quem inobedientes reprimuntur acceptus est Deo.*

122 *Potestates Christianæ iustè commouentur aduersus dissipatores Ecclesiæ.*

123 *Nabuchodonosor Rex prohibuit grauibus pœnis ne quis blasphemaret Deum Israel.*

124 *T. Manlius Torquatus filium securi percussit, licet Victorem, quod absq; eius licentia cum hoste dimicauerat.*

125 *Posthumius Tiburtus Dictator Aulum Posthumium quia absque eius iussu cū hoste dimicauerat securi percuti iussit.*

126 *Belgici status qui aliter obedientiam Regi præstare noluerint, iusto belli furore compelli debent.*

127 *Rebellis notorius impunè spoliatur.*

128 *Rebellis perdit ipso iure dominium bonorum.*

129 *Rebellis potest impunè offendi.*

130 *Rebellis occultus potest impunè occidi.*

131 *Prospicere conuenit priusquam iniuria accipiatur.*

132 *Præuenire armis quis potest qui timet præueniri.*

133 *Ferocitas, & seueritas debent contra Rebelles exerceri.*

134 *Rebellis, Ciuitas, aut priuatus amittunt Castra, & feuda.*

135 *Punire quando permittatur, & postea iudicium agere.*

ARGVMENTVM.

Rebelles quæ amittant, & in quas pœnas incurrant Diuino, & humano iure. Regemq. iura regia minuere non debere, nec Vasallos, alijs se subijcere, nec contra religionem Catholicam pacisci cum subditis Principem debere. & de munere illius erga ecclesiam, & fide seruanda, conseruando decore, & malis coercendis, & disciplinæ militaris obseruantia.

CONSIDERATIO II.

1 DEus † Israelitis duo inter alia præcepta tradidit, Deuteronomij ca. 20. Primum dicens; *Si exieris ad bellũ contra hostes tuos, & videris equitatus, & currus; & maiorem, quam tu habeas aduersarij exercitus multitudinem, non timebis eos: Quia Dominus Deus tuus tecum est.* Aliud: *Quando accesseris ad expugnandam ciuitatem, offeres ei primum pacem; si receperit, & aperuerit tibi portas, cunctus populus qui in ea est, saluabitur, & seruiet tibi sub tributo; sin autem fœdus inire noluerit, & cœperit contra te bellum, oppugnabis eam. Cumque tradiderit Dominus Deus tuus illam in manu tua, percuties omne quod in ea generis masculini est in ore gladij, absque mulieribus,*

2 *& infantibus:* † Quem rigorem iubet cum inimicis obseruari, qui hoc casu priuilegiati sunt magis; quàm subditi rebelles, qui in iure æqui parantur Pyratis, Latronibus, & viarum prædatoribus. Et secundum Ciceronem lib. 3. offic. Illi sunt iusti hostes hi iniusti: illi fruuntur, & gaudent iure belli, Hi secùs, vt probatur in leg. postliminium, §. à Pyratis ff. de captiu. & postlim. reuers. lege hostes §. cœteri lege latrones, ff. eodem lege à latronibus, ff. de testament.

3 † Non solùm enim notantur rebellionis nota; sed etiam proditionis dicti vasalli inferioris Germaniæ, vt tradit Frachetta libro primo de Principe c. 19. Idque comprobat Farinac. de crimin. læsæ Maiestat. quæstio. 113. inspect. 8. numer. 248. † Et

4 Dionys. lib. 2. ait; Quod nec in iudicium debent tales vocari; sed celeri vindicta, armata manu, & absque monitione, velut hostes puniri, leg. proditores ff. de re militari. Berous in cap. Quoniam con-

contra num. 95. de prob. Tiber. Decian. respon. 19. à num. 87. volumin. 3. Thomas Grammat. voto 10. numer. 36. leg. 1. & 2. C. quando liceat vnicuique sine iud. se vindicare. Rebellionis enim factum sufficit, absque alia declaratione sententiæ Extrau: Quoniam nuper tit: Qui sint rebelles, Corn. consil. 96. volum. 4. Decian. tractat. crimin: part. 2. libr. 2. titul. de crimine læsæ maiestat: cap. 3. in fine. Rim: consil. 25. numer. 6. libr. quinto, Ioan. Francisc. de Ponte decis. Collateral. 22. num. 8. Ronchegal lib. primo, num. 36. ff. de duobus reis: Et in rebellione facti permanentis hoc probat Mascard. tomo 3. conclus. 1257. numer. 16. Farinac de crimine læsæ maiesta. quæstio. 113 inspectio. quinta, num. 92. ex Decian. libr. 7. cap. 40. num. secundo; Nam, vt dicitur in c. primo; Qui sint Rebelles, non dicuntur fideles; sed Rebelles illi qui contra honorem, & fidelitatem Principis opera rebellionis faciunt, leg. prima, cum seqq. ff. ad leg: Iul. Maiestat. dicta extrauagan. qui sint rebelles vbi Barto. Bertachin. in dictio. verbo *rebellis*; Minadois decis 37. Neapol: numer. decimo, Ioannes Francis. de Ponte consil. 90. num. 15. & 16. tomo primo, optimè Guido Pap. quæstion. 589. numer. 3. Carpensis ad constitut. Aegydianas libro secundo, cap. 44 & libr. 3. cap. 26. Farinac. consi: crim. 101. num. 12. & de crimin. læsæ Maiesta. quæstion. 112. nu. decimotertio, Inspect: 1. & inspectio. 7. num. primo, & quæstio: 113 inspect. 2.

5 † Et quia rebelli ipso iure imponitur pœna mortis. Bartol. in dicto tractat. qui sint Rebelles, verbo *rebellando* num. decimotertio, versic. *tertia pœna*. Boss: de crimin. læsæ maiestat. num. 131. Bald. in leg. legis virtus num secundo, ff. de legibus. Ioann: Vincent. Hond. cons. 89. numer. 37. volum. secundo; Igne. in l. necessarios §. non alias, n 15. ff. ad Syllan. & confiscationis bonorum, l. quisquis l. fina. C. ad leg. Iul. Maiesta. vbi DD. l. final. ff. eodem, latè Afflict. lib. secundo, ad constitut. Re-

gniNeap.rub.vigesimaprima de accusat. coram iustitia in const.contingit nu. quarto & 5.Thom.Gramm. conf.47. numer.tertio, Laur. Calcan. cons. 65. num. primo, Marc. de Maur. allegat.76. Petrus Caball.resolut.crim.casu 66. num.2.Afflict.dec.6. num.4. Gaill.libr.2.de pace pub. obseru. 3. num. 16. refertque Liu.libr.secundo,quod Valer. Publicola legem tulit de sacrãdo cum bonis capite eius, qui regni occupandi consilia inijsset, & expulsis Regibus, ager Tarquiniorum quondã Marti dicatus fuit,&Campus Martius nuncupatus, sic eiecta Decemuirum tyrannide bona eorum publicata sunt, Liu lib.3.qui lib.4. memorat Spurio Melio tyrannidis affectatæ dãnato bona eius Quæstores vendidisse, & in publicum redegisse, Postq; Seiani cædem bona eius in fiscũ fuisse redacta, testatur Tacitus lib 5.Annal.Auidij Cassij aduersus M.Antonium rebellãtis. Ideoque à Senatu hostis iudicati bona ærario publico addicta,& proscripta fuere. Capitolin: in M. Aur: Antonino,Annæ.Rober:libr.1.rerũ
6 iudic. cap. 12. & quilibet † habet licentiam à lege, eos impunè occidendi, vt ex l.3. §.fin: ff.ad l. Corniel. de sicar. tradit Paulus Cast.cons 212. num.2.par 2. Ioannes à Terra rubea in tract. contra rebelles par.3.art.9. subiungẽs
7 † Quod si capiantur, possunt vti serui,& mancipia retineri l.transfugæ ff. de acquir. rer.
8 dom.† & ipsorum pœnam assignat Plato lib:9. de legibus dicens, quod sit eadem quæ sacrilegis imponitur, & Iudices ijdem his verbis: *Iudices istis dantur, qui sacrilegis solent.* Iustus Lipsius lib 4. ciuil. doctr. cap.10.l.1. ff ad l. Iuli: Maiest: Farinac.in praxi Crim.part.4. tit. de crimine læsæ maiest.quæst.112.inspectio.1.nu 2. Et Cicero 4. in Catilin. ait, Nil esse crudele in punitione tam crudelis ma
9 leficij † Nam in effectu Rebelles non fruuntur iure Gẽtiũ,Petrin:Bellin: de re milit.
10 p.1.tit.2.num.13. † idque iustificauit Legati Belgicorũ fœderatorum occisionem Regis mandato factam, vt memorant Eman. Metran.

in principio lib. 3. histor. belgicæ. Thuan. in principio lib. 21. histor. dicens.

11 † Quod Rebelles ius Reipublicæ non habent, ponderásque rationem] text. in l. pretia rerum 63. ff. ad leg. falcid. Quod delinquendo non fit
12 quis preciosior † eaque de causa Carolum V. Imperatorem Legatis Protestantium ad se deinceps missis loco muneris, & aurei torquis, minatū fuisse laqueum. Schleidan. lib. 17. histor. Quia Rebelles non habent ius legationis P. Aerod. li. 10. rerum iud. tit. 15 cap. 23. dicens; *At si ij sunt subditi, vt nondum, vel hostes, vel Partium Duces possint appellari; sed dumtaxat, aut latrones, aut* Rebelles: *neq; ad eos legati mittendi sunt, neq; missi ab ijs iure Gentium vtuntur. Subditi* (inquit Cicero ad Plancum), *aut positis armis pacem petere debent; aut si pugnantes eam postulent, victoria pax, non pactione parienda est. Cum Latini sollicitarentur à Volscis, vt ambo à Romanis desciscerent; Latini Legatos Volscorum Romam vinctos deduxere, quod factū Romani laudarunt. Phileas Legatus Tarentinorum, quia eius facto obsides è custodia aufugerant, & à Romanis ad Hannibalem desciuissent, virgis cæsus de saxo deiectus est: Namque neq; hostium Legatus, neq; sociorum erat; sed subditorum. Opimius Consul missum Legatū à Fuluio Flacco, & C. Graccho cum Capitolium obsiderent, ex sententia Senatus, iussit in carcerem deduci. De Tachfarinate sub Tiberio,* sic Tacitus *li. 3: Huc arrogātiæ venerat, vt Legatos ad Tiberium mitteret, sedem que vltrò sibi atque exercitui suo postularet, aut bellum inexpiabile minitaretur. Non alias magis sua, Populique Romani contumelia Cæsarem indoluisse ferunt; quàm quod desertor, & prædo hostium more ageret. Ne Spartaco quidem, post tot consularium exercituum clades, inultam Italiam vrenti* (Quanquam Sertorij, atque Mitrhidatis ingentibus bellis labaret Respublica) *datū, vt pacto in fidē acciperetur. Sed, & Theodosius Imperator, cum, Ioannes post mortem Honorij, Imperatoris expulsis* Placidia, *& Valentiniano paruulo filio, ex Scriba, & Amanuensi inuasisset Imperium, & postea misisset Legatos in Orientem*

ad Theodosium, vt de eo imperaret, quam sibi arrogauerat, imperatoriam dignitatem. Theodosius qui à subdito, & Rebelle, & Tyranno mittebantur, pro legatis non habuit; itaque in carcerem conijci iussit, & hoc amplius, cognita causa in Propontidem relegauit. Et similiter iuris ciuilis priuilegijs non fruuntur. Terrarub. dicta parte 3. super verbo *sufficiant* l. amissione §. qui deficiunt, ff. de capitis diminut. Petrus Caball. resolutio. crimin. casu 66. num. 1. Afflictis decis. Neap. 6. nu. 4. Anchar. in clem. Pastoralis n. 4.
13 de re iudic. † imò perdi priuilegia. Idem Afflict. decis. 14. num. 6. Ias. consi. 227. lib. 2 & consuetudines ex Bal. in dict. titul. de pace constantiæ verb. *priuilegio* num 14. tradit Petrus Rauenna in Alphab. aureo, fol. 124. colu. 4. verbo *rebellio*, & singul. 610. Sed pro mortuis habentur l. 1. §. fin ff. de bonorum possess. contra tab. Afflict. dicta deci. 6. num 4. & in Constitut. Regni Comitibus q. 4. Petr. Caball. dicto casu 66. nu. 3. Paulus Castrensis dicto consil. 212. num. 3. par. 1. Nec habent beneficiũ Ciuitatis Bal. consil. 96. part. 3. Bart. Socin. cons. 69. num. 10. lib. 1. Ang. in l. Imperator Adrianus nu. 1. ff. de statu hom. dicens, ex eo quod Rebellium filij nati, & concepti post rebellionem, non gaudent priuilegio ciuiũ suæ ciuitatis. Nec fides eis seruari debet, cum nec ius Asyli eis competat, vt probat Petrus Aerod. libr. 7. rer. iud. tit. 9. cap. 9.
14 † De his Rebellibus loquitur apertè cap. 15. Num: dicens, *Anima quæ per superbiam aliquid commiserit, siue ciuis ille sit, siue peregrinus, Quoniam aduersus Dominũ rebellis fuit, peribit de populo suo, Verba enim Domini contempsit, & præceptum illius fecit irritum, idcircò delebitur, & portabit iniquitatem suam.* Et Deuteronom. c. 13. *Si audieris in vna vrbium tuarũ, quas Dominus Deus tuus dabit tibi ad habitandum dicentes aliquos: Egressi sunt filij Belial de medio tui, & auerterunt habitatores Vrbis suæ, atque dixerunt; Eamus, & seruiamus Dijs alienis, quos ignoratis, quære sollicitè, & diligenter rei veritate perspecta*

si inueneris certum esse, quod dicitur, & abominationem hanc opere perpetratam, statim percuties habitatores illius, in ore gladij, & delebis eam, atque omnia quæ in illa sunt, vsque ad pecora. Quicquid enim supellectilis fuerit congregabis in medio platearum eius, & cum ipsa ciuitate succendes; ita, vt vniuersa consumas Domino Deo tuo, & sit tumulus sempiternus, non ædificabitur amplius, & non adhærebit de illo anathemate quicquam in manu tua, vt auertatur Dominus ab ira furoris sui, & misereatur tui, multiplicetque te, sicut iurauit patribus tuis. P. Gregor. lib. 35. Syntag. Iur. cap. 1. nu. 16. & S. Cyprianus ait super isto loco; & libr. de exhortat. Martyrij cap. 5. relatus in cap. si audieris 23. quæst. 5 quod Reges maiori cura hoc debent obseruare, quam in lege scripturæ; cùm Christus id non solum verbis; sed operibus etiam iusserit. Idcircò iusta cum ratione contra rebelles debent indignari, qui à legitimorum suorum Regũ obedientia recedentes, à summo Deo recedunt, & sacras eius leges irritas reddunt,

15 † cum quibus nequaquam conueniendum est illicitorum pactorum consensu, & admissione. Nam vt inquit Isaias Propheta cap. 52. *Recedite, exite inde, & immundum ne tetigeritis.* Super cuius loci enarratione D. August. serm. 10. de Verbis Domini relatus in c. Ecce 23. q. 4. quærit. *Quomodo ergo malos pro pace tolerabimus à quibus exire, & recedere iubemur, ne tangamus immundum? Quid enim est tangere immundum, nisi consentire peccatis? Quid autem est exire inde, nisi facere quod pertinet ad correctionem malorum?* quò tendit illud Apocalips. Diui Ioannis cap. 18. vbi de Babilone tractans, ait. *Et audiui aliam vocem de cælo dicentem. Exite de illa populus meus: vt ne participes sitis delictorum eius, & de plagis eius non accipiatis: Quoniam peruenerunt peccata eius, vsque ad cælum, & recordatus est Dominus iniquitatum eius. Reddite illi sicut, & ipsa reddidit vobis, & duplicate duplicia secundum opera eius, in poculo quo miscuit, miscete illi duplum:* Impia

enim pietas seruanda non est vt pluribus probat P. Aerod. lib. 3. rerum iudic tit. 1. cap. 9.
16 † Sic Paralip. 2. c. 19. prohibetur auxilium præbere impio, & amicitia iungi his qui oderunt Deum, Bellarm. libr. 2. de offic. Princ. Christiani in vita Iosaphat. Et Esdræ 4. cap. 15. dicitur. *Discedite filij à potestate, nolite contaminare sanctificationem meam, quoniam nouit Dominus omnes qui delinquunt in illum, propterea tradidit eos in mortem, & occisionem.* Et Numeri cap. 16. dicitur, *Recedite à tabernaculis impiorum hominum, & nolite tangere quæ ad eos pertinent* c. recedite c. nimiū in fine 23. q. 1. præsertī hoc militat in S.R.V. Maiestate ad quē spectat Catholicæ Ecclesiæ Romanæ protectio; eo defensio, pro cuius obedientia Deus Opt. Max. tàm singularia & præclara præmia sibi in his terris concessit; †
17 cum in tota scriptura nullum vllibi reperiatur attributum Deo (iuxta nostrum loquendi modum) ira illum esse affectum propter peccata hominum; nisi propter idolatriam; Nec etiam homo vocatur inimicus Dei, & Angelorum, aut odiosus Deo, tam propriè sicut Idolatra, vt pluribus exemplis Sacra Scriptura referta est, quorum longa inseri posset connumeratio, & constat Exodi cap. 20. 28. & 34 Leuit 19. & 26. Deuteron. cap. 4. & seqq. & cap. 27. & 29. Regum 3. cap. 3. & 14. Ierem. cap. 6. 7. & 11. Ezech. cap. 18. Daniel. cap. 3. Oseæ cap. 2. Act. Apost. cap. 14. & 15. Nam, vt dicitur Deuteronom. cap. 27. *Maledictus homo qui fecit sculptile, & conflatile, abominationem Domini, opus manuum artificum, ponetque illud in abscondito.*
18 † Et sicut in scriptura diuina puniebatur Idololatria morte, vt apparet Exodi cap. 32. Numer 25. Iudicum cap. 2. & 1. Reg. cap. 14. 2. Reg. cap. 17 & 18. & 22. Paralip. 1. cap. 5. & 26. & 2. Paralip. cap. 34. Isaiæ cap. 2. & 65. Ierem. cap. 9. & 16. 22. & 44. & 50. Ezechiel. cap. 20. & 36. Oseæ 13. Amos cap. 4. cap. 5. Iudith. 1. Machab. cap. 2. & in capit. si audieris 23. q. 5. & in alijs locis plurimis. Sic etiam non reperietur in tota Scriptura Sacra, quod aliquis rebellis fue-

fuerit punitus minori pœna, quam mortis; Et non communi genere mortis, ac vindictæ; sed destructione Ciuitatum, & Regnorum, summa cum laude Principum illorũ, qui tàm viriliter oppresserũt rebelliones.

19 † Et quàm infœlix fuerit rebellium exitus, nobilis quidã Aethyopum casus nobis planissimum facit, quem ex Phylostrato in vita Apollonij tradit Albanus Spina lib. 1. Polit. cap. 14. Nam cum partem quandam Indiæ incolerent, & sub imperio Gangis Regis degerent, fœlicissimãq; vitam, & lætissimam fortunã ducerent; postquam verò ex arrogantia Regem suum occidere præsumpserunt, adeò superis, inferisque exosi, infensiq; fuere, vt nec ipsis quidem locis, ac sedibus, tellus eos ferre potuerit; Nam sata immatura sitique enecta fuere, & mulieres vitijs partus perdidere, & pecudes fame expirarunt, & vbicumque illi, hinc inde migrando Ciuitatem constituere tentarunt, subterraneo fragore deterrebantur, domiciliaque corruebant.

20 ‡ Quin etiam ex sacra pagina comprobatur 3. Reg. cap. 12. & 13 & 4. Reg. c. 17. versic. 20. & 21. Vbi postquã à tribu Iuda, & Beniamin decem tribus scissæ sunt, & relicto Rege suo, alium sibi foris constituerunt sic scribitur: *Et indignatus est Dominus in omne semen Israel, proiecitque & afflixit eos in manus diripientium, donec proijceret eos à facie sua; & eo iam tempore quo scissus est Israel à domo Dauid, & constituerunt sibi Regem Ieroboam in filium Nabath. Separabat enim Ieroboam Israel à Domino, & peccare eos fecit, peccatum magnum, & ambulauerunt filij Israel in peccatis Ieroboam quæ fecerat, & non recesserũt ab eis, vsquequò Dominus auferret Israel à facie sua, sicut locutus fuerat in manu omnium seruorum suorum Prophetarum, translatusque est Israel in Assyriam, vsque in diem hanc.* Quæ explicans D. Cyprianus lib. 1, Episto. 6. ad Magnum relatus à Gratiano in cap. denique 7. q. 1. inquit, Indignatum fuisse Dominum, & eos in perditionem dedisse, eò, quod ab vnitate dissipati essent, & alterũ sibi

21 sibi Regem constituissent † Tantaq; fuit indignatio Domini aduersus illos, qui schisma fecerant; vt etiam, cum homo Dei ad Ieroboam missus esset, qui ei peccata exprobraret, atque vltionem prædiceret, panem quoque apud illos edere, & aquam bibere vetaretur, & cum non custodisset, & contra præceptum Dei prandisset, statim diuinæ censuræ maiestate percussus est, vt regrediens indè impetu, & morsu Leonis in itinere necaretur 3. Regum c. 13. cap. si quis 1. q. 1. c. denique 7. q. 1. §. soror 13. q. 2. Rursusque tanta in eos apparuit Dei ira, vt perpetuò, qui se tunc separarunt Iudæa, & in Samariam secesserunt inter prophanos, & Gentiles
22 connumerati sunt † Et cum primùm Christus discipulos ad prædicandum misit, mandauit illis dicens Matth. cap. 10. *In viam Gentium, ne abieritis, & in ciuitatem Samaritanorum ne intraueritis*
23 † Quam horrẽda fuerit mors Core, Dathani, & Abyronis, & Asseclarũ, quos viuos terra deuorauit; quia schisma mouerunt contra Moysen Principem, & Sacerdotem summum Aaron, constat Numer. cap. 16. cap. si quis 1. quæstio. 1. §. his ita 1. quæst. 4 Petrus Gregorius libr. 23. de Repub. cap. 3 num 11. cap. denique 7 q. 1. cap. non offeramus 23. q. 1. & cap. didicimus q 3. cap. 1. cap. Deus 24. q. 3. cap. in sancta de conserat. distinct. 1. cap. licet de elect. Anton. Cont. in Indice diuersarum rebellionum pag. mihi 428. vers. *memorabile:*

Cõsideret qui consulit, absq; moderatione maxima paces cum subditis rebellibus; †
24 quod ita exosi sint in Iure, vt Imperatores Arcadius, & Honorius in l. quisquis C. ad l. Iuliam Maiestatis infamia notent eos qui pro talibus interuenire tentauerint, quò tendit illud Cornelij Taciti libr. 3. Annal. vbi de Syllano tractans subiungit post alia. *Et ne quis necessariorum iuuaret periclitatem, Maiestatis crimina subdebantur, vinculũ, & necessitas silendi*, de quo P. Aerod. libr. 9. rerum iudic. tit. 3. cap. 17. Nec mirum; quia vt ex Cyno in l. 1. C. de natu. liber. & Bal. in Authent. habita col. 3. C. ne filius pro pa-

patre tradit Additio ad Iaco. Rebuf. in l. vnica C. de desertor. libr. 12. nec ius reddi debet rebelli.

25 † Nam, & Cæsar in orat. de qua apud Salustium, quamuis lenissimam in coniuratos sententiam diceret; tamen hoc addebat, neu quis de his postea ad Senatum referret, neuè cum populo ageret, qui aliter facere contra Rempub. & salutẽ omnium facturum. Ciceroq; in orat. pro Sylla, loquens de Vargunteio Lecca, & alijs coniuratis ait, in hoc crimine, non solum leuitatis esse culpam; verumetiam quandam contagionem sceleris, si defendas eum, quem obstrictum patriæ suspicere: & mox de Antrouio disputans dicit; eũ non solúm veteres amicos nõ defendisse; sed etiam contra eos testimonium frequenter dixisse. Idemque Cicero in orat. pro Caio Rabirio per duellionis reo, refert, Decianum quendam damnatum, quod in concione ausus esset conqueri de cæde Saturnini, itemq; Sextum Titum damnatum, quod Saturnini imaginem domi haberet, vt refert Anton. Cont. ad d. l. quisquis §. deniq;

Ex quibus significatur, q̃d tanta ignominiæ sit nota, quæ incurritur ineundo pacta cũ rebellibus, vt infamia afficiendus ducatur is, qui ea tractauerit, vt præcludatur aditus superiori, ne quicquã illorum committat, nec signũ etiam minimum, aut consiliũ in dedecus Regum, aut Principum edere præsumat; qui, si eiusmodi Rebelles ad reconciliationem admiserint, & interim de eo quicquam pertractatum fuerit super aliquibus capitibus faciendæ declarationis, vt quietiores inposterùm viuant, hoc pacto habita temporis ratione, ac dispositionis prouinciæ, concedi debet, eaque cum grauitate superioris, vt tanquàm leges statuendo id fiat; vt benignitas illa, ac largitio Maiestatem regiam nequaquam diminuat, vel ius dignitatis suæ omninò ad nihilum

26 redigat† quod Rex ipse alijs concedere nequit, argu. cap. tua nobis de decimis. Marc. Anton. Peregrin. cons. . nu. 7. lib. 1. Parlador. lib. 2. rerum quotid. crap. 1. num. 16 Auiles cap. 1. Prætor glos. 1. num. 3.

Re-

Regens de Ponte decis. Col-
lat.26.à num.10.Azeuedo in
l.1.tit.1.lib.4.recopil.à nu.5.
etiam cum iuramento,cap.in
tellecto de iureiurando l. 28.
vbi Gregor.Lopez glos.2.tit.
11.par.3.Rebuff.respons.146.
& in concordata rubrica de
collationibus in præfat. vers.
item dicit. Alex.cons. 1. nu.
18.& 28.& 30.volum.3.Ro-
jas de successſion.c.34 à n.32
Ioa. Berta.in tractatu de Epi-
scop.4.p.num.128.& ex cap.
grandi de supplen. neglig.
prælat.in 6.Cardin. Zabarel-
la cons.137.num. 5. Guttier.
de iuram.confirm. 1.p.c. 52.
27 num.7.† Nam Rex est tan-
quam filius Maiestatis Suæ
quam non potest minuere ex
donatione immensa, vt ista
foret, Arnulphus Ruzæus de
iure Regalior. priuileg.42.
28 num. 4.† ac sicut filius ali
quis familias immoderata
quadam liberalitate suum
profunderet patrimonium,
posset parens aduersus dona-
tionem, non solum quere
la;sed etiam per in integrum
restitutionem, tali donationi
cōtrauenire,l.si filius C.de in-
offic. donation.l.non solum ff.
de in integr.restitut. l.si patri
pro filio, ff.de minor.l.2. C.si
aduers.donat. Gregor. Lopez
29 in l.17.tit.1.p.6.glo.6.† Rex,
autē est veluti parens quoad
gubernationem,& dilectionē
Regni l.1.in fine C.de caduc.
tollen.auth: vt nul.Iudic.sine
quoquo suffragio §.cogitatio.
Paris de Puteo tract.de synd.
vers. post num. 77. & seq. di-
30 cens, † Quod debet damna
Reipub.remouere,bonum, &
statum regni suo ingenio au-
gere l.obseruandum ff.de of-
fic.Præsid.Auth.de rest.fidei-
comm. §. ob quam collat. 9.
Guilielmus Ronill. de iust. &
iniust.li.3.in proem:n.2. Pōte
de potest Proreg.Neap tit.5.
de tract: seu extrac.pag.234.
31 n.38.† Nā si Rēpublicā mi-
nuat,non dicitur Rex. Auth.
quom.opor. Episc.in prin. gl.
32 in l.sciēdū ff. de legibus † Et
successor valebit recuperare,
vt ait Concilium Carthagi-
nense,relatum in cap.2. de
Præcarijs. Molina de primo-
gen.lib.1.cap.12.nu.33. An-
ton. Corset. de potest. & ex-
cell.regia q.1.num.14. Petrus
Gregor.libr.7.de Repub.cap.
5.num.14. nomine eiusdem
supremæ potestatis regię,quę
facultatem, & iurisdictionem
habet interdicendi, & impe-
dien-

diendi ea, quæ tendunt in iuris sui præiudicium, aut diminutionem, vt tradit Couar. in practicis quæst. cap. 36. num.
33 4. vers. *Ex quo infertur* † Nã in damnum authoritatis regiæ, nil quicquam fieri potest, vt authoritate Iurisconsultorum in l. Paulus respondit, & in l. Imperatores, ff. ad S.C. Trebell. Couar. in practicis qq. c. 4. n. 1. Martin. Laud. tractat. de primogenit. ad finem.
34 † Si enim fundi Limitrophi in alium transferri non possunt, & si fuerint translati reuocantur, l. omnes C. de fundis patrimon. lib. 11. l. 1. & fin. C. de fund. Limotroph: eod. lib. iuncto c. inter 16. quæst. 3 Brunus consil. 87. nu. 18. Petrus Gregorius de Republ. li. 11. cap. 5. nu. 15. Franc. Marc. quæst. Delphinatus 87. num. 4 & 12. parte 1: Quantò magis ea, quæ maiestatem & superaniam concernunt. Quia Rex non potest minuere gloriam dignitatis suæ, Paris de Puteo de re milit. verbo *duo*, num. 9.
35 † Et quemadmodum obedientia non præscribitur, capi. cum non liceat, vbi Abbas, & Henricus Boic. nu. 1. de præscrip. Bouerius singular. verbo *præscriptio*, num. 17. Henricus de Bott. tract. de Synodo Episcopi part. 2. num. 40: Franc. Balb. tract. de præscriptio: 2. part: 5. partis q. 2. nu. 2. maximè si debeatur Principi supremo. Franc. Zoan. tract. de Rom: Imperio num. 121. & seqq. Bellem. cons. 10. num. 6. Vannozius volum. 1.
36 Animad. polit. num. 1199. † Quia subditi subtrahendo se ab illa, rebellionem admittũt, & sui quodammodo furtum faciunt, & vindicantur ab iniustis possessoribus, vt ex Bal. consil. 135. incip. *inter castrum Rotarium* p. 5. tradit Laur. Syluan. cons. 25. nu. 39.
37 † cum non possint se alteri subijcere, inuito domino, nec illius ius, in alium transferre præstando ei obedientiam, secundum Innocent. in cap. olim 3. de restitu spoliat. & in cap. 2. de in integ. restitutione, Abbas in cap. cum dilectus, de relig. domib. Natta consil. 167. num. 2. Ias. in leg. 1. num. 52. ff. de acquir. pos-
38 sess. † ita nec potest Superior in materia obedientiæ cum subditis tractatus inire, nec

pacta, ex quibus remittatur obedientia, aut reuerentia sibi debita, vt ait Bald. in leg. libert. C. de oper. libertor.

39 † Quia ea sola sunt concessibilia, quæ sunt præscriptibilia; & è contra: l. competit, C. de præsc. 30. anno, Bellem.

40 cős. 27. n. 2. † sicut Pater, aut Dominus, cum filio, aut seruo nő paciscuntur ex Caij Iuriscősulti sententia, in l. lis nulla, ff. de iudicijs, & sicut Tutor cum minore secundum Imperatorem Seuerum à Vlpiano relatum in l. 1. §. fuit quæsitum, ff. ad S. Cons. Trebelliā: & veluti minor, qui pacta init in suum commodum; non autem in damnum, l. contra

41 ff. de pactis † Regi enim Regni procuratio; non autem potestas alteri concedendi est data, l. prohibere, §. planè ff. Quod vi, aut clam, vndè debet suo ingenio dignitatem augere, l. obseruandum in fine, ff. de offic: præsid: & sic non scindere partem alijs tribuendo, c. maioribus de præbend: maximè, si grauiter læderetur dignitas regalis, d. cap. intellecto de iureiurand: vbi hoc notat Innocent: Bart:

42 in d. §. planè † Nam etiam Imperator cuius est summum imperiū, §: sed & quod Principi, instit: de iure naturali, &c. nő donat, aut remittit ea, quæ ad Imperium spectant, notat Gloss: in Auth: quomodo oport. Episcop. in princip. Card. Zabarella consil. 137.

43 num. 5. † Nam iura Maiestatis indiuisibilia sunt, vt nec spontè, nec volens Imperator, aut Rex abdicare ea, à se, possit; cuius exemplum suppeditat nobis Carolus IX. Rex Galliæ, qui omnibus modis efficere tentauit, vt Carolum Lotharingiæ Ducem, iure maiestatis in Ducatu Barensi gratiosissimo donaret diplomate, frustrà tamen, vt ex aliorum sententia, tradit Author Discursuū. Academ: de iure publico, discursu 1. pag. 8. ea ratione. Quia iura maiestatis Rex à se abalienare nullo modo possit. Latè Petrus Gregorius lib. 3 de Repub. cap. 8. num. 2 & seqq: Iunius in libr. de Principis in populū potestate q. 3. pag. 117. vbi ait; Regem Maiestatem, quam à populo accepit, priuata authoritate minuere non posse, & neminem suo imperio eximere

te, neque vlla in regni parte summi Imperij iuri cedere,
44 † Et memorat, quod cum Carolus Magnus Francicum Regnum Germanico Imperio subijcere conatus fuisset, Frãci verba faciente quodam Principe Vascone, acriter restiterunt, ac res ad arma prolapsa fuisset, si Carolus perrexisset vlterius. Et ratio est, quod Rex est tanquàm filius familias dictæ Maiestatis Regiæ. Et licet illi concessa fuerit administratio bonorum suorum, inter quæ est dicta obedientia non potest ab ipso
45 alienari; † quia nullus potest excedere potestatis suæ limites, l. mandato, ff. de Pro-
46 curat: † Et quemadmodum ex contractu, non potest Pater, aut Dominus acquirere filio, aut seruo, l. & hæredi S. nos, ff. de pactis; ita, & Princeps non potest subditos suos liberare ab obedientia debita, ex pactis cum eis initis,
47 † contra publicam vtilitatẽ, cui nullus potest contradicere, vt ait S. Leo Papa in c. quę ad perpetuam 25. q. 1: quauis stipulatione, aut iuramento, l. iurisgentium, S. si paciscar. vbi Iacobin. 2 lect: nu. 3. ff. de pactis; cum subditi sint obli-
48 gati Gentium iure † Nam generale pactum est societatis humanæ, Regibus obtemperare, cap: quæ contra distinct. 8. Admonet, & Sapiens cap: 24. versic. 21. & seq. dicens, *Time Dominum fili mi, & Regem, & cum detrectatoribus non commiscearis, quoniam repentè perditio eorum*;
49 † & Rex qui est, & reputatur ius positiuum non potest eos liberare, vt Vlpianus insinuat in d. l: iuris Gentiũ, S. si paciscar, ff. de Pactis, & determinat Bald: in d. l. liberti. Et etiam quia obedientia subditi pendet à Maiestate, & su-
50 premitate † Et quia est ius concessum præfatæ dignitati, cui subditi sese obligarunt l. 1. ff. de constitut: Principum qui ex beneficio tertiæ personæ, vt est Princeps se eximere ab obligatione facta dignita-
51 ti † nec ipsam stringere in fraudem regiæ coronæ, & successorum in illa, vt significat Gaius I.C. in l. contra Iuris, ff. de pactis, & Paulus in l. si vnus S. pacta, ff: eodem ibi: *si pactum conuentum à re priuata remotum sit, non est ser-*
52 *uandum*: † Quia pactum quo

quo læditur tertia persona, non valet, vt in §. ante omnia eiusdē legis: præsertim si à debitore fiat in præiudicium creditoris, l. debitorem 15. C. de pignoribus, l debitorum, C. de pactis; vbi Alciatus n. 1. & seqq: Barnabas Cornazan: decis. Lucensi. 150. num. 4 Soccin: Senior consil. 16. num. 12. lib 3. l filiusfamilias 117. §. Diui 2. ibi; *sed hoc neque creditoribus, neque Fisco fraudi esse*; ff. de leg. 1. Varemūd. in meditam. pro fęderib.
53 c. 2: num. 223. vbi ait, † quod Principes fœdera, & pacta non possunt inire in præiudicium vasallorum subditorum ex DD in cap 1. § præterea de prohibita feudi alien: per Frider. Schraderus de feudis par. 10. sect. 7 n. 30. pag. 233:
54 † Quemadmodum subditos alienare, & alterius imperio subjicere nequeunt; Ias: & alij in dicta lege debitorum pactionibus 25. C. de pactis; Vasquius libr. 1. controuers. illustr. cap. 5. Afflict. decisione 265. num. 31. Boss. tract. de Princ. num. 291. Brun. consil: 196. nu. 1. vol: 1. Borchol. de feudis. c. 5. nu 41. Hottom: illust. qq. q. 1:
55 † Et sicut hæreditas est ficta persona, l. verum 58. ff. de Manumis. testam: l. cœptā 40. ff de vsucap. l. legatum 116. ff. de legat. 1. quæ vitam recipit in hærede adeunte, l. nouatio: 24. ff. de nou at. leg. si seruus 18. ff. de stipulat: seruo
56 rum; † ita maiestas, siue magnitudinis dignitas, vt ait Hiero. Gigas de crimine læsæ maiestatis, rubrica, quotuplex sit maiestas, num. 22. in Rege viuit, quia secundum D. Augustin. epist: 50. ad Bonifaciū Comitem. Reges Domino seruiunt in timore, ea, quæ contra iussa Domini fiunt, religiosa seueritate prohibendo, atq; plectendo.
57 † Aliter enim seruit Rex Deo, quia homo est; aliter etiam, quia, & Rex est. Quia homo est seruit ei, viuendo fideliter; Quia verò etiam Rex est, seruit leges iusta præcipientes & contraria prohibentes, conuenienti vigore sanciendo, vt habetur in cap. si ecclesia 23. q. 4. Anton. Corset de potest. reg. numer. 17. Conradus Brun. tract de Hæret. cap. 13. num. 5. Restaur. Castal. tract: de Imperatore, q. 40. n. 3.

58 Et quamuis propria Maiestas potestatem tribuat personæ Regis, non potest in tantum extendi, vt grauetur, aut periculo exponatur verbum regium, aut fides à Principe præstita regno. Cassiodor. lib. 10. variar. epist. 16. & sequēt. Anastas. Germon. lib. 1. de sacror. immun. cap. 21. num. 32. Nam, & in Concilio Toletano 8. iuxta collectionem D. Garsiæ à Loaysa pag. 427 fit mentio iuramenti, de conseruatione potestatis regiæ, alias
59 pactum esset iniustum † Et vt dicunt Imperatores Diocletianus, & Maximinianus in lege si vxor Codic. ad Senatusconsult. Velleianum. Si vxor pro marito contra Senatusconsultum intercessura, aliquem rogauit mandatorio nomine, vt pro ea fidem suam obstringeret, licet se obligauerit, nec fidem violat, nec compelli valet; sed per auxiliū S.C. Velleiani securè potest defendi.

Et in cōtractu similis qualitatis, quem si Rex iniret, nō solum veniret contra humanum Senatusconsultum, quod dictam Maiestatem damnificari prohibet; sed etiam contra aliam maiorem, vt est diuina Maiestas, & contra aliud Senatuscōsultum Consistorij cœlestis, vt sunt diuina eius præcepta, quæ pactionibus talibus corrumperentur, cum non relinquatur ingressus, nec manus libera Principi huic ad opprimendum Hære-
60 ticos † Mandatum enim Dei dicitur super omne pactum, nec contra illud potest pacisci, cap. quæ contra, distinct. 8. cap. puellæ. 20. q. 1. † Et omni tempore memoria recenti haberi debet, quod an-
61 no 1579. D. Rex Philippus II. gloriosæ memoriæ, Carolo Archiduci Austriæ in responsum dedit. *Legato D. Maximiliani optimi, pacificique Imperatoris, regia Catholicaque Maiestas in hoc fidei, ac religionis negotio nihil admisit, nec admissura vnquam dixit, vlla arbitria, leges, pacta, vel alias conditiones, vel aliud quicquā, præter id, quod Sacrosancta Ecclesia Romana instituit, sanciuit, & ordinauit, ad cuius verum, & vnicū iudicium id pertinet, & cuius solius est decernere, & statuere id, quod amplectendum, tetendumque sit*, quæ verba re-

censet Vuarem in meditam: 62 pro fœderibus, nu. 145. † Non ita tamen valet pacisci, vt futuris iniurijs aperiatur via, & punitio præcludatur, dicta l. si vnus § pacta ff. de pactis, glo. 1. in cap. nemo de consecrat. dist. 4. Ideò meritò ait Tex. in cap. si is, qui 23. quæst 4. 63 † *Quod si is, qui prælatus est debitori Dominico, culpas impunè dimittit, non mediocriter profectò offendit, qui debita cælestis Regis, ac Domini præsumptione sua resoluit. Ea namque quæ contra nos committuntur, facilè dimittere possumus; ea verò, quæ in Deum commissa sunt, non nisi cum magno timore, ac discretione, nec absque pœnitentia iniuncta relaxare debemus*; & in cap. si ea 50. eadem causa, & quæstione ait D. Augustin. *Quod si ea, de quibus vehementer Deus offenditur, insequi, vel vlcisci differimus, ad iram diuinæ maiestatis patientiam prouocamus, quemadmodum* (vt dicitur Iosue cap. 22.) *Acbor, filius Zare mandatum Domini prateriēs, effecit, vt super omnem populū Israel ira eius incubuerit* † 64 Ea enim quæ ipsi non corrigunt, censentur committere, cap. consentire 83. dist. c. vlt. 23. q. 3. cap. præterea 23. q. 8 Iulius Cæsar Romanus in libello de Regim. Prin. c. 7. pag. 61. Cassiodor. lib. 5. var. epist. 39 præsertim, quia in præsenti casu necessariū non est, vt inita pacta rescindantur, iuxta ri Imperatorū constitutionibus, aut rescriptis, nec senatus consultorum beneficio, cùm præfati subditi toties verba præstita, & obstrictam fidem 65 violauerint, † vt Pharao Rex Aegypti Moysi, & populo Dei Exod: c. 7. & seqq. late D. Ambros li. 3. offic. c. 14. Saul Rex Dauidi j. Reg c. 24. & 26 66 † & veluti dicitur Machab. j. c. 1. Quod Antiochus Rex misit Principem tributorum in Ciuitates Iuda, & venit in Hierusalem, & cùm fuisset ad eos loquutus verba pacifica in dolo, & credidissent ei, irruit super ciuitatem repentè, & percussit eā plaga magna, & perdidit populum multum ex Israel, & accepit spolia ciuitatis, & succendit eā igni, & destruxit domos eius, & muros eius in circuitu, c. 7. *Nō est veritas, & iudiciū in eis: trāsgressi sunt enim constitutū, & ius*

ius iurandū, quod iurauerunt,
67 † Et exemplū perfidiæ Tryphonis cū Machabeis, habetur d li.1.c.11.& 13. Fuerunt & alij, qui amicitiæ prætextu, inimicos parū sibi metuētes, aut prospicientes dolo obtrūcarūt: vt Ioab, Abner, & Amasam: 2.Reg.c.3. & 20. Petrus Gregor. de Repub. lib.13.c.1
68 nu.5. † Et sicut Principes, & populi qui remanserunt post desolationē Ciuitatis Hierosolymæ fecere cū Ieremia Propheta, vt cōquæritur Prophetiæ c.42.& seq. & libertatem præstarunt considerationi cuiusdā, sub specie decoris, quē S.R.V. Maiestas propter excelsam suam māsuetudinem habitura erat, quo solo, magis cōtineri poterat, quā eiusmodi pactorum obligatione, quę proprijs etiam subditis noci-
69 tura essent † Quia vt inquit Cicero li.3.offic. Licet ex sui natura videantur honesta, successu tēporis non sunt: Adimplere promissa, & obligationi respondere, depositum restituere, non esset honestum si contra publicam vtilitatem fieret, l. bona fides, ff. depositi. Vnde depositum, aut commodatū denegare, æquum est aliquando, vt furibundo gladium, quem sana mente deposuerat. Vel, si Harpalus spolia mihi abstulerit, deposueritq; apud te inscium de malitia. Albanus Spina Sati. li.2. poli. c.6. dicitque Marc. Tul. d. li.3 *Ergò, & promissa non facienda nonnunquam, neque semper deposita reddenda sunt. Si gladiū apud te quis sanæ mentis deposuerit, repetat insaniens reddere peccatum sit, non reddere officium; Quod si is, qui apud te pecuniam deposuerit bellum inferat patriæ, reddas ne depositum? non credo; facias contra. Rempub: quæ debet es-*
70 *se charissima* † Et verba generalia accessoriè posita restringi, & coarctari debent, iuxta qualitatem negotij principalis de quo tractatur, l. quæ ratione 9. ff. de acquir. rer. domin. l. si quis 10 ff. de euictio. l. prædijs, ff. de leg.3.

Principale negotiū & norma istorum contractuum est, vt in omnibus, & per omnia Ecclesiæ Catholicæ Romanę obedientiam præstent, nec nō Principi illorum naturali, ac
71 legitimo † Nam, vt ait Dionys. Halicarnass. lib.1. Antiquitat. Romanar. lege sempiterna, & vniuersali naturæ re-

ceptum est, vt inferiores superioribus obediant, l. potiores cum ibi notatis, C. de officio Rectoris Prouinciæ, c. statuimus in fine, vbi glos. verbo *consueta* cap. cum inferior de maiorita: & obed. c inferior, distinct. 21. Symancas in lib. discept. cap. 19. glos. verbo, *Qui mendicant*, in extrauaganti execrabilis Ioan. 22. de Præbendis, Cardinal: Turrecrem: in Summa de Ecclesia lib. 2. cap. 1. num. 1. Nec possunt iuuari verbis, quæ videantur eos eximere ab hac obligatione stricta; & cum vel in minimo puncto ab hoc defecerint, irritatur, & filum inciditur omni ei quod est cõ-
72 uentum, † cum peruenerit causa ad terminum, à quo nõ poterat incipere, vt ait Vlpianus in l. si à me 11. ff. de iudicijs, l. pluribus 140. §. & si placeat, ff. de verborum obligat. Martianus in l. quia in eum, ff. ad l. Aquiliam, l. si in metallum, ff. de his quæ pro non scriptis habentur ibi. *Nam quæ in eam causam peruenerunt, à qua incipere non poterant, pro non scriptis habentur*; & si vellet respectu verbi præstiti, & obnexi, subditis rebellibus contractum seruare, cum diuinæ, & humanæ
73 Maiestatis iactura; † possemus dicere cum Valer. Max. lib. 6. cap. 6. tractante de Saguntinis, & famosa ipsorum Ciuitate, Senatui, Populoque Romano fidem seruante, cum victricibus Hannibalis armis, tam strictè præmererentur, vt vim illam amplius arcere nequirent, sed collatis in forum ijs quæ vnicuique charissima fuerant supellectilibus, & vndiquaque ignibus circumdatis, & accensis, publico, omnibusque communi rogo, semetipsos proiecerunt. subiungit, *Crediderim, tunc ipsam fidem, humana negotia speculantem, mestum gessisse vultum, perseuerantissimum sui cultum, iniqua fortuna iudicio tam acerbo exitu damnatum cernentem*. Author Politiæ de regno contra Machiauel. lib. tertio, Theorem 21.

74 † Et ita conuenit cuilibet Principi seruare præceptum illud Sapientis Prouerb. capite quinto; *Ne des alienis honorem tuum, & annos tuos crudeli; ne fortè impleantur extranei viribus tuis*, &

& labores tui sint in domo aliena; cap. nonne in fine 37. dist. cap. nullus in fine dist. 93 P. Gregor. de Repub. li 8. cap. 4. num. 9. Prophetæ Baruch cap. 4. *Ne tradas alteri gloriam tuam, & dignitatem tuā genti alienæ.* Et Ecclesiastic. cap. 33. *In omnibus operibus tuis præcellens esto, ne dederis maculam in gloria tua.* Nycæta Choniates lib. 7. Annal. Manuelis Comneni, monitū illud referens, *Ne quis gloriam suam alteri det, neuè pa-
75 trum limites transferat* † Et Ecclesiastici cap. 49. *Contempserunt timorem Dei; dederunt enim regnum suum alijs, & gloriam suam alienigenæ genti, incenderunt electam sanctitatis Ciuitatem, & desertas fecerunt vias ipsius.* Sed dicere cum Isaia cap. 42. *Gloriam meam alte-
76 ri non dabo* † Gloria autem Regis in lata gente est, in diminutione plebis contritio Principis, Prouerb. cap. 14. & habetur in c. ecclesia §. si et
77 nauicula 1. q. 4. † Gloriam autem suam alteri tradere, Regibus idem est, ac si libertatem traderent, & vt ait Ci-
78 cero lib. 1. officio. † Magnanimi viri, vsque ad finem debent pro libertate pugnare, & quilibet potest suum, & suæ dignitatis honorem armata manu defendere; vt probat Petrus Gerardus singul. 33. num. 4. & 5. dicente M. Tullio vbi proximè. *Non debere nos minùs promptos esse ad pugnandum pro honore, & glo-
79 ria; quàm pro vtilitate,* † cū crudelis reputetur in semetipsum, qui negligit famam suam, & dignitatem status sui defendere, vt ait D. Augustin. in cap. nolo 12. quæst. 1. Nam vt dicebat Cicero Philipp. 3. *Ad decus, & libertatem nati sumus, aut hæc teneamus, aut cum dignitate moriamur,* cui id non absonum est, quod tradit D: Paulus 1. epist. ad Corinth. capit. nono; *Bonum est enim mihi magis mori, quàm vt gloriam meam quis euacuet.* vt habetur in cap. sacerdos 1. quæst. secun-
80 da † Diuina scriptura lib. 1. Machab: cap. 2. laudat Mathathiam, & socios dicens, *Et persecuti sunt filios superbiæ, & prosperatum est opus in manibus eorum, & obtinuerunt legem de manibus gentiū, & de manibus Regum, & non*

dederunt cornu peccatori; Molin.tom.1.de iust. tract. 2. di-
81 sput. 99. † Principum enim à priuatis diuersa est sors, quibus præcipua rerum ad famam sunt dirigenda, ex Taciti sententia libro 4. Annal. Georg. Pagliar. ibi obser. 514 Schualemberg. de regio animo par. 1. pag. 97. Ideoque iustum non esset, vt gloria S.R.M.V. quæ vnita, & conformis nomini Philippi, resplendetque per omne, quod Sol illuminat Orbis spatium, nancisceretur aliquod obscuritatis velamen, coràm illis præsertim, qui contemplarentur tale pactorum genus, vt præterita pacta percussa fuerunt quæ Magnitudinem suã
82 nequaquam decerem† Nam, vt Arist. ait in lib. de re familiari, *omnia toleranda, nisi aut indignitas, aut turpitudo in re sit*, vt refert Schualenberg: in libr. de animo re-
83 gio par. 2. pag. 438. † Nam licet difficile sit (vt Agesilaus Rex dicebat) & tradidit in eius Apophtegmatib. Paulus Manutius vno, & eodem tempore misericordiam habere, & delicta punire, demum debet Princeps iustitia vti, vt lo cum fortitudo habeat. Aristo. 3. Topic. cap. 2. Plutarch. to. 1. Moral. num. 335. Auth. vt omnes obed: iudicibus capit. 19. Anton. Roscius lib. 1. Memorab. cap. 2. num. 7. Ioann. Orosc. in l. 1. nu. 7. ff. de iust. & iure.

Nec cor reperietur tam adamantinum quod ex pia commiseratione non condoleat, pigeatquè contemplari negotium illud ad belli furorem magis, quam ad pacẽ sectandam tendere; tum quia, ob benignitatem pactorum, rebellium animi magis, magisquè induruere; tum etiam, quia templa, aliaq; loca sacra destructa iacent. Quibus ex causis, multi, & præclari milites christiani ab hæreticis hic inde oppressi fuerunt, quorũ sanguis innocuus, etiamnum coràm omnipotente Deo cœli iustitiam, ac delictorum, acceptarumque iniuriarum vin
84 dictam clamat, † vt ait D. Isidorus libr. 3. sentent. de summo bono cap. 53. Cognoscant Principes seculi Deo debere se rationem reddere, propter Ecclesiam, (quam à Christo tuendam suscipiunt: Nam siue augeatur pax, & di-

disciplina Ecclesiæ per fideles Principes, siuè soluatur, ille ab eis rationem exiget, qui eorum potestati Ecclesiã suam credidit. Et habetur in cap. Principes seculi 23. q. 5. Duaren. lib. 1. de sacris Ecclesiæ ministerijs cap. 5. Aegid. Bellemer. cons. 40. nu. 42 Princeps enim secularis, vim, fraudes, turbas, & externa mala ab Ecclesia debet arcere, & quod in ipso est, pacatã, sacrã, & quietã præstare. Nam quia Christianus id velle debet, & quatenus Princeps po-
85 test † Præcipuum enim cuiusq; Magistratus munus esse dicit Stephanus Iunius in lib. de Principis in populum, & populi in Principem legitima potestate, vt quicquid medio rum authoritatis, & potentiæ illi à Deo concessum est, hoc totum omninò conferat, vt inter sibi subditos Deus ipse verè agnoscatur, agnitusque tanquam summus Regũ omnium Rex colatur, & adoretur. Itaque qui talis erit, non solùm omnes iurisdictionis suæ vires, legumque authoritatem aduersus veræ religionis contemptores, perturbatoresuè, qui censuris, Ecclesiasticisque admonitionibus nullum locum relinquunt, exercet; sed armata etiam manu in eos animaduertat, qui aliter ab impietate cohiberi nequeunt. Diuus August. tract. 11. in Ioannem, cuius, & Lipsius meminit libr: aduersus Dialogistam c. 2. dicens,
86 † *Pertinet hoc ad Reges seculi christianos, vt temporibus suis pacatam velint habere matrem suam Ecclesiam; sic ergò quando vult Deus concitare potestates aduersus dissipatores Ecclesiæ, aduersus exsufflatores Christi, aduersus blasphematores baptismi, non mirentur; quia Deus concitat, vt à Sara verberetur Agar. Mirantur autem quia commouentur potestates Christianæ aduersus detestandos dissipatores Ecclesiæ, non ergò mirentur. Et quomodo redderent rationem de imperio suo Deo?* cap. quando 23. q. 4. cap. si Ecclesia ibidem.
87 † Et imperator Iustinianus in Auth. quomodo oporteat Episcopos in princ. coll. 1. ait, Imperialem, & Regiam potestatem, adhoc inter cœtera instituta, vt Sanctorum Patrum decreta saluberrima, execu-

tioni demandari faciat, & inuiolabiliter obseruari. Aze-
88 uedo cons.37.num.15. † nec alienum est, quod Valer. Maxim.lib.4.cap.1.§. de L.Furio ait, *Non dubitauerunt sacris imperia seruire, ita se rerum humanarum futura regimen existimantia, si diuinæ potentiæ benè, & constāter fuissent famulatæ*; Iustus Lipsius contra Dialogistam fol: 27.
89 cap. 2. † Firmamenta enim Imperij in religione Princi-
90 pis posita sunt † Hinc apud Homerum, ciuitas ea, in qua Palladium erat nulla vi hostiū expugnari posse traditur. Quia Palladium si benè attendimus, præsidium est religionis, qua cum semper crescit, & decrescit Imperium, à qua Princeps rerum agendarum principia omnia debet capere.

Nam religione magistra, & Deo Duce non potest errare; nec quicquam Principem magis populo commendat, quàm religio, quàm pietas, clementia, & iustitia commitantur. Farnesius in Apopht: Cardinalis Petri Aldobrandini de Principe tit. primo, cap.12. & tit:3.c.primo, & seqq: Sebast.Foxius Morzill.lib.2. de regni, Regisque institutione; Hieron.Frachetta lib.primo, de Principe c. 3.
91 pag. 24. † vbi ex Plutarch. in Numa, atque Xenoph: lib: 8.de Cyri pedia ait, ipsos, plu resque Principes alios fuisse à subditis in existimatione, & reuerentia habitos, propter opinionem quam habebant de illorum religione, ac zelo. Tiberius.Gambar. in discursibus politicis cap. de
92 religione pag.39. † Vita enim nostra religione constat Plinius lib.14.natur.hist. Lipsius lib.1: ciuil.doctr.cap.3.
93 † Tulliusque in Orat.de Aru spicum responsis gloriatur; Romanos non calliditate, aut robore, sed pietate, ac religione, omnes gentes, natio-
94 nesq; superauisse † Nec mirum cum religio, & timor Dei solus sit, qui custodit hominū inter se societatem. Lactant. Firmian.de ira cap.12. Lipsius lib.4.ciuil. doctr.cap.3.& in monitis, & exemplis Politicis lib.1.cap.2. Idem D.August.episto.48.50. & 165. & lib. 3.epist 32.ad Pantaleonē Præfectum Aphricæ libro 5. episto.63. ad Mauritium Impe-

peratorem, & lib. 7. epist. 5. ad Brunechildem Reginā Francorum, quarum meminit Bellarmin: libro 1. de Principe Christiano capit. 11. Petrus Gregor: lib. 2. de Repub. cap.
95 2. num. 3. † concludentes præcipuum piorum Regum munus, & officium esse, ecclesiam, eiusque immunitatem, & libertatem defendere, ac seueris legibus, ac pœnis blasphemos, sacrilegos, & hæretícos ab Ecclesia damnatos, coercere; Abbas in cap. tua num. 10. de decimis, vbi ait,
96 † Principes accepisse à Deo potestatem, principaliter, vt Ecclesiam Dei iuuarent, & in necessitatibus suis subuenirent. Ioann. EcKius in Enchyridio locorum communium contra Lutherum c. 32. Gundisaluus Pontius aduersus Vuaramundum cap. 2 versic. *verum*. Iustus Lipsius contra Dialogistam in principio. Michael Agia tracta. de exhibend. auxilijs cōfirm. 27. cap. Maximianus cum sequen. 23. q. 3. Leo Papa Epistol. 75. ad Leonem Augustū vbi sic ait; *Debes Imperator incunctanter aduertere, regiā potestatem tibi non solum ad Mundi regimen; sed maximè ad Ecclesiæ præsidium esse collatam*, Anton. August: in epitome Veteris Iuris Pontificij libro 11. titul 13. capi. 3. Fab. Montel. in praxi arbitrali 4. p. princip. q. 2. n. 15. & 16.
97 † Iuramentum quod Imperatores præstant Summo Pontifici in Coronatione, inter alia continet, quod fidem, & Sedem Apostolicam defendent: Quod nunquam cum Saraceno, Pagano, Schismatico, seu cū alio pręfatę Ecclesię inimico, vel rebelli Catholicæ Fidei non habente vnitatem, vnionem quamlibet, seu parentelā, aut confœderationem nō inibit, clem: vnica §. perrò de iureiurand: olimq; Imperator Orientis, postquā fuerat electus, consuetudine iurabat, & se propria manu subscribebat, quoḍ fidem Catholicā sequeretur, Oecumenicorumque Conciliorū, nec concitaret tumultum in Ecclesia Dei, qua protestatione facta, Patriarcha Constantinopolitanus, præsente populo, capiti eius coronam imponebat, cingebat ei ensem, offerebat ei sceptrum, aureoq; anulo digitū eius vinciebat. Re-

98 † Recenset Petrus Gregorius libr.8. de Republ.cap.2. num.13. quod Pax Ecclesiæ, religionis vnitas auctorem facti in sublime prouectũ grata sibi tranquillitate custodit dicente Petro Aerod.libro 1. rer.iud.tit.6. cap.19. Imperij securitatem Ecclesiarum pace consistere.

Nec enim parua eius vicissitudo, ac potentia diuinitùs data tribuitur, per quos nullis rugis Ecclesia diuisa secernitur, nullis insertis maculis variatur; Scriptum est
99 enim Iob: cap.5. † Prouerb. cap.20. *Quia cum Rex iustus sederit supra sedem, non aduersabitur sibi quicquam malignum.* Epist.inter claras C.de summa Trinit. & fide
100 Catholica † Aenas Syluius lib.1.de dictis, & factis memorabilibus Alphonsi I. memorat, illum dixisse, Iusti Principis esse, non solum neminem iniuria afficere, sed eos, qui damna hominibus, sine iusta causa inferunt, si possit, cohibere, & impedire, D.Gregor. Nazianzen.orat.31.super capit.19.Matthæi dicit: *Hæc, & laicis præscribo, hæc, & Presbyteris mando, opem ferre, qui Dei beneficio opem ferre*
101 *potestis* † Vt enim dicitur Prouerb.cap.20. *Rex qui sedet in solio iudicij, dissipat omne malum intuitu suo.* Albanus lib.1.polit.cap.7.& D. August.in epist.ad Bonifaciũ, ait: *Quomodò Reges seruient Domino in timore; nisi ea, quæ contra iussum Domini fiunt, religiosa seueritate puniendo, atque plectendo:* Refertur in cap.si ecclesia, cap.duo ista 23.q.4.ca.quod sicut de electione. Et inde Abb. in cap. per venerabilem num.9.eodẽ
102 tit. ait † Principem, qui negat auxilium Ecclesiæ depressæ, posse deponi. Lelius Zechius lib.1.de Principe cap.6.n.12. & ait Papa Pelagius. II. in c. omnis 7.q.1.
103 † Quod qui negant misericordiam, & oppressis fauorem debitum, videntur negare Christum. Azeuedo cõs.
104 37.num.13.† Hinc D.Hieron.super Hyeremiam ad cap 2.relatus in c. Regum officiũ 23.q.5.ait. Regum proprium officium esse facere iudicium & iustitiam, & liberare de manu calumniatorum vi oppressos, & peregrino, pupilloque,

que, & viduæ, qui faciliùs opprimuntur à potentibus præbere auxilium, l. illicitas, ff. de offic. Præsid: & de Christo Hieremias ait cap. 23. *Regnabit Rex, & sapiens erit, & faciet iudicium, & iustitiam*; Et Cicero 2. offic. fruendæ iustitiæ causa olim benè moratos Reges constitutos ait, referente Lipsio lib. 2. ciuil. doctrin. cap. 11. Petrus Gregorius lib. 4. de Repub. cap. 6. n.
105 17. † Idem D. Hierony. super Ezechi. lib. 3. ad cap. 9. inquit, Quod percutiens malos, in eo, quod mali sunt, & habens vasa interfectionis, vt occidat pessimos, minister est Domini: Habetur in cap. qui malos 23. q. 5. Roland. à Valle consil. 20. num. 2. volum. 2. Ioann. Neuizan. lib. 1. Syluæ nupt. num. 97. & seqq. & Iustinus Historicus libro 8. asse-
106 ruit † Deo proximum haberi, eum qui eius Maiestatē vindicauerit, vt optimè Pelagius Papa scribit Narsæ Patritio & Duci in Italia, & habetur in cap. de Liguribus 23 q. 5.
107 † Conformiter his ait Diu. Augustin. ad Macedonium epist. 54. Quod non frustrà sunt instituta potestas Regis, & Cognitoris ius, vngulę carnificis, arma militis, disciplina dominantis, seueritas etiam boni patris: Habent omnia ista modos suos, causas, rationes, vtilitates; hæc cùm timentur, & mali coercētur, & quietiùs inter malos viuunt boni, cap. non frustrà ead. causa, & quæstione.
108 † Et idem D. Augustinus super Psalm. 32. vt habetur in cap. duo ista 23. q. 4. inquiens, quod *disciplina inuigilare debet in paupere regente domum suam; diuite regente familiam suam, marito regente coniugē; Patre regente prolem suam; Rege regente Gentem suam*, cap. qui peccat, §. de persecutione eadem causa, & q. Innocentius Papa epist. 3. ad Exuperium Episcopum Tholosanum cap. 3. & habetur in capit. quæsitum 23. q. 4. D. Hierony. super Ioelem ad cap. 2. D. Cyprianus in libello de duodecim gradibus abusionum in nono genere, vbi ait, quod Rex debet impios de terra perdere, parricidas, & peierantes viuere non sinere:
109 † & Pelagius Papa dixit, quod nō persequitur, nisi qui ad

ad malum cogit: Qui verò malum, vel factum iam punit, vel prohibet ne fiat, non persequitur iste; sed diligit, & transumptiuè habetur in cap. non solum, cap. Rex, cap. non vos 23.q.5. M. Tullius in epi-
110 stol. 15. ad Brutum † Salust. de coniurat: Catilinæ, vbi dixit, quod qui paucis sceleratis parcunt, bonos omnes perditum eunt. Redin. in libr. de maiestate Principis verbo *ad clementiam pronum.*
111 † Hinc Diu. Augustinus ad Lotharium scribens, vt refertur in cap. qui vitijs 23. q. 5. ait, Quod, qui vitijs nutriendis parcit, & fauet, ne contristet peccantium voluntatem, tàm non est misericors; quàm qui non vult cultrum rapere puero, ne audiat plorantem, & non timet ne vulneratum
112 doleat, vel extinctum † Idē sanctus in eadem allegata epistola 50. Bonifacio, vbi dicit; *Molestus est Medicus furenti phrenetico, & Pater indisciplinato filio, ille ligando; iste cedendo; sed ambo diligendo si autem illos negligāt, & perire permittant, ista potius falsa mansuetudo, & crudelitas est.* & epist. 167. Festo dicit. *Nā, & Phrenetici nolunt ligari, & Lethargici nolunt excitari; sed perseuerat diligentia charitatis phreneticum castigare, Lethargicum stimulare, ambos amare; ambo offenduntur; sed ambo diliguntur, ambo molestati, quamdiù agri sunt indignantur; sed ambo sani gratulantur.* Et idem D. Augustin. de sermone Domini in monte lib. 1. cap. 37. & seq. ait, quod non est metuendum, ne odisse paruulum, filium parentes videantur, cū ab eis vapulat peccans, ne
113 peccet vlterius † Nam dicitur Prouerb. cap. 3. *Quem diligit Dominus corripit, flagellat autem omnem filium*
114 *quem recipit.* † & cap. 13. *Qui parcit virgæ odit filium suum; Qui autem diligit illū instāter erudit.* c. solitę de maiorit. & obed. cap. Salomon 45. dist. c. non omnis 5. q. 5. c. nimium, cap. displicet, cap. ea vindicta 23. q. 4. Apocalips. c. 3. *Ego quē amo arguo, & castigo,* Et Ecclesiast. c. 30. dicitur, *Qui diligit filiū suum assiduat ei flagella.* & Prouerb. c. 23. *Tu percutis quidem illum virga, sed animam illius liberas à morte.* Petrus Gregor.

gor.lib. 33. Syntag. Iuris c.6. num. 4. Latius D. Paul. in epistol. ad Hæbre. cap. 12. *Quem diligit Dominus castigat: flagellat autem omnē filium, quem recipit. Quis enim filius, quem non corripit Pater? quod si extra disciplinā estis, huius participes facti sūt omnes; Ergò adulterini, & non filij estis*, id est, non filij legitimi estis ad quos solos pertinet hæreditas, vt illud interpretatur Doctissimus Cardin. Bellarmin. de officio Princip. Christ. lib. 2. pag. 209. in vita S. Dauid Regis. Nec quæritur nisi vt, & ille vindicet cui rerum ordine potestas data est, & eà voluntate vindicet, qua Pater paruulum filium flagellat, quem per ætatem odisse non dum potest, cum possit peccatum amore potiús vindicari, quam impunitum relinqui, vt illum, in quem vindicat, non pœna miserum, sed correctione beatum velit. Et Salomon Prouerb. c. 23. admonet. *Percute filium tuum virga, & liberabis animam eius à morte* cap. cum beatus Apostolus 45. distinctione, S. Augustinus Epist. 48. Vincentio tolerabiliora sunt enim amici vulnera, quàm adulantium oscula. Prouerb. cap. 27. D. Ambros. lib. 3. officio. cap. 16. cap. non omnis 5. q. 5. & cap. non osculatur. Ibidem

115 c. nimiū 23. q. 4. † Id etiam in inimicis ponderauit dicēs; Si enim quisquam inimicum suū periculosis febribus phreneticum factum, currere viderit in præcipitium; nonnè tunc malum potius pro malo redderet, si eū sic currere permitteret, quàm si corripiendum, ligandumque curaret; & tamen tunc ei molestissimus, & aduersissimus videretur, quando vtilissimus, & misericordissimus extitisset; sed planè salute reparata, tantò ei vberius gratias ageret; quantò sibi eum minùs peperciſſe tenuisset. Quæ doctrinæ habentur in cap. ipsa pietas, cap. quid faciet, cap. est iniusta, d. c. nimium 23. quæstio. 4.

116 † Vnde D. Ambrosius sermon. 8. in psal. 118. relatus in d. c. est iniusta 23. q. 4. ait, Quod si quis latronem filijs depræcantibus motus, & lachrimis Coniugis eius inflexus absoluendum putet, cui adhuc latrocinandi aspiret

affectus, nonnè innocentes tradit exitio, qui liberat multorum exitia cogitantem certè si gladium reprimit, vincula dissoluit, cur laxat exilio, cur latrocinandi, qua potest clementiori via, non eripit facultatem, qui voluntatem extorquere non potuit

117 † Nam cum vni indulget indigno, plurimos facit ad prolapsionis contagium prouocari. Facilitas enim veniæ incentiuum tribuit delinquẽdi.

118 † Inde Seneca libr. 1. de clement. dicebat cap. 2. Vbi discrimen inter bonos, malosque sublatum est confusio sequitur, & vitiorum eruptio, & vbi negligentia, & malignitas Principum malè consultis impunitatem, rectè factis nullum pollicetur præmium, non illos à crimine; sed hos deterret à laude, Georg. Pagliar, obseru. 438. ad Ta-

119 citum † & ista est vna ex principalioribus causis in quibus iustum bellum fundatur; & quæ efficit eius furorem oculis Dei acceptum fore, qui, vt ait, Gratianus in cap. hoc tamen 23. q. 5. Sicut nos misereri iubet pœnitentium, sic prohibet esse misericordes cum obstinatis, & impœnitentibus, qui inter flagella duriores fiunt, sicut Pharao, qui flagellatus à Domino durior factus est, c: sunt plures in fine de pœnit. distinct. 3. cap. noli 23. q. 1. cap. non omnis 5. q. 5. c. Nabuchdonosor 23. q. 4.

120 † Deus enim apud Hierem: cap. 23. & cap. 50. Ezechiel: cap. 34. Ioann. cap. 10. reprehendit negligentes Pastores, qui non reducunt ad ouile errantes oues, nec deperditas

121 quærunt. † Et furor belli accentis suauibus resonat in auribus eius, quando per eũ inobedientes reprimuntur, c. quid culpatur 23. quæstio. 1. dicitur enim Psalm. 57. *lætabitur iustus cum viderit vindictam, manus suas lauabit in sanguine peccatoris*, habetur in c. 2. 27. q. 1.

122 † Dicit D. Augustinus tractat. 11. ad cap. 3. Ioann. vt refertur in cap. quando 23. q. 4. Mirantur mali, quia commouentur potestates Christianæ aduersus detestandos dissipatores Ecclesiæ; si non ergò mouerentur, quomodo redderent rationem de impe-

perio suo Deo? Intendat charitas vestra quid dicam; quia hoc pertinet ad Reges seculi Christianos, vt temporibus suis, pacatam velint matrem suam Ecclesiam habere, vnde
123 spiritualiter nati sunt †Nabuchodonosor Rex decreuit dicens Daniel. cap. 3. Quicunque dixerint blasphemiam in Deum Sydrach, Misach, & Abdenago in interitum erũt, & domus eorum in perditionem, Ioann. Zonar. tom. 1. Annal. pag 86. Si ergò sęuit Rex alienigena ne blasphemaretur Deus Israel; qui potuit tres pueros de ignis incendio liberare: cur igitur nolunt, vt sæuiant Reges Christiani in eos qui Christum aspernantur, à quo non tres pueri solummodo; sed totus terrarum Orbis, cum ipsismet etiam Regibus à perpetuis gehænnæ ignibus liberatur? præsertim quando vident virulentam illam in Christum, & populum eius impietatem, audiuntque dici Christiano viro; Dic te non esse Christianum: O detestanda hominum iniquitas, qui similia talia facere contendunt, eademq; tamen pati nolunt?

Ex his rationibus omnibus, & multorum præclarissimorum virorum authoritatibus facilè intelligi potest quã iustum, quàm necessarium, quamq; Deo Opt. Max: gratum sit bellum hoc, quo diuina sua gloria, & Catholicæ Fidei exaltatio, & propagatio spectatur, quoque pacta tàm perniciosa, quibus Christiana Respub: subsannatur, luculentoque omnium dolore in intimis fidelium cordium penetralibus sentitur, denique rescindantur. Quis igitur te, ô Inuictissime Rex, ex barbaris etiam Gentibus, summis omnium laudum encomijs nõ extollet? Si S.R.T. Maiestas, rebellium istorum tam obstinatã cateruam ad pedes suos procumbere, bello, gladio, fame, & quauis alia vi compulerit.

124 † Nullus itaque admiratione ducatur, si T. Manlius Torquatus Generalis Dux Romanorum, vel Imperator in bello illo, quod Romani contra Latinos, & Campanos duxere, quod difficillimũ reuera fuit, quod filium suum securi percuti iusserit, quod inscio Patre, licet à Geminio Metio

Tu

Tusculanorum Duce ad dimicandum prouocatus esset, & reportatis opimis spolijs gloriosam victoriam adeptus esset, eò q̃ Reip: Romanæ salutẽ, tanquã disciplinæ militaris ignarus, cũ hoste congressus violatus fuisset, gloriosiùs esse censens, vt filius licet animosus, ac fortis à lictore instar hostis mactaretur; quàm patriam militari disciplina carentem hostium insultibus
125 obnoxiam esse. † Quemadmodum, & Posthumius Tiburtus Dictator, qui Aulum Posthumium, quem ad generis sui, sacrorumque Penetraliũ successionem genuerat, cuius infantiæ blandimenta oculis, atque sinu fouerat, quem puerum literis, quemque iuuenem armis instruxerat, patris, ac patriæ licet amantissimum, eò quod propria sua sponte, absque patris iussu, cũ hoste dimicauerat, eundemq; fuderat, securi percuti iussit, referentibus de illo, Liuio lib. 6. cap. 9. & libr. 8. & libr. 9. & Tito Manlio Torquato ibidem; Dio: lib. 10. Valer. Maximo lib. 2. cap 7. de disciplina militari §. 6. Agell. libr. 9. Noct. Attic: cap. 13. in fine, Eutropio li. 2. Valentin: Forster: de Iurisdictio. Romana cap: 6. num. 5. Plinio de viris Illust. de Tito Manlio loquẽtę Salust. de coniurat. Catilinæ vers. *apud maiores*: Portio Latro. declamat: in Catilinam, M. Tullio libr. 1. de finibus. Polybio lib. 6. histor. pag. 568 Boerio tractat. de seditiosis §. 7. numer. 61. & post Virgil: libr. 6. Aeneid. Claudiano in exhortatione Theodosij ad Honorium. Forcatulo libr. 1. de Gallorum imperio, & philosophia pag. mihi 719. Tiraquel. de pœnis temperandis causa 52. num. 3. & seqq. Menoch lib. 2. de arbitra. casu 365. num. 8. quò tendit l. desertorem §. in bello, ff. de re militari, quam ponderat Martin. Laudens. tract. de bellonu. 27.

Nonnè iustum est itaque, vt S. R. V. Maiestas, causam suam, regnorumque suorum statum altiùs tandem secum perpendat, & iacturã, quę subinde nascitur in æquilibrio authoritatis, & glorię suæ, põderet ea, quæ regnorũ suorũ solidã stabilitatẽ inducũt ante oculos ponat, & eò tandem omnes suos nutus, ac desideria

ria quouis modo dirigat, vt Rebelles istos nouis militiæ regulis, studijsque prosternere, sibique subiugare, meditetur; non, inquam, vt eos grauioribus aliquibus pœnis afficiat (Multis enim rerum argumentis patet, quod S.V.R. Maiestas eos, omnesque alios suos Vasallos paterna pietate fouere cōsueta sit pro peccato magno paulum supplicij sumendo quod patris proprium esse obseruauit Teren. in Andria actu 5. scena tertia) sed vt eosdem tanquam filios aberrantes, ouesque ab ouili fugientes, nouis strictioribus pactorum obseruationibus, in obedientia confirmare infudet. Nam secundum Diu. August. in d. cap. nimium 23. quæst. 4. *Non omnes qui parcunt sunt amici, nec qui puniunt inimici; Nam Deus corrigit quos amat*. Quocirca si Latinus ille exercitus, absq; strictiori militari disciplina, vinci nequit, magnanimusq; fortisque illius consulis filius
126 moriatur, † & si status Belgici, oblatam ex gratia, & benignitate pacem amplecti renuant, ceu, Domus Dauid Absalone viuente, demolian-tur ædificia magnifica illius, destruanturque muri, & moriatur denique formosus ille Absalon, aut sæua quercu pendeat cum alijs malefactoribus, quantum possibile foret miserabiliter, cum licitū sit, absque homicidij excessu, eosdem morte afficere. Nam tristitia quæ ob mortem illorū per orbem passim reboabit, consolabitur, & lætitia afficiet Sacrosanctam Ecclesiam Catholicam, & ob pacem consequutam exhilarabit, vt ait Gratia. in c. quis enim 23. q. 5
127 † hæc .n. vera sunt in tm̄ q̄ publicus, ac notorius Rebellis spoliari potest impunè, & remedia spoliatis concessa negantur illi; ita post Alexandr. cons. 103 lib. 3. tradit Alciat. consil. 50. num. primo, quarto, & seqq. lib. 6. & cons. 4. numer. 12. lib. 7. Anton. Gabr. conclus. 1. de restitut. spoliat. limit. 36. num. 166. & in num. 190. nec restituitur in integrum, cap. euidentia, cap. manifesta 2. quæst. 1. cap. votum 12. quæstio. prima. Sfort: de in integr. restitution. part. 2.
128 quæst. 93. art. 4. num. 24. † Perdit enim dominium bonorum ipso iure, glos. verbo, *ipso*

iure, in cap. cum ſecundum de hæret.lib.6 Alciat. conſil. 50.num.2.lib.6. & in Regno Neapolis eſt capitulum Regis Caroli primi *de his, qui prætendunt ius habere in bonis prodit.* pragm.prima, de bonis Proditor:Maxilla in proemio ad conſuetud.Bari,n.87.

129 † Et poteſt impune etiam offendi in perſona l.1.§.fin. ff. ad l. Cornel.de ſicar.Bar.in extrauagan qui ſint Rebelles verbo *rebellando*. Alciatus d. conſil.50.num.2. & conſ. 4. num.12.lib.7.Paul. Caſtrenſ. conſ.212.num 1. par.2. Farinac conſ.crimin:101.num.8.

130 † Inde Petrinus Bellinus tract.de re milita:par.2.num: 84. authoritate Bartoli, vbi proximè verbo *occultè*, num. primo,& Ioan. Franciſc.de Ponte conſ.90.num.53.tom. 1. dicunt, Quod Rebellis etiam occultus poteſt occidi impunè l proditores, ff de re militar.l.3. § final. ff. ad leg. Cornel. de ſicar Tho. Grammat.voto 18.num.36. Iacob. Rebuff.in leg. 2. C. de deſertor.lib.12,num.2. vbi Additio eam rationem aſſignat, Quia prouocant iram omniũ in ſe,& odium ad vindictam, ita notat Bald. in l. prima verſ.quinto oppono, C. de ſeru.fugitiuis,& ideo quilibet tenetur indicare Rebellem,vt ex cap.regni Neapolis nuper apud Tranum, & alijs Iuris deciſionibus tradit Ludoui: Carrer.in praxi crimin tit.de Hæretic.§. nunc de Receptatoribus num. 11. & poſt homicidium quæretur de eius iuſtitia, vel iniuſtitia, & veritate obiectę rebellionis,ſequitur Petrus de Anchara. conſ. 277.num.12. dicens, Quod vbi quies patriæ infeſtari timetur omiſſo Iuris ordine, ad arma recurritur, quibus dilatatis, ruit imperium cum omnibus. Nam non debet quiſpiam expectare ictum,

131 † Vndè Terent.in Eunuch. Actu 4. Scena 6. dicebat, *Malo ego nos proſpicere, quã hunc vlciſci, accepta iniuria*; Et in lege final.C. in quibus cauſis in integrum reſtitutio neceſſaria non eſt; Dicitur meliùs eſſe ante tempus occurrere; quàm poſt vulneratam cauſam, remedium

132 quærere † Licitum quoque ait Ancharan.conſ.439. incip. ex prędicta, numer.11. præuenire cum armis, cum pro-

probabili iudicio, quis timet præueniri, & quoties verisimi liter ex iuris obseruantia posset turbari status & quies Prouinciæ, debet seueritas disciplinæ contrà pericula prouidere, cap. In nomine Domini 23. distinct. Baldus quoque dixit in cap. primo, versic. Imperialis num. secundo, de pa-
133 ce constantiæ, † Non mirùm si contra Rebelles ferocitas, & seueritas exerceatur, nec quisquam cum illis debeat vti misericordia secundum Boer. in Addition. tract. de autho: magni consilij numer. 155. eò quod peccent, cum contra Dominum suum bella exerceant lege secunda, C. de commer: & mercato. leg. final. C. locati, cap. quo iure, distinctio: octaua, Afflict. decisio. 4. nu-
134 mer. quarto, † Et ideò castris, & alijs priuari possunt à Domino, Menoch. consil. 378. num. 2. libro quarto, sicut in ciuitate Rebelli, quod amittat castra eidem subdita; nec recuperet illa redeundo ad obedientiam ex Panorm. in cap. inter cetera de maiorit. & obedient: Afflict. in constitutio. dubitationem; Rubric: de contum. vniuers. num. 14 tradit Farinac: in praxi crimin. tomo primo, quæstio. 24. num. 125 facit cap. 1. §. Porrò, titul. quæ sit prima causa benefic: amitten. in vsibus feudor. vbi Aluarot. capit: Vnico Quot sint testes necessarij ad probandum ingratit: & Anania consil. septimo, Ioannes Garc: de nobilit glos. secun-
135 da, num. 27. † Hoc per pulchrè docuit Vlpian in lege si quis filio exhæredato, §. Hi autem, ff. de iniusto, rupto, irritoque facto testamen: ibi, *Nisi fortè latro manifestus sit, vel seditio præ rupta factioque cruenta, vel alia iusta causa, quam mox Præses literis excusauit, moram non recipiant, non pœnæ festinatione; sed præueniendi periculi causa; tunc enim punire permittitur, deinde scribere*, lege penultim. ff ad leg. Cornel. de sicarijs, ibi, *Nisi fortè tumultus aliter sedari non possit*, c. de his verò, distinctio. 50. cap. placuit de consecrat. distinct. 1. Bald in cap. 1. ad finem titul.

qualiter iurare debeat Vasallus Domino fidelitatem num. quinto, & in l. 1. vbi Additio ff. de offic. eius cui mand. est iurisdict.

SVMMARIVM.

1 *Rebellio inducitur subtrahendo se ab obedientia superioris.*
2 *Principi, & statui illius bellum inferri curantes, dicuntur rebellionem committere.*
3 *Pax qualis appetenda, & qualis repudianda.*
4 *Bellum quomodo fieri conueniat, vt pax iusta consequatur.*
5 *Romani etiam victi pacem indecoram, inire noluerunt.*
6 *Bellum quatenus fugiendum ex Polybij sententia, & pax desideranda.*
7 *Pax colenda est vbi Dei iacturam non facimus, & bellum gerendum vbi religio periclitatur.*
8 *Bellum iustum honestius est pace iniusta.*
9 *Pax tunc est facienda, cum sub ea non latent bellum & insidia.*
10 *Pax iniquis conditionibus facta vix durabilis est.*
11 *Pacis dulcedine ad iniusta deflectere non debemus.*
12 Romanus Senatus *qualiter puniuerit* M. Clodium *propter turpes paces.*
13 *Pax qua implicitum dedecus, & seruitutem habet repellenda.*
14 *Bellum tutius est pace suspecta.*
15 *Verba illa non veni mittere pacem, sed gladium quomodo intelligantur.*
16 *Pax est bellum, sumere, cum non potes artibus pacis frui.*
16 *Bella suscipi debent, vt sine iniuria viuatur in pace.*
18 *Bella quæ sint iusta.*
19 *Bellum pro religione, & fide iustum est, & laudabile, & num. 36.*
20 *Bellum licitum semper fuit pro aris, focis, patria, parentibus, filijs, & coniugibus.*
21 *Atheniensium puberes pro quibus pugnare iurabant.*
22 *Bellum iustum est pro conseruatione dominij.*

23

23 *Iurisdictionis exercitium dicitur propriè, bellum contra rebelles.*
24 *Belli suscipiendi authoritas ad Principem spectat.*
25 *Rebelles sunt acie vincendi, & bello certandum si detrectatur imperium.*
26 *Bellum quare introductum.*
27 *Bella conseruant Dominia Regum.*
28 *Rebellium bona capi possunt donec ad obedientiam debitam redierint.*
29 *Romæ antiquior fuit disciplina militaris charitate liberorum.*
30 *Militaris disciplina commoda recensentur:*
31 *Pacem qui desiderat præparat bellum.*
32 *Pacis firma via qualis sit.*
33 *Paces fictæ aliquot recensentur, & earum incommoda.*
34 *Ierem. threnor. cap. 4. ponderatur.*
35 Mathathiæ *exhortatio ad filios adducitur, & nu. seq.*
37 *Euricus Gothorum Rex iniustas paces repulit.*
38 *Summum hominis bonum in religione consistit.*
39 Religio *neglecta, aut collapsa, trahit secum* Rempublicā.
40 *Deo proximus est per quem illius maiestas vindicatur.*
41 *Commissum in diuinam religionem, in omnium iniuriam tendit.*
42 *Religionis perturbatores publicè puniri debent.*
43 *Proditor Regis dicitur proditor Dei.*
44 *Fidelis non erit hominibus, infidelis Deo, & è contrario.*
45 *Constantini Imperatoris pulchrum factum in probanda fidelitate familiarium suorum enarratur.*
46 *Pax, & concordia ab infidis, & rebellibus sperari nequit.*
47 *Cambyses spoliato templo fratrem suum fecit occidi.*

ARGVMENTVM.

Rebellio qualiter contrahatur, & Pax qualis, & qualiter appetenda, vel reijcienda, vel tractandum bellum, maxime contra rebelles, aut pro religione tuenda, & de illius bonis

nis; qualiaque damna sortiatur Respublica labente illa.

CONSIDERATIO III.

Onsideret quilibet Princeps, cuius authoritas, & magnitudo, ad eminentiorem Ecclesiæ Catholicæ Romanæ exaltationem resplendet, quod in foro conscientiæ teneatur, imò multis rationibus obstrictus sit, nunquam arma deponere, donec ad vnum vsque
3 eradicentur Rebelles, † qui non solū à iusta Principis sui obedientia se eximunt, ex quo solo crimen rebellionis committitur, vt ex l.amissione, §.qui deficiunt, ff.de capitis diminut: & ibi Bal.n.8.tradit Bart. in Extrauagan. qui sint rebelles, verbo *tenore*, & verbo *rebellando*. Idem Bald. in l.si vero, §.quid ergò nu.2 ff.de testam:milit: Marcus Anton.Natta consil.579.nu.19. Bathol.Soccin. consl.121.nu. 2. volum. 4. Decius in cap. sane num.21.vbi Cardin.Zabarell.num.4. de offic. & pot. iudi.deleg. Petr. de Anchar. in clemen.Pastoralis, num.4. de sent. & re iudica. Afflict. in cap.1. quibus modis feud: amittatur verbo, *item si rebel-*
2 *lis*, num. 28. † maximè cum omnibus curauerint modis, vt Principi, & statui illius dānum inferatur. Bart. vbi supra Bald.conf.271. incip. *quaeritur* num.1.par.2. allegans l.1 ff.ad l.Iuliam Maiest. Decius conf.410.colum.penult.Alex. conf.13.num.7.libro 6. Hieron.Gabriel conf.179.num.4 lib.1. Minadois decis. Neap. 37.nu.10. Baiard. ad Iulium Clarum, §.læsæ Maiestatis n. 32.Fab.de Ann.conf.12.nu. 4.conf.67.à nu.9.Franc.Marcu.q.Parlam.dalp.771.nu:1. sed etiam diuina, & humana conturbando, omnes in partes enituntur, omnemque lapidem mouere tentant, vt Catholicam fidem reprobēt, & misellos illos, qui eandem amplexi sunt, ab eiusdem cultu, & obseruantia auellere queant; ac proindè cum ijsdē pax, quæ à diuinis, & humanis legibus interdicta est, nequaquam facienda est; & quod in bellis honestis tāquā

tur-

turpis furum manipulus repu-
diandi sint. ex Demosthene
tradit Ioann. Stob. sermo. 48.
3 de bello † nã dicebat Francis.
Guicciard. lib. 15. quod cum
suspitionibus liberat, cum pe-
riculum non auget, cum quie-
scendi, & sumptuum minuē-
dorum facultatē adfert, pax
expetenda, sanctaque est: sed
cum omnia pariat contraria,
sub insidioso pacis nomine
bellum latet, & salutaris me-
dicamenti specie pestilens ve-
nenum abijcienda. Dicebat
idem Demosthenes orat. 3. in
Philippum, *Verum est ne*
(Proh Diuum fidem) quisquã
sanæ mentis, qui vel pacem
seruantem, vel bellum secum
gerentem, è verbis magis, quã
è factis æstimarit? nemo sa-
4 *ne* † sequendumque consiliũ
Manlij, de quo apud Liuium
li. 7. decad. 1. vbi ait, ostendi-
te modò bellum, pacem habe-
bitis: videant paratos arma
remittent, vt fecerunt Veneti
potiùs, quàm Turcarum Regi
Cyprum tradere: & Romani
quoque postquam à Perseo
victi fuerant, cum eo pacem
inire noluerunt; nisi priùs se
ipsorum imperio subijceret, &
Italia excederet, vt apud Li-
uium lib. 4. decad. 5. Georg.
Pagliar. obseru. 78. ad lib. 1.
5 Taciti † Polyb. libr. 4. histor.
vbi ait, *Equidem ita existi-*
mo, fugiendum quidem esse
bellum; non tamen ita fugien-
dum, vt omnia ne in id inci-
damus sustinere, perpetique
velimus. Quid enim, vel æqui
bilitatem in Republi. vel fidu-
ciam, vel libertatis iucundissi-
mum nomen laudaremus, si ni-
hil omninò esset paci antepon-
dum? Sed neque Thebanos
laudamus, quod tempore Me-
dici belli, vt à communi Græ-
ciæ periculo essent immunes, ea
per formidinem elegere, de qui-
bus posteà periclitati sunt.
Neque Pyndaro *assentimur*
qui in poematibus suis, ciues
hortatur, vt cæteris omnibus
postpositis, pacem dũtaxat, &
tranquillitatem amplectan-
tur, ac pacem magnificè scru-
tatus definit esse quietis termi
num, & splendidam lucem.
Verum cum se persuabiliter
dixisse putaret, paulo post re-
pertus est omnium turpissimã;
ac nocentissimam tulisse sen-
6 *tentiam.* † *Pax enim si iusta, &*
honesta sit, res est certè re-
rum omnium pulcherrima,
atq. optima. Nihil tamen est,

aut faciendum iniustè, aut patiendum turpiter, ut pace frui valeamus: referunt Petrus Gregor. lib. 11. de Republic. cap. 13. num. 8. Vuaremun. in meditam. pro fœderibus, cap. 2. num. 96. Elias Reusner. lib. 3. artis stratagemmaticæ, capit. 2. pag. 479. Guill. Pachymerus lib. 5. historiar. dicens.

7 † Quod pax colenda est, vbi Dei iacturam non facimus, rursum bellum gerendum vbi religio periclitatur: exemplo sint Machabæi qui oblatam pacem ab Antiocho admisere salua religione. Machab. lib. 1. cap. 6. Pax enim non meretur nominari, ex qua resultat in iustitia, aut detrimẽtum animarum. Paris. consil. 68. num. 211. & seq. volum 4. dicens ex Diu. Thoma super cap. 10. euangelij D. Matthei & cap. 14. euange. D. Ioannis quod pax quæ est causa peccati, est simulata, & imperfecta. Dixitque Ioann. Stepha. Duranti libro 2. de ritib. Ecclesiæ Cathol. cap 52. num. 3 quod non omnis pax est amãda, nam auctore D. Gregor. Nazianz. orat prima de pace. *Vt optima quadam est dissensio, ita perniciosa est quandoque concordia. Pax amanda, quæ bona est, bonique causa initur, Nosque Deo coniungit.* Et postea; *Melior est contentio pietatis causa suscepta, quam turpis, & vitiosa concordia:* Idem in oratio. ad centum quinquaginta Episcopos. ait: *Non est paci studendum, cum veræ, atque orthodoxæ fidei pernicie.* Et Cõstantinus Imperator epist. ad Consilium Romanũ, quæ habetur in 6. synodo ait, bonum est quidem habere ad omnes, qui concordiam erga pietatem habent, melius est autem pugnare, quando actio pacis consensum in malum operatur, nam Dominus inquit, nõ veni mittere pacem in terrã, sed gladium.

8 † Nam bellum iustum honestius est, & fęlicius iniusta pace, vt Demosthenes tradit tomo 2. in oratione de corona. Zoanet. de Romano Imperio, & eius iurisdictione num. 1. tomo 16. tractatuum. Petrus Gregor dict. libr. 11. cap. 11. num. 3. 6. & seqq. Et ex sententia Petri Magni tractatu de consilio, cap. 7.

9 † Vt pax quæ nihil habet insidiarum semper est expetenda, sic vbi de-

de fraude agitur, crebrisque insidijs petimur bello pacem mutare oportet potius quam per desidiam pati nos oscitãtes opprimi,& quasi tabe cõsumi. Lælius Zechius lib.2.de Principe cap.4.num. 1. Vuaremund.de fœderibus cap. 2. num. 96. nam vbi latent insidiæ pax esse non potest,Bal. in cap.1.de pace iuramen.firman. Paris.consi.68.nu. 210. vol.4. Afflict dec.403.num 8 fuit sententia Marc. Tull.lib. 1. officio. dicentis paci tunc consulendum esse, cùm nihil insidiarum habet. Idem Philippica 7. *Nec ego* (ait) *pacem nolo, sed pacis nomine bellum inuolutum reformido*; & Philippica 12. ait quod pax est repudianda si sub eius no

10 mine latet bellum † Et quia pax quæ sub iniquis initur conditionibus, vix durabilis est, probat Lælius Zechius, libro 2.de Principe, cap.4. n.5 Iustus Lips.lib.5.ciuil. doctri. cap.17.

11 † Vnde meritò Petrus Gregor.dicto lib.11. de Republi. cap.13.num.8.ait. Cum agitur de pace constituenda, & conseruanda, cauendum est, ne eius dulcedinis prætextu ab eo quod iustum est deflectamus,& ne cum torpore, & otio virtutem Reipublicæ extingui, aut in vitijs, aut indigna populo seruitute permittamus sordescere. populorum enim ferocia corda longa pace mollescunt, vt inutiles postea otiosi fiant, & reliquos corrumpant ita obseruauit, & scripsit Theodoricus Rex. Alarico Vuisigothorum Regi apud Cassiod.li.3.var.epist. 1

12 † Quare Senatus Romanus M.Clodium Corsis, quia turpem cum his pacem fecerat, dedidit,& ab hostibus nõ acceptũ in publica custodia necari iussit, factũ eius rescidit, libertatẽ ei ademit, spiritũ extinxit, corpus contumelia carceris,& detestanda Gemoniarum scalarum nota fœdauit, referente Valer.Maxim: libr. 6.cap.3, §.3. Petrus Gregor. dicto lib.11.cap.13. nu. 8. dicens quod quamuis pax, vel iniusta vtilior sit iustissimo bello, ex Cic. lib.7 epist.14.

13 ad Atticum, † tamen videtur intolerabilis populo, aut Principi, quæ pactionem, aut labem, aut ignominiam seruitutis habet. Hinc Cicero d.orat. Philipp.13. aduersus

Con-

Consilium M.Lepidi, vt tuta, nec honesta pax possit iniri cum Antonio, laudans in principio pacis causam; sed ea non oportere decipi docet. *Timui enim*, inquit, *ne conditio insidiosa pacis libertatis recuperandæ studia extingueret. Dulce enim nomen est pacis; res verò ipsa, cum iucunda, tum salutaris. Nam nec priuatos focos, nec publicas leges, nec libertatis iura, chara habere potest, quem discordia, quem cædes ciuium, quem bellum ciuile delectat: eumque ex numero hominum eijciendum, ex finibus humanæ naturæ exterminandum puto; Tu verò ita vitam, corpusque seruato, ita fortunas, ita rem familiarem, vt hæc posteriora libertate ducas. Itaque his vti velis, si libertate Rempublicam possis, nec pro his libertatem; sed pro libertate hoc proijcias, tanquam pignora iniuriæ*. Vuarem: in meditam. pro fœderibus cap 2. nu. 96. citans M.Tull. Philipp. 4. dicentem, *Pacis quæ potest esse cum Antonijs ratio, in quibus est incredibilis crudelitas, fides nulla. Et quod in historijs tantopere vituperatur, qui stultè suadere, & turpem accipere, quàm illi, qui eam conseruare, nec violare solent.* Et Isocrates in orat: 4 panegyrica, pacem turpem, & contumeliosam Lacædemoniorum repræhendit. Optimè Reusner. lib. 3. Artis stratagemm. cap:
14 2. pag. 479. † & Tacitus lib. 4. histor. pace suspecta, tutiùs bellum, ait Lipsius libr: 5. ciuil. doctrin: cap. 19. dicens, ex Vegetio li. 3. cap. 3. Frequentius conuentionum, pacisque simulatio credulis; quàm arma nocuerunt. Quando enim pax non est firma, vinci, aut vicisse nil refert.
15 † Quarè D.Chrysostom: Homil. 36. in Matthæum ex cap. 10. illius dicit, *Non veni mittere pacem; sed gladium*; inquit Christus Matthæ. 10. Quia ille gladius est separatio boni, à malo. Tunc enim sequitur pax, quæ decantatur Lucæ cap. 2. ab Angelis, *Et in terra pax hominibus*. futuramq; in diebus Christi prædixerunt Prophetæ. Quia tunc verè pax præstatur, quãdo, quod tabe, & sanie corruptum est abijcitur, & abscinditur, quando factiosa, & improba pax repellitur, aut omni-

ninò destruitur, Molina tomo 1.de iust.tract 2. disputa.99. Nicola.Biesius de Repub.lib. 4.c.7.

16 † Quare dixit Andreas Alciatus Emblem. 177. Pax est tunc sumere bellum, quando aliter non potes arte frui pacis; optimè Claud.Minois ad eum,text.in cap.Quid culpa-
17 tur 23 q. 1. † Imò,& Diu. August.post M.Tull.lib. 1.offic: & Platonem lib. 1. de legibus. infra relatos dicit, Ob eam causam suscipienda esse bella, vt sine iniuria in pace viuatur, text.in cap.noli 23. q.1. Camill.Borrell.de præstantia Regis Catholici, cap. 32. num 82. memorantque, & obseruant Antonius Corsetus tract: de priuilegijs pacis,num.22. Donatus Acciayolus lib.7. Comment.in politica Aristo.fol 218. Sebast. Foxius libr. 2. de Regni,Regisque institut: Andreas Gayll.lib. 2. practicar. obseruat. obseru.57.num.4 & 5 Card. Alban.in l. congruit nu. 22. & 25.ff. de officio Præsid. Petrus Gregor lib. 11.de Republic.cap j.num 7.Petrus Magnus in lib: de consilio,& cōsiliar:cap.7. Lelius Zechius, lib.2.de Principe cap. 4. nu.1. 1.F.Ioann. S. Mariæ de Politia,& Repub. Christiana cap. 13.Iustus Lipsius lib.5. ciuil. doctr.cap.4.dicens, post Diu. August lib de Verbis Domi-
18 ni † Quod apud veros Dei cultores etiam bella peccata non sunt, quæ non cupiditate,aut crudelitate; sed pacis tantummodò studio geruntur, vt mali coerceantur, & boni subleuentur.Salustius in orat:ad Cæsarem dixit: *Sapientes pacis causa,bellum gerunt, & laborem spe otij sustentant*,cap.noli, cap.militare,cap.apud Veteres 23.q.1. cap. dominus 23. q. 2. Vbi Dei voluntate bellum constat esse institutum,ad pacem tamen,& propulsandas iniurias,vt docet ibi D.Augustinus,facitque quod ait Marc. Tull lib: 1.offic. *Suscipienda quidem bella sunt, vt sine iniuria in pace viuatur*: Vndè Plato in principio de legibus Minois,& Lycurgi leges tacitè (vt solet) emendat,quod ad bellicam artem potiùs declinauerint; Nam pugna,& victoria,cum laborum, malorumque sit plena, non propter se est expetenda; sed eli-

gen-

genda propter pacem, & tutam vitæ tranquillitatem.

Vndè concludit non decere pacis studia ad bellica; sed bellica ad pacis studia referri: idque comprobat Fortun: Garsi in l. manumissiones nu. 7. ff. de iustitia, & iure, Baldus consi. 439. incip. *ad bellum*, num. 6. vol. 5. Maria. Soccin: Iun. cons. 140. num. 23 vol. 2. Rom: in sermone post sua con-
19 silia num: 22. † Sanctissimis enim Maioribus nostris bellū pro religione, Fide Catholica, ac pro pace conseruanda meritò geri placuit. *Plena equidē iustitia est*, vt D. Ambrosius ait, *Patriam à Barbaris bello tueri, infirmos defendere, & à latronibus socios protegere*, cap. fortitudo, cap: si quis 23. q. 3. Belluga in Specul. Princ. rub. 46. versic. *sunt, & alia* num 7. vbi Additio, pro Christo verò, & Sāctis quis mortem dubitet oppetere. Quæ enim sanctior mors, quàm pro illo fundere vitam? qui, vt immortalitatem nobis miseris pararet, nō solùm flagellis crudelissimè percuti, clauis perfodi, in faciem conspui, & alijs diris tormentis, absque vlla sua culpa affligi non dubitauit; sed summa etiam cum alacritate, & patientia mortem tam opprobriosam subire non horruit. Vndè Aeneas Syluius, in historia Bohemica ait, Non tàm propter regni gloriam, aut possessionem agrorum; quàm propter religionem, Christi honorem, & animarum salutem, bellum esse gerendum. Lipsius libr 5. ciuil. doctri. cap. 4. Biesius d. libr. 4. cap. 7.
20 † Prudenter equidem sensere Maiores nostri pro Aris, & Focis patria, parentibus, filijs, aut Coniugibus bella gerere licitum esse, vt ait Albanus SpinaSati: lib 1. Polit: capit. 7. Iodocus Clicthoueus tractat. de Regis officio c. 17:
21 † Quò spectat iusiurandum quod Puberes omnes Athenis in Aglauræ templo præstare solebant, videlicet. *Pugnabo pro sacris, pro legibus, pro Aris, & focis, siuè solus, siuè cum multis, & ne patriam meam deteriorem, quā accepi, Posteris tradam, omnibus enitar viribus*. Moron. de treg. & pace q. 5. num. 4. & 6: D Ambrosius relatus in cap. fortitudo 23. q. 3. Annæ,

Ro-

Robert.lib.2.rerum iudic. capit.11.

22 † Et bellũ est gloriosum eligere, quod iustum sit, quantumuis solummodo fiat pro dominij proprij conseruatione, quod approbat ius Diuinum, naturale, & gentium, vt probat Paul. Castrens. consil. 399. incip. *Priusquam iura fierent*, num. 1. p. 1. Et gloriosum est quod fit pro offensa Maiestate. Potest enim, debetque Princeps Rebelles ab eius imperio deficientes armis prosequi, cap. authoritatem 15.q.6.c.scire igitur vos 23.q.8.l.amissione, §. qui deficiunt ff.de capit.dimin: Gigas de crim. læsæ Maiest. tit: de Rebellibus q.21.n.5. Molina d.disput.99. vers. 3. And. de Yser.& Thom. Gramm.in const. regni Neapol. *de pacis cultu*. Nicol. Mozius in tit. ex quibus causis feud: amittatur n.90. Menoch. de præsumpt. li.6.præs.96.n.5.

23 † Nec hoc propriè dicitur bellum; sed iurisdictionis exercitium, quam contempserunt iniquè. Innoc. in c. olim de restitu. spolia. num. 8. l. qui restituere, ff. de rei vend. Couarr. in cap. peccatum 2.p. relectio nis, §.9. num.4. & §.1. num. 5. Andr. Gaill. lib.2. de pace publica cap.17.n.29. Lel Zech. lib.1. Polit. cap.5. num.4. Petrus Gregor. d. lib. 11. de Repub: cap.11 num.7. & tradidi ego Ioannes Baptista Valenzuela in lib. pro Pontifice Romano contra Venetos p.7.num.65. & seqq. Bellum enim inferre non dicitur, qui iurisdictionem suam exercet, vt post Fulgos. cons. 235. incip. *Magnificum* col 3. tradit Purpura. in l.1.nu.43.ff.de iurisd.omn.iud. Et si dicatur posse bellũ indicere pro exercitio iurisdictionis illam habenti, Bar. in l. hostes num. 11. ff. de captiu: & postliminio reuers: Bald. in §. si ab hostib. n.9. instit quib. mod. ius pat. potesta. solu. Alex. in l. omnibus num.16. ff. si quis ius dicen: non obtemp: Fab. de Anna cons.7.nu.23. Vndè Elias Reusner. li. 1. artis stratagem. cap.13.pag.59. ait; Licere magistratui contra seditiosos, & rebelles suos subditos imperium detrectantes, & à fide qua ipsi sese obligarunt deficientes, bellũ instruere, & iustitiam, atque iurisdictionem, quam in eos habet (si aliter ne-

nequit) armata manu exercere, nec quenquam à suis subditis iusta ratione puniendi arceri posse, nec debere; siquidem parem in se legem statuat, ne, & ipse puniat subditos rebelles, ac delinquentes. Apud Thucydidem lib. 1. Corinth. prolixa ad Atheniēses oratione demonstrat Fridericus SchencK in cap. vnico in princ. tit. Hic finitur lex in vsibus feudorū, vbi inquit: *Si aduersarius, vel ob contumaciam, vel tyrannidem iuri parere contemnat; nec alioquin iudiciorum vigore in ordinem redigi queat, tunc actionibus prætermissis ad armorū præsidia rectè confugietur;* dummodò Principis authori-
24 tate fiat † D. August. contra Faustum ait; *Ordo naturalis mortalium paci accommodatus hoc poscit, vt suscipiendi belli authoritas, atque consiliū penes Principes sit.* Molina dicta disput. 99. & 100. l. hostes, ff. de captiu: & postlim: reuersis, Baldus cons. 439. nu. 8. lib. 5. Maria. Soccin. consil. 77. num. 30, volum. 1. Barbat. consi. 38. num 6. volum. 1. Ioann: de Imola cons. 52. num. 2 Alciat. cons. 132. nu. 20. lib. 5: Et in l. ex hoc iure num. 44. ff. de iust. & iure, Camill. Borell: de præst Regis Catholici, cap. 67. à num. 1. & ex cap. 1 & 2. 24. q. 3. Guido Papę decisi. delph: 191. num. 4. Ysern: in titulo, hic finitur lex Conradi num 5. Claud. de Seysel in d. l. ex hoc iure, num. 25. & sequent: Nicol: Mozius vbi supra num. 90. Franc. Marcus decis. delph. 456. n. 44 p. 1. & q. 114. n. 4. p. eadem, Lips. lib. 5 ciuil. doctr. c. 4. Plato li. 12 de legibus, & ex Tacito 3. Annal. Idē Lips. li. 4. ciu. doctr. c. 3
25 vt Rei agi possint † Acie vincendi sunt Rebelles, & bello certandum si detrectetur imperium. Tacitus lib. 1. Annal: Lipsius lib. 6. cap. 4. ciuil. doctrin. Hieron. Frachetta in seminario de ratione status, & belli, discursu 46. Egregiè Petrin. Bellin. de re militari, par. 2. tit. 1. num. 7. pluribus comprobans exemplis, licere bellum gerere pro imperio, & gloria; Ioan. Baptista Asin. cons. 114. n. 5. to. 2. consi: crim.
26 † Nec ob causam aliam introductum fuit bellum; quàm ad tuendum se ab iniuria quę velit fieri, & vindicandum acceptam, vt ex D. Gregorio ait Gratian. in cap. 1. 23. q. 1. cu-

cuius est natura conuerti in vtilitatem publicam; Eius enim intentio est, malos opprimere, & bonos exaltare ad pacis studium, cap. apud, cum se q. eadem causa, & quæstione. Aeneas Syluius epist. 131. cuius regulæ, vt ait D. Ambros lib: 1. offic. c. 17. & 36. est ratio qa Regũ Dominia bella seruant, c. fortitudo, c. non inferenda, 23. q. 3 Albanus SpinaSati. lib: 1 Polit. cap. 13 fol 34. & Gail. lib. 1. practic. obser. 7. n octauo, vbi inquit;

28 † Quod si subditi sint rebelles, permittitur Domino eorũ bona capere, illaque tenere donec ad debitam obedientiam reducantur, l. si quis fortè, §. si quis comitum, ff: de pœnis, iuncta l. vnica, C. ne sine iussu Principũ certis iud. liceat confisc. l. congruit, ff. de offic: Præsid. Alexan cons. 13 num. 10. vol. 6. & ita permansit Romanum Imperium

29 dum ipsa viguerunt † Nam, vt Paulus I. Consultus rescripsit Sabino in l postliminium 19 ff. de captiuis, & posthlim: reuers. Romæ antiquior, chariorque fuit disciplina militaris, quàm charitas, & potestas patrum ergà filios. Bald. in l. senium num. 2. C. qui testam: facere possunt, & ostendunt exempla ex Valerio Maxim. lib. 2. cap. 7. superiùs adducta

30 † Disciplina hæc fortè vinculum est in cuius requiescit sinu status tranquillitatis, & pacis, vt idem Valer: ait dicto cap. 7. in principio; Nam, vt ait Biesius libr. 4. de Republ. cap. 7. de bello, *Si pace perpetua nobis frui liceret, nemo tam demens esset, qui bellum vllum putaret vnquam esse suscipiendum: Nunc autem, cum ea, vel nulla, vel non diuturna sine malitia potiri possimus; ideò cum rectè bellum ipsum malum sit.* Thucydid. lib. 5. *interdum verò est boni causa.* Aristot. 7 Polit. cap. 1. Hinc dicebat Vegetius in prolog. lib. 8. de re militari. Qui desiderat pacem, præparat bellum. Phylo Iudæus in lib. de charitate, hoc vtilissimum præceptum tradit Ciuitatibus, vt in pace de bello, & in bello de pace cogitent; Symanch. li. 9. de Repub. c. 16 n. 11 & 12.

31 † Hæc est via firmæ, & stabilis pacis, cuius nomen secundum Ciceronem pro lege Agraria est dulce, quo non modo

modo ij, quibus sensum natura dedit; sed etiam tecta, & agri lætari videntur. Idem Philippica 12.& 13. Bartholom. Facius lib.9.histo. diuersum à qualitate præteritæ pacis indigenæ magnitudinis Hispaniæ,& periculosior quidem; quàm iustus belli furor. Hic enim cum apertus sit,per terminos, & regulas suas incedit,& illa clandestinè,& occultè interficiet, cruentoque sanguine resperget,ac propterea vilipendi debebit, cum certum quodãmodo sub eorumdem pactorum nomine lateat bellum.

32 † Quid enim aliud Iugurtha volebat,quando pacem à Populo Romano petebat, nisi quiescere ad immanius postea bellum mouendũ,vt memorat Salustius in Iugurthino? cum qua decipiebat Rex Philippus Pulcher Franciæ Guidonem 24.Comitẽ Flandriæ octo annorum interuallo iniustæ pacis,quorum tempore plus sanguinis effusus fuit, quàm si bellum palàm gestum fuisset. Nam cum illũ benè instructum, potentiorique exercitu comitatum respiceret,falsis quibusdam promissionibus, fallacique pacis prætextu se excusabat, quasi promissis nõ stetisset Comes; sed pacis statuta transgressus esset,vndè plùs honoris,& lucri,quã anteà assequutus est; Verùm cum posteà Robertus eius filius astutia Philippi persuasus, consensum paci anteactæ præstitisset(quæ postea pax iniquitatis appellata fuit) arte se se illorũ, ægerrimè vidit delusum Hunc titulũ,epithetumq; huius nostri temporis æquè tribuere possemus paci,quo Reipub. Christianæ satiùs, ac gloriosius fuisse censetur,belli nomen habuisse, quàm iniquo fallacis pacis cultu,à bello abstinuisse. Fieri namq; potuisset,vt S.R.V.M. etiamnum statibus Belgicis nequaquam turbatum priua-
34 tumue aliquoties gemeret † Quemadmodum quoque deplorat Propheta Ierem. threnor: cap. 4. dicens, *Non crediderunt Reges terræ, & vniuersi habitatores Orbis, quoniã ingrederetur hostis, & inimicus per portas Hierusalem, propter peccata Prophetarũ eius, & iniquitates Sacerdotum eius, qui effuderunt in medio eius sanguinem iustorum.*

Quid

Quid, quæso, aliud suspirarũt eiusmodi falsi Prophetæ, nisi vt S.R.V. Maiestas, negligeret, infectũq; relinqret, negotiũ, vt interim rapaces illi lupi, alia ex parte, nouas, ardẽtioresque bellorum flammas excitare potuissent, tum vt S.R.M. Vestram à dictis statibus omninò excluderent; tũ etiam, vt se se ab obedientia Sacrosanctæ Catholicæ Ecclesiæ Romanæ prorsus, atq; in perpetuum eximerent. Quapropter omni ex parte necesse est, vt S. R. V. Maiestas, cũctis suis viribus in illos insurgat, eosque sibimet iterum subiugare, pessundare, aut omninò delere sibi pro-
35 ponat, † exemplum sumendo à pia illa exhortatione Mathathiæ ad filios lib. 1. Machabæo: cap. 2. dum ait, *Nunc confortata est superbia, & castigatio, & tempus euersionis, & ira indignationis. Nunc ergò filij æmulatores estote legis, & date animas vestras pro testamento Patrum, quæ fecerũt in generationibus suis, & accipietis gloriam magnã,*
36 *& nomen æternum* † Nam, vt ait Iodocus Chlithouer. in libro de Regis officio cap. 17

Nulla iustior censeri debet causa belli; quàm pro sacra religione tutanda contra hostes fidei, aut amplificanda per ipsorũ ab occupatis Christianorum sedibus expulsionem. Tale siquidem bellum ob diuini nominis geritur honorem, & qui eo animo sumpserunt arma, præclaris laudibus efferuntur. Vt Iosuæ Regum Chananæorum domitor, & ipsis profligatis Populo Israelitico repromissæ terræ distributor. Iosuæ c. 12. Dauid item blasphemi in Deum Gigantis prostrator. 1. Reg. c. 17 Phylistinorum, & Idumæorũ strenuus debellator. 2. Reg. c. 8. Rursus Iudas Machabæus acer pro patrijs legibus contra Antiochum debellator. 1. Machab. c. 3. & sacrilegorum diuinum cultum prophanare volentium exterminator, fratres etiam eius, & inclyta illa Machabeorum soboles egregiam laudem merita est, quod pro iustitia, & lege Mosaica ad mortem vsque certauerit vt id latè prosequitur Aeneas Sylvius epist. 131. Idemquè
37 laudatur In Eurico Gothorum Rege, nam cum ei pacẽ obtulissent Careli, & Bod-

 nien-

nienses noluit eam admittere; sed terra, marique eos afflixit, eo desiderio flagrans, vt eos ad fidem conuerteret, & ad obedientiã debitã reduceret. Quantò verò maior est ratio, vt S.V.R. Maiestas Rebelles istos Belgas, qui sacras, diuinasque leges, naturales, & positiuas quoque, ob innatam ceruicis duritiem spernentes, ac reprobantes ab obedientia debita contumaciter desciuerunt, pro magnitudine, ac potentia sua debellare propendeat, ad imitationem Lactantij Firmiani, qui lib. 3. diuinar. institut. cap. 10.
38 ait, † summum bonum hominis in sola religione esse. Nã cætera etiam quæ putantur homini esse propria, in reliqs quoque animalibus reperiuntur, Epist. inter claras, C. de summ. Trinit. & fide Cathol. Osorius li. 1. & 4. de Regis institutione, Simanc lib. 3. de Repub: c. 8. Lips. lib. 1. Politic:
39 c. 3. vbi in notis ait, † Quod seriò debet Princeps cogitare, quod religio neglecta, aut prolapsa traxit semper Rēpu: secum, & trahet. Nã vt Hierocles dicebat in versus Pythagoræ, vt religio oĩum virtutũ mater est; ita à religione discessio, omniũ vitiorũ dux. Symac. citatus paulò ante n. 48 Alban. Spinasa. li. 2. Polit. c. 4 D. Augu li. 19. de Ciui. Dei c. 24. vbi ait, Qđ vbi nõ est religio, Virtutes esse nõ possunt
40 † Quarè secundum M. Tulliũ in orat: cõtra Verrem actio. 6. debet totis viribus defendi, dicente Iustino superiùs citato li. 8. eum Dijs, proximũ iudicari, per quẽ Deorum Maiestas vindicatur. Iust. Lipsius lib. 4. ciuil. doctri. cap. 2. Elias Reusner. lib. 1. artis stratag. c. 10. pag. 37.
41 † Et quia in omniũ vertitur iniuriam, quod in religionem diuinam committitur, l. 4. C. de Hereticis, l. 40. tit. 5. lib. 16 C. Theodosiani; Melchior Iunius qq. Politica. par. 3. q. 94. Iust. Lips. lib. 4. ciuil. doctr. c. 4 Saluian: de gubernat. Dei li. 4 Annæ. Rober. lib: 1. rer. iudic. c. 12. Lelius Zech. tract. de Principe c. 5. num. 1. dicens, Quod cum Princeps sit brachium, & propugnaculũ Ecclesiæ, videre, & curare debet nè Christiana religio hære-
42 resibus fœdetur; † sed eius per-

tur-

turbatores publicè puniantur, vt ait Seneca lib. 3. de benef cap.7. ne Princeps ipse puniatur pro illis, vt inquit D.Cyprian.lib.de vtilit. pœ-
43 nitent.† eò præsertim cum proditores Regis sui, dicãtur proditores Dei; vt authoritate And.de Ysern.tit. quæ sint rega.in parte contrahentium incestas nuptias col. fin. & c. si apud 11.q.5.tradit Didac. Per.in l.1.tit.7.li.8.ordinam. gloss.1.Gregor.Lopez in l.1. titu.2.par.7.gloss.2.Azeuedo in l.1.titu.18.lib.8.recop.nu. 34. sequitur enim defectione ab vno, defectio etiã ab alio. Lucas de Penna in l. prædia, num.76.C. de locat. prædio: ciuil.lib.11.facit cap.non po-
44 test 2.q.7. † Quod non potest ergà homines esse fidelis, qui Deo extiterit infidus, Abb in cap. testimonium 53. nu.3.de testibus, F.Vardent. super Ruth.cap.2. vers. fin autem.fol.160.Cassiodor.lib: 1.histor. tripartitæ. Pulchrè D.Hieron.in episto.ad Titum cap.2. versic. *serui Dominis*, relatus in cap. si apud 23. q. 5. Vbi postquam dixit, quod si apud carnales Dominos in minimo fideles fuerint, incipient eis apud Deum maiora committi. Concludit dicendo. *Quomodo enim potest fidelis esse in substantia Dei, qui carnali Domino fidem exhibere non potuit?* Diu. Ambro.lib.3.officior.cap.16. dicens. *Non potest enim homini amicus esse qui Deo fuerit infidus.* Ioann. Botero lib.2. dictorum memor. pag. 136. c. de fidelitate, vbi memorat Persarum Regem nihil non fecisse ad hoc, vt Ormisda Christianam fidem abnegaret, cui ipse respondit, quod illud, nec sibi, nec Regi conueniens erat, eam subiungens rationem, quod de facili suũ Regem negaturus erat, qui Deum suum negasset.
45 † Refert Historia tripartita libro primo, capit. septimo, quod cum vellet Imperator Constantinus scire, & experiri, si illi qui eius seruitio, & consilijs assistebant erant fideles, publicari fecit, quod omnes qui vellent relinquere religionem Iesu Christi Redẽptoris nostri, & ad Idolorum cultum reuerti, liberè id possent facere, nec ex eo effecturum, quin illorum seruitijs vteretur, & vt amicos

eos haberet; sed cum aliqui ad idololatriam conuersi fidem reliquissent, Imperator futuris eorundem seruitijs nequaquã ampliùs vsus fuit, dicens, quod non existentes fideles Deo; multò minus ipsi fidem seruaturi essent, vt memorat Bartol. Philippus de consil. & consiliar. discursu 6. num. 10.

46 † Quomodo igitur de pace, concordia, iustitia, & religione tractabunt seditiosi, & impij illi Rebelles? Quæ itidem iustitia potest esse in Ciuitate, Republica, aut Regno, in quo fides, aut humani generis societas, aduersus Deũ, ac religionem exurgit? Qui Deo à quo omnia dependẽt, ac moderantur fidem non præstat, seruatque, quàm homini seruabit? & sic de religione, pactis, & alijs. Quæ cum ita sint, nihil solidum, verum, vel Deo, vel hominibus gratum, & acceptum, ab eiusmodi fidefragis Rebellibus expectandum est, Vt aduertit Laurent. Grimald. libr. primo, de opt. senat. Simanch. libro nono, de Republic. cap. vigesimo secundo, num. 20. Et Sapiens Prouerb. capit. vigesimo quinto, dixit: *Dens putridus, & pes lassus,*
47 *qui sperat super infideli* † Sic etiam Cambyses, postquam templum spoliauerat, non dubitauit, quin fratrem etiam occidi iuberet, vti, qui iam religionis contemptu in Deos grassatus fuerat, referente id Iustino, lib. primo, Pagliari obseruatio: 410. ad Tacitum.

SVMMARIVM.

1 *Darius Rex prauo consilio Satraparum Danielem coniecit in lacum Leonum.*
2 *Praua consilia sequenti pessimos effectus causantur.*
3 *Alphonsus Aragonius, Neapolis Rex aram Ioui positorio quare erigendam censuerit.*
4 *Senatores simulationem, & dissimulationem debent se ponere.*
5 *Respublica in quibus viguerunt affectus in casum venere.*
6 *Homines de rebus dubijs consilia præstaturi à quibus debeant esse vacui, & liberi.*

7 *Affectibus priuatis omnis humanæ vitæ nascitur pernicies.*
8 *Imperator, & Reges domi clausi faciliter ab Aulicis decipiuntur.*
9 *Romulus finxit inuenisse arã Dei* CONSO.
10 *Consiliarij debent esse secreti, & cauti.*
11 *Consilia meliora ea sunt quæ ignorauerit aduersarius.*
12 *Ducis optimum consilium est hostis naturam intelligere.*
13 *Consilijs quæ sint necessaria.*
14 *Aegyptiorum lege lingua abscindebatur reuelãti arcana Reipublicæ.*
15 *Consiliorum publicorum enũtiatores capitali pœna puniuntur.*
16 *Minotauri signum in Romanorum legionibus Ducis consilia occulta significabat.*
17 *Valerius Soranus tribunus plebis in crucem eleuatus propter non seruatum secretum.*
18 *Taciturnitas* Romanorum, *& eius Senatus extollitur.*
19 *Angeronæ simulachrum ore obligato erat sylentij symbolum apud Romanos.*
20 *Lycurgus prohibuit statuas, & picturas in loco habendi Senatus.*
21 *Belgicorum statuum plures seducti imaginibus libertatis, & ambitionis.*
22 *Consiliarij praui taxantur.*
23 *Impius si praualet contra iustum, sequitur iudiciorũ peruersio.*
24 *Consilia absque fundamento solido corruunt.*
25 *Demosthenes Atheniensium consilium qualiter reprahenderit.*
26 *Numa Pompilius qua de causa* Romanorum *regnũ detrectaret.*
27 *Numa Pompilius sacerdotibus creandis, & religioni tractandæ animum applicuit.*
28 *Numa Pompilius propter religionem, & iustitiam creatus Rex, & nemo bellum ei intulit propter easdem virtutes.*

ARGVMENTVM.

Consilia praua, quæ damna operentur, bonique consi-

liarij quid seruare, & abijcere debeant in Consilijs, & de secreto seruando.

CONSIDERATIO IV.

Il aliud esset pacē eiusmodi consulere, quàm in cor S.R.V. Maiestatis scintillā aliquam pietatis, & commiserationis, captiosè, & clanculum velle apponere, vt eiuscè culta executione miseri, Catholicique eius vasalli hac ratione illusi, hæresibus illaqueati, & ad formidandum Leonum lacum damnati tan-
1 dem sese experiantur, † vt euenit Regi Dario Daniel. cap. 3. qui consilio à Satrapis suis accepto, ex incuria iniustum decretum protulit, pro cuius obseruantia, licet inuitus, Sanctum Prophetam illum Danielem ad lacum leonum damnare coactus fuit:
2 † Quare Ecclesiasticus cap. 11. de talibus consilijs cauendū monet Principes, dicens: *Sicut enim eructant præcordia fœtentium, & sicut Perdix inducitur in caueam, & Caprea in laqueum, sic & cor superborum, & sicut prospector videns casum proximi sui, bona enim in mala conuertens insidiatur, & in electis imponet maculam à scintilla vna augetur ignis, & ab vno doloso augetur sanguis. Homo verò Peccator, sanguini insidiatur; attende tibi à pestifero; fabricat enim mala, ne fortè inducat super te subsannationem in perpetuum*; Prouerb. cap. 12. *Verba impiorum insidiantur sanguini*. Ita vt postea cogaris dicere cum Ieremia threnor. cap. 1: *Vocaui amicos meos, & ipsi dece-*
3 *perunt me* † Ex quibus dicebat Alphonsus Rex Aragonius Neapolitanorum primus vt memorat Antonius Panormita, in eleganti illo libro, dictorum, & factorum memorabilium eius; Quod, si natus fuisset, tempore Reipub. Romanæ florentis, templum ædificasset Ioui positorio contra Senatores, & Consiliarios, vt quando intrassent in Consilium, in templo seponerent, ac relinquerent odium, amorē, & priuatos affectus, quorum passione regulariter causantur effectus inordinati in dā-

num.

tum, & desolationem Ciuitatum, & Regnorum. Ioan. Botero libr. 1. dictor. memor. pag. 4. c. de Consiliario.

4 † Et Aeneas Syluius li. 3. de gestis ipsius Regis Alphonsi dicit: Fridericum Imperatorem tum demum Rempublic: saluam dicere solitum, si Senatores de rebus consultaturi, in vestibulo Curiæ simulationem, ac dissimulationem deponerent. Quasi diceret, Vbi exclusa veritate, simulatio in consilijs Principum reperitur, & recipitur, actum de Republica esse, Author Commentariorum de Regno contra Machiauellum libro ter-

5 tio, Theorem. 34. † Salustius in orat. ad Cæsarem, ait, *Ita comperi omnia regna, ciuitates, ac nationes, vsque eo prosperum imperium habuisse, cum apud eos vera consilia valuerunt, vbicunque gratia, timor, ac voluptas eos corrupere, paulo post imminutæ etiam opes, inde imperiū ademptum, postremò seruitus imposita est*; Vuarem: in Medicamentis pro fœderibus pag. 8. num. 107. Bartholom. Philippus tractat. de consilio, & consiliar. discursu. 11. num. 4.

Mastix Fallitorum Danielis

6 Sauterij c. 31. † Hinc dicebat Salustius in Coniurat. Catil: quod. *Omnes homines qui de rebus dubijs consultant, ab odio, amicitia, ira, atque misericordia vacuos esse decet. Haud facilè namque animus verum prouidet, vbi illa officiunt*; imò Liui. libro 21. dicebat quod *Priuata res semper offecere, officientque publicis consilijs*. Schualemberg in libr: de regio animo part. priori pag. 208. Vnde Sidon. Apollinaris, lib. 7. epist. 9. ad Gracchum, ait; *Parum in commune consulitis, & cum in consilio conuenitis, non tam cura publicis mederi periculis quam priuatis studere fortunis*. Annæ. Robert. lib 1. rerū iudic. cap. 11. vbi ex Plin. libr. 7. epist. 18. ait. *Oportet priuatis vtilitatibus publicas, mortalibus æternas anteferre, multoque diligentius muneri suo consulere, quam facultatibus*; Cornel. Tacit. in vita Iulij Agricolæ, inquit. *Nihil aliud aduersus validissimas gentes pro nobis vtilius, quam quod in commune non consulunt.* & Galba apud ipsum Tacit. lib. 1. histor. dicebat. *Pessimum*

est veri affectus venenum, sua cuique vtilitas:

7 † Quis enim nescit ex priuatis affectionibus ferè omnē vitæ humanæ perniciem nasci. Liuius testis est lib.2. Lipsius lib.3. ciuil.doctr.cap.6. D.Basilius Magnus in Psalm. 33. Perturbationes omnes, & motus immoderati (ait,) aciē perspicuitatemque animi cōfundunt, & exturbant. Isidorus libr.3.sent. cap.59. relatus in cap.quatuor modis 11. q.3.clem.1.§.1. iuncta glos. verbo *amore*, de Hæret. Specul.lib.4.tit.de elect. §.1. numer.17. Menoch.libr.2. de arbitr.cas.343.num.10. Diu: Hiero.in Ioelem c:1 Simanc: latè lib.6.de Repub.cap.5.& seqq. & fuit M. Tullij monitū apud Dion.lib.44. cuius meminit Ioann.à CoKier.libr.3 thesauri Aphoris: Polit.c.13.

8 † Hinc Flauius Vopiscus in Aureliano Imperat: ait, *Sed ego à Patre meo audiui, Diocletianum Principem iam priuatum dixisse, Nihil esse difficiliùs quàm benè imperare. Colligunt se quatuor, vel quinque, atque vnum consilium ad deciпiendum Imperatorem capiunt, dicunt, quid probandum sit, Imperator qui domi clausus est, vera non nouit, cogitur hoc tantum scire, quod illi loquuntur, facit iudices, quos fieri non oportet; amouet à Republica quos retinere debebat. Quid multa, vt Diocletianus ipse dicebat, bonus, cautus, optimus venditur Imperator.* Et traditur lib.1.comment. de regno contra Machiauellum theorem.2. Simancas lib. nono, de Republic. cap. primo, num.7.

Vix enim est, vt prouidere sibi aliquis diligenter satis possit, quominus fallatur, Et quo sunt potentiores Principes eo maior est insidijs, & improbitati locus, referente Philippo Comin.libro 30.pagin. 116. Idemque Philipp. Cominæ. lib.2. commetariorum. Optimum esse, asserit, vt Principes multorum audiant sententias. Quia sæpe accidit, vt prudentes etiam viri labantur, & errent in dicendis sententijs, quando, vel gratia, vel odio, vel æmulatione quadam impulsi diuersum ab alijs dicunt, neminemque esse omnium hominum qui non fallatur aliquando, atque ex affectibus aliquid agat;

Ideoq;

Ideoque in magno deliberantium numero hoc boni esse: Quod aliqui semper existunt, qui quod ab alijs peccatum est, emendant, atque sanant.
9 † Etsi optimè sciret Rex Dñ Alphonsus quod Romulus finxerat inuenisse aram quandam Dei CONSO sub terra, quem vocarunt Deum Consiliorum, vt ait M. Mantua li. 1. Polymathiæ, cap. 11. Petr. Aerod. lib. 2. rer. iud. tit. 8. c. 8
10 vt eo significaret, † quod Consiliarij, tàm cauti, ac secreti esse deberent, ac si terra cooperti essent, & cõsiderantes quod eorum instar qui sub terra sunt, nõ moueantur affectibus, & passionibus, aduersus eos, qui supra terram degunt
11 † & Veget. de re milit. inquit, Nulla esse meliora consilia, quàm ea, quæ ignorauerit Aduersarius, antequã facias. Nam si ei proditum fuerit, dispositionem te conuenit mutare. Georg. Pagliar. obseru. 29. ad lib. 1. Cornelij
12 Taciti † Polybius item dicebat lib. 3: Errare eum qui putat aliquod magis proprium optimi Ducis officium esse, quàm consilium, & naturam hostis intelligere. Nam quemadmodum Nauis sublato gubernatore, facilè in potestatem hostium venit; Eodem modo si quis consilijs, atque rationibus Ducem è medio sustulerit, statim quoq; exercitus eiuscè compos fiet. Petrus Gregorius lib. 11. de Repub. cap. 2. num. 3.
13 † Hinc Petrus Magnus libro de consil. cap. 13. ait, quod in consilijs quęrendis vigilantia opus est; in custodiendis, atq; occultandis, taciturnitate, quæ consiliorũ est quasi thesaurus. Frustrà enim quæras, nisi inuenta, & cogitata silentio tuearis, ne ab inimicis prçripi, aut peruerti possint †
14 Lex Aegyptiorum iubebat abscindi linguam illi, qui arcana Reipublicæ, quæ tecta esse debebant, detexisset, vt Diodor. Sicul. ait, & Iuris Consultus in leg. si quis 39. §.
15 trãsfugæ, ff. de pęnis; † consiliorum publicorum enunciatores, vt trãsfugas viuos exuri, & furcis suspendi debere statuit, facit l. cuius dolo, ff. ad l. Iuliam maiestatis. quibus adductus Andre. de Ysernia in cap. 1. num. 6 quibus mod. feud amitta. rub. 2. docet, hostibus reuelantes Regum consi-

filia, puniri pœna in eo §. statuta. & in vers. quid ergo egregiè tractat qua pœna sit puniendus Consiliarius Regis secreta consilij reuelans ijs qui hostes non sunt, qua de re agit etiam Licentiatus de Pisa, in Curia Pisana, libro 3. cap. 1. Et Alphonsus Azeuedo in obseruationibus ad eum, facit l. omne delictum, §: exploratores cum l: sequenti, ff. de re militari, l. cuiusque dolo, ff ad leg. Iul. Maiestatis, Campagna ad c. Regni Neapol. nuper apud Tranum, nu. 39. rub. de pœna, & vindicta proditorum; Gregor. Lop. de reuelante secreta Regis, in l. 5. titu 9. par. 2. gloss. 7. & 8. & in leg. 2. titu. 7. part. 7. glo. 1. & 2.

16 † Hinc antiqui Romani, ait Vegetius, lib. 3. de re militar: cap. 6. num. 4. ob hoc Minotauri signum in legionibus habuerunt, vt quemadmodũ ille in intimo, & secretissimo labyrintho abditus perhibetur; ita Ducis consilium semper occultum esse debet, Frachett. de ratione status, & belli discursu 46. Quemadmodum etiam optimè ponderat Hyppol à Collibus de Consiliarijs, Lipsius lib. 3. ciuil. doctrin. cap. 8. Bartholom. Philippus de consilio, & Consiliar. discursu 6. num. 9. & 10.

17 discursu 8. num. 6. † Hinc Valerius Soranus Tribunus Plebis contra interdictum loqui ausus, fuit in crucem eleuatus, vt ex Plinio, Seruio, & alijs tradit M. Anton. Surgen. lib. 1. de Neapoli illustrata c. 1. Plutarch. in Romulo. Liuius lib. 1. vbi etiam memorant Consualia festa, quæ fiebant in honorem Consi †

18 † Et Valer. Maxim. libro 2. cap. 2. de Romani Senatus fide, & taciturnitate tractans, ait. N*unquam enim Taciturnitatem optimum, ac tutissimũ administrandarum rerum vinculum labefactari volebant, fidum erat, & altũ* R*eipublicæ pectus curia, silentijq; salubritate munitum, & vallatum vndique cuius limen intrantes abiecta priuata charitate, publicam induebant.* Hippoly. a Collibus in libro. cui titulus est Consiliarius, §. 25. Mambrin. Rosæus de Principe Christiano, cap. 26. Petrus Gregor. libr. 11. de Republic. cap. 2. num. 3. & libro 24. cap. 6. à nu. 6. Hinc meri-

ritò dicitur Prouerbior. c. 11. *Qui ambulat fraudulenter reuelat arcana, qui autem fidelis est animi, celat amici commissum*, vt habetur in c. qui ambulat 5.q.5

19 † Hinc apud Romanos Diuæ Angeronæ simulachrum ore obligato, obsignatoque silentij symbolum erat. Plin. lib.3. naturalis historiæ, cap. 5. Macrob. libr.3. Saturnal. c. 9. Iust Lipsius, lib.3. antiquar. lectio. cap. 1. vers postrema capita. Henricus Farnes. in apophtheg. Politic. titul. 23. cap. 15. Hoc autem tempore non solum subtus terram deberent ingredi qui indecoras paces consulerent, sed cum suis consilijs in æterna obliuione manere sepulti.

20 † Lycurgus, vt in vita illius recenset Plutarchus, instituit, quod in loco habendi Senatus, aut Consilij, non essent picturæ, statuæ, aut aliæ res curiositate notabiles, quæ auertere, diuertereue possent animum, aut oculos illorum, quorum sensus attentiores debebant esse ad rectum consiliũ considerandum, & impartiendum;

21 † Sed in Belgicis statibus multi fuere, qui statuas libertatis, & vsum diabolicarum sectarum ante oculos positas habuere, & inordinatæ quin etiam ambitionis picturas, quas captiosorum suorũ ingeniorum penicillo in cordibus suis expresserant; verã tamen, & integram pacem

22 consulere noluerunt, † de quibus Isaias cap. 59. ait, *Pedes eorum ad malum currunt, & festinant, vt effundãt sanguinem innocentem, cogitationes eorum cogitationes inutiles, vastitas, & contritio in vijs eorum, viam pacis nescierunt, & non est iudicium in gressibus eorum, Semita eorum incuruata sunt eis, omnis qui calcat in eis, ignorat pacem.* Prouerb. cap. 1. de quibus dicit Deus per Ezechielem c. decimotertio. *Et erit manus mea super Prophetas, qui vident vana, & diuinant mendacium, in consilio populi mei non erunt, & in scriptura domus Israel non scribentur; & scietis quia ego Dominus Deus, eò, quod deceperunt populum meum, dicentes Pax, & non est pax, & ipse adificabat parietem; illi autem liniebant eum luto. Dic ad eos, qui liniunt, absque tempera-*

tura, quod casurus sit; Erit enim imber inundans, & dabo lapides pragrãdes desuper irruentes, & ventum procella dissipantem.

23 † Et ratio est quam assignat Propheta Habacuc cap. primo, *Propter hoc lacerata est lex, & non peruenit vsque ad finem iudicium; quia impius praualet aduersus iustum; propterea egreditur iudicium peruersum*, hoc est quod datur intelligi à Sapiẽte Prouerb. cap. 18. dicente, *Accipere personam impij non est bonum, vt declines à veritate iudicij*, vt visum est in dictis statibus Belgicis.

24 † Nam cum consilia illorũ, absque solido, & legitimo fundamento processerint, ædificium corruere necesse fuit, vt naturale est, dicente Diu. Gregorio Antiocheno Episcopo, lib. 7. epist. 47. Quod, vbi Christus non est fundamentum, nullum boni operis superest ædificium, D. Paul. 1. ad Corinth. cap. 3. cap. cum Paulus 1. q. 1. Baldus in quæstio: schismatis num. 18. Nauarr: consil 15. de regular: numer. primo, Aymon Crauett. consil. 6. num. 36. & cons. 202 nu. 29. cum si suscitatum fuisset nouum bellum, & iudiciũ finale intercessisset, declaratio, ac decretum illud atrocioris belli in perpetuam fortè, & tranquillam pacem surrexisset, sublatis hoc modo Rebelli inobedientiæ, ac exurgendi, in latiori campo in quo machinas resistẽtiæ strueret, iniquis habenis, dum ostenderent pœnitentiæ affectus, & nihilominus tamen primum motum, cum publicatione etiam pacis cõseruarent, vt Gandauij, exhortantes omnes ad pacis eius perpetuam conseruationem, ac enumerantes mala, quæ ex bello nascuntur, S.V.R. Maiestati veluti commiserantes, ostendunt iniquas quasdam rationes, vt ijsdem amplexis, exercitum cum tanta expensarum prodigalitate, repudiataque pace, bellumque nequaquam vlterius protrahe-

25 ret † Quod idem deplorabat Demosthenes in orat: de rebus Chersones: quęrens de Republi: sua Atheniensi Senatui, cum de Philippo loquitur, sic ait *Surgit aliquis proferens; O quantum, & salutare pacem seruare, quàm durum*

durum, ac difficilè sustinere magnum exercitum, ac si in misera pace non esset abscondita destructio nostra plusquã in iusto furore belli, cum non tribueret tale consilium eo tẽpore cum arma splendere debebant bello necessario, Cum naturaliter se videret paci af-
26 fectum, & inclinatum † Numa Pompilius recusabat acceptare electionem Regis, quam de ipso Romani statuerant, cum diceret, paruipenderetur ab omnibus, qui nunc diceret Romanis quòd sacrificijs occuparentur, amplectendo pacis gubernationem, & quod abhorrerent belli furorem, dum magis opus illis esset fortis, & animosus Dux aliquis, quã Rex pacificus, vt dicunt Liuius lib. 1. & Plutarch. in vita Numæ Pompilij. Clichtoueus de Regis officio cap. 16. fol. 57. de quo Liuius hæc historiatur, atque recenset †
27 Tum Sacerdotibus creandis animum adiecit, quanquam ipse plurima sacra obibat, ea maximè, quæ nunc ad Flaminem Dialem pertinent; sed quia in ciuitate bellicosa plures Romuli quàm Numæ similes Reges putabat fore, iturosque ipsos ad bella, ne sacra desererentur Flaminẽ Ioui assiduum Sacerdotem creauit. Iustus Lipsius libro aduersus Dialogistam cap. 2. Valentin. Forsterus de Iurisdict. Roman. par. 2. num. 1. &
28 2. pag. 289. † Franciscus Patritius lib. 2. de regno, cap. 16. dicens, Numam Regem creatum propter ipsius religionem, & iustitiam, quæ tanta fuit, vt nemo illi bellum intulerit, vt ait Plinius de Viris illlustribus, in Numa Pompilio; Tanto enim religionis cultu omnium pectora imbuerat, *Vt fides, ac iusiurandum* (inquit Liuius lib. primo) *propulso legum, ac pœnarum metu ciuitatem regerent.* Annæus Robert. lib. 1. rer. iudic. c. 11. & li. 2. c. 10.

SVMMARIVM.

1 *Rex debet dare conditiones pacis, non recipere ab aduersarijs.*

2 *Pacẽ, qui tractant debent esse multum cauti, prudentes*

tes, & ingeniosi.

3 *Publius Scipio quid respon-derit Antiocho Regi con-ditiones pacis proponenti.*

4 *Metellus quid responderit Iugurtha de pace tra-ctanti.*

5 *Q. Fabius Legatus Roma-norum ad Carthaginen-ses cum tessera vna belli, altera pacis ei proponeren tur vtramque sumpsit, ele ctione Carthaginensibus relicta.*

6 *Rebelles subditi tanquam py-ratæ, & latrones tractari solebant.*

7 *Legati nullatenus ad rebel-les mittendi sunt, sed co-gendi, vt arma depo-nant,*

ARGVMENTVM.

Rex debet dare, & non re-cipere pacis conditiones, & de prudentia illorum, qui paces tra ctant, quidque Romani in hoc obseruare soliti essent, rebel-lesque qualiter tractarentur.

CONSIDERATIO V.

1 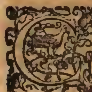Onsiderandũ † est, quod ad authoritatem Regis solum-modò spectat, facere, & dare pacis capitula, eiusdemque conditiones omnibus ijs, quibus pax im-pertienda est, & non è con-tra, ab aduersarijs, & inimi-cis easdem conditiones acci-pere. Nam vt ex Liuio libro 10. decad. 3. refert Tiberius Gambaruti in discursib. Po-lit.capit.de Ambasiator.pag: 227. Est quidem eius qui dat, non qui petit conditio-nes dicere pacis; Et multo-ties vniuersus Principis pen-det status, ex conditionibus, quibus fit pax, & nulla in re periculosiùs erratur,& cum
2 totius Reipub.damno † & ita conuenit, vt sint multum prudentes, & ingeniosi qui pacem tractant, vt obseruat Bartholomæus Philippus in tract.de consilio, & consiliar. discurs. 15. num. 3. Et alter Philippus Cominæus scilicet, libro 1. commentar. vbi ait;

Pa-

Pacis igitur tractatio prudentibus, atque fidis hominibus est committenda, eos à legatione reuersos separatī audiat Princeps, ac solus, ne si minus iucunda renuncient pauorem ea res, atque metum inferat multitudini. vt multis reperietur exemplis, omnique bellorum Romanorum progressu probatum, qui pro certo habuere, ac consideratione singulari dignum imò necessarium, vt in illo instanti quo se se ad concedendum aliquid quod ab eis petebatur submittere, aut adstringere meditabantur, etiā si res leuis cuiusdam momenti esset, ingenuus illis mos erat, inimicum digno quodam respectu recognoscere, & considerare postea si voluntati eius obsequendum esset:

3 † Quemadmodum, cum Antiochus Asiæ Rex in petitione pacis, quam à P. Scipione implorabat, vt Senatus scilicet Romanus in Asiam mitteret Gubernatorem Cornelium Scipionem, solo sibi Regis titulo relicto; cui perquā venustè respondit, P. Scipio Consul, Quod antiqua Senatus Romani consuetudo esset, non recipere conditiones ab illis, quibus cum bella gereret, suadens, vt absque vlla exceptione, aut conditione se se in manus suas dederet, & ab eo pacis conditiones, quæ sibi darentur, acciperet, quæ illæ erant; videlicet, vt Hannibalem ei traderet, tota Europa decederet; terminos à monte Tauro, vsque ad flumen Thanais relinqueret; Romanis per viginti annos tributum penderet, & viginti prætereà homines de dictis oblatisque pacis, & conditionum obseruationibus, obsides daret. Quas pacis conditiones, cum recipere recusaret, dimicandum potius censuit, Verum cum in acie victus esset, Zeuxidem, & Antipatrum Legatos suos ad Scipionem misit, humiliterq; pacem implorauit, quibus confestim respondit Scipio: Consuetudinem Populi Romani esse, in aduersitatibus non timere, nec successibus fœlicibus superbire, & q; nihilominus easdē illi pacis cōditiones, & capitula concedere volebat, quæ, priusquam illū vicisset, eidem proposuerat; cuius egregij responsi rōnem gra-

graui oratione recēset Liu.li. 37. dicens; *Romani eosdem animos in omni fortuna gessimus, gerimusque, neque eos secunda res extulerunt, nec minuerunt aduersæ. Eius rei (vt alios omittam) Hannibalem vestrum vobis darem testem; nisi vos ipsos dare possem, priusquàm aciem videremus, cum communis Mars, & incertus belli euentus esset, de pace vobis agentibus, quas pares paribus ferebamus conditiones easdem nunc Victores, victis ferimus*, refert Author Polit. de regno, contra Machiauellum Theorem.25.pagin: 589. pluraque exempla ad id conferentia recenset Hieron. Frachetta lib.1.de Principe cap. 20. quas summo cum gaudio acceptauit Antiochus, benignitatem Populi Romani etiam, atque etiam laudans, & mirabilem procedendi ordinem prædicans: Desuper Valer. Max. libr.4.cap.primo, in externis ait, Quod Antiochus à L.Scipione vltra Taurum montē Imperij finibus submotus fuerit cum Asiam Prouinciam vicinasque eius gentes amisisset, Populo Romano gratias, absque vlla dissimulatione egisse fertur quod nimis etiamnum procurationis munere liberatus, modicis regni terminis vteretur. Mar. Tullius in orat: pro Rege Deiotaro.

4 † Metellus nunquam acceptare voluit pacem, quam Iugurtha Numidiæ Rex eidem offerebat, licet nil aliudquàm suam, filiorumque suorum incolumitatē exciperet; Quinimò respōdit Metellus. Quod Senatus Romanus non consueuerat ferre, vt ei quis Capitula pacis præscriberet, ac proindè bellum illi intulit, adeò, vt Iugurtha tandem coactus fuerit Legatos ad illum mittere, qui pacem peterent, offerendo se, filios, & totum Regnum ad arbitrium eius, absque vlla conditione præfixa. Quarè Metellus primum exarmauit eum, aliasque sibi cōditiones pro suo libitu præfixit.

5 † Nec alienum ab hoc est, qđ Q. Fabius Legatus à Romanis ad Carthaginenses missus, egisse memoratur; Nimirū, cū duæ tesseræ positæ essent, vna pacis, altera belli, arbitrio suo relicto, vtram vellet, eamque

Ro-

Romanis ferret, vtramque sustulit, dicens, Carthaginenses eligere debere, vtram accipere mallent: vt memorat Pomponius in l. 2: ff. de origine iuris. Anton: Nebriss observat. 3. in ius ciuile. Simile refert Polybius libr. 3. Histor. versic: *Hic inquit*. Et pluribus alijs exemplis confirmari posset consideratio ista, quæ vnusquisque videre poterit in historijs, vbi abundè reperiet modum, & terminos, qui cum inimicis antiquitus obseruabantur,

6 † & quod cum Rebellibus non aliter tractabatur, quàm cum Pyratis, ac publicis viarum latronibus, quibus respondebatur, vt si quid habere desiderarent, id inermes, & cum humilitate à Senatu peterent: Sin verò armati pacem inire vellent sibi persuaderent, satiùs, ac gloriosius esse Senatui eandem cum gloria acquirere, quàm cum turpibus pactis amplecti. Addo, quod Romani non solum indignum esse arbitrabantur, pacis illis conditiones præscribi; sed easdem etiam agnoscere aut legere respuebant, ignominiæ notam sibi inuri iudicantes, si cum Rebellibus, quibus tanquam superiores imperare debebãt, per modum, & formam contractuum cum illis agerent.

7 † Qua de re celeberrimum est exemplum apud Halicarnassæum li 6. Plebs enim propter nexos ob æs alienum, Duce Sicinio secesserat. Posthumius Cominius Sp. Cassius Coss. de ea re quid agendum esset, ad Senatum retulerunt. Placuit Menenio Agrippæ, placuit M. Valerio, & alijs de pace Legatos mitti, Senatumque omninò cum plebe in gratiam redire: Contra Appio Claudio ad Rebelles non vtendum esse legatione: Arma deponerent, aut tanquam cum hostibus decernendum, cuius sententiæ fundamenta adducit Petrus Aerod. libro secundo rerum iudicatar. tit. 8. cap 3.

SVMMARIVM.

ARGVMENTVM.

Pacis nomine Rebelles gaudere non debent. Princepsque debet omni conatu efficere, ne

contemnatur, sed decus regium seruare, & contra rebelles totis viribus intendere, & opprimere; & Ecclesiam, ac religionem tueri, ociumque a suis statibus eijcere subditos in militari disciplina exercendo contra hostes.

CONSIDERATIO VI.

1 Agnoperè † vnusquisque secum perpendat, qui Regibus, aut Principibus consulere, ac persuadere præsumit, vt cum Rebellibus pacem concludere condescendant. Quod solum pacis nomen cum eiusmodi periuris, regiam authoritatem, & magnitudinem non parũ diminuit. Ideoq; etiamsi Principis saltem res esset, quem fortuna nouerca pessundasset, non propterea modicarum suarum virium dolorem in tractatibus suis, pro authoritate sua conseruanda ostendere debet, sed compositionem pacis, licet eam ardẽtissimè cupiat, omni modo dissimulare studeat, ne interna eius voluntas, & deside-
2 rium foris agnoscatur. † In Rege autem, vel Imperatore diuersum est: Eodem enim in instanti, quo subditis, Rebellibus præsertim conniuere, vel eorundem errores dissimulare finxerit, concedendo illis maiorem, quam fas sit, aut tempus requirat, in agendo libertatem, eodem in instanti, maiestatis suæ gloriam, regnorumque, ac statuum suorum summam, iminẽti & manifesto periculo exposuisse sibi persuadeat; eo namque freti, plura, quàm antea forte ausi essent, appe-
3 tere non dubitabunt † Nam, vt ait Seneca libr. 1. de clementia. *Spes improbissimas complectuntur insperata assequuti.* Pagliar. obseruat. 452. ad Tacitum, commouendo cor aliorum vasallorum, ad concupiscendum res nouas. Nam vt ait Velleius Paterculus lib. 1. *Non enim ibi consistunt exempla, vndè cœperũt, sed vbi semel à recto deerratũ tum est peruenitur in praceps.* Idẽ Geor: Pagliar. obser. 347 in

in Tacitum, & occasionem præbendo alijs Principibus, vt contra ipsos quidlibet audeant,& sensim hac via vires eius debilitent, donec omninò cadat
4 † *Nemo enim*, ait Plinius lib. 2. epistol. vltim. *contemnitur, nisi qui seipsum contempsit priùs*
5 † Ideoque Sapientes Principes bella gerere debent; non solum pro vindicanda iniuria;sed etiam pro conseruanda authoritate,& fama,ex quo pendet statuum suorum, vel conseruatio,vel ruina,
6 † vt de Traiano in eius vita tradit Diony: quod clades acceptas acerrimè vindicabat,Pagliar: obseru.15.ad li.1. Cornelij Taciti
7 † Nimius enim dignitatis suæ neglectus, & principis dignitati, & subditis officit; Nam regendi authoritas frãgitur,vt ait D. August. serm. 3.de vita cleric:& refertur in cap:quando necessitas 86.distinct. Vlpianus in l.nec quicquam 9.ff.de officio Proconsl. & Legati,consulit,vt ita se gerant, ne contemptibiles habeantur. D.Paulus in episto. 1.ad Titum c.4.vbi illum admonet, exhortari,arguere cũ imperio,vt nemo eum contẽnat. P.Gregor. libr.8. de Repub:cap.4.num.6.qui numer. seq.ex Iustino libr.3. in principio memorat,
8 † quod Artabano Præfecto Xerxis Persarum Regis, regnandi spem iniecit quod Xerxes, Terror antea Gentium bello in Græcia infeliciter gesto, suis etiã cæpit esse contemptui;& ita deficiente quotidiè Regis maiestate, cum robustissimis Regis septem filijs, Regiam vesperi ingressus, quæ amicitiæ iure ei semper patebat, Regem trucidauit
9 † Qua in re est sententia Iulij Cæsaris celeberrimi Imperatoris ad milites tumultuantes, quã refert Dio Cassius lib.41. histor: *Ego*, inquit, *sanè nequè alias rectum esse arbitror, vt qui Principatum gerit, subditis sit inferior, neque salutare quicquam agi posse censeo, vbi hi, quibus iniunctum est, vt dicto sint audientes, imperare ipsi velint. Intelligitis enim quam probè sit futura ornata illa domus in qua natu minoribus ætate grandiores despectui sunt*,
10 † Et vnum ex grauioribus,& maioribus malis, quæ temporibus nostris præsentibus euenire possent,non

solum Hispaniæ; sed toti etiã Mundo, & Catholicæ Ecclesiæ Romanæ foret si gloria Maiestatis suæ diminueretur, eò quod alij Principes, ac populi sibi persuaderent, quod S.R.V. Maiestas in propria causa, idest, in protectione, & conseruatione regnorum suorum occupata foret; ita vt nec Ecclesiæ, nec vasallorum eius patrocinium possit assumere, quo plurimũ derogaretur authoritati, & magnitudini eius. Nam multi, & inimici S. R. M. Vestræ ad vnum omnes, clementiam illam, quæ in ea tantoperè refulget, non bonis respectibus timoris Dei, aut innato pietatis amori, quo in vasallos suos propendet, tribuent; sed animi tantum pusillanimitati, & impotentiæ id adscribent. Idcircò omni ex parte curandum est, vt S. R. V. Maiestas hanc debilitatis opinionem, aut suspitionem, ex illorum animis quamprimum euelle-
11 re festinet †. Dicit enim Q. Curtius lib. 8. Maiestatem Imperij, salutis esse tutelam. Lipsius libro 4. Polit. cap. nono; Eo ipso namq; tempore quo S.R.V. Maiestas apud Christianam Rempublicam authoritatis suæ amplitudinem diminuisse videretur, eo ipso instanti omnes, præsertim schismatici, timoris, ac verecundiæ ruptis, prostratisque habenis, peiora quàm vllo vnquam tempore, aduersus leges diuinas profligatam Ecclesiæ Catholicæ plebeculã, & ipsam etiam suam S.R. Maiestatem nequiter moliri co-
12 nabuntur † Non enim alia res est, quæ regnis plus noceat, quàm Principem authoritatem semel amittere. Nam ex hoc inconuenienti, multi, varijque affectus inordinati exoriuntur, quibus non nisi maximis laboribus, & industria, grauissimisque expensis occurri tandẽ potest, vt Vannozius ait in Animaduer. Po-
13 lit. vol. 2. nu. 1978. † Dixit quin etiam satis prudenter D. Gregor. Ioanni Episcopo Syracusano lib. 7. epist. 28. & Stephanus Papa in cap. loci 29. quæst. 9. *si negligenter ea, quæ malè vsurpantur, omittimus, excessus viam alijs aperimus*. Habetur in cap. peruenit 93. distinct. Florianus de S. Petro in l. sed, & si quid, S. mancipiorum num. 14. ff. de vsu.

vsufruct. Saluianus lib. 7. dicens, *potestas magna, & potentissima, quæ inhibere scelus potest; quasi probat, cum sciens patitur perpetrari.* Georgius Pagliar. obseru. 207. ad lib. 2. Cornelij Taciti.

24 † Nam vt Demosthenes dicebat in orat. Olynthiaca 2. *Turpe est, imò turpissimum, non modò vrbes, & loca, quæ aliquando tenuimus, palàm abijcere, sed etiam à fortuna comparatos socios, & occasiones.* Et Salustius de bello Iugurthino, ait; *Maius dedecus esse parta amittere, quã omnino non parauisse.* Imò Tacitus lib. 15. Annal. dixit, Quod sua retinere priuatæ domus, de alienis certare regiam laudem esse. Vnde Demosthenes in orat. de Rhodiorum libertate ait, *Nemo enim est, qui pari contentione, & rapinas, & opes suas proprias defendat; sed de his quæ de proprijs auferuntur, omnes vi summa pugnant; De finibus autem propagandis, opibusque augendis non item.*

25 † Hoc idem fuit quod significauit M. Portius Cato contra coniurationem Catilinæ, dicens Senatui, Quanto maiori vigilantia occurreretis huic negotio; tanto magis ipsi animo cadent: sed si in vobis cognouerint aliquã debilitatis similitudinem, aut formam, illicò vos inuadent animo feroci: ad quod plura adducit Frachetta libr. 1. de Principe cap. 4. & libr. 2. cap. 2. vt clarè, & apertè visum fuit in Latinis, & Campa-

16 nis, † Nam, vt recenset Titus Liuius lib. 8. Quod cum Samnites de ipsis quęrerētur Romanis, Senatus decreuit, vt Campani non mouerent bellum contra Samnites, & quoad Latinos, non ausus est idem decernere propter ipsorum potentiam, respondendo Samnitibus, quod in Capitibus confæderationis prohibitum non erat, vt Latini non possent bellum mouere quibus voluissent; atque solum hoc verbum, magnitudinem illorum Imperij, in tenue reduxit filum. Nam cum Latini cognouissent inopinatam illam Romanorum debilitatem, audaciores effecti, bellũ eis intulere, & ad imitationẽ illorum idẽ fecerũt Cãpani in quo, solo reparãdo Manlio Torquato opus habuere,

qui Dux generalis, strictis solummodò militiæ regulis eosdem deuicit †
17 Et hac ratione magis illudi, & coerceri debent Hæretici, qui parua duritie mollescunt, & blanditijs indurescunt, vt docet D. Augustinus contra Donatistas scribens quod, Hæreticus, raro conuertitur blanditijs; sed plerumq; gladio, & igne. nam vt Tertullianus vetustissimus fermè, & eruditissimus Patrum, aduersus Gnosticos cap. 11. ait, *Ad Officium Hæreticos compelli, non allici dignum est, duritia vincenda est non suadenda hæresis*; Hæreticus enim facilius vincitur quàm suadetur, vt ex D. Hieronym. tradit P. Aerodi. lib. 1. rerum iudicat. titu. 6. cap. 13. D. Augusti: in Epist. 1. ad Bonifacium relatus à Lipsio lib: aduersus Dialogistam cap. 2. dum ait, Melius quidem esse quis dubitauerit ad Deum colendum homines doctrina duci, quam timore pœnæ, vel dolore compelli; sed non quia isti meliores sunt, ideò illi qui tales non sunt, negligendi sunt. Multis enim profuit priùs timore, vel dolore cogi posse, vt postea doceri possint, aut quod iam verbis didicerunt, opere sectari. Idē D. August. li. 9. cōtra Crescen.
18 c. 51. † & optimè Cassiodorus de diuinis lect. cap. 11. dicit, quod Sanctissimi Patres iniuriam rectę fidei non ferentes, regulas quoque Ecclesiasticas ibidem statuere maluerunt, & inuentores nouarum hæresum, pertinaces diuino gladio percuserunt, decernentes, nullum vlteriùs debere nouas incutere quæstiones; sed probatorum veterum authoritate contentos, sine dolo, & perfidia, decretis salubribus obedire. Franciscus Zoanet. in l. vt vim num. 69.
19 ff. de iusti. & iure †. Et hoc debet semper intelligi cum Rebelle propter magnitudinem, & exemplum superioris, vt dicebat Demosthen: Atheniensibus in Oratione contra Neream. Duabus causis conuenit, vt rigorosi habeamini cum his, qui inuerecundè par vipendunt vestras leges, & statuta, peccantes contra Deum: Vna, quia pro malefactis suis satisfaciant: Altera, vt reliqui caueant peccare contra Deum, & Rempublicam vestram.

20

20 † Vndè meritò Seneca in tragædia Thiestes actu 2. dicit.

. . . . iam totum tuis
Debebat armis omneis, & geminum mare
Innare classeis; iam tuis flammis agros,
Lucere, & Vrbes decuit, ac strictum vndique
Micare ferrum, tota sub nostra sonat
Argolica tellus equite; non syluæ tegant
Hostem, nec altis montium stricta iugis
Arces, relictis belli cum totum canat
Populus Mycenis, quisquis inuisum caput
Tegit, ac tuetur, clade funesta occidat,
Hæc ipsa pollens inclyta Pelopis domus
Ruat, vel in me, dummodo in fratrem ruat.

Et ibidem.

. . . . scelera non vlcíscis
Nisi vincis, & quid esse tàm sæuum potest
Quod superet illum, nunquid abiectus iaces?
Nunquid secundis patitur in rebus modum
Fessis quietem? noui ego ingenium viri:
Indocile, flecti non potest, frangi potest.
Proindè antequam se firmet, aut vires paret,
Petatur vltrò, ne quiescentem petat,
Aut perdet, aut peribit; in medio est scelus
Positum occupanti.

21 † Hic est ille furor quo mediante, iniustæ debet rebellioni quàmprimùm occurri; nã quia ingrati sunt Principibus pro libertate nunc, alijsque vicibus ex gratia, & benignitate illis concessa, merentur profectò in antiquam, imò in nouam seruitutis reincidere calamitatem, vt Imperator Constantinus ait, in l.2. C. de libertis, & eorum liberis, di-

cēs. *si manumissus ingratus circa patronum suum extiterit, & quadam iactantia, vel contumacia ceruices versus eum erexerit, aut leuis offensa contraxerit culpam, à patrono rursus sub imperio, ditioneque*
22 *mittatur:* † Quod Imperator Claudius, referente Suetonio in vita illius c. 25. seruauit; Nam ingratos, & de quibus Patroni quærebantur, reuocauit in seruitutem, exēplum Atheniensium sequutus, apud quos cōuictus à Patrono, libertus ingratus iure libertatis exuitur, vt dicunt Plutarchus in Solone, & Valerius Maximus lib. 2. cap. 6.
23 §. 6. † Iustus Lipsius in comment. ad lib. 13. Cornelij Taciti, memorans ex Dione libr. 55. id ab Augusto concessum cognitionemq; Præfecto Vrbis fuisse demādatā, vt ait Vlpianus in l. 1. ff. de offic: Præfect. Vrbi. Similiter Imperatores Honorius, & Theodosius in l. fin. C. de Libertis, & eorum liberis, disposuere, quod licet Liberti, & eorum liberi militiā consequuti fuerint, non propter hoc minùs in seruitutem reuocabuntur, si ingrati extiterint, in pœnā nequitiæ seruilis ingenij, & animi ingrati, l. liberti eodem titulo, l. 46. tit. 5. part. 5. vbi Gregorius Lopez gloss. 1.
24 † Sic Libertus Ecclesiæ ingratus ad seruitutem reuocatur, vt habet Concilium Hispalense 2. cap. 8. Loaysa in collectione Conciliorum Hispaniæ pag. 299. Iuo par. 10 cap. 66. cap. octaua discussio 12. q. 2. facit l. si libertus 10. titulo 7. lib. 5. Legum Vuisigothorum in libro qui forus Iudicum nuncupatur. Concilium Toletanum 4. cap. 71. cap. Liberti 12. q. 2. vbi dicitur, quod per obedientiæ cōtemptum, ingrati actione te-
25 nentur, † & refert Cornelius Tacitus libro quarto Annal. quod Cyciceni incuriosi ceremoniarum D. Augusti additis violentiæ criminibus aduersus ciues Romanos amisere libertatem, quā bello Mythridatico meruerant, Suetonius Tranquillus in Tiberio cap. 37. Plutarchus in Lucullo. Strabo libr. 6. Geograph.
26 † Vasallique, propter ingratitudinem beneficium amittunt, cap. si miles de feudo sine culpa non amitten. §. 1. de Vasallo, qui contra constitu-

tio-

tionem Regis Lotharij capit. fin. de capitulis Corradi P. Gregor. libr. 6. Syntag. Iuris, cap. 19. num. 3. & quarto. cap. de forma 22. quæst. 5. Iulius Clar. §. feudum quæst. 62. & 67. Blanc. in epitome feudorum lib. 2. cap. 3. num. 3. & se-
27 quent. † Et Titus Liuius lib. 34. dicit, Insolenter, & immodicè abuti Thessalos indulgentia Populi Romani, velut ex diutina siti, nimis auidè meram haurientes libertatem; ita seruorum modo præter spem manumissorum, licentiam vocis, & linguæ experiri, & iactare sese insectatione, & conuitijs Dominorum. Similiter Suetonius in Augusto cap. 47. ait, *Vrbium quasdam fœderatas; sed ad exitium licentia præcipites, libertate priuauit*. Ianus Gruter. in discur. ad Tacitum par-
28 te 2. pag. 28. † Quia in ingrato non potest spes haberi, vt debitæ correspondeat obligationi; Nam vt dicitur Sapientiæ cap. 16. *Ingrati spes tanquam hybernalis glacies tabescet; & disperiet tanquam aqua superuacua*; ideoque totis viribus ad seruitutē
29 redigi debent † Nam vt dicitur in dicto capite octaua 12. q. 2. Talium status qui contra patronam Ecclesiam nituntur, decidi potius quàm conseruari conuenit, vt quorum libertas perniciosa est, sit salutifera seruitus, & qui superbire noluerunt adepta libertate elati, perdita discant
30 obedire subiecti † præsertim, si intercedat, vnitatis Ecclesiæ diuisio, qua de causa pœnis maximis afficiendi sunt, vt D. Cyprianus ait, lib. primo, epist. 6. relatus in cap. didicimus 24. quæst. prima, præsertim amissione dignitatum, ac priuilegiorum, quę ab Ecclesia aliquando obtinuerunt, vt ait Liberius Papa in Epistola ad Athanasium, Quod qui contra Ecclesiæ pacem sunt, si dignitatem, aut cingulum militię habeāt, nudentur eis, cap. qui contra 24. quæst. prima, l. prima, C. Vbi Senatores, vel Clarissimi ibi; *Omnem enim honorem reatus excludit* propterea nequaquam illis parcendum est, cū foret in damnum fidei, & religionis Catholicæ. Dicitur enim Num. capite 16. *Separamini à tabernaculis hominum illorum durissimorū*,

&

& nolite tangere ab omnibus quæ sunt eis, ne simul pereatis in peccatis eorum. Et Oseæ cap. nono. *Sacrificia eorum tanquam panis luctus, omnes qui manducant eum, contaminabuntur*. Ieremiæ cap. 52. *Recedite, recedite, exite inde pollutum nolite tangere*. cap. recedite 45. distinct. capit. 1. cap. eccc, cap. recedite, capit. nimium 23. q. 4.

31 † Memorat Titus Liu. libr. 9. quod cum Fabius Maxim. pacem Aliphatibus obtulisset, & noluissent eidem acquiescere superbia ob Fabij mansuetudinem elati: Ea de causa Fabius exercitum contra eos mouit, cui pacē illicò obtulere, quam postea acceptare noluit: sed vi armorum

32 eos subiugauit, & deuicit † Idē fecit Iulius Cęsar in Hispania qui Lusitanis, & Gallæcis domitis, prouinciam Pop. Romano decretam obtinuit. Ioannes Zonar. tomo 2. Annal. pagin. 125. M. Antonius Sabellicus libro nono, Aeneid. 6.

33 fol. 121. † Quia iustum est, vt rigorem sentiant, qui tempore pacis, & benignitatis liberi esse renuerunt, ita vt S. Reg. Vestra Maiestas æquè dicere possit cum Isaia c. 63. *Dies enim vltionis in corde meo, annus redemptionis meæ venit. circumspexi, & nō erat auxiliator, quæsiui, & non fuit qui adiuuaret, & saluauit mihi brachium meum, & indignatio mea ipsa auxiliata est mihi. & conculcaui populos in furore meo, & inebriaui eos in indignatione mea, & detraxi in terram virtutem eorum, ipsi autem ad iracundiam prouocauerūt, & afflixerūt spiritum Sancti eius, & conuersus est eis in inimicum, & ipse debellauit eos.* & cap. 65. *Vos qui dereliquistis Dominum qui obliti estis montem sanctum meum, qui ponitis fortunæ mensam, & libatis super eā, munerabo vos in gladio, & omnes in cæde corruetis, pro eo, quod vocaui, & non respondistis; locutus sum, & non audistis; & faciebatis malum in oculis meis, & quæ nolui, elegistis.*

34 † Et ita concludunt expertiores in rebus Belgicis, quod si S.V. Maiestas cum armis, Militibusque quos sibi Deus concessit, assistendo illis, necessarijs rebus præmijsque afficiendo, prout illorum meren-

rentur facinora ruptum, rigorosumque bellum faciendo, rumpendo, ac destruendo castra, & bellicos apparatus inimicorum, meritoque rigore in ipsos obseruando; & è cōtra vasallos fideles, & obedientes fauoribus prosequendo, omnia sibi fœliciter succederent; sed maior causa belli, eiusque diuturnæ protractionis existit, quod Duces, ac Milites nihili hactenus habiti fuere, & plures ex naturalibus, non ex alia causa; quàm fideles fuerunt, viuunt in oppressione, & opprobrio abiecti, & priuati publicis & politicis muneribus, ac militaribus officijs.

35 † Cum Senatus Romanus videret, & considerarer, quod Carthago tot vicibus pacem cum illa initam rupisset, in consilium, & disquisitionem adduxit, quid conuenientius esset, illam nè conseruare, aut funditus euertere? Cato maior perquam validis rationibus consulebat, suadebatque magis Maiestati conuenire Populi Romani, Carthaginis euersionem; Scipio autem Nasica in contraria opinione erat; Videbatur enim sibi, quod tàm forti, & crudeli inimico deficiente, Romana iuuentus imbellis, & vitiosa efficeretur, dum non haberet, quo cum bella gereret, manumque consereret; quin, & remota Vrbis œmula, timendum, quod arma in se verteret, † Nam otio nimio, quod

36 diuturna pax solet afferre, cum animorum; tum corporum robur frangitur: Quemadmodum in his Gentibus, quæ diu militiam intermiserunt, cognoscere licet, & insuper semina seditionis, quæ multo plùs periculi afferre solent, q̃ bellum per vniuersā Rēpub. in pace fertilissimè crescunt, vt obseruant Henricus Farnesius li. 4. Aphoris. Polit. cap. 10. Biesius lib. 4. de Repub. c. 7. qui ait, Nasicam obseruasse laboribus gloriæ occasiones foueri, & ab externis malis Ciuium animos expellendis coniungi. Ludouicus Clithou. de Regis officio: c. 19. vbi ex D. Augustino lib. 1. de Ciuit. Dei refert, Deleta Carthagine, magno scilicet terrore Romanæ Reipub. depulso, & extincto, tanta de prosper's rebus orta mala, continuò subsequuta sunt, vt cor-

corrupta, diruptaque concordia, priùs sæuis, cruentisque seditionibus; deindè mox malarum connexione causarum, bellis etiam ciuilibus tantæ strages ederentur, tantus sanguis effunderetur, tanta cupiditate proscriptionum, ac rapinarum ferueret immanitas, vt Romani illi, qui vita integriore mala timebant ab hostibus, perdita integritate vitæ, crudeliora paterentur à ciuibus. Christophorus Ehem. lib. quinto Princip. Iuris pag. 264. Vt enim ait Velleius Paterculus libr. 2. *Potentiæ Romanorum prior Scipio viã aperuerat, luxuriæ posterior aperuit, qui perempto Carthaginis metu, sublataque Imperij æmula; non gradu; sed præcipiti cursu à virtute descitũ, ad vitia transcursum, Vetus disciplina deserta, noua inducta, in somnum à vigilijs, ab armis ad voluptates; à negotijs in otium, conuersa ciuitate*

37 † Populorum enim ferocia corda, longa pace mollescũt, Ideoque ait Cassiodor. lib. 3. var. Epist. j. Nec subitò sunt in aleam mittendi, quos constat multis temporibus exercitia non habuisse.

38 † Nulla enim Respubl. diu quiescere potest, si foris hosté non habuerit, quia domi inueniet, & Poeta Satyricus ait. Saty. 6.

Nunc patimur longæ pacis mala sæuior armis,
Luxuria incubat, Victumq; vlciscitur Orbem.

Mundana enim pax imperfectionum, vitiorumque solet esse nutrix, qui exoriuntur ex ignobili, & seruili otio parente turpitudinum sine fine, vt ait Fabius Albergati. li. 2. de Cardinalis offic. cap. 2

39 † Id effecere Ephori, quorum meminere Plutarchus in Apopht. Laconicis, & Paul. Manut. lib. 3. cap. 15. Cum enim Lacedæmoniorum Rex polliceretur, se funditus euersurum Ciuitatem quandam, quæ sæpenumero Lacedæmonijs, negotium exhibuerat, non permiserunt, id dicentes; *Nequaquam abolebis, neque subuertes iuuenum cotem*, Vrbem infestam appellantes Cotem iuuentutis, quod per eã iuuentus acueretur ad bel-

lan-

landi peritiam. Marcet enim
Virtus sine aduersario, vt Se-
neca inquit, de Diuina Pro-
uidentia, cap. de sustinendo
40 impetum aduersitatis† Sic ad
maiorem virtutis exercitatio-
nem, perpetuos quoque reli-
gionis hostes Deus nobis de-
disse videtur, vt dicit Biesius
dicto c. septimo, Palac. Rub.
lib. de Fortitudine bellica ca-
pit. 12.
41 † Acceptior tamen, gratior-
que fuit Senatui Romano Ca
tonis opinio tanquam con-
gruentior rebus agendis, &
recuperationi honoris Maie-
statis læsæ; ac proinde inter-
positum Senatusconsultum
fuit, vt bellum fieret, & Car-
thago funditùs euerteretur
contra opinionem Scipionis
Nasicæ; eò, quod iuuentus
Romana inde extaret indu-
strior, quæ dum bellis care-
bat, non nisi pyramides, &
obeliscos exaltabat, & quan-
doque eosdem iterum demo-
liebatur, solius exercitij gra-
42 tia † Ac propterea Senatus
Romanus in præmium sani
eiuscè consilij Catonis, statuā
ei confestim in curia colloca-
ri iussit, vt tam salutaris con-
silij illius memoria, futuris
seculis retineretur. Plutarch.
in Catone censorio. Sabelli-
cus lib. 4. cap. 8. Lucius Flo-
rus lib. 49. in Liuium, & lib. 2.
cap. 15. de Bello Punico ter-
tio. Appianus in Lybica. Pau-
lus Orosius lib. 4. cap. 22. Cæ-
lius Rhodigin: lib. 27. Antiq.
Lect. cap: 1. Ioan. Zonaras to-
mo 2. Annal. pag. 117. Arni-
sæus lib. 1. de Repub. c. 5: sect.
2. num. 1.
43 † Sed si hoc tempore no-
stro viuerent Senatores isti,
illorumque iudicijs commit-
teretur negotium hoc, ambo
credo in sententiam Catonis
descenderent, & Scipio Nasi-
ca haud dubiè responderet,
pluribus rationibus conueni-
re finem denique huic tàm
iniquæ rebellioni imponere.
Hispana siquidem iuuentus
tot bella, totque expeditiones
terraque, mariq; habet, qui-
bus exerceatur, contra Mau-
ros nimirum, Turcas, & alios
infideles, vt non necesse ha-
beret fœdæ istius rebellantis
Carthaginis insultibus ad ar-
ma lacessiri. Faxit Deus Opt.
Max. vt peruersa illa Cartha-
go tandē deleatur, vt aliç ma
gnæ expeditiones in augmē-
tum, & propagationem Ca-
tho-

tholicæ Fidei, & Ecclesiæ Romanæ exaltationem fiant. Exemplo sit, quod ipsemet Scipio Nasica contra Tiberium Gracchum fecit, cum primus fuerit, qui arma sumpsit, reliquosque Senatores ad internetionem, & destructionem illius, diligenter exhortatus est. vt latè adduxi suprà par. prima, consider. 2. num. 65.

SUMMARIUM.

1 *Deus obediri iussit Nabuchdonosor Regi.*

2 *Hierusalem destructio recensetur.*

3 *Solonis consilium quale in liberandis tyrannide Athenis.*

4 *Imperatorum, & Regum nomen, munusque quale sit.*

5 *Solon præmio, & pœna Respublicas contineri dixit.*

6 *Ius Diuinum continet ergà Deum religio.*

7 *Regis officio incumbit regni iura curare, & conseruare.*

8 *Inuasio in Barbaros, & alienos moribus, & religione licita est.*

9 *Iure gentium debetur obediētia superioribus.*

10 *Rex debet subditos suos reformare.*

11 *Periculum potest quis à se remouere, & vim vi repellere.*

12 *Rex est lex viua, & legis anima.*

13 *Reges boni sacri dicuntur propter iustitiam.*

14 *Leges dicuntur sacratissimæ, quas debet Rex in corde habere.*

15 *Legis variæ diffinitiones ex bonis authoribus.*

16 *Iura publica sunt humanæ vitæ solatia, infirmorum auxilia potentum frena.*

17 *Legis interpretatio à Principe pendet.*

18 *Romulus Rex fratrem Remum occidit propter violatum præceptum.*

ARGUMENTUM.

De obedientia superioribus debita. Imperatorum, & Regum officio, & defensionis iure, præ-

præmij, ac pœnæ, & legum cõmodis, & vtilitatibus.

CONSIDERATIO VII.

1 IN Consistorio Cœli† aliud etiam bellũ indictumfuit contra Hierusalem, quia rebellauerat contra Nabuchodonosor Regem cui per expressum Dei mandatum obedire debebat. Ieremiæ capit. 27. vbi dicitur, *Nunc itaque ego dedi omnes terras istas in manu Nabuchodonosor Regis Babylonis serui mei, insuper, & bestias agri dedi ei, vt seruiant illi; & seruient ei omnes gentes, & filio eius, & filio filij eius, donec veniat tempus terræ eius, & ipsius: & seruient ei Gentes multæ, & Reges magni; Gens autem, & regnum, quod non seruierit* Nabuchodonosor Regi *Babylonis, & quicunque non curuauerit collum suum sub iugo Regis Babylonis, in gladio, & in fame, & in peste visitabo super Gentem illam ait Dominus, donec consumam eos in manu eius.*

2 † Non enim minùs destructa fuit, quàm Carthago, cũ non remanserit lapis super lapidem, vt latiùs intelligi faciunt lamentationes, & lachrimæ diuini illius Prophetæ Ieremiæ in threnis suis, quæ rebellio probro fuit habita, & in Annales relata. Dicitur enim Esdræ. 1. cap. 4. *Idcircò misimus, & nunciauimus* Regi, *vt recenseas in libris Historiarum Patrum tuorum; & inuenies scriptum in Commentarijs, & scies, quoniam Vrbs illa, Vrbs rebellis est, & nocens Regibus, & Prouincijs, & bella concitantur in ea, ex diebus antiquis; Quamobrem, & ciuitas ipsa destructa est.* Et 3. Esdræ cap. 2. *Et nunc notum sit Domino Regi, quoniam Iudæi qui ascenderunt à vobis, ad nos venientes in Ierusalem Ciuitatem refugam, & pessimam, ædificant furnos eius, & statuunt muros, & templum suscitant. Quod si ciuitas ista, & muri consumati fuerint, nõ tantùm tributa non sustinebũt pendere; sed etiam Regibus*

reſiſtent. Et quia id agitur circa templum rectè haberi arbitrati ſumus non deſpicere hoc ipſum; ſed notum facere Domino Regi, vt ſi videbitur, Rex quæratur in libris Patrũ tuorum, & inuenies in admonitionibus ſcripta de his, & ſcies quoniam Ciuitas *illa deſerta eſt.* Petr.Grego.lib.16 de Repub.c.4.nu.4.Zachariæ cap.14.Machabæor.1.cap.3. *Et Ieruſalem non habitabatur, ſed erat ſicut deſertum.* Quod ſatis perſpicuè verificatur in hiſcè ſtatibus Belgicis, qui toties rebellarunt, & à debita obedientia erga Regẽ ſuum defecerunt, vt ex Annalibus, & Hiſtorijs perſpicuũ eſt.

Et cum in effectu ea ſit rebellionis qualitas, vt ſtatim ab initio, omni cura eandem opprimere neceſſe ſit; Nam ſi per incuriam S.V.R. Maieſt. aut per ſuam benignitatem, ac remiſſionem paulatim inualuerit, vires acquiret maiores, quàm arbitrabitur, nec tã facilè poſtea eradicari poterit.

3 † Hoc ait Plutarchus in Solone: Fuit enim conſiliũ illius, cũ videret patriã ſuã tyrannide afflictam, grauiter reprehendit Athenarum deſidiam, exhortando ciues, ne in totum libertatem ſuã amitterent, dicens, facile ipſis fuiſſe illam tyrannidem in principio opprimere; ſed cum iam fuiſſet in tali poſita termino, glorioſum magis ipſis fore velle illam omninò deſtruere; iuſtis nempè pactis; aut glorioſa victoria, ad hoc, vt S.V.R. Maieſtas tanquam Rex iuſtus, ac pius, & honoris Dei zelator, requiſitam contra Rebelles iſtos poſſit exercere iuſtitiam, ſecundum legum diuinarum, poſitiuarũ, ac naturalium normam, & vi-
4 gorem, † cum Imperatorum, Regumque nomen ſit, ſacræ iuſtitiæ Miniſtros eſſe, quorũ officium eſt, boni, & æqui notitiã profiteri, ac tueri, æquũ ab iniquo ſegregare, & licitum ab illicito diſcernere, vt ait Vlpianus in l: 1. ff. de iuſtit. & iure, vt præmio, ac pœna Rerũpublicarũ ſuarum incolumem ſtatum conſeruent
5 † Sapiens ille Solon, vnus ex ſeptem, & celebris Legislator, Rempub. duabus rebus contineri poſſe dixit, præmio ſcilicet, & pœna. Democri-

critus item, duos appellauit Deos, pœnam, & beneficium vt Author est Plinius libro 2. natural. historiæ capit. 7. Symanc. lib. 9. de Repub. capit. 20. num. 1. & seqq. & cap. 22 num. 1. post Platonem in lib. de Philosophia, & Theophrastum à se citatos, P. Aerodius lib. 6. rer. iudic. tit. 2. cap. 2. & titu. 4. cap. 3. Floria. de S. Petro disp. 2. dub. 4. num. 3. Sanfouin. in conceptu Polit. 74.
6 † præsertim vbi ius diuinum frangeretur, vt est religio Dei sui, l. 2. ff. de iustit. & iure. Baldus in l. pactum, nu. 22. C. de collatio. Aristot. 5. Ethicorum cap. 10. quæ etiam continet ius Gentium, & naturale, P. Gregor. Syntagm. iuris lib. 16
7 c. 8. n. 2. † nam vt optimè dicit Aegid. Roman. lib. 3. de regimine Principum part. 2. cap. 9. ad officium Regis pertinere, curare, vt bona, & iura Regni conseruentur; & vt redditus expendantur in bonum commune; vt nemini iniuriam inferat; vt ornet, ac reficiat Ciuitates, & arces; vt sapientes, & bonos honore, ac præmio afficiat; postremò, vt veram religionem, ac res diuinas tueatur, & colat, Symancas dicto libro nono, capit. 19. num. decimosexto; Hinc dixit Lipsius lib. quinto, ciuilis doctrinæ cap. quarto.
8 † Quod inuasio quædam legitima videtur etiam sine iniuria, vt in Barbaros, & moribus, aut religione prorsus à nobis abhorrentes, maximè si potentes ij, & aliena ipsi inuaserunt, aut inuadunt; cum
9 etiam versetur in † eo ius Gentium quod respicit obedientia superioribus, & maioribus suis debita, & Patriæ conseruatio, secundum Pomponium Iurisconsultum in l. 2 ff. de iustitia, & iure, cap. solitę de maior. & obed. cap. om-
10 nis anima de censib. † Nam Rex astrictus est eodemmet iure, eius reformare subditos, etiamsi id fieri necesse esset, cum eorundem morte, & strage, si eidem vim aliquam inferre præsumerent, secundum Florentinum Iurisconsultum in l. vt vim eiusdem tituli de iustitia, & iure, Vlpianus in lege, vt timorem, ff. de eo quod metus causa. Paul. Manutius libro quinto, Epist. 13.
11 † cum Princeps, & Respubl. in periculum incidant à quo ra-

ratio naturalis permittit se defendere, Marcus Tullius in orat. pro Milone. *Hoc & ratio doctis, & necessitas barbaris, & mos gentibus, & feris natura ipsa præscripsit, vt omnem semper vim, quacunque ope possent, à corpore, à capite, & à vita sua propulsarent*. Iustus Lipsius libro quinto Polit. capit. quarto. Idem Marcus Tullius libro duodecimo, de legibus, ait, *illud non modò iustum est; sed etiam necessarium, cum vi uis illata defenditur*. Corrad. Brun. in tractat. de hæret. cap. decimonono, numer. 6. tradit, dicens, Nam aduersus periculum naturalis ratio permittit se defendere, lege vt vim, ff. de iustitia, & iure.

12 † Eoque magis in Rege: Quia Rex est lex viua, & legis anima. Auth. de Consulibus in fine coll. quarta, Martin. Laudensis in tractat. de Principibus quæstio. 21. Arnulph. Ruzeus de iure Regal. priuileg. 58. num. quarto, Hieronym. Gigas de crimin. læsæ Maiest. quæstio. 16. nu. 6. Paris de Puteo de syndic. versic. *an si Iudex*, nu. 14 & de reassum. instr. rubr. 17. num. 18. Idem Paris de synd. verbo, *Rex autem*, num. 5. di-
13 cens, † quod boni Reges, sacri dicuntur, propter iustitiã sacratissimam. Hierem. c. 23. *Regnabit Rex, & sapiẽs erit, & faciet iudicium, & iustitiã in terra*. Bellar. li. 1. de Prin-
14 cipe Christ. cap. 9. † seu pp leges quæ semper in vultu cordis sui debent esse, quæ dicuntur sacratissimæ, l. leges, ff. de legib. Ant. August. li. de legibus pag. 132. verbo *sacratæ leges*. Nam lex nihil aliud est, quam præceptũ quoddam boni, & prohibitio mali, secũdum Cic. li. j. de natura Deorum, D. Tho. 1. secundæ, q. 90 art. 1. vbi ait, Quod lex est regula, & mẽsura actuũ agendorum, & omittendorum, D. Basil. Magnus in c. 1. Isaiæ.

15 † Lex est regula iustorum, & iniustorum; ea quidem imperans, quæ agenda sunt, his contradicens quę nõ veniunt facienda. Forcatul. lib. 7. de Gallorum imperio pag. 1086 Symanc. lib. 4. de Repub. c. 2 n. 1. & repetit M. Tull. Philip. 1. & 2. de Oratore. Papinia. ẽt in l. 1. ff. de legib. ait, legem esse cõmune præceptũ virorũ pru-

prudentum, delictorum coercitionem, ac sponsionem Reipub. & Demosthenes in oratio. 1. contra Aristogitonem, relatus à Martiano in l. 2. ff. de legibus ait, quod lex sit diuinarum, & humanarum rerum Regina, eamque oportere præsidere, & bonis, & malis, & Principem, & Ducem esse. Et secundum hoc, Regulam esse iustorum, & iniustorum, & eorum, quæ natura ciuilia sunt animantium, præceptricem faciendorum, & nõ faciendorum prohibitricem. Cornel. Tacitus lib. 3. Annal. vers. *vetustissimi mortalium*

16 † Cassiodor. lib. 3. variar. epistol. 17. dicens, *Iura publica certissima sunt humanæ vitæ solatia, infirmorum auxilia, potentum fræna.* D. Isidor. relatus in cap. 1. distin. 4. vbi ait *Factæ sunt leges, vt earum metu humana coerceatur audacia, tutaque sit inter improbos innocentia, & in ipsis improbis formidato supplicio refrenetur nocendi facultas.* Et Vlpianus in l. sacra ff. de rerũ diuis. Leges vocat sanctas; quia sanctione subnixæ sunt, ita vt sint arbitræ rerum honestarum, & turpiũ norma, & meta nostræ vitæ, quũ Virtus illarum sit, imperare, vetare, permittere, & punire, secundum Modestinum in leg. 7. ff. de legibus, † & eius interpretatio ab optimo Principe pendet, vt ait Iulianus in l. & ideò eodem titulo. Nam ea iurisdictione, quam habet, & quia lex viua supplet quod deficit legi, l. nam vt ait, 13. ibidem, cum lex sit opus Principis, & Princeps imago Dei, omnia dirigentis, vt ait Plutarch. tomo 2. Moral. in lib. ad Principem ineruditum, Petrus Gregorius in lib. 7. de Repub. capit. 20. num. 1. & 7. latè Anton. Augustin. lib. de legibus, cap. 2.

18 † Si ergò Princeps de iure habet tantam potestatem, quemadmodum est ista, iustumque habeatur ab omnibus, vt illam exequatur, vt comprobat Petrus Gregorius syntag. iuris part. 3. libr. 47. cap. 20. num. 8. & si de iure Remus, quamuis Regis frater, & regiæ quodammodo dignitatis particeps, ob neglectam, spretamque Romuli fratris legem, de non transiliendo muro, seu veriùs fossa vomere facta à Fabio Cælere, ra-

rastro fertur occisus, vt habetur in leg.fin.ff.de rerum diuis.& recensent Græci ad l. penult.ff.ad l.Iul.Maiest. Anton. Cont. in comment. ad l. Quisquis, C.eod.tit.in indice rebellionum diuersarum ex Historia Romana, Liu.libr.1. histor.ab Vrbe condita: Plin: de viris illustrib. in principio, Lucan.lib. primo, Ouid.libro 3.& 4.Fastorum, Tibull.lib 2. Eleg. 5.Iustin. libr.28. histor. Zonaras lib.2. Annal pag.5. M.Anton.Sabell. libr.2. Aeneid.2. F.Leucier. tractat. de legatione cap. 4. l.15. & 16. titul. 28. part. 3. quæ igitur media adhibere non licebit contra tot Legum violatores, qui nihil, aut parui saltem æstimarunt tam benigna pacta? vt V.Cathol.Maiestas valeat coercere,& subdere eos quauis ratione, aut modo, sub irreuocabilis obedientiæ iugum,ne dictorum statuum constantia, ac fidelitas ab eorundem mera voluntate pendere videatur,vt superioribus temporibus visum est.

SVMMARIVM.

1 *Legati Regis Demetrij qualiter fraudulentam pacem obtulere Machabæis.*

2 *Demetrius Rex pacis prætextu quid molitus fuerit contra Sion, & Machabæos.*

3 *Damnum maius euenit his qui credidere pacibus fictis, quàm bello aperto lacessitis.*

4. *Rebellium paci non fidendum, sed aduersus eos bello certandum.*

5. *Viliores magis superbiunt, aliorum timiditate.*

6. *Carthaginensium mercenarij effrenes effecti fuere cum se timeri agnouerunt.*

7. *Bonitas non est, aut misericordia, parcendo vni, alios in discrimen adducere.*

8. *Vxori si iniuria inferatur ipsi, viro, & parenti actio iniuriarum competit.*

10. Rex *non potest membrum regni abscindere.*

Ho-

11 *Homo non est dominus membrorum suorum.*

ARGVMENTVM.

Paces fictæ magna damna causant, Rebellibusque non fidendum, nec timiditatis specimen, aut vmbram Principem debere ostendere, & de illicita misericordia in malos, membrorumque regni conseruatione.

CONSIDERATIO VIII.

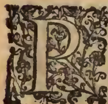

Rudenti, iustoq; Consiliario altiùs perpendendum relinquo, vt si Princeps aliquis, rerum præclarè gestarum fama, Rebellium suorum animis timorem incussisset aliquem, ne ab ipso deficerent, an idem operatus esset, ac si vi, armisque oppressisset eosdem? Vel si ipsi gratiam, pacemque ab eo petierint, aduerso Marte præliantes, ac tandem victi, ob eiusmodi calamitatem, & infortunium, an non fictę potiùs quàm veræ pacis indicium
1 sit, † prout illa quæ per Legatos Demetrij Regis petebatur à Machabæis, quæ non aliam ob causam tentata fuit, quàm vt animum eius, & vires explorarent, ac demum si illam ijs concessisset eundē posteà floccipendentes irriderent, vt expertum est in Canore, qui postquam similem pacem postularet, Demetrius Rex eius, potentissimo cum exercitu Hierosolymam concessit, blandisque, ac pacificis verbis ad Iudam, & fratres eius misit, pactoque dolo dicens, *Non sit pugna inter me, & vos; Veniam namque cum viris paucis, vt videam facies vestras cum pace, & venit ad Iudam, & salutauerunt se ad inuicem pacificè*; hostes autem parati erant rapere Iudam, cui cum sermo talis innotuisset, noluit eum ampliùs videre, & meritò quidē
2 † Nam vt dicitur 1. Machabeor: cap. 6. Cum Rex à suis inductus Consiliarijs misisset pacem facere, & illam rece-

piſſent Iudæi,& iuraſſent illis,
Rex, & Principes exijſſent de
munitione , intrauit Rex in
montem Syon,& vidit muni-
tionem loci, & rupit citius iu
ramentum quod iurauit , &
mandauit deſtruere murum
in gyro , & cum Sacerdotes
populi Nicanori pacem ob-
tuliſſent , viſa ipſorum debi-
litate fuere deſpecti , appre-
henſi,& occiſi, & è contra
Nicanor ſuperbia elatus , &
ira concitus , iurauit eos de-
ſtruere velle,ſi Iudas Macha-
bæus cum exercitu non de-
deretur illi, vt habetur cap.7
3 † Et ideo Vegetius inquit
lib.3.de re militari cap.tertio
plùs eueniſſe damni illis , qui
crediderunt paci ; & fictis il-
lorũ aduerſariorum tractati-
bus ; quàm ex bellis apertis ,
4 & armis . † Hic eſt effectus
quem ſortitur, pacis apparen
tia,quam quis fallaci ſuperbo
impertiri contendit ; ac pro-
pterea meliùs ſemper eſt eiuſ
modi ſuperbos Rebelles con-
tinuis armorum ictibus pro-
fligare; quàm beneficijs , &
benignitate in gratiam aſſu-
mere,ac fouere . Sit itaque
pœna,& punitio Reipub. in
cuius damnum cum damno
ſimul perſonæ , & Maieſtatis
5 Regis reſultat rebellio † Nil
enim magis ſuperbire facit vi
liores,quàm aliorum timidi-
tas;& ideò quamuis Superior
non pro quolibet errore , de-
beat ſubitò ad punitionis ſe-
ueritatem accurrere,non cõ-
uenit vt remiſſius , & tepidè
procedat,occaſionem ſic præ
ſtans,vt inſolentiores,& into-
6 lerabiles euadant,† vt exem-
plo ſunt Mercenarij Cartha-
ginenſes, qui nunquam fue-
runt tam effrenes,& audaces
quam cum ſeſe à Carthagi-
nenſibus timeri ſenſerunt,re-
ferente Polybio lib.1.Georg.
Pagliar.obſeruat.69.ad lib.1.
Taciti, & obſeru.78. ad illa
verba Druſi *Negat ſe terrore,
& minis vinci.* vbi ex Liuio
lib. 3.Decad. 1. ait, quod ex
metu alieno creſcit audacia .
7 † Hinc dicebat Origenes ho-
mil.7. in Ioſue, quod qui his
parcunt , vniuerſæ Eccleſiæ
moliuntur interitum ; nec eſt
bonitas, aut miſericordia vni
parcere, & alios in diſcrimen
adducere : cap. ſed illud 45.
diſtinct. Abbas in cap. nouit:
n.35.de iudic.

Quantum verò ad remiſ-
ſionem harum iniuriarum
ſpe-

spectat, nulla earundem ijsdē concedi debet, nisi remanentibus tribus hiscè personis illæsis; illa siquidem iniuria similis est ei quæ coniugatæ
8 mulieri fit † Nam vt ex Neratio refert Vlpianus in l. 1. §. vlt. ff. de iniurijs, actionem iniuriarum ipsi, viro, ac parenti tribuit; Sebast. Montil. tractat. de patria potesta. verbo *matrimonium* nu. 112. Lancel. Galiaul. de statutis, verbo *vxori* quæst. 4. num. 45. Stepha. de Feder. de interpreta. iuris nu. 88. lex 9. tit. 9. part. 7 eò præsertim, quod considerari debet, quod Rex sit caput Republic: istius, & quod nullum ab illa possit membrū separare, quod equidem fieret, si in pactis, pacis uè côditionibus minimum præstandę obedientiæ punctum remitteret, absque quo cessaret authoritas, & officium mouendi se cum consonantia debita, ac congruenti
9 † Rex quoque vt instrumentum præcipuum illius non potest illam hac ratione debilitare, dict. cap. intellecto de iure iurando, Bar. in leg. prohibere, §. planè, ff. quod vi, aut clam, Rode. Xuarez alleg. 9. nu. 7. Gregorius Lop. in l. 5. titu. 15. par. 2. glo. 2. & in l. 8. titu. primo, eadem part. glo. 3. quemadmodum, si aliquis præscindere vellet manum, vel digitum, aliuduè
10 membrum, † quorum, vt ait Vlpianus dominus non est, l. liber homo ff. ad legem Aquiliam. D. Augustinus libr. primo de Ciuit. Dei, cap. 17. & 18. relatus in cap. si non licet 23. q. 5. Couarruu. lib. 1. variar. cap. 2. num. 8. Latè Thomas Gramm. dec. Neap. 44. F. Franciscus Victoria relect. 10. de homicid. Roland. a Valle consil. 20. à num. 15. volu. 3. Tiraquell. de nobilit. cap. 31. nu. 559. & comprobant optimè, Annæ. Robert. li. 2. rer. iud. c. 6. Aldouin. cōs. 18. n. 22.

SVMMARIVM.

1 *Vasalli rebelles quid prætendere sint soliti.*

2 *Priuilegia noua concedens rebellibus in pacibus, dat repudij libellum maiestati.*

3 *Perseo quid consultum fuerit oblata occasione belli cum Ro-*

toto

toto corde diligere.

29 *Religionis mutatio quæ damna operata fuerit in prouincijs recensetur.*

30 *Religionis violatæ culpa, iusta excusatione caret.*

31 *Consilium prauum breui momento solet plura damna operari.*

32 *Orientale Imperium cecidit propter dissimulationem Imperatorum hæreses sufferentium.*

33 *Nestorius dixit Imperatori Constantinopolitano, quod daret sibi cœlum, si terram purgaret hæreticis.*

34 *Dio Cassius memorat Mœcenam Augusto dixisse quod antiquam religionem seruari faceret.*

35 *Respublica optima, vt conseruetur quæ debeant effici.*

36 *Reipublicæ potissimum fundamentum est religio pura syncerè culta.*

37 *Regni fundamentum est religio, metus reuerentia, & cultus Dei.*

38 *Confœderatio quædam est inter Deum, & homines.*

39 *Persæ capite puniebant introducentes peregrinam religionem.*

40 *Lex Decemuiralis Romanorum in materia religionis adducitur.*

ARGVMENTVM

Vasalli rebelles quid prætendere soleant, & quæ generentur præiudicia si Princeps cum illis conniueat, quidque in hoc obseruauerint Principes magnanimi, & de damnis libertatis conscientiæ, & religionis Catholicæ conseruatione cōmodis.

CONSIDERATIO IX.

1 Onsiderandū quoque Principi, ac prudētibus eius Consiliarijs est, ꝗ subditi Rebelles duo prætendere solent; Vel vt ipsis augeantur priuilegia, quæ antea non habebant; vel super eis.

eis fiat aliqua declaratio, qua mediante eximantur ab aliquo genere, vel parte obedientiæ hactenus exhibitæ. Vel vt tollantur aliquot iustæ leges, sine quibus viuere non possent tãquã Catholici Chri-
2 stiani. † Qui primum concesserit tempore rebellionis in pace cum subditis iam cõtracta, facilè dignoscere debet, quod libellum repudij præbeat Maiestati, & magnitudini suæ, absque eo, quod securitatem possit habere in eiusmodi Rebellibus, Neque etiam in alijs subditis fidelibus qui illorum exemplo indies desiderabunt, tanquam
3 fideliores exempti esse, † vt memorat Liuius li. 2. Decad. 5. Quod cum Perseus consuleret, quid facturus foret, cum à Romanis timeret inuadi, & aliqui eidem suaderẽt vt priusquam ad arma veniret, tributi pensitationem augeret, & partem Regni concederet: Alij verò contrarium consuluerunt vt pugnaret cõtra ipsos, eandemque adducebant rationem. Nam quicquid cessisset cum eo simul Regnum protinus cedendum affirmabant, nequè quicquàm turpiùs, quàm sine certamine cessisse imperio, nec è contrà quicquam præclarius, quàm pro dignitate, & maiestate omnem fortunam expertum esse. Georg. Pagliar. dicta obseruat. 78. & 490. vbi ex Plinio in Panegyr. ad Traianum ait, *Vbi eadem, quibus alios artibus assequi vident confectantur, qualesquè sunt illi, tales videri volunt, & cum uolunt, fiunt.* Nam vt inquit D. Hierony. lib. 2. epist. 15. ad Lætam. *Procliuis est malorũ æmulatio, & quorum virtutes assequi nequeas, citò, imitaris vitia.* Annæ. Rober. lib. 1: rer. iudic. c. 9. & lib. 2. c. 10. Sicut quando corruptis iam corporibus, & morbo flagrantibus assidemus, pericula trahimus, afflatuque ipso laboramus, vt Seneca ait, lib. de tranquillitate animi, capit. 7. & Tull. 3. Tuscul. Thyestem introducit graui dolore oppressum dicentem. *Nolite hospites adire ad me, ne contagio mea vobis vmbraue obsit. Tanta uis sceleris in corpore hæret.* Hinc ait Vannozius in Polit: Animad. volum. 2. num. 968. †
4 Quod Principes qui patiuntur, & sufferunt rebelliones Pro-

Prouinciarum, aut Communitatum exemplum præstant alijs imitandi, & sequendi eas quotiescunquè vident illos ad punitionem illarum non
5 armatos esse † Nam si Princeps reperiatur cum armis in manu, illi qui sese non declarant, aut exurgunt contra eũ gratiori animo, motuquè faciliori ei associantur, cum viderint ipsum gentibus vallatũ, ac subditis deficere ab illo conantibus obstrepentem, pro certo statuentes, quod satius laudabiliusquè futurum sit Principis partes fouere, ac sequi, quam Rebellium in quorum fauore largiora sibi munera promittunt, quam re uera
6 assequi possunt † Idem testatur Alexander Magnus cuius dictum habemus libro Quinti Curtij octauo. *Regum, Ducumque clementia, non ipsorum modo; sed etiam illorum qui parent ingenijs sita est, obsequio mitigantur imperia; vbi verò reuerentia excessit animis, & summa imis confundimus, vi opus est, vt vim repellamus.* Idem voluit Seneca in tragædia Octauiæ vers. 823. dicens.

Exultat ingens seculi nostri bonis.
Corrupta turba, nec capit clementiam
Ingrata nostram, ferre nec pacem potest;
Sed inquieta rapitur; hinc audacia
Hinc temeritate fertur in præceps sua
Malis domanda est, & graui semper iugo
Premenda, ne quid simile tentare audeat.

7 † Nec aliorsum tendit Marcell. apud Tacitum libr. 16. Annal. dicens. *Contumacia inferiorum, lenitatem imperantis diminuit*, vt notat Ianus Gruther. ad illum pag. 26 Nam etsi causa, & origo omnis furoris penes auctores sit, reliqui contagione insaniunt Tit. Liu. lib. 28. Histor. Iustus Lipsius lib. 6. ciuil. doctr. cap. 4. nam vt Seneca ait, epist. 7. *conuictor delicatus paulatim eneruat, & emollit. Vicinus diues cupiditatem irritat. Malignus Comes, quamuis candi-*

do, & simplici, rubiginem suã affricuit. Et epist. 104. *Hærebit tibi auaritia, quandiù auaro, sordidoque conuixeris: Hærebit tumor quandiu cum superbo conuersaberis; Nunquam sæuitiam in tortoris cõtubernio pones: Incendent libidines tuas, adulterorum sodalitia.* refert Annæ.Robert.
8 li.1.rer. iud. c.9.† & vt Thucydides ait lib.8. histor.num. 7. in Sciottis ab Atheniensibus rebellantibus, quorum exemplum alios sequuturos timuerunt. Hieron Frachetta in Seminario status, & belli cap.48. num.6. & 9.21. & seqq. probans relinquere rebellionem impunitam, materiam, & occasionem tribuere etiam fidelibus rebellandi, vt euenit Lanouinis propter rebellionem Velitranorum, Liuius libr.6.Decad.1.& libr.8 vbi ait, ea de causa contra Vestinenses mouisse bellum. Et si aliqui ex subditis fuerint qui careant exemptione, ac libertate molientur, machinabuntque magnas chimeras donec in simile crimẽ inciderint, vt reliqui adducti suasionibus, & exemplis vicinorum suorum, cum non desint qui in nouitatum cupiditate conueniant naturæ, ac animis, spiritibusque dictorum statuum, & alij qui procliuiores, & magis inclinati sunt ad libertatem, qui alijs temporibus, & seculis parum perseuerantes se ostenderunt in sufferendo iugo seruitij
9 Principis exteri. † Vt enim dicebat L.Florus, li.4. histor. cap.vltimo. *Non assueta frenis seruitutis tumida gentium inflatæque ceruices facile alias ab imposito iugo resiliunt.* Refert Iustus Lipsius libro quarto, ciuil. doctrin.cap.septimo,
10 † maxime quia vulgi naturale est libertatem concupiscere, vt tradit Cæsar libro 3. commentar. de bello Gallico Dionys.Halicarnas.libr.6.an-
11 tiquit. Romanarum † non agnoscentes quantum libertatis insit sub iusto, & pio Principe bonis præsertim subditis. Baptista Mantuan.lib.1. Syluarum. Plin. in panegyri. ad Imperatorem Traianum,
12 vbi dixit † quod iustæ legi sanctæ, & honestæ, vt, & optimo Principi seruire, regnare esse. Vnde Claudian.lib.3. de laudib. stiliconis ait.

Fal-

Fallitur egregiè quisquis sub Principe credit
Seruitium: nusquam libertas gratior extat.
Quam sub rege pio.

13 † Nam Regis agi, & gubernari frenis, atque obtemperare iustitiæ summa libertas est in Monarchia. Boetius lib. 1. de consolatione prosa sexta,
14 † optimusquè Reipublicæ status sub Rege iusto est. Seneca lib. 2. de beneficijs c. 20 & libro de vita Beata, cap. 15 Henningius Arnisæus libr. 1. de Republica cap. 3. sectione 2. n. 8. Valer. Maxim. lib. 2. c. j. dicens, quod vitæ status fœlix est sub optimo Principe.
15 † Et quod est certissimum prouerbium, quod *Libertas libertate perit.* nam, vt dicebat Cornel. Tacit. lib. 11. Annalium, *falsò libertatis vocabulum ab ijs obtendi, qui priuatim degeneres, in publicum exitiosi nihil spei nisi per discordiam habent*, & ita cauendum est, ne libertas nimia
16 sit; † nam ex ea procedit dissoluta licentia, vt post Arnold. Clapmar. libr. 2. de Arcanis Rerumpub. cap. 2. & lib. 5. c. 19. tradit Adam Keller. li. 2. de offic. Iurid. Polit. cap. 10. in fine, quò tendit pulchra illa sententia Senecæ libr. primo de clement. *Obuersatur oculis latissima forma Reipublicæ, cui ad summam libertatem nihil deest, nisi pereundi licentia.* Et Macrob. dicebat, primo Saturn. capit. 11. *Nos iugo à Fortuna imposito, subiacentem, tanquam miserum, vilemq; calcamus, Quod verò nostris ceruicibus inferimus, non patimur reprehendi.* Henning. Arnisæus de Repub. cap. 3. sect. 1. num. 6. lib. 1. Et Plinius lib 8. Epist. vlt. Maximo, ait; *Quid ordinatione ciuilius? quid libertate preciosius? Porrò, quam turpe, si ordinatio euersione; libertas seruitute mutetur.*
17 † Quia sæpè, vt Tacitus ait histor. lib. 1. Malignitati falsa species libertatis inest, refert Georg. Pagliar. obserua. 417. ad Tacitum. memorat Iusti-
18 nus lib. 15. ex Trogo † quod Sandrocotus prætextu liberta-

tatis, Indiam contra Alexandri Magni Præpositos excitauit,quibus necatis, ipse author libertatis titulum in seruitutem vertit,& populum, quem ab externa dominatione vendicauerat,ipse suo seruitio pressit.

19 † Et sic Herodotus libr. 1. refert de Deioce filio Phraortis, qui cum ad tyrannidē Medorum, qui seruitutis Assyriorum iugū abiecerant, & in libertatē se se asseruerant, curaret ambire, ac aspiraret studiosiùs æquitatē affectans, controuersiarum Iudex primùm,& litium factus, paulatim potestatem iudicandi, postea custodes, deinde tyrannidem vsurpauit. refert Petr. Gregor.de Repub.lib. 13.c.1 num.3. & 4. & libr. eodem cap.12. num.17. vbi probat,

20 † quod Libertatis prætextus populum decipit, & deceptū ad rebellionem incitat, & vt Tacitus ait, libro 16. Annal. *Qui imperium curant euertere, libertatem præferunt, si euerterint, ipsam aggrediuntur.* Iustus Lipsius lib.6. Polit.cap.4.qui ex Tacito lib.4. Annal. ait, Illos agere audacius,palàm prætexentes libertatem, & nomina speciosa: nec quenquam alienum seruitium,& dominationem sibi concupiuisse,qui non ista eadem vsurpauerit vocabula Bartol.Philipp. in tracta.de consilio,& Consiliar: discurs. 18. num. 13. Frachetta cap. 40.num.57. & hoc idem verisimile est meditari qui Belgarum rebellibus assistunt ipsorum arma tractantes, & ducentes.Quare Traian. Bocalin.raguag.6.& 27.inuehit merito contra Principes qui Belgiæ rebelles fouent propter ipsorum priuatos fines Camill.Borrell. de præstantia Regis Cath.cap.81.num.12. Et è contrario Ioannes Botero lib. 1. dictorum memorabilium pag. 90. laudat Henricum III.Franciæ Regem eo quod cum ad eum accessissent homines missi a Rebellibus Flandrię rogantes quod succursus impartiretur illis aduersus Regem Catholicum Dominum suum, respondit. Quo animo vultis quod Ego vobis succurram contra Principem vestrum, si vos mihi non præbuistis succursum contra meos subditos rebelles?

Et

Et quamuis causa non foret ita iusta prout est, Rebellibus vllatenus alas tribuere, quibus tanquam formicæ in perditionem euolent, gratum, acceptumque habere debebat S. R. V. Maiestas, vt si tempore aliquo successura aut euentura foret ista rebellio sub fęlici sui regiminis tẽpore fieret, vt oblata illa occasione noua ineundi pacta, dum noua regna conquirit, tanti roboris essent, ac virtutis, vt cum dictorum statuũ pacificatione, & quiete, plures simul orirentur ex inde boni effectus; alter, vt eos ad veram obedientiam reduceret; alter verò, vt normam reliquis regnis etiam præscribere videretur, quæ regiæ eius coronæ parent, vt nouo hoc seueritatis exemplo perterriti qualiter, & quomodo sese in posterum erga S. R. V. Maiestatem gerere debeant animaduerterent, neuè ad meditandas, moliendasque nouitates animum inducant contra Regem suum tam benignum, atque clementem,

21 † qui cum gladiũ suum vibraret, & opprimeret eos, vt cũ Osea audire mererētur, c. 7 *Reuersi sunt vt essent absque iugo, & dabo vos in commotionem cunctis regnis terræ*, & Ieremia cap. 34. *Vos non audistis me, vt prædicaretis libertatem, vnusquisque fratri suo, & vnusquisque amico suo. Et ecce prædico vobis libertatem, ait Dominus, ad gladium, ad pestem, ad famem.*

22 † Reuocare autem, aut abolere iustas leges, & statuta regulis Canonicis, & Ecclesiasticis sanctionibus stabilita, in quolibet pactorum genere, quæ fient, quæ non sint illis conformia non licere nequaquam dubitandum est, & quod Rex prudens, & Christianus respectu conseruationis illarum; omnia sua regna, ditiones, & propriam etiam magnitudinem postponere debeat; Consiliarij desuper eius, dum congruentes, sufficientesque rationes inuenire nequeant, quibus assentire possint, eò quod directè tendit contra authoritatem Ecclesiæ, & Maiestatis diuinæ, & humanæ,

23 † Nam, vt Symachus scripsit Valentinian: Theodosio, & Arcadio Augg. lib. decimo, epistol. 54. *meritò illos Senatus insequitur, qui potentiam suam fama*

Principis prætulerunt. Noster autem labor, pro clementia vestra ducit excubias. Cui enim magis commorat, quod instituta maiorum, quod patriæ iura, & fata defendimus quam temporum gloriæ? quæ tùm est maior, cum vobis cõtra morem parentum intelligitis, nil licere. Repetimus igitur religionis statum, qui Reipub: diù profuit certè numerentur Principes vtriusque sententiæ, proximus eorum ceremonias Patrum coluit, recentior non remouit; si exemplum nõn facit religio Veterũ, faciat dissimulatio proximorum. Petrus Gregorius libro 13. de Republic. cap.primo, num.21.& sequent.& cap.4. num.3. Et dicit Petrus Magnus tractat.de consilio, c.7.

25 † Bellum iustum esse, quod pro religione, Deique cultu aduersus desertores, aut Rebelles pro maiestate imperij suscipitur, vt 2.Regum, capite 3. & 20. cap. quid culpatur 23. quæst. prima, Molina tomo primo, de iustit. tractat.2. disput. 104. Camillus Borrellus de præstantia Regis Cathol.cap.32.num.93. & duobus seqq. dicens D.Regem Philippum II. Catholicum bellum iustissimè mouisse in nonnullos Hollandiæ, Zelandiæ, Frisiæ Principes viros, qui transgressis diuinis, & humanis legibus in suum dominum insiluerunt, obedientiæ obsequium negãtes, & illius statum occupantes.

25 † Nec eiusmodi etiam consilium dedissent duo illi excellentes Imperatores Arcadius, & Honorius, nam cum se se peruersa Arrij secta oppressos quasi viderent, & qđ Hæretici illi maximos sibi timores incutiebant, vt cuilibet in conscientiæ suæ libertate, & improbæ hæresis exercitio viuere licitum esset, eorundem minis non solum perterriri non fuerunt; sed singulari etiam animorum promptitudine, & constantia, nouis edictis, grauibusque sub pœnis prohibuerunt, ne quis cuiuscunque status, aut ordinis esset, alium religionis vsum amplecteretur, aut exerceret, quæ Sacrosanctæ Ecclesiæ Catholicæ in minimo etiam puncto obstreperet, persequentes eosdem, vt inimicos, ac rebelles, lege 30. titulo quinto, libro 16.

26 Codicis Theodosiani, † Et Impp. Valentinianus, Gratianus, & Theodosius in ll. 11.& 13. Honorius,& Theodosius in lege 60 eiusdem tituli,lege cuncti,lege Arriani, C. de Hæreticis, & Manich.

27 † dissimulationem, & conscientię libertatem,causatam aliquibus edictis factis Franciç deplorat Petrus Gregor. lib.8.de Repub cap.2. sectio. 15. Camillus Borrellus de præstantia Regis Catholici, cap.81. numer. 12. & 13. & Georgius Pagliar. in obseru. 16. ad lib. 1. Cornelij Taciti affirmans, Pacis tractatus Franciæ, & Belgiæ nil aliud fuisse operatos; quàm tribuere Hæreticis commoditatem acquirendi vires nouas, & accrescendi illis audaciam, & temeritatem. Hinc Traianus Bocalin. raguagl. 64. parte prima, vel ex eo solo merito damnatum probat opus de Republica cuiusdam Gallici Authoris quod in eo conscientiæ libertatem foueat aduersus vnam, eamque verâm religionem Catholicam Romanam.

28 † Hinc dicebat Christophorus Chericus in Coronide Centuriæ quæstio. Politicæ quæstio. 14. Quod fieri, nec potest, nec solet, vt quis Deū ex toto corde diligat, qui diuersas religiones simul pati, & fouere desiderat. Lipsius de vna religione, aduersus Dialogistam, dicens, Quod religionem euertit, quisquis libertatem religionum inducit: Ex qua confusio sequitur, & contemptus. dicebatque Laurent. Grimaldius libro secundo, de optimo Se-

29 natore, † Exemplis, & rerum vsu certam quandam prouidentiam comparari, quæ ob mutatam religionem incommoda, & pericula magna obuenerunt Reipub. quæ Germaniam, Galliam, Belgiam, Bohemiam, Vngariam, & Angliam propter immutatam religionem labefactarunt, Camillus Borrellus dicto numero decimotertio, capite 81. Lipsius libro primo, ciuilis doctrin. cap. 3. vbi in notis ait quod Princeps seriò cogitare debet, quod religio neglecta, aut prolapsa traxit semper, secumq; trahet Rempublicam. Fabius Albergati. tracta. de Cardinalis munere lib. primo, cap. octauo,

dicens quod libertas consci-
entiæ est omnis sceleris ma-
ter, expellens fructum bona-
rum, & sanctarum operum,
& legum reuerentiam tollēs,
ac obedientiam Ecclesiasti-
corum, & secularium, iusti-
tiam dissoluens, & bonitatis
Dei calumniatrix. Idem Fa-
bius dicto libro primo, capit.
quinto, pag. 20. Simanc. lib.
7. de Repub. cap. 6. num. 32.
& libr. 9. cap. 22. numer. 18. &
seqq. vbi ait ex eodem Gri-
30 malio lib. primo, † Quod re-
ligionis violatæ culpa, iusta
excusatione carere putanda
est. Nulla enim pestis capi-
talior est ad euertendum
Reipub. statum; quàm reli-
gionis immutatio, verumque
illud esse quod Tullius dixit:
Turbata religione, turbari
totam Rempublicam. Con-
stans igitur religio, legum,
consuetudinum, virtutum,
ipsiusque Reipublicæ perpe-
tuitatem efficit; quæ, vbi est
in hominibus mutata, eorum
mutationem inducit, cum
qua, & virtutem, & leges, &
mores tolli necesse est, qui-
bus sublatis, perturbatio vi-
tæ sequitur, & omnis confu-
sio; vnde seditiones, discor-
diæ, inimicitiæ, odia, bella, &
ad extremum interitus Rei-
pub. consequitur. Et re uera
cum effectu, & desolatione
illius regni visum, comper-
tumque fuit, tum propter ni-
miam confidentiam, & facili-
tatem Principum, qui sub-
ditis suis plusquam fas erat
in causis fidei conniuerunt;
tum etiam quod illorum, &
subditus populus, contra eos
exurrexerit, & rebellarit. Ex
quibus dignosci licet, quan-
tum calamitatis, quamque
breui temporis spacio pra-
uum consilium operari va-
31 leat, † veluti Seneca di-
xit libro decimo quarto,
Epistol. 92. ad Lucillum.
*Quicquid longa series, multis
laboribus, multa Dei indulgē-
tia struxit, id vnus dies spar-
git, ac dissipat. Longam morā
dedit malis properantibus, qui
idem dixit, horam, momentū-
que temporis euertendis impe-
rijs sufficere, esset aliquid imbe
cillitatis nostræ solatium, re-
rumque nostrarum, si tanta
celeritate repararētur cuncta
quanta finiuntur. Nunc in-
crementa lentè exeunt festi-
natur in damnum nihil pri-
uatim, nibil publice stabile*

est

est, tàm hominum, quàm Vrbium fata voluuntur, inter placidissima terror existit, nihilque extra tumultuantibus causis, mala, vndè minimè expectabantur, erumpunt. Quare magnum Dei beneficium est, agnoscere quod vitiosum est, ac mentem ad meliora conuertere, vt inquit Philipp. Comin. lib. 1. commentarior.

32 † Nec etiam alienum est, quod tradit Eginartus Caroli Magni Notarius in eius vita, quod cum Imperatorum incuria, & permissione, hæreses in Oriente reciperentur, paulatim collapsum est Orientale Imperium, & in Pipinum, & Carolum eius filium translatũ fuit, vt legimus in c. Hadrianus 63. distinct. cap. venerabilem 34. de electio. Petrus Gregor. de Repub. lib. 22

33 cap. 14. nu. 2. † Ideo Nestorius in prima inauguratione ad Archiepiscopatum Constantinopolitanum Imperatori dicebat: Da mihi Imperator terram ab hæreticis liberam, & ego tibi cœlum reddam; tu mihi hæreticos extirpa, & ego Persis delendis adero. Histor. Tripart. lib. 12. cap. 4. Chericus in coronide centuriæ qq. Politic: quæst. 8.

34 † Quarè Mecænas, vt refert Dio Cassius lib. 52. histor. monebat Octauianum dicens, *Diuinum illud numen, omni modo, omni tempore, ipse cole iuxta leges patrias, & alij, vt colant effice: Eos verò, qui in diuinis aliquid innouant, odio habe, & coerce; Non Deorũ,* (vt loquitur, nos Dei causa,) *quos sanè qui contemnit, nec aliud sanè quicquam magni fecerit; sed quia noua quædam numina, hi, tales introducentes, multos impellunt ad mutationem rerum. Vndè coniurationes, seditiones, & conciliabula existunt, res profectò minimè conducibiles principatui.* P. Gregor. lib. 33. Syntag: c. 7. num. 8. & de Republic. li 8. cap. 2. num. 14. & lib. 12. c. 4. num. 5. & lib. 13. cap. 1. nu. 36

35 vbi ait, † Quod in optima Repub. & quæ conseruanda est sine seditionibus, sub Dei tutela, & communi societate, & firma amicitia bonis moribus temperata, magistratus ciuiles etiam adesse debent Ecclesiæ, & magnoperè curare, non solum, vt malæ herbæ hæreseos radicitus euellantur, neuè falsæ, aut simulatæ

religiones,aut sectæ introducatur;sed ēt,vt cultus diuinus diligēter exerceatur,& verbū Dei frequenter prædicetur, & audiatur, vtque populus intersit, & ij quorum munus est docere,non deficiant;Porrò intentior hæc cura,supra
36 alias esse debet, † Quia potissimum etiam fundamentū est religio pura syncerè culta. Et ita dicitur in epistola inter claras C.de summa Trinit:& Fide Cathol.Nihil esse quod lumine clariori præfulgeat, quàm recta fides in Principe; Nihil, quod ita nequeat occasui subiacere; quàm vera religio. Nam cum Auctorem vitæ, vel luminis vtraque respiciant,rectè,& tenebras respuunt, & nesciunt subiacere defectui.
37 † Et fundamentum totius Regni est religio, metus,& reuerentia cultus Dei, seruare mandata,eiusque obsequi voluntati, P.Gregor.lib.8. de Repub. cap.2. sect.1. Chericus in coronide qq.Polit.S.1 Religio enim à religando dicitur, Lactant. Firmian. de vera sapien.cap.28.Eguinar. Baro in § religiosum.instit.de rerum. diuis. Alciatus 2.parad:cap.4. vel concinnius alligando,vt ex Bulling. in cōpen. Christianæ religion. lib. 2.cap.8. tradit Vuaram. in meditam.pro fæder:c.2.n.11
38 † Est enim quasi confæderatio sancta inter Deum,& hominem, ad fidem, & disciplinam. Fædus autem Dei cum hominibus, nisi fidelibus non potest esse firmum,Genes. capit.17.Vuaram:d.cap:2.num:12.
39 † Ex quo conuenienter Persæ, peregrinam quampiam religionem introducentibus, capitis pœnam irrogabant. Testis est Iosephus in libro contra Appionem, & Titus Liuius lib.39 ait, *Sapè ætate auorum datum est negotium Magistratibus, vt sacra externa fieri vetarent*;& lege illa decemuirali,cuius meminit Cicero 2.de legibus,Cautum erat quod nemo separatim Deos haberet nouos,siue alienigenas, ne confusionem religioni causaret, plurimaq; mala inducerentur, quæ obseruat Liuius Decad.3. lib.5 & Decad.4. libro 10. Petrus Gregorius Syntagm. iuris libro 33. capite septimo num. octauo, & cap.nono, num, 3.

Che-

Chericus in dicta coronide quæstio: Politicarum quæstio. 11.

SVMMARIVM.

1 *Pax vt sit firma, Rebelles debent verè pœnituisse, & Superior suam authoritatem conseruasse.*

2 *Princeps non debet admittere pacem, per quã Respub. subsannetur.*

3 *Gentis salus posita est in bonis Ducibus, & probis, & rectis Consiliarijs.*

4 *Subditi si debilitatem in Principe agnouerint, non potest pax esse firma.*

5 *Desperatio fortitudinem minuit; animus verò parua extollit, & sordida illustrat.*

6 *Feræ si fortiter inuaduntur, conuertuntur in fugam; Timidos verò deuorare solent.*

7 *Fortes contra Fortunam spei insistunt, & calcari non posse ostendunt.*

8 *Factiones bellicæ audacter aggredientibus solent fæliciter succedere.*

9 *Audaces fortuna iuuat, timidosque repellit.*

10 *Romani ad quem statum fuerint reducti, cum Coriolanus secessit ad Volscos.*

11 *Robur animi in aduersitatibus conseruare, efficit, vt fortuna sæuiens adiutrix euadat.*

12 *Hostis est perniciosior fugientibus.*

13 *Animus fortis omni fortuna valentior.*

14 *Tiberius Imperator euentus tristes occultare solebat.*

15 *Dauid Rex victus curabat ne inimici eius notitiam haberent.*

16 *Q. Seruilius Consul cum Romani profligarētur à Volscis clamauit eos fugere, & Victoriam assequutus fuit.*

17 *Prælij vnius infælici euentu, pauendum non est, nec hasta abijcienda.*

18 *Cladi acceptæ forti animo obuiandum, & meliora speranda.*

19 *Licinius Cõsul victus à Perseo Rege Macedoniæ quid responderit compellatus de pace.*

20 Romani qualiter authoritatem suam conseruarint in secunda fortuna Hannibalis.

21 Hanno Carthaginensibus cõsuluit pacem cum Romanis post bellum Cannense. cum intellixisset nullũ Romanum ad Hannibalẽ transfugisse.

22 Romanorum res quo statu remanserint post Cladem Cannensem.

23 Romani nulla clade animi debilitatem ostendere voluerunt, nec Captiuos ab Hannibale redimere.

24 P. Scipio, qualiter fuerit assequutus imperium in Hispania post mortem Patris, & Patrui.

25 Marsi à Germanico victi, inuictos Romanos prædicabant.

26 Principis animus, nullis debet cedere aduersis.

27 Spiritus Viri sustentat imbecillitatem suam.

28 Fortibus Viris res honestæ præclaræque sunt suscipiendæ.

29 Formidolosi, & corde pauido, quarè in bellũ descendere probibentur?

30 Fabius Romanorum Legatus ad Carthaginenses; quid fecerit appositis ei duabus tesseris, vna pacis, altera belli.

31 Caius Pompilius Legatus ad Antiochum, vt à bello contra Ptolomæum abstineret, qualiter se gesserit.

32 Tymagoras Legatus Atheniensiũ capite punitus, quod Darium Persarum more adorasset.

33 Conon Atheniensis interpellatus de adorando Rege quid responderit?

34 Sperchies, & Bullis Spartiatæ dediti Xerxi à ciuibus noluerunt ipsum adorare.

35 Alexander Magnus quid responderit Ciuitati dimidiam partem prædiorum offerenti?

36 Romani etiam Græcis, & Asiaticis latinè respondebant.

37 M. Tullius accusatus fuit, quia Legatus ad Syracusas græcè fuerat locutus.

38 Areopagitæ Atheniensium Iudices affectus mouere Oratoribus prohibebant.

39 Prudentia, & acumen ingenij virtutes propriæ Principis sunt.

40

ARGVMENTVM.

Princeps qualiter se debeat habere in pacibus feriendis, & in aduersitatibus, & de Romanorum robore, & constantia in illis, aliorumque Regum notabilia exempla, & de prudentia, ac fortitudine Principibus necessaria, & Magistratuum ordinibus quantum Reipublicæ conferant, & illius decori.

CONSIDERATIO X.

Agnoperè considerandū est Cōsiliario perspicaci, ac prouido, an Superior ex actionibus Rebellium dignoscere queat, quod re verà eosdem periurij pœniteat, & si Rebelles inter interrogationes, & responsiones non agnoscunt in Superiore genus aliquod
1 debilitatis † Nam si hæ duę qualitates non interueniant, non erit pax firma, & constans. Comprobat hoc Polybij aureum dogma histor. libro 3. Præcipueque Iustus Lipsius lib. 5. ciuil. doctr. cap. 20.
2 † Nam eos facti pœnituisse, necesse est prius intelligi, quā pactis talibus concedatur ingressus, & aditus, ne effectum contrarium præter Principis opinionem sortiantur, quàm sibi persuaserat, ne scilicet simulata quadam redimendi se vexatione, improbam eorum, intentamque machinationem in commodius tempus prorogent præsertim, si in talibus pactis Superioris authoritas, vt decet, præseruaretur, vt à nouis rebellionis insultibus nequaquam sibi inposterum pertimescendum esset; alias parum interesset eos facti pœnituisse, vel non, si vno, eodemque modo, vel pœna, vel præmio ad sui deuotionem, & obedientiam alliceret; & si contrarium fortè contingeret, nil aliud esset, quam Principis authoritatem vilipendere, & Rempublic. in cuius fauorem bona, & recta consilia dirigi debēt, sub-

3 subsannare, †. Nam vt ait Dynarchus in orat. contra Demosthenem In bonis Ducibus, & probis Consiliarijs omnis,& Ciuitatis, & Gentis est posita salus,infidi, prauiq; Consiliarij fontes sunt ferè malorum omnium,quibus sæpè turbatur vita mortalium, atque Respub: Osor. libro 7. de Regis institutione dicens; *In primis necesse est,vt Regis Consiliarij sint maximo ingenio præditi, bonis artibus instructi,longo rerum vsu periti,& in historijs diligentissimè versati, neque præsentia tantum sagaciter valorantes; sed etiam longè in posterum, quod vtile futurum Reipublicæ sit sagaciter prænoscẽtes,ac coniectura prouidentes*; Symanc. lib:7. de Repub. cap.4. nu.20. & 29. Petrus Gregorius lib.24. de Repub. cap.1. num.3.

4 † Rex autem nullo alio modo, ad eum peruenire potest statum,vt à subditis illis Rebellibus omninò securus, & immunis sit, nisi id proprio robore consequatur, & eiusmodi difficultatibus viã aperiat. Nam species ante perspectæ debilitatis, viuificare solet eius animum,qui paulò ante rebellare ausus fuit, antequam illam perspectam haberet. Nam si ab initio dubium erat,& timore concutiebatur, an robore illi occurrendum esset virili, cognitam iam eiusdem debilitate, talibus cogitationibus,& chymeris facilè condescendit, vt nouam rebellionem sectari audeat,despiciendo quamcunq; vim, & robur, donec tandem eandem cum singulari detrimento, & iactura expertus fuerit, persuadens sibi quod nunquam puniet, qui opportuno tempore non puniuit †

5 Quod optimè significauit Sapiens Prouer:c.24. dicens *Si desperaueris lassus in die angustiæ, imminuetur fortitudo tua*. Demosthenes in orat.1. contra Aristog. vbi ait: *Desperatio cum ei ipsi maximo, & exitiali sit malo qui ea affectus est,tum acerba, & grauis omnibus,& Reipub. minimè toleranda; Nam desperatus omnis seipsum proijcit,etiã quam consilio,& ratione tenere liceat salutem, & præter omnium expectationem fit, si forte seruetur incolumis*. Et Seneca lib. 1. de beneficijs cap.6.

c.6.ait *Animus eſt qui parus extollit, ſordida illuſtrat, magna, & in pretio habita de*
6 *honeſtat*, † Dicebatque ContoStephanus apud Nycætam libro quinto, Annal. Manuelis Comneni, etiam feras ſi quis fortiter inuadat, terreri, & in fugam conijci; timidos verò, & fugaces ab
7 eis deuorari, † Fortes enim & ſtrenui contra fortunam inſiſtunt ſpei, nec patiuntur, cum nolunt calcari, videri calcari poſſe, vt ex Seneca Epiſt. 14. tradit Georg. Pagliar. obſeruat.78. ad libr. 1. Cornelij Taciti. Et idem Seneca epiſt.89. ait, quod *Fortitudo contemptrix timendorũ eſt, terribilia, & ſub iugum libertatem noſtram mittentia deſpicit, prouocat, frangit.*
8 † Facilius enim redditur euentus cuiuſuis impreſſæ factioniſque bellicæ. Si affirmatiuis potiùs, quàm negatiuis propoſitionibus præſtetur aſſenſus, & audacter aggrediamur egregia
9 † Nam vt prouerbium eſt, apud Virg. libr. 10. Aeneid.

Audenteis fortuna iuuat.

Timidos autem repellit, vt ait Vannozius in Animaduerſ. Polit. parte 2. num. 257.
10 † Exemplum habemus huius rei ſatis accommodatum in Romanorum conſtantia. Si quidem vna ex maioribus anguſtijs quibus proſtrati fuerunt, illa fuit, cum Marcus Coriolanus contra patriam iratus, eò quod ab ea in exilium ſe videret propulſus eo tempore, quo propter egregia ſua facinora, præclariſſima merebatur præmia ad Volſcos transfugit, quorum Capitaneus Generalis ſtatim effectus, taliter Romam afflixit; referentibus id, Plutarcho in eis vita. Liuio lib.2.cap.9 Ioan. Zonaras tom.2.pag.24 Valerio Max.lib.5.cap.quarto, Polyæn. lib.8. ſtratagem. P.Gregor.lib.7.de Republica cap.11.num. 36. quod, dum Ciues Romani amicum, ac ſalutis publicæ Imperatorem reprobarunt, peſtiferum ferè aduerſus ſe Ducem experiri neceſſe habuerint ſæpè ſæpiùs enim fuſis Romanorum exercitibus victoriarum ſuarum

rum gradibus aditum iuxta Vrbis mænia Volsco militi struxit; ita vt fastuosus ille populus, qui in æstimandis bonis ciuibus, reo non pepercerat, exuli tandem coactus fuerit supplicare, missis ad eum deprecandum Legatis, vt sibi Patriæque parcere dignaretur; nihil omnino tamen profecerunt; quin etiam Sacerdotes qui infulis amicti eundem in castra pro Patria rogatum iuerant, re infecta reuersi sunt; ita vt vehementer obstupuerit Senatus, trepidarit populus, viri pariter, ac mulieres iminens illorum exitium, tamdiù lamentati sint, donec tandem Veturia Coriolani mater, & Volumnia eius vxor, liberos suos trahens secum, & clarissimis comitata Matronis ad Volscorum castra concesserint quorum supplicationibus par uulorum præsertim fletibus emollitus, conceptam iram deposuit, & agrum Romanũ ab armis hostilibus liberauit, Volscisque certam illam victoriam abstulit è manibus, vt optimè etiam recenset Petrus Aerod. lib. singul. de patrio iure pagina mihi 1629. Eutropius libro primo, histo. Rom. pag. 13.

Et quamuis Romani in hac rerum angustia vehementer turbati fuissent; nihilominus tamen, ne animis omninò cecidisse viderentur, Legatos ablegarunt ad Volscos qui eis significarent, quod licet ipsi fuissent primi, in armis sumendis; Romani tamen, quorum consuetudo erat, nunquam vinci, in deponendis illis futuri essent vltimi; ac propterea si saluti suæ consulere gauderent Volsci; arma prius deponerent, nam licet summum aliquoties animi vigorem, & robur ostenderunt, ad extremum tamen semper periculum redacti fue

11 re † In cuius rei veritatem Valer. Max. ait lib. 3. c. 7. §. 10 *Nil aliud est in aduersitatibus animi conseruare robur; nisi efficere, vt fortuna sæuiens verecundia victa eò quod te deseruerit in adiutorium tuũ præ sui pudore conuertatur*, Reusner: libr. 5. stratagemm. cap. 5. dicebat Seneca libr. 5. controuers. 1. *Ludit de suis fortuna muneribus, & quæ dedit aufert, & quæ abstulit reddit.* Annæ. Rober. li. 2. rerum iu-

12 iudic.cap.4. Et idem † Seneca libro vnico de quatuor virtutibus, §.de magnanimitate,& Epist.29.dicens, *Quemadmodum hostis est perniciosior fugientibus, sic omne fortuitum incommodum, magis instat cedenti, quam aduerso: Parata tibi est pax, si in aliquo certamine debellata fortuna est.* Nil enim maius, aut fortiùs; quam malam fortunam retundere,ait idem Seneca li.1. de clementia c.5 Nicæta Choniates in Annalibus in Alexio Comneni Manuelis filio dicens. *Sed quid non facit alacritas, & animus in re mala bonus?* dicebatq; Martius apud Liui. libro 25. *Scio audax videri consilium, sed in rebus asperis, fortissima queque consilia tutissima sũt.* Annæ.Robert.lib. 1. rerum iudicat. cap.7. & 12. vbi ex Cornel.Tacito lib.2.historiarum, ait *Maiore animo tolerari aduersa, quam relinqui: fortes, & strenuos etiam contra fortunam insistere spei: timidos, & ignauos ad desperationem formidine properare.* Et memorat Ioannes Botero lib.1. dictorum memorabiliũ, *de Capitaneo* pag. 58. Carolum Emanuelem Sabaudiæ Ducem dicere solitum. Quòd in magnis periculis non erat melior socius, quam cor bo-
13 num, & forte. † Et Seneca lib.16.Epistol.99.dixit; *Valentior enim omni fortuna animus est, in vtramque partem ducit ipse res suas, beatæq; & miseræ vitæ sibi causa est. Malus animus omnia in malum vertit, etiam quæ cum specie optimi venerant Rectus atque integer corrigit praua fortunæ, & dura, atque aspera ferendi scientia mollit, idemque, & secunda gratè excipit, modestequè, & aduersa constanter, atque fortiter,* lau-
14 dat † Tacitus lib.1. Annal. Tiberium tristissima quæque
15 maximè occultantem, † & Dauid lib. 2. Regum cap. 1. postquam in Monte Gelboe populus eius victus fuit, dicebat, *Nolite annunciare in Geth, neque in finibus Ascalonis, ne fortè lætentur filij Philisthym, & exultent filij*
16 *incircumcisorum,* † quò tendit Q.Seruilij Consulis commentum: Nam cum Romani eo statu forent, vt a Volscis profligarentur, fugere hostem ex altero cornu clamitans,

con-

concitauit aciem, quę dum se putauit vincere, vicit, referēte Liuio lib. 2. Decad prima. Idemque Decad. 3. libr. 6. nu. 26. Hostium Victorias cęlari debere consulit Lælius Zechius lib. 2. de Principe cap.
17 4 num. 3. † Non enim statim hasta abijcienda est; nec vnius prælij euentu pauendū; dicitque Tex. in cap. 1. de renunc. quod *indecēs est prius soluere militiæ cingulum, quā cedat victori præliorum aduersitas*. Et Nicolaus Papa vt habetur in cap. sciscitaris 7. quæst. 1. inquit. *Si perniciosum est proretam in tranquillitate nauim deserere, quanto magis in fluctibus*. Annæ. Robert. lib. 1. rerum iudicat. cap. 7. & libr. 2. eodem capite 7. vbi ex Diuo Cypriano sermone quarto, de mortalitate, ait. *Nisi præcesserit pugna non potest esse victoria. Tunc datur vincentibus corona nā gubernator in tempestate dignoscitur, in acie miles probatur*. memoratque Ioann. Botero libr. 1. dictorum memorabil. pag. 61. quod Carolus Vmenæ Dux post amissum prælium Iueri; adhuc scripsit Ciuitatibus, & Dominis colligatis, se victorem euasisse, & aduersarium rupisse. Et cum Miles quidam miraretur tanquam de re quæ ;breui spacio erat falsa manifestāda, respondit illum nescire quantum tempore belli valeret mendacium, seu fictio, vel biduo tantum substenta, cum mundus opinione multoties gubernetur, vnde tempore belli tantum valet fictio credita, quantum veritas operata.

Infirmi nempè ingenij est inquit Aegesyppus lib. quar-
18 to, cap. 2. † Lapsu aliquo summæ rei diffidere cum exiguis momentis subitò inclinentur omnia quæ in bello geruntur; Sed meliora speranda, & acceptæ cladi fortiter obuiandum. Mars siquidem communis, & victum sæpè erigit, & affligit Victorem teste Liuio Decad. 3. libro 8. Reusnerus stratagemm. lib. 3.
19 cap. 5. † Sic etiam Licinius Consul, quanquam primo prælio cum Perseo Macedoniæ Rege duo millia & quingentos Equites amisisset; de pace tamen à Perseo compellatus, respondit, eum totū Macedoniæ regnum Romanis

nis relinquere, seque eorum arbitrio dedere, atque ita ostendit, aduersum prælium non animum ipsi; sed equos abstulisse, teste Fulgosio lib.6 cap.4.

20 † Cum ex filo quodammodo penderet Romana Maiestas propter secundam, ac prosperam Hannibalis fortunam, & plus spei in confæderatorum amicitia positum haberet; quàm in proprijs viribus, placuit Romanis hac ratione eosdem magis deuincire, vt in consilium eos admitterent, ac propterea ex maioris Senatus partis opinione aliquot ex primoribus Latinorum creati fuere Senatores, vnus quin etiam è Capua Consul creatus fuit, vt sic eiusmodi dignitatum spe lactati, & allecti promptiores fierent ad subueniendum eis. Idcircò Manlius Torquatus in Senatu surrexit, ac dixit. Quicumque ex nostris confæderatis, coràm Senatus Romani grauitate, votum dare præsumpserit, manibus meis occidetur, qua sola apparentia Manlius debilem Romanorum statum confortando, Capuanos, & Latinos qui sub leuationis signa præstabant; sedauit.

21 † Excellens quin etiam cōsilium Hannonis fuit, quod Carthaginensibus dedit, qđ non nisi ex inimici seueritate processit, qui etiam postquam victus fuerat, se timeri efficiebat, & cum Magon sanguinolentissimi belli Cannēsis Victoriam fœlici Marte partam retulisset, & in eiuscè testimoniū, tria annulorū modia Equitum, ac Ciuium Romanorum ostendisset, interrogauit Hanno, si post talem stragem aliquis ex Romanis ad Hannibalem transfugisset aut pacem petiturus accessisset, aut si Romæ de pacis conditionibus pangendis tractari audijsset, dictus Magon vtrumque nescire affirmasset, Legatos Romam mittendos consuluit, qui pacem cum Romanis tractarent, quod Romanis potiùs facere incumbebat quorum socij tam innumerabiles in acie ceciderant, & grauiter ingemiscendo dixit, Carthaginem multis suis Victorijs comparare exitium: *Nam si res*, ait, *gradum reuocare cæperit frustrà pacem implorabimus, quam*

nemo

nemo vincentibus nobis detulit. Vt refert Henricus Farnes. in Apophteg. Card. Petri Aldobrandini libro 4. tit. 12. Sed salutari Hannonis consilio nequaquam fides adhibita fuit, & sic famosę illius Carthaginis misera tandem destructio fuit subsequuta. Ioan. Zonar. tomo secundo, Annal. pag. 80.

22 ✝ Erant tunc temporis in tam miserando statu, vt pro defensione Maiestatis Suæ non iuuenes dumtaxat; sed effœtos etiam senes conscribere cogerentur, reclusis carceribus impunitatem malefactoribus, seruis libertatem, & latronibus etiam quibusdã gratiam concedendo, in militum postea cathalogum eosdem referre necesse fuerit. Et nisi singularem animorum constantiam ostentassent, maiusque robur militum, quàm habebant cómenti fuissent, haud dubiè illorum Monarchia tunc finita fuisset.

23 ✝ Et propterea inquit M. Tullius lib. 3. offic. Exemplis multis illam Rempub. esse referram, præsertim secundo bello punico, post stragem Cannensis belli maiorem habuisse vigorem, & constantiã, quam in prosperitate, cum nec vllum timoris, aut pusillanimitatis signum vnquam ostenderit, nec pacis aliquando petendæ mentionem fecerit, tantam enim vim apud eos habebat honestum, vt vtilitatis ostentationes obscuraret. Sed hoc maximè notatu dignum erat, quod, cum Hannibal octo Romanorum militum millia in Castris haberet, non quos in acie cœperat, aut qui periculum mortis effugerant; sed qui relicti in castris fuerant à Paulo, & Varrone Consulibus; nihilominùs tamen Senatus eosdẽ non redimendos censuit, licet id parua pecuniarũ summa, fieri potuisset, dicens, hoc insitum esse Militibus Romanis, aut vincere, aut mori.

Qua quidem re audita fractum animum Hannibalis scripsit Polybius, quòd Senatus, Populusque Romanus in rebus afflictis tàm excelso, & imperterrito animo fuerit, vt concludit Cicero, *honestatis comparatione, ea quæ videntur vtilia, vincuntur.* Salustius in orat. 2. ad C. Cæsa-

O rem

rem de Republica ordinanda, dicens, *Itaque maiores nostri cum bellis asperrimis premerentur, equis, viris, pecunia amissa, nunquam defessi sunt, armati de imperio certare, non inopia ærarij, non vis hostium, non aduersa res, ingentem eorum animum subegit, quin, quæ virtute cœperant cum anima retinerent. Atque ea magis fortibus consilijs, quàm bonis prælijs patrata sunt. Quippè apud illos vna Respublica erat, ei consulebant: factio contra hostes parabatur, corpus, atque ingenium Patriæ, non sua quisque potentia exercitabat*, † cuius exemplum celebre apud Liuium extat libro vigesimo sexto, histor. Cum enim duo Scipiones Imperatores summi infra dies xxx. cecidissent, extraordinaria cura deligendus erat, qui in locum eorum succederet. Cum ergò Proconsuli in Hispania creando diē Comitijs Cōsules edixissent, mæsta Ciuitas, propè inops Consilij Comitiorum die in campum descendit. Ibi in Magistratus, & eos, qui se tanto imperio dignos crederent, versi, circumspectant ora Principum aliorum alios intuentium, nec nomina profitentium; ac fremunt res adeò perditas, desperatumq; de Republica esse, vt nemo auderet in Hispaniam Imperium suscipere. Cum subito Pub. Cornelius, illius, qui in Hispania cœciderat filius, quatuor, & viginti fermè annos natus, professus se petere in superiori vndè conspici posset loco, constitit. In quem postquam omniū ora versa sunt, clamore, ac fauore ominari ex templo sunt fœlix faustumq; Imperium, iussi deindè inire suffragium ad vnum omnes P. Scipioni Imperium esse, in Hispaniam iusserunt. Cæterùm post rem actam, vt iam resederat impetus animorum, ardorque silentium subitò ortum, & tacita cogitatio, quid nam egissent noui, quod fauor iam plùs valuisset, quàm ratio ætatis, maximè pœnitebat, quidam fortunam etiam domus horrebant, nomenque ex funestis duabus familijs, in eas prouincias, vbi inter sepulchra Patris, Patruique res gerendæ essent proficiscentis,

quam vbi ab re tanta, tanto impetu acta, aduocata concione ita de ætate sua, imperioque mãdato, & bello quod gerendum esset, magno, elatoque animo disseruit; vt ardorem eum, qui resederat, rursus excitaret, & impleret homines certioris spei; quàm quantam fides promissi humani, aut ratio ex fiducia rerum subijcere solet. Ipse ad exercitũ profectus, alloquendos maximè veteres milites ratus, qui tantis cladibus superfuerant gratias illis egit, primum, quod ea pietate, erga Patrem, Patruumq; suum viuos, ac mortuos fuissent; Deindè quod amissa tanta clade Prouinciæ possessionem integram, & populo Romano, & successori sibi virtute obtinuissent, labanteq; fortunã Reipublicæ Romanæ sustinuissent; Sed id deinceps parandum, non vt ipsi in Hispania manerent; sed ne manerent Pœni. *Mihi quidem*, inquit, *vt familiaris penè orbitas, ac solitudo frangit animum; ita publica cum fortuna, tum virtus desperare, summa rerum prohibet, eo fato, quo donata nobis sors est, vt magis omnibus bellis*
25 *victi vicerimus*. † Quarè Marsi à Germanico victi, & excisi, inuictos, & nullis casibus superabiles Romanos prædicabant, qui perdita classe, amissis armis, post constrata equorum, Virorumque corporibus littora, eadem virtute, pari ferocia, & veluti aucti numero irrupissẽt, vt ait
26 Cornel. Tac. li. 2. n. 63. † & vt ait Cassiod. li. 12. var. epist. 38 Animus Principis nullis debet cedere aduersis. Nã vt inquit D. Hiero. sup Ioelẽ. Iusti, & fortis viri est, nec aduersis frangi, nec pṕsperis subleuari.
27 † Propter hoc dixit Sapiẽs Prouerb. cap. decimo octauo; *Spiritus Viri sustentat imbecillitatem suam*. Et Dauid filio suo Salomoni, tunc primum regnare incipienti dixit, 3. Reg. cap. secundo; *Ego ingredior viam vniuersæ terræ confortare, & esto vir* † Et Demosth. in orat. de corona ait, quod fortibus viris semper res honestæ, præclaræque omnes spe bona tanquam clypeo fretis, & munitis, suscipiendæ sunt. Et quicquid Dei voluntate contigerit, infractis animis perferendum,

O 2 Con-

29 † Constat enim tempore necessitatis, illum probari fortissimum Virum, qui se per multa non distrahit. Cassiodorus libro primo, variarum Epist.17. Vndè Deuteronom. cap.20. dicitur; *qui est homo formidolosus, & corde pauido, vadat, & reuertatur in domū suam, ne pauere faciat corda fratrum suorum, sicut ipse timore perterritus est.* Machabæ.lib.primo, cap.3. Iudic.capit.7. Lælius Zecch. lib.2. de Principe cap.3. num.2. Piperon.lib.5. de omni vero offici.
30 cap.16.Q. † Fabius Romanorum Legatus ad Carthaginenses cui duæ tesseræ appositæ fuerunt, vna pacis, altera belli, vt supra relatum est. tā graui termino cōmotus fuit, & ipsos authoritate vincere voluit Senatus authoritatem tuendo cuius in arbitrio per tot annos fuerat bellum, & pax, vtramque tesseram sumpsit, summa cum grauitate respondens; Carthaginensibus incumbere eligere, quam vellent, leg.2.ff. de origin.iuris.
31 † C. Pompilius similiter à Senatu Legatus ad Antiochum missus, vt bello se quo Ptholomæum lacessebat, abstineret; cum ad eum venisset, atque is animo prompto, & serenissimo vultu dextram ei porrexisset, suam ei vicissim porrigere recusauit; sed tabellas Senatusconsultum continentes tradidit. Quas, vt legit Antiochus, dixit se cum amicis colloquuturum, quo responso indignatus Pōpilius, eò quod moram aliquantulam interposuisset, virga solum, quo insistebat denotauit, & priùs, inquit, quam ex hoc circulo excedas, da responsum, quod Senatui referam, & quasi non Legatum loquutum, sed ipsam curiam ante oculos positam videret, continuò Rex affirmauit fore, ne amplius de se Ptholomæus quæreretur. Tum demùm Pompilius manum eius tanquam socij apprehendit, tam efficaci animi, sermonisque grauitate abscissa, eodem momento Syriæ regnum terruit, & Aegypti texit. Liuius libro 45. Cicer. in orat. Philipp. octaua, Iustinus libro trigesimo quarto, Valerius Maximus libro sexto, capite quarto, §. tertio.

Si-

Similiter, neque Athenienses ad eundem modum authoritatem suam amittere voluerunt, nec vllum fragili-
32 tatis signum præstare, † ac propterea Timagoras ipsorũ Legatus capitali supplicio affectus fuit, eò, quod inter officium salutationis Darium Regem secundum consuetudinem gentis suæ (cuius & meminit P. Gregorius de Repub. lib. 6. cap. 5. num. 2. & capit. 12. num. 9. & lib. 8. cap. 4. num. primo, & lib. 12. cap. 8. num. 24.) cum adulatione adorauerat, vt vnius videlicet ciuis tam humilibus blanditijs totius vrbis suæ Persicæ dominationi submissum grauiter ferentes, vt post Suidam tradit Valer. Maxim. libro 6. cap. 3. §. 2. Plutarchus in Artaxerxe, & in Pelopida. Petrus Gregorius dicto capite 12.
33 num. nono, † memorans, quod Conon Atheniensis interpellatus de adorando Rege, noluit, dicens; *Mihi verò non est graue, quemuis honorem habere Regem; sed vereor ne ciuitati meæ sit opprobriũ, si potius Barbarorum, quam illius more fungar*. Aemilius Probus in Conone, & Iusti-
34 nus lib. 6. † Pari modo Sperchies, & Bulis Spartiatæ Xerxi dediti à ciuibus suis, ob violatos contra ius Gentium Darij caduceatores ante Xerxem producti, à Stipatoribus Regis Susis, noluerunt Regẽ adorare, dicentes, hoc esse alienum à Maiorum institutis, mortalem quenquam adorare, nec se eius causa venisse. Seneca refert libr. 7. epi-
35 sto. 54. † Quod Alexander cuidam Ciuitati partẽ agrorum, & dimidium rerum omnium promittenti, respondit, eo proposito veni in Asiam, vt non id acciperẽ, quod dedissetis; sed vt id haberetis, quod reliquissem.
36 † Romani cum singulari diligentia obseruarunt inter alia signa grauitatis, Græcis non nisi latinè respondere, vt eosdem cogerent, ꝙ mediante Interprete illos alloquerentur, hoc obseruando in propria ciuitate, & in Græcia, & in Asia, vt honor linguæ suæ maiori cum veneratione per totum mundum dilataretur, Et vt ait Valer. Maxim. libr. 2. capit. 2. §. 2. *Non illis deerant studia doctrinæ; sed nulla in re pallium*

Togæ subijci debere arbitrabã-tur, indignum esse existimantes illecebris, & suauitate literarum Imperij pondus, & authoritatem domari. Alderete libro primo, de origine linguæ Castellanæ cap. nono;
37 † Et ita fuit aduersus Ciceronem querela, & accusatio proposita, quod cum fuisset Legatus missus ad Syracusas Siciliæ, græce loquutus fuerat.
38 † Areopagitæ Iudices Curiæ Martis apud Athenienses, vt grauitatem tuerentur Oratoribus iniungebant silentium quando incipiebant loqui, mouentes affectus; vt Lucianus ait libr. 10. in comparatione Demosthenis, & Ciceronis, & Budæ. in annotat. ad pandectas in l. vltima, ff. de Senator. Paresan. libr. 1. cap. 22. Quintilian. instit. Orator. libro secundo, cap. 17. & lib. 6. capi. 1. L. Apul. lib. 10. Metamo: Petrus Gregor. lib. 17. de Repub. c. 2. Alexander ab Alex. li. 3. dier. genial. c. 5.

Postremum, vniuersæ Respub. benè ordinatæ, & Principes magnanimi, singulari,
39 † cum prudentia, & ingenij acumine res suas rexerunt, quas Principis virtutes ex D. Basilio tradit Andreas Eboren. in sententijs cap. 2. de prudentia. Aristotel. libro tertio, de Repub. cap. 3. Iust. Lipsius lib. 1. Politico. cap. 1. vbi ait. Duos rectores Principum esse prudentiam, & virtutem, siue duo fulcra sine quibus laudabilis, & firma Respublica nulla vnquam fuit, nec
40 erit. † cum illa sit principiũ omnium virtutum, dicente Plutarcho in libello de audiendis Poetis, prudentiam esse diuinissimam rem, & maximè regiam, in qua Homer. prima Iliad. summam ponit excel-
41 lentiam, † nimirùm hanc virtutem reliquas quoque comitari sentiens Aegid. Roman. lib. primo, de Regimine Principũ p. 1. cap. 6. Henric. Farnes. in Apopht. Cardinalis Petri Aldobrandini tit. 4. c. 9. Hieronym. Frachetta lib. primo de Principe cap. 2. Piperon. lib. 4. de omni vero officio cap. 7. & 8. Patritius lib. 6
42 de regno cap. nono, & † Damippus Pythagoricus in libr. de prudentia, & bona fortuna, vbi ait; *Prudentia est quæ res definit, ac infinita disponit, ideoque cæterarum quoque virtutum Dux, & mater est*.

Etenim virtutes omnes ad præscriptum, & rationem prudentię constituuntur, Aristot. lib. 6. Ethic. cap. 13. & libro secundo Magn. Moral.
43 cap. 3. † Bion etiam Boristhenites apud Diogenem Laert. lib. 4. cap. 7. dicebat, Prudentiã tantò cœteris virtutibus antecellere, quantò cœteris sensibus præstaret visus. Nam vt oculi prælucent toti corpori; ita nulla est virtus, absque prudentia, in Principe præsertim, qui sine ea cæcutiret in omnibus, sic quasi Cyclops ille Poetarum amisso oculo. Arist. lib. 3. Politico. cap. primo, vbi di-
44 cit, † Prudentiam propriè esse virtutem Principum, Ioa. Stobæus serm. 3. de prudentia. Iustus Lipsius lib. 3. Ciuilis doctr. cap. primo, & dicit Aristo. lib. 6. Ethicorum, cuius meminit Afflict. libr. 1. comment. ad const. Neap. Rubric. nona, de illicita portat. armor. num. 1. Quod Prudentia in Principe est admodum artis architectonicæ, in subditis autem, ad modum manu operãtis. Iouian. Pontan. in libro de prudentia. Adam: Kellerius libr. 1. de offic. iurid. Politic. cap. 21. pag. 173. Tiberius Gambaruti in discurs. Polit. cap. de prudentia Principis. Sebastian. Foxius libr. 2. de regni, Regisque institutione. Aegyd. Roman. lib. primo, de regim. Princip. cap. 12. par. 1. Ex Arist. Ethic. 1. Idem Aegyd. par. 2. lib. 1. cap. 7. & 8. Lipsius lib. 1. ciuil. doctr. c. 7. & li. 3. cap. primo, & sequent.
45 † Gregor. Lopez in l. 8. tit. 5. par. 2. glo. 1. Reusner. in symbolis, referens, quod Rodulphus Imperator eius nominis primus frequenter illud symboli loco vsurpabat, *Regni prudentia custos*, quo significabat, monebatque sine prudentia imperium nedum infirmum esse; sed ferè nullum; imò citra eam nihili habendã esse quantamcunque potentiam. Siquidem vt Horatius inquit Ode 3.

Vis consilij expers, mole ruit sua.

46 † Et Prouerb. cap. 5. Beatus prædicatur qui inuenit sapientiam, & qui affluit prudentia: Melior est acquisitio

tius negotiatione auri, & argenti, primi, & purissimi fructus eius; præciosior est cunctis opibus,& omnia quæ desiderantur, huic non valent comparari. Et Sapient. cap. 7. dicitur. *Melior est sapientia, quàm vires, & vir prudens quàm fortis.* Salomon Prouerb.cap:11.ait,*Qui stultus est, seruiet sapienti*. Bellarm.lib.primo,de Principe

47 Christiano cap.3.† Prudens enim vir quamuis inermis,in bello formidabilior est, forti viro armato. Henricus Farnes. in Apopht. Cardin. Aldobrand. tit.quarto, cap.18.

48 † Anthisthenes apud Diog. Laert.lib.6.cap.1. Dicere solebat, tutissimum esse murum prudentiam,quod is,nec collabitur, nec proditur.Nulla quippè mænia sunt tàm munita, quin machinis, aut suffossionibus, aut vallorum proditione capiantur; prudentis autem decreta sunt inexpugnabilia. Phylon Iudæus in lib.de sacrificijs Abelis & Caini.

49 † Fortitudo autem est finis virtutum, & sine prudentia temeritas est, Homer. in 7. Odiss.Stobæus serm.7.D.Bernard.lib.1.de consideratione ad Eugenium dicens, Fortitudinis mater, prudentia est, Non enim fortitudo; sed temeritas est, quilibet ausus, quem non parturiuit prudẽtia,quæ docet, quid fieri debeat, fortitudo autem defen-

50 dit,& conseruat † Hæc effecit Romanos timeri, & acquirere, & conseruare; illa fecit conquirere varia legũ genera; Principio viuebant sub solo Regum arbitrio, legibusq; ab eis latis, quas Curiatas appellauit Pomponius in l.2.ff.de origi.iuris, Anton. Augustin.lib.de legibus c. 2.

51 † Et innuit Tacitus libr. 1. Annal. dicens, *Vrbem Romã à principio Reges habuisse*. Georgius Pagliar. obseru. 1. ad eum; postea fuere sub dubij, quærentes genus meliùs

52 conseruationis suæ † donec crearunt Decemuiros, qui è Græcia leges ipsis tulerunt, quibus ciuitas fundaretur, quas in tabulis decem æneis præscriptas pro Rostris proposuerunt,vt possent apertiùs

53 perspici, † sequenti demum anno, cum Magistratus animaduertissent, dictis primis legibus aliquid deesse, alias duas

duas tabulas adiecerunt propriarum legum, ex quo accidente, sunt appellatæ leges duodecim tabularum, vt recenset Pomponius I.C. in d.l. 2.ff. de origine iuris. Portius Latro in declamatione in Catilinã, vbi ait, *Maiores olim nostri sapientissimi homines, & sine dubio grauissimi, num leges è Gracia per Legatos suos accersendas esse putauerunt, quibus hanc imperij magnitudinem perpetuò stabilirent, vt tu homo recens seueritate illarum abutereris?* Seneca lib. 14. Epist. 91. Et Canuleius Tribunus plebis apud Liuium lib. 4. ait, *Quis dubitat quin in æternum vrbe condita, & in immensum crescente, noua imperia, sacerdotia, iura gentium, hominumq; instituantur*, Annæus Rober: lib. secundo, rerum iudic. c. 1.

54 † Gradatimque Romani administrarunt Rempub. Nam cum habuissent Tribunum scelerum, exactis deindè Regibus, Consules, Censores, Dictatores, Aediles, & Quæstores crearunt, aliosque Magistratus, quos longa serie recenset dicta l. 2. ff. de origine iuris, vbi Hieron. Cagnolus in comment: Pomponius Lætus, & Andreas Dominicus Floccius in libris de Ma-
55 gistratibus Romanorum: † vt hac Magistratuum varietate, ex qua in ipsorum Republica cõsonans ordo resultabat graues, & vigilantes cum inimicis suis fierent, ex quo procedebant mirabiles effectus, & authoritas illorum longè, lateque fuit dilatata, & extensa
56 † vt magna cum ipsorum laude ostendit Scriptura Sacra lib. 1. Machabæor. cap. 8. Quod cum Iudas audiuisset nomen illorum, & prælia, & bonas virtutes, quas fecerant in Galatia, Hispania, & alijs regionibus, misit Legatos Romam, ad constituendum amicitiam cum eis, vt auferrent ab eis iugum Græcorũ, qui in seruitutem premebant regnum Israel, & cum placuisset sermo in conspectu eorum, rescripserunt in tabulis æreis capita societatis, & pacis, & miserunt in Ierusalem, vt esset apud eos ibi in memoriale, & ad Regem Demetrium scripserunt, dicentes, *Quare grauasti iugum tuum super amicos nostros, & socios Iudaos. Si ergò iterum adierint*

erint nos, aduersum te faciemus illis iudicium, & pugnabimus tecum mari, terraque. Hoc lucrantur Principes qui se ti-
57 meri faciunt, † Vndè scribit de Carolo Magno Imperatore Aymoinus lib. 5. de gestis Francorum cap. 4. Quod cum Tolosam venisset, & conuentum generalem habuisset Ba haluc Saracenorum Dux qui locis montuosis Aquitaniæ proximis Principatum gerebat, Legatos ad eum misit pe tentes pacem, & ferentes dona, & habetur in historia de vita Ludouici Pij eius filij pagi. mihi 169.
58 † Hispania quoque magnitudinem, & grauitatem suam conseruauit propter robur, & fortitudinem Roderici Diaz à Viuar dicti Cyd. Nam Arabum Reges ad eum Legatos tanquam ad Dominum miserunt, cum ingentibus donis, inter quos Persiæ Soldanus, vt memorat Didacus Valera meus con Ciuis in Historia Hispaniæ 4. parte, c. 38. & 94.
59 † & quando propter sanum, & animosum consilium illius splendoris, & gloriæ Hispanicæ gentis, temporibus Regis Ferdinandi Magni, Imperator Henricus adiutus à summo Pontifice Vrbano Secundo petijt, vt Hispaniæ in recognitionem Imperij soluerent illi tributum, qui respondit, nunquam permissurum fore, vt temporibus suis talis res fieret, & quod aliud consulentes non erant vasalli fideles; Quinimò si Imperator in postulatis suis diù insisteret, armis defenderetur, & indictum illis ab Imperatore bellum acceptaretur, ipseque se obtulit cum amicis, & vasallis associaturum Regem, vt bellum traheretur in proprijs terris Imperatoris, affirmans arma vltima esse instrumenta executionis iustitiæ. Nam cum Hispaniæ fuissent recuperatæ à potestate Principum Mahumethanorum, absque adiutorio Imperij, aliorumq; Principum, rationi non conueniebat, vt leuem ob causã alium Principem recognosceret, ac propterea Rex magno exercitu stipatus Franciam vsque penetrauit præeunte Cyde, qui prælio vicit, profligauit, cœpitque multos ex Gallis, Alemanis, & Sabaudiẽsibus, vel Insubribus, ita vt Imperator, & Francorũ Rex

Pon-

Pontifici supplicarint tandẽ, vt sese interponeret, efficeretque, vt Rex Ferdinandus in Hispaniam reuerteretur, & quod in posterum nullum ab illo tributũ postulaturi essent: Et sic Rex Ferdinandus misit Legatos è Ciuitate Tolosana vbi tunc morabatur, ad Pontificem, vt id constitutio-
60 ne decretali declararet, † pro vt fecit Hispanias liberas, & immunes ab omni recognitione Imperij, eaque ratione affirmãs, ꝙ proprijs viribus, & armis ab hostiũ insultibus fauciibusq; se se liberauerant, vt ait glos. verbo *per singulas* in cap. Hadrianus Papa 63. distinct. Oldra: consi. 72. Rebuff. in auth. habita super verbo, *Dignum*. *Namque existimamus* C. ne filius pro Patre. Rédin. de Maiestate Principum, verbo *Imperatoriam Maiestatem* Menchaca lib. 2. controu. illust. cap. 82. num. 2. Couarr. in reg. peccatum par. 2. relectionis §. 9. numer. vltim. Gregor. Lopez in leg. quarta, titu. 15. part. 4. glos. 5. Zamalloa lib. 11. Histor. Hispan. cap. 7. fol. 375. Historia Valeriana dicto cap. 38. Camill. Borrell. de præstantia Regis Catholici cap. 47. num. 1. & seqq. Gregor. Lopez Madera de Excell. Hispaniæ lib. 1. cap. 2.
61 † Antiochus Soter cum fœlici fortuna victor euasisset, noluit in verbis suis eidem fortunæ locum tribuere; sed in ipsis ostentare fortitudinẽ. Et cum coactus esset aduersus Galatas pugnare, seseque inferiorem agnosceret viribus, gentiumque numero, consultumque ei foret, quod haberet absconditos, & reseruatos sibi quatuordecim Elephantes, quos adducebat, donec equitatus inimicorum irrueret in equitatum eius, eoque tempore Elephantes repente educeret, prout fecit, ita vt inimicorum equi perterriti, terrore inusitato belluarum ad inuicem se se occiderint, & sic remanente cum Victoria Antiocho, Principes, & Magnates regni sũmis laudum encomijs extollebant eum, Victoremq; Regem appellantes, & acclamãtes, quibus ille respondit: Verecundia afficimur Milites, ꝙ Vita, Victoriaque nostra constiterit in metu, quem animalia quatuordecim causarunt;
62 † propter quod dixit Q. Curtius.

tius lib.8.Quod Imperij Maiestas, est, eius salutis defensio.

SVMMARIVM.

1 *Duellum apud Septentrionales ordinarium erat, vt conuiuium inter amicos.*

2 *Rex si duellum recusasset infamiæ nota afficiebatur.*

3 *Duella probibita sunt à iure. maximè si prouocatus ad ea sit Rex.*

4 *Princeps debet esse animosior, & fortior quàm subditi.*

5 *Agesilaus dicebat Regem virtute, & non delitijs debere alios præcellere.*

6 *Saul electus a Deo Rex erat melior alijs filijs Israel.*

7 *Cyrus dicebat quod non merebatur imperare qui alijs melior non foret.*

8 *Leonidas dignitatem regiam assequutum se gloriabatur, quod alijs foret melior.*

9 *Alexander Magnus rogatus de successore in regno dignissimum vocauit.*

10 *Gothi non egent quod ipsis suadeantur certamina quibus propensionem habent à natura.*

11 *Gothi pusillanimis præmia negabant.*

12 *Fortitudo est munimentum imbecillitatis humanæ.*

13 *Temerarijs locus inter fortes negatur.*

14 *Augustus Cæsar festinationē, & temeritatem Ducibus belli minime conuenire dixit.*

15 *P. Scipio laudatur quod in bellis non fuerit cunctator neque præproperus.*

16 *Anchoræ, & Delphini symbolum quid significet.*

17 *Iactantis ingenij est ardore triumphandi ciues in discrimen adducere.*

18 *Festinatio est cæca, & improuida, clara, certaq; omnia non properanti.*

19 *Celeritas inimica consilijs.*

20 *Properando res, errores eueniunt, & magna detrimēta sequi solent.*

21 *Duci belli sapienti cauta consilia cum ratione, potius quā prospera ex casu placere debent.*

22 *Consulere oportet lentè, consulta vero festinanter exequi.*

23

69

69 *Bellicis in rebus multa necessaria sunt, sed consilium praeualet.*

70 *Mens vna sapiens plurium vincit manus.*

71 *Henricus III. Rex Castellae dicebat plus conferre Principibus sapientium consilia, quàm animosiorum arma.*

72 *Vulcanus cùm claudus esset, quare fingatur illaqueasse Martem fortem, & armigerum.*

73 *Verecundum esset robur Hispanum vinci astutijs Belgarum rebellium.*

ARGVMENTVM.

Duellum quibus nationibus sit peculiare. Regemque alijs debere praestantiorem esse, & de Fortitudine à temeritate aliena, & quando cunctatio, aut festinatio conueniant, deque Maiestate regia, consilijs bellicis, prudentia, & stratagemmatibus, & exercituum conseruatione.

CONSIDERATIO XI.

Vantum ad animum quem Reges habere, aut ad minus ostẽtare debeant ex multifarijs diuersarum historiarum exemplis cognoscere licet, Septentrionalium praesertim nationum, & antiquorum Gothorum Hispaniae, qui vt origine, sic etiam moribus, ac robore erant cõditionis eiusdem; 1 † Nam, vt Olaus Magnus ait Episcopus Vlisipassensis in bello de Gigantibus cap. 25. Erat ita ordinarium duellum inter Septentrionales, vt conuiuium inter amicos; & si quis eiusmodi duellum recusare ausus fuisset, tãquam victus, & vilis ingenij reputabatur; 2 † praesertim si Rex, aut Princeps tam sordidè (quod nunquam tamen contigisse liquet) duellum aut singulare certamen neglexisset, vel hominis inaequalis, & ferè priuati turpissima ignominię nota laceratus manebat, quasi desciscens à gene-

ne-

neris, ac maiorum suorum robore; † quam ob causam, & si prohibita postmodum fuissent, eiusmodi duella vt probant Paris à Puteo de re militari tit. *An pugna, & duel la personæ singularis permissa sint* num. 1. Panuinius tract. de Visit. p. 2. q. 2. nu. 53. Anton. Mass. Galles. in tract. contra vsum duelli num. 7. Sebastian. Medices de diffinitio. diffin. 13. n. 2. Iacob. Castill. de duello n. 25 Iulius Ferret. de duello num. 31. & 33. Imò si benè consideretur hoc, maiori ratione militaret in Rege propter eius dignitatem, ad tradita per Paridem à Puteo supra rubri. *An Rex coronatus possit pugnare cum non coronato*; † ea tamen mouebantur ratione, quæ ad nostrum confert propositum: Quia dicebant, quod Princeps non solum deberet animosior esse; quam alij sui subditi, vt ex Isocrate tradit Patritius libro 2. de Regno cap. 3. Paris de Puteo de syndicat. §. post Imperatorum cap. primo, nu. 46. dicens post Aristot 8. Ethicorum, quod Rex debet esse per se sufficiens, & omnibus super excellens, nam vt dicebat Flauius Veget. de re militar. in præfatio. *neque quenquam magis decet, vel meliora scire, vel plura quam Principem, cuius doctrina omnibus debet prodesse subiectis*. Iustus Lipsius in libro aduersus Dialogistam, dicens quod Principis est in omni virtute populo præire; sed fortitudinem etiam ac robur ostentare; eò quod Principum magnitudo, ac splendor magis propter arma, & strenuitatem illorum magnipenditur, ac veneratur, quam propter diuitias, quæ facilè profundi possunt. Nam vnius hominis interdũ virilitate remedium adhiberi, alicui negotio solet, quod posteà cum summo omnium discrimine solidari non posset.

5 † Propterea Agesilaus Regem non mollitie, & delitijs potiorem suis subditis esse debere, arbitrabatur; sed potius virtute. Plutarch. in Apopht. Laconicis, Schualenbergius de animo regio parte prima, pag. 164. Iodocus Clichtouæus in lib. de Regis officio, cap. quarto, † vbi ponderat, quod Scriptura Sacra ait 1. Reg. cap. 9. de Saul, diuina electione, in regnum subuectto,

cto, quod erat electus, & bonus, & non erat vir de filijs
7 Israel melior illo † Vndè Cyrus Rex Persarum dicere solitus erat, quod neminem deceret imperare, nisi qui subditis esset melior.
8 † Et cum Leonidæ Spartanorum Regi quidam dixisset, præter regiam dignitatem aliud nihil nobis præstas, respondit authore Plutarcho in Apopht: Laconicis. *At nisi vobis melior extitissem, dignitatem regiam non ade-*
9 *ptus essem* † Ideoque Alexander Magnus, mortis in agone agēs, de hærede, & regni successore, interrogatus, dignissimum, & optimum instituit, vt Q. Curtius ait lib. vlt. de
10 gestis ipsius, † Et Cassiodorus libro primo variarum epistol. 24. dicebat Innotescenda esse magis Gothis, quam suadenda certamina; quia bellicosæ stirpi est gaudium comprobari; Idē lib. 7. epi. 25.
11 † Et ita inquit Olaus, ꝙ apud eos pusillanimo non dabatur pmiū, & inglorium armis, vixisse in deformitate, & animo debilem tenuisse ignominiam extremam, magnamque infelicitatem. Ac propterea Reges ante aliorum Principum oculos, scripta debebant deferre, verba illa Senecæ; Fortitudo mea timorē repellit, si arma splendescere viderem, & furor Martis horridus me inuaderet, irem ferox audaci brachio etiam contra
12 Gigantes † *Fortitudo*, dicebat ipsemet Seneca Epistol. 114. *Est munimentum humanæ imbecillitatis inexpugnabile, quod qui circundedit sibi securus in hac Vita obsidione perdurat*; nihilque tam arduum esse, quod animi fortitudine superari nō possit, dicebat Appianus Alexandrinus in libro de bello Hispanico.

Vnica illa res quam Reges necesse habere arbitror, illa est, vt facultas illa irascibilis quæ consistit in calore, quem habemus in corde, taliter habeat temperamentum proportionatum, vt non excedat
13 in gradu intenso; † Temerarijs namq; locum inter fortes nequaquam concedimus, eò quod maiori ferantur impetu; quam ratione, & ad feritatem dilabantur, & immanitatem qua nemo fortis censendus, vt ait Vuarem. in Meditam. pro fœderibus c. 2. nu.

149. & 154. dicens, Temeraria facta, etiamsi foelicem exitum sortiantur, non esse laudanda, ex Q. Curtio li. 10

14 † Augustus Cæsar arbitrabatur, nihil minus perfecto Duci, quam festinationem, & temeritatē conuenire; ac Ducem belli debere vti iudicio, & non fortuna, monet D. Antonius de Gueuara in Episto. ad D. Innicum de Velasco; †

15 † Ideoque prudens prædicatur Scipio, quod neq; cunctator, neq; præproperus in bel-

16 lis fuerit; † Nam quorsum in symbolis anchora cui adhæret Delpinus, de qua Alciat. Emblem. 143. Nisi quia in rebus agendis prudentis est, mora, celeritatē temperare: Anchora enim ad moram est fabricata; Delphinus verò pisciū omniū est velocissimus, & ita nihil aliud hoc symbolum infert; nisi ꝙ veteri prouerbio fertur, *Lente esse maturandū.*

17 † Dicebat Octauianus, vt in epito: vitæ illius tradit Sext. Aurel. iactantis ingenij, & leuissimi esse ardore triūphādi in discrimen ꝑ incertos euentus certaminū, securitatē ciuium præcipitare, Neq; Imperatori bono, ac prudenti; quicquā minus, quā temeritatem cōgruere, satisq; celeriter fieri quicquid cōmodè gereretur;

18 † Quia secundum Liu. lib. 2. Decad. 3. Omnia non properanti clara, certaq; sunt; festinatio improuida est, & cæca; quemadmodū, & canem, cum festinat, cæcos parere catulos Galenus dixit, & Pau. Manut.

19 in Adagijs pag. 707. † Quoniā, vt Thucidides ait libr. 3. Res magni discriminis, nulla consilijs est tā inimica, quàm celeritas. Quippè quā celer pœnitentia; sed eadem sera, atq; inutilis sequatur; cū præcipitata raptim consilia, neq; reuocari, neq; in integrū resti tui possint, idq; expressit Seneca in lib. de ira, dicens; *Maximè sunt contraria consilio, festinatio, & ira velox, consilium sequitur pœnitentia*, & Damocritus Aetolorum Prætor apud Liu. Decad. 4. li. j. Legato Romano respondit; Ideoq; bellū, non temeraria solet celeritate geri; sed optimè consulendo, & prouidendo tēporū momenta, metimur, vt ait Procop. li. 2. de bell. Gothico. & li. 1. dixerat, rerū gerendarū maximæ; non tēporis celeritate; sed bonis consilijs rectius

ctius dirigi solent. Plerumque enim prudens dilatio, cũ se de mũ opportunè obtulerit, vtilitatis plurimũ adfert. Studium verò, & nimia properatio, vbi nec decenti, nec suo tempore proferuntur, multis rei confi-
20 ciendæ spẽ intercidit † Omnis equidẽ res iuxta Herodo. li.7. properãdo parit errores, vndè magna detrimẽta fieri assolent. Reusner. libr. 2. artis
21 stratag. c. 10. pag. 220. † Notum esse dicens sapienti belli Duci, cauta potius consilia cũ ratione, quàm prospera ex casu placere, satis citò victoriã incipi, vbi prouisum est, ne vincatur. ex Tacito lib. 2. Histor. T. Liuius lib. 22. vbi verba notanda tradit quorũ meminit Annæ. Rober. lib. 1. rerũ iud. c. 4. f. 17. Idẽ Liu. li. 31. Lipsi. li. 3. ciui. doctri. c. 7. dicens ex Demosthene Exord. 22. †
22 Cõsulere oportere lentè, cõsulta exequi festinanter. Aristot. 6. Ethico. cap. 9. ait, Tardè deliberandum, deliberata verò celeriter peragenda. †
23 Alias enim temeritas prætérquã quod stulta est, etiam infelix est. Liuius lib. 22. histor. Polybius lib. 3. dicens, quod celeritas, & audacia, & impetus præter rationẽ, & vanitas ac typha hostibus quidem opportuna; noxia verò maximè amicis. Quare Euripides in Phænis, ait, *Melior est Dux circumspectus, quàm proiectè Audaculus*. Iust. Lipsius lib. 5 ciuil. doctrin. cap. 15. & 16. †
24 Vbi ex Tacito lib. 3. Hist. ait Militibus Cupidinem pugnãdi conuenire, Duces prouidendo, consultando, cunctatione sæpius, quam temeritate ꝓdesse, ac propterea Claudianus dicebat: in lib. de bello Getico.

. . . . Ductorq; placebat
Non qui præcipiti rapiet simul omnia casu
Sed qui maturo, vel læta, vel aspera rerum
Consilio momenta regens, nec tristibus impar
Nec prò successu tumidus, spatiumque morandi
Vincendique modum mutatis nosset habenis.

25 † Imperator Carolus V. vt in illius vita refert Sansoui-

nus,& Bartholomæus Philippus discurs.1. de consilio, & Consiliarijs dicere solebat,in duabus rebus Principum negotia consistere, in consilio, & exequutione,& quod consilium indiget recto iudicio: executio autem magna fide, & quod mora est anima consilij; & celeritas anima executionis, & quod coniunctæ, erant essentiæ Principis; Nec etiam sit debilis,aut remissior requiri ad hoc, vt opera quæ fecerit sint ex omni parte perfecta.

26 † Cecropidæ fingebant Gubernatorem, & Ducem suũ, ex superiori parte hominem, & ex inferiori Draconem insinuantes, quod illi, quibus alios gubernare incumbebat, debebant habere prudentiã hominis,robur,& vigilantiam Draconis;Claud.Mino.& Alciatũ emblem.5.& Demosthe-

27 nes in oratione funebri.† Ab Astrologis pingitur signũ Sagittarij homine medio, & dimidio equo,significando, qđ per globum huius vitæ,& per Zodiacum quem pertransimus mensuratis gradibus,debemus currere robore, & velocitate equi. Postquam considerauerimus cursum maturitate, & consideratione ho-

28 minis; † Nec etiam sine causa pinguntur signa Leonis, & Scorpionis diuisa gradibus sexaginta, & signum Virginis, & Libræ in medio eorum,velut significantes, quod si Scorpionis ira velit iungi, cum fortitudine Leonis, seu melius, & magis propriè loquendo: Si maiestas, ac potestas alicuius Regis,velit iræ coniungi,& vniri,conueniens est,vt transeat per designationem,& moderationem libræ, ac dirigi manu virgineæ, syn-

29 ceræ, ac puræ iustitiæ,† idem etiam significant ornamenta, & insignia regia, idemque anulus fidei. Bulenger.lib.2. de Imperatore Romano,c.11 Sceptrum iustitiæ,ensis vindictæ.Idẽ c.17. Vinc.Gramigna li.2.de regim.regni c.11. pur-

30 pura obedientiæ; †. Dicebat enim Cassiodorus libro sexto variarum episto. 21. *Hinc fit,vt cum publicum agentes, purpuram cernerent, de vigore semper Principis admonerẽt* Nã & 1. Regũ c.15. dicitur, *Nunquid vult Deus holocausta,& victimas,& non potius vt obediatur voci Domini*

Bel-

Bellarmin. lib. 1. de Princip.
31 Christ.cap.1. † Diadema etiam maiestatis, & gloriæ. Antonius Augustinus Dialogo 6.Nummismat. antiquor. Pierius Valerian.lib.40.Hyeroglyph. fol. 304. Iustus Lipsius ad lib.14. Annal.Taciti,Martin. de Roa de die Natali cap. 24. Bulenger. dicto lib.2.cap.3.Dio lib.44.vbi de Iulio Cæsare tractans, ait, *Postquam enim Lupercalibus in regiam venit, & in tribunali regia veste ornatus, & aurea corona splendidus in aurata sella consedit,& ipsum Antonius regem cum collegis Sacerdotij salutauit,& diademate reuinxit.*Valer.Maxim. lib.6.cap.2.§.7. de M. Fauonio.Ammia. Marcellin.lib.17 Arrianus lib.6. de Alexand. Lucian. in Dialogo Alexandri,& Diogenis.Egesipp. lib. 2.antiquit.Iudaic.cap.primo, dicens. *Quid enim sella aurea,albatumque diadema, nisi regni forent insignia?* D.Isidorus lib.19.cap.30. Q.Curtius lib.6.Philo Iudæus lib. de vita Mosis pag.457.Iulius Cæsar Bulenger.libr.2. de Imperato.Romano,cap.3.Carolus Paschalius lib.10.de coronis, cap.10.& seq.Anton.Corset. de potest.Regia, par.quarta, quæst.41.nu.primo, Restaur. Castal. tractat. de Imperato. quæst.33. num.3. Troil.Maluit.de Canonizat.Sanctorum §.incepturus num.20.

32 † Cum Orphæi Cytharæ consonantia, ac genere illo saltationis Lycurgi, qua hominem armatum repræsentabat, qui exercebatur qualiter pugnare debebat,& quod ipsum subsequeretur honestissima quædam Virgo saltans consonanter, ad signifi-
33 candum † Regem duplicem debere habere virtutem, fortitudinem scilicet, & temperantiam, extremũ cuius causat errorem notabilem in effectibus,qui indè resultant,vt operatur modica,vel etiam excessiua ira. Quia excedendo cordis calorem, vnit iracundiã potentiæ maximæ, & absq; culpa & causa plurimũ sanguinis effundi solet;verùm si remissior sit,aut debilis,leuiter, & absque punitione transit,per delicta grauia quę in regno eius committuntur, & sic euenit, vt paruipendatur, nec à suis in veneratione habeatur vasallis,ac multi sę-

pius inordinati affectus in Republic. succedant, qui non facilè remedium sortiuntur; nihilominus tamen si temperamenti proportionati fuerit, irascitur quidem, sed suffert, vsque ad temporis oportunitatem, non amittendo pun-
34 ctum grauitatis, † sic Pub. Scipio distulit punitionem Castulonensium, & Illiturgi norum, donec Charthaginenses ex Hispanijs eiecit, vt ex Liuio lib. 8. Decad. 3. tradit Hieron. Frachetta lib. primo, de Principe cap. 19. in fine,
35 † & ita debent Reges depingi cum virga iustitiæ contra iniquos, & mansuetudinis baculo ergà pauperes, orphanos, viduas & infirmos, qua profectò virga, & baculo magnoperè indigent Belgici status, ita, vt non immeritò dicere queat Christianus Catholicus miserabilis vidua, ac religiosa, cum Regio Psalte Psalm 22. *Virga tua, & baculus tuus, ipsa me consolata sunt*; ac si dicerent: Domine consolationem accipere speramus rigore virgæ iustitiæ tuæ, & dulcedine benignitatis baculi tui; cap disciplina dist. 45. & iuxta illud Psalm. 44. *Virga directionis virga regni tui: Dilexisti iustitiam, & odisti iniquitatem, propterea vnxit te Deus, Deus tuus oleo lætitiæ præ cõsortibus tuis.* Psalm. 88. *Visitabo in virga iniquitates eorum, & in verberibus peccata eorum; Misericordiam autem meam non dispergam ab eo*; Virga est enim verbum directum, regale plenum potestatis, insigne imperij, vt ait Diu. Ambros. lib 3. offic. cap. 14 Carolus Paschal. lib. 6. de coronis cap. 21. Virgam hanc mittet Deus Maiestati vestræ ad reparationem magnificentissimorum Belgiæ templorum, à pacifica habitatione dulcis suæ Syon, contra furentes illos inimicos, ac rebelles Ecclesiæ Catholicæ, qui eandem destruere conantur, seseque à iusta S. M. Vestræ obedientia eximere meditantur, iuxta illud Psal. 109 *Virgam virtutis suæ emittet Dominus ex Syon, dominare in medio inimicorum tuorum.* vt regantur, ac domentur Virga rigoris ferrea; & tanquam vas figuli confringantur Psalm. 2. Apocalips. cap. 2 Bellarmin. libro primo, de

Prin-

Principe Christiano capite tertio.

36 † Hæc est fortitudo, & temperantia quam Rex possidere debet, vt scribitur de Traiano Imperatore, eò quod facilis, & lenis erat populo, honorabilis in Senatu, veneratus ab omnibus; grauis è contra, & formidabilis inimicis, vt recenset Plinius in Panegyrico ad eum, quem exornant Lipsius, & Ioannes Maria Cataneus in comment. ad eum.

Sed cum tantoperè difficilè sit reperiri Regem hiscè temporibus iisdem quatuor qualitatibus dotatum; ita, vt si eiusmodi subditorum rebellio contingeret, absque dubio satius esset, vt irascibilis illa facultas in eis emicaret intensa, atque excessiua quam remissa, propter velocitatem, & rigorem, quibus illis occurri necesse est: †

37 Quia Principis lenitas quacum facinorosis iniquis vtitur, in bonos crudelitas est, & contra rationem naturalem, parcere malis, & punire bonos; Nam bonis occasionem hac ratione præbebit, & ansam; vt ij quoque à bonis actionibus declinent. c. dicto, est iniusta cum sequenti 23. quæst. 4.

Omnia quippè delicta postquam admissa fuerunt habēt interualla sua legitima, ac tempus ad executionem pœnæ, adiuncta cum consideratione qualis, & qualiter infli-

38 gi debeat; † Rebellio autem, cum statim ab initio eidem non occurritur, filumq; mox inciditur, nullam postmodum patitur excusationē, nec vllus indulgentiæ locus relinquitur. Singulari namque cum sollicitudine, & seueritate executioni demandari debent leges illæ, quæ ad Reges clamant, exhortantes, commonentesque, vt suā Magnitudinem, & Maiestatē tueantur. Nunc enim non tractatur de corrigendis subditorum vitijs, nec de institutione, aut ordinatione Reipublicæ, nec de publicis ædificijs pro ciuitatum ornatu, & decore, nec denique de regni conseruatione, ac stabilitate; sed proh dolor, cò negotium peruenit, vt etiamnum non nisi de educendo, ac liberando à captiuitate tam magno Christianorum numero; de-

restituendis, ac reducendis virginibus sacratis ad monasteria; de singulari cura, ne templa tam nobilia, ac sumptuosa demoliantur; ne sacrati Ecclesiæ Catholicæ ministri tantis illusionibus despiciantur, tractandum est; Quin etiam, ne desolata mater, filios tam violenta, ac iniqua morte cæsos, ob oculos videat prostratos, dum omnia armis, cadaueribus, sanguine, ac luctu repleta, & occupata
39 sunt † Denique etiam magis magisque considerandum est, quod hic non agitur de plantanda, aut inserenda fide Catholica, sed oportuno remedio quærendo quantocitius ne omninò eradicetur; præsertim, cum negotium in tali statera positum animaduertamus, quod Imperatores orbis Orientalis, & Occidentalis tractent, eosdem status Belgicos sibi conciliari, paulatimque sub iugum illorum trahere, inexplicabili cum S. R. M. V. honorum, & magnitudinis iactura, ac dedecore. Pro cuius conseruatione magnopere laborandum est, residuum exponere, summamque aliorum regnorum, cum ex ea sola eiuscè stabilitas dependeat, vt indè intelligant, eos contra potentiam, & magnitudinem illius nequaquam præualere posse, idque similiter aliæ nationes, & Principes huius Mundi cognoscant, qui istius negotij finem singulari quodam desiderio expectant, ponderantes tam varios pactorum terminos quæ in hunc vsque diem inita fuerunt, in quibus dolosæ potiùs machinationes vim, locumque habuere, quàm rationes conuenientes, & fortia tot Ducum, ac Veteranorum militum facinora, rectaq; consilia quos Belgicus, truculentusquè sanguinis vortex multis ab annis absorbuit, absorbebitque si in posterum etiam, cum velis tam remissis contra eos nauigauerit, cum deplorando, miserandoque tot bonorum, Christianorũq; virorum qui pereunt naufragio.
40 † Quid prodest, obsecro, Duces habere fortes in bello? quid Milites expertos, & animosos? quid rerum scientiam, & cognitionem, si eandem non comitentur ingenij ardor, actus, & astus stratagē-

ma-

matum? Deus ipse mandauit Iosue, vt Ciuibus Aemiticis strueret insidias, Iosue capit. 8. idemque iussit Dauidē Phylistæos à tergo adoriri 2.
41 Reg. cap. 5. † Dum enim iustum bellum suscipitur, nihil ad iustitiam refert, si quis aperto Marte, aut ex insidijs hostem vincat, D. Augustinus super Iosue lib. 6. quæstio. 10. cap. Dominus 23. quæstio. 2. Molina tomo primo, de iustit. tractat. 2. disput. 111. cap. noli existimare 23. quæst. prima, Diu. Thom. 2. 2. quæstio. 40. Franc. Curt. Iun. in l. conuentionum num. 11. ff. de pactis, id intelligens dummodo fides non frangatur, Maria. Soccin. in cap. primo, num. 5. de sagittar. Iacob. ScKultes in quæstio. an sit fides seruanda hæretico. num. 366. & sequent. Nihil etiam vtilius dolo iudicatur in bello, qui propterea bonus dolus vocatur, l. prima ff. de donatio. Maria. Soccin. vbi proxi. num. 6. Sunt enim furta pulcherrima belli. Xenoph. in Hypparch: Brasyd: apud Thucydidem lib. quinto, dicit, *illa belli furta, pulcherrimam consequuntur gloriam, quibus, & hostes maxime decipiuntur, amici, atque socij plurimum iuuantur*. Po-
42 lyb. lib. nono, † & Thucydi. lib. 2. dicebat, In bellicis rebus minoris esse momēti quæ manifestè perficiuntur, quam quæ dolo fiunt, boniquc Duces non Marte aperto prælium ineunt, in quo est commune periculum; sed ex occulto semper attentant, vt integris suis quantum possunt, viribus, hostes interimant, vel certò intereant. Vegetius li-
43 bro 3. cap. 9. † Summaque putatur Ducum gloria, Victoriam sine periculo comparare. Polyæn. stratagemm. primo, Veget. dicto capit. nono. Maximè si fortiores hostes extiterint, & magis milite instructi, Procop. libr. 2. Ioann. Adam: in qq. Polit. Decad. 6. quæstio. quinta; Nam vt ait Valer. Maxim. lib. 7. cap. quarto; Sors hæc calliditatis egregia, & ab omni reprehensione est procul remota. Vannozius in Animad. Politic. p. 2. num. 56. Panor. in cap. vnico, numero primo, de sagittar.
44 † & ait Patritius de regno lib. 7. cap. 7. quod Lacedæmonij post victoriam assequutā, consilio, & prudentia Ducis po-

potius; quam vi, & armis sacrificabant Idolis, Bouem; sed si armis, sacrificabant Gallũ, ostendere volentes, nobiliorẽ rem esse prudentia efficere;
45 quam armis; † Ac propterea Fabio Maxim. concessa fuit corona graminea totius Italiæ; eò, quod non pugnando; sed custodiendo, & conseruando defendit exercitum, & Rempub. Romanam cum decore suo restituit
46 † Et stratagemmata à iure permissa constat, l. nihil interest 26. ff. de captiu. & postlim. reuers. l. 2. C. de commerc. & merca. Peragitur namque disciplina bellica, ratione, ac robore; Ratio, vim occultam; sed robur,
47 apertam continet; † Stratagemmata, itaque sunt quæ simulata arte, & prudentia, & singulari cum solertia, vel in cauendo, vel opprimendo hoste excogitata, & perfecta sũt de quibus Theatrum Mundi lib. 3. volum. 7. Thucydid. lib. 5. & 8. Plutarch. in Agesilao. Agell. lib. 12. cap. nono, Lipsius libro quinto Polit. c. 17. Alphons. Aluar. in Speculo Summ. Pont. cap. 43. Alberic. in l. prima, num. 9. C. de dolo, Syluius in hist. Europæ capite
48 43. & libro sexto, Epit: † & quod Dominus iusserit insidijs, & stratagemmatibus vti Numer. cap. 2. Iudith 20. Samuel. libro primo, cap. quinto ver. 23. Danæus in Polit. Christian. lib. 7. cap. 6. Alber. Gentil. de iure belli libr. 2. cap. 3. Vuarem. in Meditam. pro fœderibus cap. 2. num. 59. Frachetta lib. 2. de Principe cap. 2. Reusner. libro 2. Artis stratagem. cap. quinto; Laudans Iudith callidum consilium, de quo cap. octauo, & seqq. quo Holofernem obtruncauit, & Bethuliam à durissima Assyriorum obsidione libera-
49 uit, † sine quibus stratagemmatibus, arma semper in occasum versa fuere. Vegetius lib. 3. de re militari, cap. nono Melchior Iunius tomo secundo, quæst. Polit. quæst. 75. & 77. Nam, & Cornel. Tacit: lib. 17. Annal. circa finem dixit, *Sapè honestas rerum causas ni iudicium adhibeas, perniciosi exitus consequuntur.*
50 Prouerb. cap. 20. † *Cogitationes consilijs roborantur, & gubernaculis tractanda sunt bella*, id est, prudentia, & consilio, vt interpretatur Simancas libro nono, de Republica

cap.

cap.17.num.1. Marc.Tull.de senectute, ait, *Non viribus, vel velocitatibus, aut celeritate corporum, res magna geruntur; sed consilio antiquorum,*
51 *& scientia* † Galenus in lib. de Exhortatione ad bonas artes ait, quód rectum vnius consilium, multorum manibus præualet. Madera de excellent.Hispan.cap.7.num.1.
52 † & Mar.Tull.1.de inuent. dixit, quod exercitus is, cui præpositus est sapiens, & callidus Imperator, omnibus partibus commodius regitur; quam is, qui stultitia, & temeritate alicuius administra-
53 tur.† Idque probè intellexisse videtur Dauid Rex, & Propheta, cum in bello, quod ei Absalon filius eius mouit, semper Deum præcatus fuerit, vt intellectum Consiliario ipsius intimo adimeret. Magis enim Consilium Achitophelis, quã arma, & artes reliquorum reformidabat 2.Regum cap.15
54 & 16. † Quia Consilia Achitophelis, tàm tempore, quo seruiebat Dauid Regi; quam Absaloni potiùs videbantur prophetiæ à Domino reuelatæ, quã humanæ præuidentiæ. Barthol.Philippus de cõsilio, & Consiliarijs discursu primo, pagin: 3. Fridericus Ceriolanus in lib.de consilijs & Consilia.cap.quarto, Vuarem.in Meditam.pro Fœder: cap.primo, n.3.pagin.82.vbi
55 probat, † Non tantum corporis; sed etiam ingenij viribus & promptitudine in conflictibus, ac bello opus esse.
56 † Et Xerxes magis victus fuit consilio Themistoclis, quam armis Græciæ, & quidẽ gloriosè, Ioseph.lib.2.de bello Iudaico pag.166.Vuarem: in Meditam: pro fœder. num. 113. Symanc.lib. nono de Repub.cap.17.num.1
57 † Hoc est, quod post Salomonem in ore habebat Aristides, erat in Regem, prudentia, & consilio geri bella; quodque Tacitus prodidit, Plura consilio, quam vi perfici & consilio, & astu externas res moliri. Scipio Ammiratus lib.2.discursu 6.Farnesius de symulachro Reipublicę libro 3.pag.87.cap.nono; Camerarius in meditam.
58 Histor.cap.2.† cum teste Vegetio ars militaris, vt cœteræ omnes meditatione perficiantur, & intellectu, Terentius in Heautontimorum.actu quarto

quarto, scena prima, *Nihil tã difficile est, quin quærendo inuestigari possiet*, ac ratione res præstantiores, quàm ar-
59 mis † Sertorius quoque dicebat, vt in Vita illius refert Plutarchus, ingenium plus
60 posse, quàm vires † Multa enim vno impetu, quæ superari non possunt, paulatim superantur. Farnes. in Apopht. Cardin. Petri Aldobrandini, titu. quinto, cap. 12. Aegidius Roman. lib. 3. de Regim. Princip. c. 1. p. 3. vbi ait, Vt plurimum bellorum industriam plùs conferre ad obtinendam victoriam, quàm faciat multitudo, vel fortitudo bellantiũ. Nam qui non illustrantur, & euigilantur à somno, tubis sanorum consiliorum, & buccinis clarorum intellectuum, & vigilantia illorum qui peruigilant pro exercituum conseruatione, facilè consumentur rapidis, & furentibus ignibus, iræ, atque choleræ imprudentium, ac temerariorũ, ac timidorum hominum immodico flegmate, qui minùs cauti censentur. Et summoperè profectò miserandum est, quod consilia, vota, & artes tot illustrium, ac prudentum virorum, qui Catholicã S.R.M. Vestræ zelum iuuare suspirarunt, tam longo armorum interuallo, nil dignius, in statibus Belgicis effecerint; Nec etiam Principes qui in bello sibi præstò fuerunt exquisito illorum ingeniorum acumine, ad cognoscendum euiscerandumq; cautelas, occulta dissinia, & machinas inimicorum, ad quærendum modos, & artificia quibus vincantur hi procul dubio fœliciores successus obtinebunt, victoriasque consequentur, vt obtinuere tam in seditionibus sedandis quàm rebellionibus comprimendis qui robori, ac viribus coniunxere sapientiã:
61 † nam vt ait Conradus Brunus tracta. de seditiosis, lib. 6. cap. 6. nu. 13. Ad remouendas seditionum causas instrumentales vim, & fraudem his remedijs vtendum est. Primũ vt vim vi propulsemus, Secundo, vt artem arte deludamus.
62 † Etenim prudentis Irenarchæ officium est, quod Lysander de bono duce dicebat, vt in eius vita Plutarch. refert, & Paul. Manut. in adagijs, col. 1281. vt quo leonina pellis non attigit eò assuta vul-

vulpina contendat. Idem Plutarch.[1] tomo primo, moral. in Apophtegm. Lysandri. Georgius Pagliar. obseruatio. 370 in Corneli Tacitum irridere enim solitus erat Lysander illos qui velut ab Hercule prognati bellum apertis viribus, citraque dolum gerendũ esse censebant, cum ipse magis existimaret boni Ducis officium esse, leoninam pellẽ vulpina supplere quod quidẽ propemodum indicat Maro
63 cum ait, libro secundo, Aeneid.

. . . . . *Dolus an virtus quis in hoste requirat?*

quod Adagium refertur à Zenodoto, & illi adfine est. quod Carbo dixisse memoratur apud Plutarchum in vita Syllæ, qui cum non solum Marte aperto, sed dolis bellum gereret dixit: Quod bellum gerens cum vulpe, & Leone (vtrumque enim habitabat in animo Syllæ) à vulpe vehementius angeretur.
64 † Quare non fine ratione gloriabatur Tiberius Imperator scribens Germanico apud Cornel. Taci. lib. 2. annalium scilicet se plura consilijs quàm telis, & manibus gessisse, Georg. Pagliar. obserua. ad eum 599. libro quinto; nam vt dicitur Prouerb. cap. 24. *cum dispositione initur bellũ, & erit salus vbi multa consi-*
65 *lia*; † dicebatque Polybius libro primo Histor. vnicum rectum consilium magnam militum manum vincere; & Philipp. Comin. libro 2. comment. ait; *Multum hercle positum est sæpè in vnius hominis virtute, modo fidem, & authoritatẽ obtineat*. Tacitusque lib. 12. annal. ait, in summa fortuna plæraque auspicijs quã telis, & manibus geri. Valer. Flacc. lib. 4. Argonaut. dicens,

Non solum viribus æquum credere.
Sed sæpè acri potior prudentia dextra.

Suntq; de hoc plenæ omnium ætatum, & temporum
66 historiæ † Philippus enim Macedonũ Rex negotij plus ha-

habuit cum vno Demosthene quam cum vniuersa Græcia, vt ostendunt illius orationes in Philippum, & obseruat Henricus Farnesius in Apophtheg. Cardin. Petri Aldobrandin. titul. quinto, capite 19.

67 † Sic etiam Agamemnon Rex dicere solebat, quod facilè Troiam cœpisset, si in exercitu eius habuisset decē viros, tam sapientes, vt Nestor, & Vlisses, quorum sapientiam concelebrat Plutarchus in libro de Homero tomo primo, Moral. Cicero in Catone Maiori, vbi ait, *Dux ille Græciæ nunquam optat, vt Aiacis similes decem habeat; sed vt Nestoris, quod si accideret, non dubitat, quin Troia sit breui*

68 *peritura* † & apud Homerū lib. 2. Iliad. introducitur Agamemnon Nestorem alloquēs his verbis:

Certè, inquit, *venerande senex te plurima lingua*
Gratia commendat, prudenti pectore cunctos
Haud dubiè Graios superas, vincisq; loquendo
Atque vtinam tales mihi Dij bis quinque dedissent
Nempè breui nostris manibus caperentur, & alto
Pergama conciderent à culmine.

Symanc. lib. 9. de Repub. cap. 17. num. 9. & 10. Madera de excellentijs Hispaniæ capit. 7 num. 1. Pagliar. obseruat. 201 ad Tacitum, Vuarem. in meditam. pro fœderibus numer.

69 114. cap. 1. † Hinc meritò afferit Ioann. Magnus libr. 4. Histor. Gothicæ c. 20. Quod quamuis multa ad rem bellicam sint necessaria, nihil tamen, ac consilium valere putandum est. Procopius lib. 2. de bello Persico.

70 † Et ex Euripide ait Lipsius lib. 3. ciuil. doctr. cap. primo, quod mens vna sapiens plurium vincit manus. Et Salustius in Catilin. ait, *Periculo, atque negotijs compertum est ingenium in bello plurimū posse.* Et Cæsar libr. 1. comment. de bello ciuili ait, Non minus esse Imperatoris consilio superare, quam gladio. Iustus Lipsius lib. 5. Polit. c. 16.

71

71 † D. Henricus III. Rex Castellæ, vt refertur à Gariuai libro 15. cap. 4. dicere solitus erat, Plus conferre Principibus consilia sapientium, quã arma animosorum; Quia illustriores res intellectu fiunt; quàm armis. Vndè frequenter solebat referre illud Marci Tullij lib. 1. offic. quod non minus vtile fuit Athenis Solonis consilium; quam Themistoclis Victoria. Salustius quoque in principio Catilinar: affirmat, quod non solum consilia vtilia sunt, & deseruiunt ad conseruationem pacis; sed etiam multum iuuant. ad obtinendam victoriam in bello. Bartholomæus Philippus discursu 3. de consilio, & Consiliar. num. 3. & discursu 6. num. 4. & Ducem debere magis consilio, quàm armis hostem superare. Madera de excellent. Hispan. capit. 7. num. 1. & M. Mantua. lib. primo, Polymathiæ c. 11.

72 † Homerus quoque finxit Vulcanum cum claudus esset cœpisse, & illaqueasse Martẽ fortem, ac potentem armis, solo astu, & ingenio. Et Sapiens ait, iustum esse aliquando pugnare dolis, & astutia, præsertim in bello iusto, & cõtra eos qui aperto Marte

73 vinci non possunt † Non modica, aut leuis profectò ignominiæ nota nobis inureretur, si virtus Hispanica, astutijs Belgicis circũuenta vinceretur; vel si eiuscè vires, & arma, experientia, & regulæ militares Ducum, ac militum Hispanorum ab iniquis rebellium vnionibus illusæ, dũ se se oppressos nullumque subterfugij locum inuenire posse cernunt, dissimulatam arte, externamque pacem afferant, vt nouas inde vires sibi comparare queant; Quibus artibus multoties S.R.V Maiestatem, fidelesque suos vasallos, in diuersis partibus debitam, partamq; quasi Victoriam tollentes deceperũt, & generale, pessimumque illud odium quod aduersus nomen Hispanicum conceperunt falsis blandimentorum illecebris sub eiusmodi pacis petitione euomerunt, affirmantes diffidentiam quampiam in pectore S.R.M. Vestræ generatam esse, defectumque exercitus sui, fortiorumque quorundam Ducum, qui in dictis statibus veluti

oues

ones occisionis mactati fuere; idque eam solummodo ob causam, quod excellens, præclarumque eorum consilium, tanquam principalis, & præcipua radix euentuum fœlicium, non fuerit admissum. Et licet nihil horum prudentiæ S.R.V. Maiestatis absconditum fuerit, quæ ijsdem, cun ctis q̃ ferè benignitatis, & gratiarum generibus gratificari studuit propter occulta eius iudicia; nihilominus tamen ob illorum innatam ingratitudinem parum, aut nihil fecisse experimur; Nam etsi ad pugnandum numero inferiores sint, ad astus, & insidias recurrunt, vt victoria potiantur, nec etiam desunt eis labyrinthi, retiaque noua quibus fallant omne humanæ sapientiæ genus, & ipsiusmet Lyncis oculos obnubilent, & obtenebrent.

SVMMARIVM.

1 *Vtilitas euidens esse debet, vt contra antiquam obseruãtiam quid fiat.*

2 *Mutatio consuetudinis etsi adiuuet vtilitate, nouitate perturbat.*

3 *Remedia noua non sunt in morbis tentanda, si veteribus potest succurri.*

4 *Sanitatem nil æquè impedit, quàm remediorum crebra mutatio.*

5 *Humana natura est consueta diligere, & à nouitatibus abhorrere.*

6 *Prudentiæ est abstinere à nouitatibus in omni regimine.*

7 *Discedere à norma, & regulis antiquis, periculosum est.*

8 *Inexpectata plus aggrauant, & nouitas adijcit calamitatibus pondus.*

9 *Vtilitas euidens debet esse in rebus nouis constituendis.*

10 *Pacisci non licet contra libertatem Ecclesiæ, nec in præiudicium tertij.*

11 *Pactum vnius non debet alteri damnum afferre.*

12 *Alteri per alterum non debet iniqua conditio inferri.*

13 *Priuilegia Ecclesiastica firma permanere debent.*

14 *Valentiniano Imperatori quę damna euenerint; quia nõ exe-*

exequutus fuit edicta cōtra Arrianos.

15 *Valenti, Imperatori Arrianorum fautori excidium prædixit Isaacius.*

16 *Vasalli deteriores fiunt ob libertatem conscientiæ.*

17 *Eleazarus potius mori voluit, quam legem transgredi.*

18 *Licentia est impudentiæ mater.*

19 *Licentia maxima difficiliter moderatur cupiditatibus.*

20 *Licentia fiunt homines deteriores.*

21 *Facultas pro libito faciendi periculosa.*

22 *Libertas erroris est pessima.*

23 *Præpositi spirituales, & seculares curare debent ne subditi corruptelam quam libertatem dicunt, sortiãtur.*

ARGVMENTVM.

Antiqua sequenda, & nouitates reijciendæ sunt, & in pacis tractatibus, religioni, & Ecclesiæ non præiudicandum, nec conscientiæ libertas permittenda, & de damnis libertatis vasallorum.

CONSIDERATIO XII.

HIC perspicacius quilibet considerare debet quod pax quæ superioribus tẽporibus, cum tot nouis, & inusitatis clausulis contra iustam, & veram consuetudinis rectitudinem, & etiam contra S.R.V. Maiestatis, & omnium Prædecessorum amplitudinem stabilita fuit, † secum habere debebat vtilitatis cuiusdam euidentiam, vt ait Vlpianus in l.2.ff. de const.Principũ, Plato Dialogo 4. de legibus, & in libro ciuili, siue de regno, Arist.lib.2.Polit. cap.6. & libr.quinto,Ethic.cap.decimo,

1 (margin, at "ta fuit, †")

2 † Beatus itẽ August.epist. 118 vbi ait, Ipsa mutatio cõsuetudinis, etiam quæ adiuuat vtilitate, nouitate perturbat;

3 † Nec in morbis sunt tentanda noua remedia, si malo succurri veteribus possit. Simãc.

Q lib.

na prorsus extindere, atque adeò, nec nomina noua, aut aliud quid ex quo oriri dissi-
9 dia possint, permittere. † Et ideò I.C. in d.l. in rebus, ff. de constitut. Principum ait; *In rebus nouis constituendis, euidens esse vtilitas debet, vt recedatur ab eo iure, quod diu aequum visum est.* Bartholom: Philipp. tract. de consilio, & Consiliar. discursu 13. num. 10. praesertim, absque perspicua vtilitate. Restringere autem, imò extinguere authoritatem Monarchiae regiae tam praeclarae, similibus pactis, in quibus non solum non est vtilitas, aut gloria; sed euidens etiam detrimentum, ac dedecus illius, & Ec-
10 clesiae, indecens est, † contra cuius libertatem nullus potest facere, vel inire pacta, l. priuilegia, C. de Sacrosanctis Ecclesi. imò, nec contra vnius hoīs, vt constituit Imperator Tit. Antoninus, relatus à Vlpiano in l. Imperator. ff. de statu hominum, l. cum falsa, l. cum testamentum, C. de iuris, & facti ignor. l. si in nomine, ff. de verborum obligatio. l. transactione, C. de transact. l. interrogatam, C. de liberali causa. Connan. li. 2. commenta. iuris ciuilis cap. quarto, num. 2. Guido Pap. decis. 315 Cassaneus cons. 64. num. 31.
11 † Quia factum vnius non debet alterius iuri praeiudicare, l. quidam ita 25. ff. ad Senatusconsult. Trebell. ibi *ne factum cuiusdam alteri damnū inferat* l. 1. ff. de alienat. Iud. mutan. causa facta, l. electio,
12 §. fin. ff. de noxalib. actio. † & quia alteri per alterum non debet iniqua conditio inferri, l. non debet ff. de regulis iuris, l. si quis, C. de inoff. testa. l. soluendo, ff. de negot. gestis, Martin. Vran. in cap. 1. nu. 2.
13 de iureiur. † Nec priuilegia Ecclesiastica quae firma, & illibata permanere debēt, d. l. priuilegia, cap. placuit 16. q. quarta, sunt violanda, aut sub conniuentia, aut dissimulatione paruipendenda, Aut. Cassa, & irrita, C. de sacrosanct. Ecclesi. leg. quid de Donatistis 40. titulo quinto, libr. 16. C. Theodosiani, lege cuncta priuilegia 15. tit. 8. eodem libro.
14 † Hanc dissimulationem habuit Valentinianus quoque II. Imperator in non exequendis iustis suis edictis

contra Arrianos, aditum tribuens alteri edicto, quod aduersus Catholicos fecit iniusta eius mater Iustina, quod ipsum periculo exposuit perdendi imperium, cum non credidisset, Maximo, quamuis Tyranno, qui prædixerat ei, quod si cum Hæreticis dissimularet, & aliam religionem, quàm Catholicam introduci conniueret, à Deo puniretur, suadendo, vt bellũ quod contra Ecclesias agebatur, dissolueretur, nec tam turpiter pietatem paternam amitteret, adijciendoque minas belli, cum exercitu Mediolanum vsque, vbi tunc degebat, qui propter inuasionem eius in Illyrium aufugere coactus fuit, perspectum postea habens, & experientia videns, quantas aduersitates ob acceptum matris consilium sustineret. Nam licet opera Theodosij, Maximo occiso, restitutus tandem imperio Eugenij Tyranni, relictis scholis, in quibus latinarum literarum professor erat, in palatio militabat, eratque Imperatoris Antigraphæus occiditur, vt recenset Historia tripartita libro nono, capite vigesimo, 41. & 45.

15 Similiter de Valente Imperatore eius filio refert Zonaras to. 3. Anna. pag. 27; Quod cum esset Arrianorum defensor, & assensor, & Orthodoxos persequeretur, & in vxoris Domninæ gratiam eosdem multis malis afficeret. Magnus Pater Isaacius exitium ei prædicebat; dicens, *Redde Imperator Orthodoxis Ecclesias, & scito te Victorem rediturum*, (proficiscebatur tunc contra Scythas; qui prouincias Thraciam, & Macedoniam incursabant.) *Sin contra Deum militaris inde non reuerteris*. Quibus commotus homo impius custodiri iubet virum sanctum donec redierit; tùm ille, si redieris, inquit, non loquutus est per me Deus, Congressus autem circa Thraciam cum Scythis, turpiter succubuit, & in fuga domum quandam ingressus in aceruo palearum se abdidit, in qua cũ Scythæ post victoriam prædas è Prouincia agerent, villasq; incenderent, & ipse conflagrauit. Cuius interitum S. Isaacius in carcere per spiritum cognouit, ijs qui aderãt, dicens,

Va-

Valentem iam incendio perire, & annotato die compertum fuit, Virum Sanctum non errasse.

16 † Demùm quia naturale est, Vasallos ob conscientiæ libertatem deteriores effici, ac propterea libertas illa nunquam illis concedi, ac permitti debet, vt probat Iustus Lipsius in libro de vna religione aduersus Dialogistam;

17 † Exemplo sit Eleazarus summus Sacerdos Machab. cap. 2. qui potius mori voluit, quã fictè cibum vetitum manducare, & occasionem tribuere ignorantibus rumpendi legẽ paternam illius exemplum sequendo, vt memorat Georgius Pagliar. obseru. 399. ad Corn. Tacitum. Consimiliter Antiocho iubente, vt Iudæi omnes legem eius sequerentur, suamque à Deo acceptã desererent, respondit Mathathias: *Non obtemperabimus, vt transgrediamur nostram religionem* 1. Machab. cap. 2.

18 † Nec alienum est quod ait Plato de legibus dialog. 3. Quod licentia est mater impudentiæ. Idem de Republic. dialogo 8. Licentia vbi est, ibi nimirum quisquę propriã vitæ suæ formam constituit,

19 prout cuique placuerit † Et Herodianus libr. 1. memorat M. Antoninum verum dicere solitum; Difficile esse in maxima licentia moderari sibi, & cupiditatibus quasi frenum imponere. Claudianus de 4. Honorij Augusti consulatu dicens:

. . . . proclivior vsus
In peiora datur suadetque licentia luxum.

20 † Et salua pace grauis, & seriosæ materiæ: Terent. in Heaut. dicebat actu 3. scena 1.

Nam deteriores omnes sumus licentia.
Quodcunque inciderit in mentem, volet; neq; id
Putabit prauum, an rectum, quod petet fiet.

Idem in Adelphis Actu 3. Scena 4.

. . . . . verum nimia illæc licentia
Profecto euadet in aliquod magnum malum.

Schen. in Saulo dicebat:

Quapropter vobis, quotquot res curatis publicas
Quibus maiorum decreta, & populi curæ est salus
Summis est enitendum viribus, ne latiùs
Per Vrbem vestram, virosque execranda
Isthæc serpat lues.
Sed vt ante eatis dum tempus datur, priusquam
Horum scelera, & blanditiæ confictæ dolis
Plures in erroris sui commercium
Pelliceant

Mastix Fallitorum Daniel Sauter: cap. 44. sapienterque Arist. lib. 6. Polit: cap. 4. rationem eiusce reddit, dicens;
21 † Nam potestas faciendi qđ quisque velit non satis est, quod in quoquo est malo cõtinendo, ac si diceret, facultatem faciendi pro libitu voluntatis, non posse reprimere, & continere malitiam in hominibus radicatam. Bonifacius Vannoz. volum. 2. Animaduers. Politic. num. 1374. di-
22 cens, † Quod peior mundi libertas est, libertas erroris],
23 ac ad libitum viuere; † Quarè Petrus Gregorius libr. 21. de Repub. cap. 1. num. 7. ait, Spirituales, & seculares Præpositos, sollicitè curare debere, ne eò Respublica, aut subditi deueniant, vt eam corruptelam, quam libertatem dicunt, sibi arrogent, vt sibi ex arbitrio, quæ velint, licere operentur. Hoc enim modo sequitur, præclusio spirituum viuificantium, dum mali ita bonos superant, vt nullus viuus, vel efficax spiritus regiminis permeare possit ad mêbra,

bra, vndè necessario destruuntur Dominationes, cum subditi deficiant: malum certè hoc in Repub: vt Apoplexia in corpore Physico vix vnquam curatur; sed in propinquo esse interitum admonet.

SVMMARIVM.

1 *Principum facta multum differunt à factis priuatorum.*
2 *Laudes qui meretur maximas qualiter in admiratione sit.*
3 *Moyses solus à Deo leges duabus tabulis scriptas accepit.*
4 *Lycurgus leges suas ab Oraculo Apollinis reuelatas fingebat.*
5 *Pub. Romanus, quarè in existimatione babitus superstitione conficta.*
6 *Numa Pompilius leges suas communicatas sibi fuisse à Dea Aegeria. fingebat.*
7 *Minos leges Cretensibus traditas à Ioue accepisse finxit.*
8 *Q. Sertorius à cerua alba quã secum adducebat admoneri prædicabat quæ agenda, & quæ vitanda forent.*
9 *P. Scipio Iouem Capitolinum consulere fingebat, quando in Senatum ibat.*
10 *Seleucus sub Mineruæ nomine habitus prudentissimus Locrensium Legislator.*
11 *Pax cum inimicis, & Rebellibus fieri debet salua Regis authoritate.*
12 *Verba, & scripta maiorem vim habent, quàm simplicia facta.*
13 *Scriptura inuenta est ad perpetuitatis memoriam.*
14 *Alcibiades quare violauerit pacem inter Athenienses, & Lacedæmonios.*
15 *Romani, qualiter se babuerint contra superbiam Etruscorum, & Vmbrorum.*
16 *Consiliarij Regum cautissimi debent esse in conditionibus pacis.*
17 *Fides in omnibus, maximè in Principibus vigere debet.*
18 *Principis simplex verbum tantũ valere debet, quantũ Iusiurandum Priuati.*

19 *Spes nulla firmior, quam in bonorum Principum sponsione.*
20 *Fides est fundamentum iustitiæ.*
21 *Homini diuinitus datum est, benefacere, & veritatem sequi.*
22 *Veritas generosa est; mendacium illiberale.*
23 *Reges, & Principes sunt tanquam Dij in terris.*
24 *Boni Principis imperium graue non est.*
25 *Principes sunt Dei Vicarij in terris.*
26 *Principes capita sunt regnorum suorum.*
27 *Principes sunt publici parentes.*
28 *Regis verba, & sapientum quam vim habeant.*
29 *Pauper sanus, & fortis, melior est diuite imbecillo.*
30 *Fraudulentus lucrum amittet.*
31 *Regimen destruitur si fides amittitur.*
32 *Princeps conseruans authoritatem diues censetur, & pauper si eandem amiserit.*
33 *Mendacij verba abominabilia sunt Deo, & hominibus.*
34 *Veritas est sicut negotiatio lucrosa.*
35 *Principis actus ab omni malitia debet esse alienus.*
36 *Fides est sanctissimum humani pectoris bonum.*
37 *Principi conuenit, vt reputetur veridicus.*
38 *Princeps qui fidem regiam seruat, omnium corda sibi deuincit.*
39 *Veritatis labium firmum erit in perpetuum.*
40 *Fide sublata nil superest homini laude dignum.*
41 *Pactis violatis tollitur inter homines commertiorum vsus.*
42 *Amurathis Consilium Mahomethi filio de fide seruanda.*
43 *Fidei seruandæ magna necessitas est inter mortales.*
44 *Principis promissiones firmitatem propè diuinam habere debent.*
45 *Fides seruari debet inuiolata etiam suspitione.*
46 *Fides pro Numine colebatur apud* Romanos.
47 *Veritas omnibus rebus præualet.*
48 *Iustitia distributiua tribuit vni-*

vnicuique quod suum est.
49 *Aristoteles Alexandrum monebat, vt fidem seruaret.*
50 *Graue est fidem fallere.*
51 *Regna, & Ciuitates conseruantur, si regantur à senibus, & à iuuenibus defendantur.*
52 *Regis tribunalia, & Ministri fidem seruare debent illius nomine prastitam.*
53 *Fidem frangere perfidum, & nefarium est.*
54 *Fides, quas excellentias habeat, recensetur.*

ARGVMENTVM.

Principum facta diuersa à priuatorum actionibus, & qualiter conueniat illos religiosos esse, & fidem seruare, & quid repræsentent in terris, quãtumque conferat esse veritatis amatores, & abhorrere mendacia.

CONSIDERATIO XIII.

1 Onsideret hic † Consiliarius necesse est, quod Principum facta, priuatorũ gressibus nequaquam procedere debent, sicut in Principibus magis conspicitur, & illustrior est Dei potentia, quã in hominibus priuatis, atque plebeis, vt obseruat Philipp. Cominæus lib. 10. commenta. cum hi à paucis agnoscantur si boni, aut mali sũt, qa famæ eorundẽ, ac fortunæ coæquales sunt, è contra verò magnanimi alicuius Regis, quæ per famam coram omnium oculis resplendent, veluti norma, & speculum vbique publica fiunt, & secundũ illorum apparentiam ab omnibus dijudicantur, & quæ priuatis alioquin licerent ea pleraque non licent Principi Bald. in l. Imperatorem 91. in fine, ff. de hæred. instituen. Andre. ab Exea tract. de pactis num. 454. vers. *& pleraque sunt.* Frideric. PrucKman. in tract. de regalibus membro 2. cap.

cap.4.effectu 1.nu. 14. Iacobus SeKultes in quæst. An Rex Christianus, ac Catholicus seruare teneatur fidem datam hæretico. num. 164.

Quocircà illa velut ipse etiã Principum animus, cum occultis quibusdam respectibus ita prælucere aliorumque gesta anteire debet, vt aliorum animos semper relinquat cum admirationis quodam genere suspensos; ita, vt postmodum singulari cum omniũ opinione, magnitudinis, prudentiæ, grauitatis, ac temperantiæ, illius admiratio tam in subditorum; quàm in aliorum etiam cordibus generetur;
2 † quemadmodum Demosthenes in oratione amatoria dicebat. *Oportet autem eum qui maximas laudes mereatur, & Dijs charum videri, & hominibus, partim propter semetipsum, partim propter fortunam admirationi*
3 *esse*. † Et vt Moysen prætercam qui solus à Deo Optim: Maxim. leges duabus tabulis scriptas accepit. Exod. capite 20. Deuteron. cap. 5. Leuit. 26. Psalm. 80. & 96. Iosephus lib. 3. Antiquit. Iudaic. & lib. 2. contra Appionem, Anton. August. in lib. de legibus capit. 2.

4 † Hoc idem Lycurgus faciebat qui ad constituendum, & stabiliendum leges suas in Republic. Spartana affirmabat illas sibi ab Oraculo Apollinis reuelatas esse, cuius Deitati referebat principium, & causam intentionis suæ. Herodotus libro primo, Plutarchus in vita Lycurgi. Poliænus in lib. 1. Stratagemmat. Petrus Gregor. de Republica lib. 13. cap. 11. num. 11. Vbi ex Polybio lib. 10. simile de Publio Romano recen-
5 set. dicens; † Neque putandũ est sic Lycurgum fuisse superstitiosum, vt in omnibus Pythiæ obsecundans, Lacedæmoniorum Rempub. instituerit; Neque Publium somnijs, & diuinationibus notum tantum, acquisiuisse Patriæ potentatum; sed quoniam vterque multos viderat mortalium, nec paradoxa facilè cõplecti, nec res graues, ac periculosas sine spe Dei aggredi. Ideò vt Lycurgus perpetuò quidem consilijs suis, famam ex Pythia contractam adhibens, reddebat illa, & acceptiora, & certiora, quæ statue-

bat

bat sic,& Publius.

6 † Idem faciebat Numa Pompilius, vt sibi, suisque legibus Populum obstringeret volens videri sibi cum Dea Aegeria congressus esse nocturnos, eiusque monita accepta Dijs immortalibus sacra instituere, vt scribunt Plutarchus in Numa, Tit.Liuius lib. primo, Decad.1. Christophorus Chericus in coronide Centuriæ quæst.Politic. cap.3. Dionys. Halicarnas. lib.1. Antiq.Roman.Valer.Maxim.lib.1.c.2. Polyænus lib.8.Stratagemm:

7 Vbi † in hoc, & Minoem, & Lycurgũ cum æmulatos ait. Nam vt inquit ex his alius à Ioue, alter ab Apolline se didicisse leges profitentes, alter Cretensibus, alter Laconibus vt his vterentur persuasit. Plato in Minoe. Valer. Max. dicto capite secundo. Christoph.Chericus dicto capit.3 Petrus Gregor.vbi supra numer. 10. 13.& seq. asserens;

8 † Quod Q.Sertorius Ceruam trahebat albam, per asperos Lusitaniæ colles; ab ea se, quę nam, aut agenda, aut vitanda essent prædicabat admoneri. Gellius lib.15. cap.22. Valerius Maxim. vbi proximè Iustus Lipsius in notis ad lib. 1

9 Politic.cap.3.† vbi memorat qualiter P.Scipio Iouem in Capitolio consulere finxisset. Patritius li.2.de Regno cap.

10 16. † Zaleucus etiam sub nomine Mineruæ habitus prudentissimus Legislator apud Locrẽses fuit, vt ait Aelian:li. 2.de varia historia. Cicero li. 2. de legibus, & Suidas Zamolxis Gætis à Dea Vesta, 11 Mercurius Trimegystus Aegyptijs, Atheniensibus Solõ cuius mentionẽ facit F.Paulus Arrighius in libro de bonitate Principis cap.22. §.8. Idemque fecere alij excellẽtes viri, qui vt ait Plutarchus in vita Numæ, cum assequuti fuissent iudiciorum, ac mentium suarum acumine, modũ conseruandi in tranquillitate Rempub. eundem ad populũ referebant, non ordinaria; sed exquisita quadam ceremonia, affirmantes illũ à Cœlo peruenisse. Idem quoque multoties eueniebat in Legumlatoribus, & Ducibus generalibus exercituum; Qui cum leges aliquæ promulgandæ ab illis essent, aut in bello conserere manus statuebant, ac dum victoria magis

gis dubia illis videbatur, reuelationem fœlicis euentus habuisse fingebant, qua ratione militum animos in admirationem trahebant, vt audaciores; maioriq; cum promptitudine hostes inuaderent, victoriamq; sibi sub spe certa pollicerentur. latè Vinc.Gramigna lib.2. de regim. regni cap.7.

11 † Considerandum quin etiã est, omnesque in partes enitendum, vt in pacis conditionibus quæ cum inimicis, ac Rebellibus pangenda est, authoritas, & magnitudo omninò conseruetur, velut in reliquis motibus, & signis quibus aduersarijs suis metum incutere intendit; imò magis posteaquã scripta sunt, cũ maiorem vim habeant ver-

12 ba; † quàm facta quæ postquam fuerint, eorundem memoria faciliter obliuioni subijcitur, l.si alij in fine, ff.de vsuf.legat. Insuper etiam Sapiens ille Rex Alphonsus in l.3.in fine tit.9. partita 7. facit l.contrahitur ff.de pigno-

13 ribus; † Vnde Cassiodorus dicebat lib.11.variar.cap.38. *Est scriptura humanorum actuum, seruans fidele testimonium, præteritorũ loquax, obliuionis inimica; Nam memoria nostra etsi causas retinet; verba tamen commutat: Illic autem securè reponitur, quod semper æqualiter reperiatur*; Ann.Robert.lib.4. rerum iudicatar.cap.14.Et Cicero in orat.pro Sylla, ait, q̃d literæ posteritatis causa repertæ sunt, vt obliuioni possint esse subsidio. Nam exẽpla omnia iacerent in tenebris; nisi literarum lumen accederet, vt idem Cicero ait in oratione pro Archia. Iust. Lipsius lib.1.ciuil.doctr. cap. nono.

14 † Fortior autem ratio est, quam reperit Alcibiades ad violandam pacẽ inter Athenienses, & Lacedæmonios contractam, Nam in eiusce capitulis Athenarum dignitas tam turpiter obliuioni tradita fuerat, vt in eis scriptum fuerit, quod Lacedæmonij fœdus cum ciuibus Beotiæ inire possent, & Corinthij quoque inconsultis Athenienfibus, & absque eorundem consensu; nec tamen è contra Athenienses id facere possent, absque expressa Lacedæmoniorum voluntate; ac pro-

propterea Athenienses cum se ita circumuentos esse viderent, punctumque verborũ altius considerarent, pacem ruperunt.

15 † Insolentia autem, superbaq; illa verba quibus Etrusci, & Vmbri nomen Romanum tam paruipendebant, dicentes, quod animis, audaciaque flagrarent armorum viribus Romam ingredi; adeò commouerunt animum Fabij Maximi, vt omnibus quibus potuit modis, Romanorũ militum animos, contra Rebelles illos subditos accenderit, vt furioso quodam impetu in illos irruerint, vindictãque de tam odiosa verborum elatione promeritam sumpserint, clamantes, Rebelles arma relinquite. Quinimò eodemmet etiam die indignum duxerunt Romani, cum eis manus conferere, imò per medias illorum cohortes, & castra permearunt, solisque brachiorum tantum viribus, hostes armatos, militariaque illorum insignia impunè abstulerunt, non aliã ob causam, quam vt tumida inflataque eorum verba, actis, & factis seueritatis quodammòdo reprimerent, ac vindicarent, vt narrat Titus Liuius lib. 9. histor. ab Vrbe condita.

16 † Idcircò, vt alij Reges, ac Principes similibus animaduersionibus vasallos, ac Rebelles doment, ac refrenent, magnoperè considerandum est Consiliarijs prudentibus, & Catholicis primoribus, q̃d nullis in rebus cautiores esse debeant, quàm in pactis, eorumque conditionibus ferendis, & non solùm cum subditis; sed cum alijs etiam inimicis, ne quando ob improuidentiam, & incuriam illorũ, eadem violare, & irrita reddere, necessarium sit: imò altissimo consideretur animo antequam aliquid promittatur, id præterea, vt quod promittendum fuerit regulis, ac præceptis Catholicæ Ecclesiæ consonum sit, vt cum authoritate Regis inuiolabiliter postea obseruari queat: Quiã in hoc plurimum consistit maiorum imperiornm diuturnitas, & conseruatio: & vice versa, Rerumpublicarum perditio, & inuersio, diffidentia Vasallorum, & inimicorum illusio, & postremò confœdera-

ra-

ratorum amicorum animus
17 pendens, ac dubius. † In omnibus quippè bonis viris fides, & veritas magnoperè laudatur, & æstimatur, multò magis in Regibus, & Principibus, speciosum hoc veritatis, & fidei exemplum coruscare decet, semoto omni verborum fuco, vt tradit l.3. tit. 4.par.2.refert Anton. Panormita.lib.1. de dictis, & gestis Alphonsi Apopht.58. Petrus Gregorius lib.8. de Republic. cap.8.num.1.Sebastia.Guazzinus tracta.de tregua, par.2 quæstio.prima, §.2. num.49, & sequ. P. Aerod. lib.primo. rer iudic.tit 3.capite primo, & secundo. Quod Rex ipse
18 † semper hoc in ore habuisse solebat, tantum ad fidem valere debere vnicum Principis verbum; quàm priuatorum iusiurandum, vt ex Isocratis sententia in orat. ad Nicoclem tradit Andreas ab Exea in tract. de pactis num. 452.fallen.42. Iacob.ScKultes, in quæst. an Rex Catholicus debeat fidem datam hęretico seruare num. 191.& sequ.Anton.Thessau.decisio. Pedemont.47.num.11.Ioannes Botero. lib. primo, dictorum memorabilium pagi.31. de verbo *Principis*, vbi etiam refert quod quando Rex Frãciæ Franciscus I.in suo regno recepit hospitio Carolum V. Imperatorem honorando ipsum magnificentia vtrique conuenienti, cum aliqui laudarent eidem Regi fidem illius, ipsam magnopere extollentes, respondit, quod vbi promissio, & fides parum valere debuissent inter alios homines, conueniens erat quod firma, & immutabilis foret, inter Principes, nam cum ipsorum potestas libera, & absoluta esset, nec legibus, aut tribunalibus adstricta, nó posset cum illis tractari, si vacillasset fundamentum verbi, & fidei ipsorum.

Veritas enim licet omnibus conueniat; Principum tamen debet præcipuum esse ornamentum. Vnde Symach.
19 Epist.19.lib.10.dicit, Quod nusquam maior spes est, quã in bonorum Principum sponsione, de quibus illud Psalm. 88. *Quæ procedunt de labijs meis non faciam irrita*, & Xenophon in oratione de laudibus Agesilai, ait, Quod *magna, & pulchra res est, cũ*

alijs

alijs omnibus; tum maximè viro Principi fas fidemque seruare, & se talem esse cognosci. Nam, vt inquit Cicero
20 libr. primo offic. † Fundamentum iustitiæ est fides; id est, dictorum, & conuentorũ constantia, & veritas, & lib. 2. ait, Nihil vehementius Rempub. continere, quàm fidem, quæ esse nulla potest, nisi erit necessaria solutio rerum creditarum. Et Seneca Epist. 89. Sanctissimum humani pectoris bonum, appellat fidem.
21 † Et Pythagoras Phylosophorum Antesignanus, & Princeps dicebat; Duo esse hominibus diuinitus data, longè pulcherrima: Veritatem, scilicet, amplecti; & alijs benefacere; addebatque, vtrumque cum Deorum immortalium operibus comparari posse. Rectè Qui enim veritatis amans est, Deum amat, qui est veritas ipsa, & veracium Princeps. Aelianus lib. 12. de varia histo. cap. 59. Ioann. à KoKier lib. 3. Thesauri Politic. cap. 13. Ioann. Stobæ. serm. 11. de veritate, vbi etiam ex Apollonio ait, †
22 quod veritas est generosa: Mendacium autem illiberale. Aegydius Columna de regimine Principum lib. primo,
23 par. 2. dicens; † Decere Reges, & Principes esse veraces; Quia sunt tanquam Dij in terris, & Dei imaginem habent. D. Augustinus quæst. 35 in Vetus Testamentum. Plutarch. in libr. ad Principem ineruditum. Schualenbergius de Regio animo parte prima, pag. 82. Idem Plutarch. tomo 3. Moral. in Commentario libri, cui titulus, in Principe requiri doctrinam, vbi ait: *Quemadmodum enim Deus in cælo, pulcherrimum sui ipsius symulachrum constituit Solem, & Lunam, talis est in Repub. imago, & lumen Princeps, qui Dei reuerens iustitiam tuetur*, hoc est Dei rationem gestat. Paris de Puteo, de re militari versic. *An Princeps* num. 3. Plinius in Panegyrico ad Traianum, vbi ait, *Quod enim præstabilius est munus Deorum, aut pulchrius; quam castus, & sanctus, & Dijs simillimus Princeps?* Veget. lib. 2. de re militari cap. quinto; Cassan. in Cathalo. glo. Mundi, 5. par. consid. 24. c. 30. n. 16. & Petr. Greg. libr. 6. de Repub.

pub. capite 5. num. 3. & seqq. D. Thomas de regimine Principum cap. 12. Eguinarius Baro in l. Princeps legibus ff. de legibus, Hieron. Gigas tracta. de crimine Læsæ Maiestat. q. prima, num. 8. Patritius in
24 proemio lib. de Regno † Nã Imperium boni Principis graue non est, Cassiodo. lib. quarto variarum epistol. octaua.
25 † Sunt enim Principes Dei Vicarij in terris, l. quinta, tit. primo, part. 2. Rodericus Zamorens. in speculo vitæ humanæ lib. primo, cap. primo, de excellentia status regalis. Redin. de maiestate Principis, verbo *Imperatoriam Maiestatem*, num. 10. Orozco de Regis institutione, tracta. 3. c. 25. Petrus Gregorius libr. 10 de Repub. cap. 3. num. decimosexto, & in syntag. vniuersi iuris lib. 35. cap. primo, num. 1. Marcus Tullius libro secundo offic. Antonius Augustinus libro de legibus, capite secundo, in principio;
26 † Et suorum regnorum capita, Seneca libr. primo de clementia, Symanc. lib. 3. de Repub. cap. 7. num. 4. Nam sicut ex capite nascitur sensus, per quem alia membra corporis gubernantur; sic à Rege qui caput est, & Dominus, debent omnes eius Regni, tanquàm membra duci, & gubernari, vt pulchrè ait,
27 dicta l. quinta. † Sunt enim parentes publici Principes, vt Cassiodor. ait, lib. quarto,
28 variar. epist. 42. † Quarè Regis verba sunt, vt Sapientũ, de quibus Ecclesiastes c. 12. ait, *Verba sapientium sicut stimuli, & quasi claui in altũ defixi*; Sunt enim veluti calcar, & stimulus, quibus vasalli compelluntur ad procedendum, & itinerandum recto itinere, imitantes Principes suos, in contractuum suorum veritate, qui suspensi, ac pendentes existunt à verbis suis,
29 & promissionibus; † & sic, qui hoc modò robustus, & fortis euadit, non flectitur, & acquirit diuitias, Eccles. cap. 30 *Melior est pauper sanus, & fortis viribus, quam diues imbecillis*. Prouer. c. 10. *Egestatẽ operata est manus remissa manus autem fortium diui-*
30 *tias parat*, † & cap. 12. *Non inueniet fraudulentus lucrũ, & substantia hominis erit auri pretium*, Quia veritatem amans perpetuam firmitatẽ ha-

habebit, & non qui in fraude, & mendacio innititur; *Nã hic pascit ventos, idẽ autẽ ipse sequitur aues volantes*. Prouerb. dicto cap. 10. vbi subiungitur, quod *qui ambulat simpliciter, ambulat confidenter; qui autem deprauat vias suas, manifestus erit, & opera eius turbida, & confusa*; Quia nunquam liquidũ, aut syncerum ex turbido processit, & status semel turbatus, & confusus difficile gubernatur. Quia tranquillo mari nauta parùm expertus nauẽ regit; sed si turbatione, & concursu aquarum, ventorumque vndæ, & vela turgida fiunt, nauta dexterior inopinato quandoque metu cõ-
31 funditur. † Quin etiam maiori ex parte in functione similis regiminis bonus vsus amittitur, & consuetudo illa, quæ in tranquillitate Veritatis habebatur, cum deficiente ista minuatur fides, & reputatio, quibus amissis, amittitur, & substantia, & patrimonium, ex quorũ omniũ defectibus, in occasionibus necessarijs, & momentaneis causatur ruina statuum, & Monarchiarum, & ita quandoque fit, vt Reges & Principes animo quasi fracti cum humilitate incedant, & in manus suorummet Vasallorum, & inimicorum incidant, Vndè succedit quod Sapiens Ecclesiastes cap. decimo; ait *Vidi seruos in equis, & Principes ambulantes super terrã, quasi seruos*. Nec aliud possibile est, cum dicatur Sapientiæ capite quinto; quod malignitas quæ est mendacium, destruet sedes poten-
32 tium; † Hos operatur effectus in Rege habente, vel amittente coram vasallis, & alijs reputationem. Nam si illam habuerit, diues efficietur distribuendo quod habet; sin verò eandem perdiderit, ad pauperiem redigetur cum re aliena, vnde resultat quod Salomon ait Prouerb. capit. decimotertio; *Est quasi Diues cum nihil habeat: & est quasi pauper cum in multis diuitijs sit*; †
33 Propter quod dicitur ibidẽ cap. 17. *Non decent stultum verba composita; nec Principem labium mentiens*. & cap. 18. *Mors, & vita in manu*

linguæ qui diligunt eam comedent fructus eius. Nam licet suauis sit homini panis mendacij postea implebitur os eius calculo; ac si diceret lapidibus; Prouerb.cap.20.& Psalmo 5. dicitur; *Odisti omnes qui operantur iniquitatem, & perdes omnes qui loquuntur mendacium*; capite.2.22.q.2 propter quod Euripides ait, quod pulchra est lingua, in qua reperitur veritas; & ita consulit Sapiens Prouerb.capite 23. *Veritatem eme, & noli vendere sapientiam, &*
34 *intelligentiam*; † Nam veritas est veluti negotiatio lucrosa, & fructuum collectio fertilis, qui non efficientur gelu furentis Aquilonis, vt sunt verba non adimpleta iactabundi hominis, & inanem gloriam captantis; *Nubes, ventus, & pluuiæ non sequentes, vir gloriosus, & promissa non complens*; dicitur Prouerbiorũ, capite vigesimoquinto, & ita dicit idem Salomon ibi capite 3. *Misericordia, & veritas te non deserant, circunda eas gutturi tuo, & describe in tabulis cordis tui, & inuenies gratiam, & disciplinam bonam coram Deo, & hominibus*. & capite 20. *Misericordia, & veritas custodiunt Regem, & roborat clementia tronum eius.* Psalm.88. *Et veritas mea, & misericordia mea cum ipso, & nomine meo exaltabitur cornu eius*.
35 † Et propterea actus Principis omnis malitiæ, & diminutionis expers esse debet, vt ait Imperator Iustinianus in Nouella constitut:quę dignitatibus, §.illud collat. sexta, Decet enim Principem omnem fallaciæ materiam remouere, lege quoties, vbi Lucas de Penna, C. de ponderato, & auri illatione libro 10 leg. omnes, verbo fraudare, C. de Metat.& Epidemet. libro duodecim, Matth.de Afflict. decisio. Neapolita.403. num. nono, & sequentibus, vbi post D. Ambrosium ait, Quod hæc est regula iustitię, à qua non decet Principem declinare, vt non afficiat quenquam damno iniusto, nec doli aliquid annectat,
36 fraudis uè componat; † Fides enim sanctissimũ humani pectoris bonum est, nulla neces-

sitate ad fallendum cogitur, nulloque corrumpitur præmio; Seneca libro 13. epist. 86. & 99. Quintilian. declamat. 343. vbi ait, *Fides supremum rerum humanarum vinculum est. Sacra laus fidei inter hostes, sacra inter Pyratas magnæ etiam apud malos auctoritatis.* Annæus Robertus libro 2. rerum iudicatar. cap. decimo, & latè Lipsius libro secundo, ciuilis doctr. cap. decimoquarto;

37 † Hinc rectè Xenophon in oratio. de laudibus Agesilai inquit, Magna, & perpulchra res est cum alijs omnibus, tum Viro Principi fas fidemque seruare, & se talem esse cognosci. Elias Reusner. libro tertio, artis stratagemmatic. capite secundo, pagin. 491. quia Deus è contrario permittit, vt ijsdem vijs, quibus animo ficto, & fallaci aliquis sibi promittit, stabilitatem, Principatus illius tandem turbetur, ac demoliatur, donec prorsus, ac totaliter ruat, non ob aliud, quam ex eo, quod quæruntur remedia grauiora, & acerbiora ipsis periculis, quæ vinci procurantur remedijs periculosioribus.

38 † Quare Princeps qui verbum, & fidem regiam seruat habet corda sibi deuincta, tam amicorum, quam inimicorum, & in medio laborum, & insultationum, melius supplet infortunij sui necessitatem; quam fractitius cum regnis integris. Placido enim, tranquilloque Regi fida sunt auxilia sua, quibus ad communem salutem vtatur, vt ait Seneca libro primo, de clementia capite duodecimo;

39 † Quia dicitur Prouerbiorū capite 12. *Labium veritatis firmum erit in perpetuum; Abominatio autem Domino labia mendacia; Qui autem fideliter agunt, placent ei. Non inueniet fraudulentus lucrum, & substantia hominis erit auri pretium*, Et capite decimotertio; *Verbum mendax iustus detestabitur.*

40 † Nam si fidem tollas, nil superest homini, quod sit laude dignum. Quia fides, vt ait Cicero libro primo, offic. est fundamentum iustitiæ, & sanctum humani pectoris bonum, sine qua, vt ait Sy-

lius Italicus, *nec tellus pacem,*
41 *nec æquora norunt*; † Nam dicit Aristot. Rhetoric. ad Theod. infirmatis, violatisque pactis tollitur inter homines commerciorum vsus Georgius Pagliar. obseruat. 158. ad libru primu, Cornelij Taciti. Titus Liuius libr. primo, Decad. 6. ait, Quod fide abrogata omnis humana tollitur societas. *Fidem qui violat*, (ait Cicero pro Roscio) *oppugnat commune omnium præsidium, & quantum in ipso est, disturbat vitæ societatem*; Annæus Robertus libr. primo, rerum iu-
42 dicatar. cap. 10. † & Martinus Barletius libr. quinto de vita, & gestis Scanderbei refert Amurathem eius filio Mahumethi dixisse, Nullam maiorem inter mortales esse necessitatem, quam fidei seruandæ, qua sublata, neque imperia, neque aliud quicquam permanere posse: Et in claro Principe qui magnarum rerum impe ria spe, animoque complexus est, alteram omninò esse debere, aut veram, aut simulatam tantum, vt eo modo hominum ingenia concilientur, alliciantur que. Et Schualenberg. de regio animo part. 1. pag. 344.
43 † Nulla enim inter mortales maior necessitas est, quàm fidei seruandæ, qua sublata, nec imperia possunt, nec aliud quicquam permanere ex Schrodensi Rich. Dinoth.
44 in sentent. Histor. † Ac proindè meritò Principis verba, & promissiones ad firmitatem propemodum diuinam accedere debent, postquam fidem dedit † Petrus Gregorius de Republic. libro 8. capite octauo, numer. 9. Tanto enim splendore fulget in Principe fides, vt sine ea omnes Regum, ac Principum virtutes fiant obscuriores, & ab ea singulæ lumen sic accipiant, vt à Sole, Luna, Sydera, ac stellæ omnes. Franciscus Patritius libro octauo, de regno titulo vigesimo, Ioann. Vitus Decad: tertia, qq. Politicarum, quæst. secunda, Author Politiæ de regno contra Machiauell. libr. 3. theor. 21. Hinc meritò Augustissimus Imperator Carolus V. vt refert Zenocarus, libro pri-

primo, vitæ illius dicebat fidem rerum promissarum, & si toto mundo exulet, tamen apud Imperatorem consistere oportere.

45 † Quandoquidem, vt Liuius ait libr. quarto. Non modò fidem inuiolatam tueri oportet; sed etiam ab omni suspitione remotam. Idē Liu. lib. 22. & 31. Dion. in Marc.

46 † Ideoque Romani fidem tanquam sanctam pro numine colebant, & sacrarium solemne fidei instituebant, in quo fœdera, & inducias iureiurando confirmabant. Liui. libr. primo, & 24. Vuarem. in meditam. pro fœderibus cap. 3. num. 13. *Omnibus, quidem* Agell. ait lib. 20. Noct. Attic. cap. primo, *Virtutum generibus exercendis, colendisque Populus Romanus è parua origine ad tantæ amplitudinis instar emicuit; sed omnium maxime, ac præcipue fidem coluit, sanctamque habuit tam publice quam priuatim.* Annæus Robertus libr. secundo, rerum iudicatar. capite decimo. Numaque, vt in illius vita Plutarchus tradit, templum quod Romæ construxerat, fidei dicauit, docuitque Romanos per fidem iurare. Et inquit Valerius Maximus libro nono, cap. 6. in princip. *Occultum, & insidiosum malum perfidia, quæ tantum incommodi humano generi adfert, quantum salutis bona fides præstat; Habeat igitur non minus reprehensionis, quam illa laudis consequitur.* Quoties enim de bona fide agitur, non disputatur de apicibus iuris, l. si fideiussor, §. quædam, ff. mandati. Et Posthumius apud Liuium libro nono, dicebat. *Non indignitas rerum sponsionis vinculum leuat.* Annæ. Robert. libr. primo, rerum iudic cap. 7. & 11. Vbi ex Symacho libro 10. epist. 54. ait, *Omnia quidem Deo plena sunt, nec vllus perfidis tutus est locus.* Iustus Lipsius libro 2. ciuil. doctrin. cap. 14. Cassiodorus libro 10. variar. epist. 17. vbi ait, *Fide vobis constringimur, qui vel solo verbo promissa seruare sacris lectionibus admonemur.*

47 † Vndè meritò vnus ex Cubicularijs Regis Darij libr. 3. Esdræ cap 4. probauit, omnibus præualere veritatem.

Ideò merito Apostolus in epistol.ad Ephes.cap.quarto,ait, *Induite nouum hominem, qui secundum Deum creatus est in iustitia,& sanctitate veritatis, Propter quod deponentes mendacium,loquimini veritatem vnusquisque cum proximo suo*.

48 † Vlpianus I. C. in l.iustitia ff.de iustitia,& iure, ait, Proprium esse iustitiæ, distribuere res vnicuiq; quod suum est tribuendo, vt conuenit,M. Tullius 2. Rhetor. Petrus Burgius libro primo,elect.cap.1. cap.cum de notissimus 2. quæst.2. Alban. Spinasati. libr. primo, Polit. cap.7. Aegid. Roman.de regimine Principum lib.primo, part.2.cap.10. Aristot. apud Diog.Laert.lib. quinto, de dictis, & factis Philosophorum.Cicero etiam lib.tertio, Rhetor.& ex Euripide tradit Andreas Eborensis in tomo sententiarum dum de iustitia tractat,iustitiæ propriè distributiuum esse eius,quod est secundum cuiusque dignitatē, & patrias consuetudines tueri,& instituta, & scriptas leges seruare,& veridicum esse in controuersijs,& stare conuentionibus,l.prima,ff.de pactis,l.ex empto ff. de actionibus empt:

49 † Quare Aristot. vt refert Baldus in d.l.prima num. primo ad Alexand. dixit: O Alexander obserua fidem datam, & fœdera confirmata,alias sequetur malus finis, sicut ipse ponit in libro qui vocatur Secreta Secretorum, Iacobus ScKultes in quæst an Rex Catholicus debeat fidem hæretico seruare, num.207. Quia vt Vlpianus ait in lege prima,ff.de const. pecun.

50 † *Graue est fidem fallere*. c.si infidelis 28. q. 2 Speculator tomo 1.titu. de Actore num. 17. Latè Mar. Tullius libro primo, & 3. offic. Budæus in prior: Annot. ad pandectas ad l. primā, ff. de ijs qui notan. infamia, F. Vardentius super Ruth cap. 4.sect.prima, vers. 1. Guazinus in tract.de tregua part.2 §.2.quæst.prima,num: 6.& 7. Adeò vt Liuius libro 3.dixerit,Quod famæ,ac fidei damna maiora sunt, quàm quæ æstimari possint. Annæ. Robert.lib.2.rerum iudicat.cap. 10.

51 † Et sicut Regna, & Ciuita-

tates conseruantur, si à Senibus regantur, & à Iuuenibus fortiter pugnantibus defendantur. Plutarch. tomo 2. Moral. tit. An seni sit gerenda Respub. Euripides in Bellerophonte. Simanch. lib. 7. de Repub. cap. octauo, num. 15.

52 † Eodem modo augentur, ditescunt, & inimicos vincũt Principes, si illorum tribunalia fidem, & verbum obseruent, & pro fundamento habeant grauitatem, & pondus veritatis, quamuis falsa imagine videatur debilitari pro illius obseruatione, cum verius, certiusque si ipsa violetur confundatur, ac in irritum reddatur commercium publicum. Fides enim quando promittitur etiam hosti seruanda est, c. noli 23. quæst. prima, Molina tomo primo, de iust. tract. 2. disputat. 111. vers. *Quod vero* pulchrè, Diu. Ambrosius libr. primo, offic. cap. 29. Sylius Italicus lib. 2. bellorum punic. ad finem, dicens, *Audite Gentes neu rumpite fœdera pacis, nec regnis postferte fidem*. Et text. in cap. innocens 22. quæst. quarta, Hippol. de Marsil. cons. 9.

53 num. 22. lib. 1. † Et Marcus Tullius in orat. pro Roscio Comœdo, perfidum, & nefarium, ait frangere fidem. T. Liu. Decad. 1. lib sexto, ait, Quod cum fidei abrogatione omnis humana societas tolli-

54 tur † Vndè Cassiodor. lib. 5. variarum epistol. 40. inquit, *Quod fidem diuina diligunt, mortalia venerantur. Nam inter Mundi fluctuantes procellas, vndè se humana fragilitas contineret, si nostris actionibus mentis firmitas non adesset? Hæc inter socios amicitiam seruat; hæc Dominis pura integritate famulatur; hæc superna Maiestati reuerentiam piæ crudelitatis impendit, & si beneficium tantæ rei latiùs quæras, immutabilis fidei est, omne, quod benè viuitur.*

SVMMARIVM.

1 *Diffidentia prudens securius ciuitatem custodit quàm mœnia.*

2 *Hostes vigilant, vt captent occasiones opprimendi.*

3 *Diffidentia est salutis custodia, & ibi exempla Vlys-*

sis, & aliorum.
4 *Iactura turpissima est, quæ per negligentiam euenit.*
5 *Securitas frequentissimum est calamitatis initium.*
6 *Despici nihil tuto potest inhoste.*
7 *Fiducia nimia mortem causauit Alexandro Magno, & Iulio Cæsari.*
8 *Principes sua vigilia omnium quietem curare debent.*
9 *Aegyptij Principis curam significabant per sceptrum supra quod stabat oculus apertus.*
10 *Alexander Magnus dormiens habebat pilam eneā in manu, vt cadens suscitaret eum.*
Agamemnon Rex alijs dormientibus vigilare solebat. eod. num.
11 *Carolus Magnus si dormiebat, vt quater, vel quinquies somnum interrumperet.*
13 *Hispanorum quot millia periere propter aliquorum Regum improuidam confidentiam.*
13 *Hispani quot Victorias aduersus Romanos habuerint recensetur.*
14 *Nationes quot Hispanias dominatæ fuerunt.*
15 *Hispaniarum Reges per septingentes annos bella gessere contra Saracenos.*
16 *Machabæorum pulchra verba pro recuperanda patria adducuntur.*

ARGVMENTVM.

Diffidentia prudens quàm sit proficua, quamque periculosa negligentia, & securitas, & de vigilantia Principis, & Hispanorum victorijs aduersus Romanos, & Saracenos.

CONSIDERATIO XIV.

DIligenter etiam considerandū est Principi, & Cōsiliarijs eius si fortè sub nomine illius pacis quæ contrahenda foret, lateat, absconditumquè subsit

fit atrocius aliquod bellum. Huic etenim, qui per inobedientiam, ac rebellionem, tàm humanas, quàm diuinas leges transgredi non horruit nequaquam in posterum fides adhibenda censetur; vt pacta, nouasque conuentiones seruaturus sit; nisi ex signis aliquibus externis, ac euidentibus, quod facti, præteritique erroris commissi eum

1 pœniteat, agnoscatur † Demosthenes in orat. 2. in Philippum cuius meminit Petrus Gregorius lib. 13. de Repub. cap. 4. nu. 37. Reipublicæ suæ Athenienfi pro conseruatione sua facile, & salutare consilium adhibebat, dicens, *Sūt quidem certè varia reperta ad Vrbium custodiam, ac defensionem, veluti aggeres, mænia, & fossæ, & quæ sunt eius generis alia quæ omnia manu fiunt, & magnos sumptus postulant. Vnum autem quoddam commune natura prudentium, in semetipsa possidet præsidium. Quod enim omnibus bonum est, & salutare, tum vel maximè liberis ciuitatibus contra Tyrannos. Quodnam igitur est? Diffidentia, hanc custodite, hanc amplectimini, hanc si conseruabitis extra omne periculum eritis;* †

2 Vigilant namque hostes, vt captent occasionem opprimendi, & qua hora non putatur, insidias instruunt, & aggrediuntur, quod in prælio spirituali admonuit Dominus apud D. Lucā c. 12. & 1. epist. Petri c. 5. & sñtia Thegonidis est, *res nihil fracta fide, res diffidendo retenta,* †

3 hācque diffidentiam omnibus hominibus qui sapiunt à natura communiter concessam custodem salutis, ait Petrus Gregorius libro 22. de Republ. cap. 11. num. 2. & per eam Laertiadē Vlyssem tot euitasse pericula. Epicharmus Poeta Siculus dicebat: Sobrius sis, & memor esto nulli credere, seu confidere. Et Helena apud Sophoclem in Antig. ait: *prudenti diffidentia, nil melius, aut vtilius est mortalibus,* quod ex Euripide tradit Iustus Lipsius lib. 4. ciuil. doctr. c. 14. futura enim sunt præcauenda, cap primo, vbi glos. de seruis non ordin. & facit capit. 1. de rebus Ecclesiæ non alienand. & ex Diu. August. lib. 14 de Ciuit. Dei tradit Afflict. lib. primo, cōment.

ad

ad constitut. Neap rubr. 9. de illici. portatio. armo. num. primo, quod præcauere insidias, est actus prudentiæ, & prudentis bene consiliari, Aristo. 6. Ethicorum, D. Thom. 2. secundæ, quæst. 47. artic. 8.
4 †, E contrario autem turpissima est iactura, quæ per negligentiam fit, teste Seneca epist. prima, Auilesius ad cap. 6. Prætorum glos. diligē-
5 tia num 1. † Securitas enim ipsa frequentissimum est calamitatis initium. Nemo enim celerius opprimitur, quā qui nil timeret, vt ait Velleius Patercul lib. 2. histor. subdens frequentissimum initium ca-
6 lamitatis, securitatem; † Nihil enim tutò in hoste despicitur, vt ait Q. Curtius libro 7. eam subiungens rationem; *Quia, quem spreueris valentiorem negligentia facies.* Sæpè enim contemptus hostis cruentum certamen edidit, & inclyti populi, Regesque per leui momento victi sunt. Liu. libro 21. Aemil. Probus in Thrasi dicit, In bello nihil oportere contemni; Quia nimia fiducia, magnæ calamitatis solet esse initium. Idem, in Pelop. Iustus Lipsius libro quinto, ciuilis doctrin. c. 16. *Nam qui præsumit* (inquit Tertullianus libro de cultu fœminarum in princip.) *minus veretur, plus periclitatur, timor fundamentum salutis est*; Annæus Robertus lib. 2.
7 rerum iudic. cap. 7. † Exemplo sint Alexander Magnus, & Iulius Cæsar, quibus nimia fiducia mortē causauit, vt ait Franc. Patritius libr. 7. de regno cap. 9. Egregiè Ioannes Stobæus serm. 41. Georg. Pagliar. obseruа. 3. ad librū primū Cornelij Taciti; & obser-
8 uat. 454. † referens ex Seneca in libro de breuitate vitæ, Principes ex ea causa institutos, vt omnium quietē illorum vigilia; omnium otiū, eorum labor; omnium delitias, illorum industria; & omnium vacationes illorum occupatio defendat. Nam vt ait Homer. in Iliad B.

Non decet hunc somno totas impendere noctes
Cuius consilio Populus committitur.

Et Ioannes Botero li. 1. dictorum memorabiliũ de officio Principis tractans, refert Quod in noua Hispania Princeps qui in regno succedere debebat, anno integro in tẽplo assistebat, tanquam in loco poenitentiæ, aut purgationis, & si tempore quo vigilare debebat obdormisset, pungebatur stimulis. dicendo illi quod vigilare debebat curã, & solicitudinem habiturus suorum vasallorum, nec habebat assumere onus regni, & regiminis eius ad dormiẽdum. Dicebatque Salust. in Catilina. Vigilando, agendo, bene consulendo, prospere omnia cedunt. Imperator Iulianus episto. 12. ad Basilium: Sanctimonia clarum dicebat quod assidua cura Reipublicæ molesta est ijs qui negligentius in ea versantur, atqui diligentia, & industria vtuntur; æqui sunt mea quidẽ sententia; & prudentes, omninoque ad omnia idonei. Et Cyrus apud Xenophon. de Pædia illius dicebat. *Equidẽ arbitror eum decere alijs anteire, non vita desidie, & laborum experte, sed eo quod rebus prouideat, laboresque lubenter subeat.*

Nam vt præclare ait Ammian. Marcellinus libro 29. *Nihil aliud est imperium nisi cura salutis alienæ.* Annæus Robertus lib. 2. rerum iudic. cap. 11. Regnum autem, aut Principatus non tam ad Regis, aut Principis, quam ad ipsius Regni, & Ciuium vtilitatem introductum fuit, vt post Platonem tradit Marcus Tullius, lib. primo, offic. Diu. Irenæus li. quinto, contra Hereses, D. Thomas opuscul. 21 ad Ducissam Brabantiæ. Aristot. libro 5. Politic. Abb. in clement. vnica de Baptis. Lucas de Penna in lege militaribus, C. de decur. lib. 10. Alphon. Guerrer. in thesauro Christian. Religion. cap. 54. num. 52. Vasquius in præfatio: lib. 1. controu. illustr. num. 101. & 104. & libr. 2. cap. 82. num. 2.

9 † Nec aliud est virga vigilans de qua Hierem: cap. 10. nisi Princeps mysticè ab Aegyptijs significatus per sceptrum, super quod erat ocu-
10 lus apertus; † Hanc tanquam Nortem habebat prosperorum euentuum Magnus ille Alexander, qui, ne in sta-

te-

ra poneret belli fortunam de sidia sua, vtebatur ænea pila, vt si longa vigilia fatigatus obdormiuisset pilæ strepitu in peluim cadentis expergisceretur; quod, & Magistrum illius Aristotelem fecisse narrat Andreas Eborensis in lib. Exemplorum cap. de somno. Erat enim suauis ille strepitus factitius; quia illum vigilantē reddebat aduersus tumultus, ac veros, periculosioresque strepitus, quibus multoties subijciuntur Reges, ac Principes desides. Sic Homerus in Iliad: B. Agamemnonem celebrans ait,

Cæteri quidem apud naues Principes omnium Archiuorum.
Dormiebant per noctes molli domiti somno;
Verum non Atridem Agamemnonem Pastorem populorum
Somnus tenebat dulcis multa animo voluentem.

Refert Thesaurus Aphorismorum Politicorum lib. 3. cap. 3

11 † Eginhartus in vita Caroli Magni ait, quod noctibus sic dormiebat, vt somnum quater, aut quinquies non solum expergiscendo; sed etiā surgendo interrumperet.

Si in dictis statibus Belgicis hæc diffidentia regnasset, locumque habuisset, vsq; ad ima cordis penetralia irrepsisset, cumque ea tantoperè infecta comperisset, satiùs profectò, laudabiliusque fuisset honorificum bellum protraxisse; quàm iniustam dolosamque illam pacem admisisse, non relinquendo illis tam cæca diffidentia, libertatis habenas adeò remissas; neruosque, vt sunt arma, arces munitæ, & præsidiaria munimenta, instar illius qui phrenetico gladium acutum porrigit quo circumstantes ferire, ac periclitari faciat. Addo, quod hac cum diffidentia, tam inexplicabiles expensas, totq; mille millium auri pondo iacturam vitasset, quæ in alias fortè expeditiones; ex quibus S. R. V. Maiestati maior vtilitas, & gloria resultasset applicari potuissent, absq; eo, quod abundantes illæ diuitiæ quas prōpta Hispanorum vigilantia con-

concesserat in Antartico Oceano,& Suri miserãdo mergerentur naufragio, vortiginosaque miserabilium illorũ statuum Charybdi implicarentur; Et quod magis deplorandum est,quod paucorũ annorum interuallo occubuere plures innocentes Christiani, quorum sanguis tam miserabiliter in luctuosis illis Tragædijs turpiter effusus sterile illud solum Belgicum
12 rigauit,atque respersit.† Septingenta Hispanorum millia,vt Historici referunt,desiderata fuere, propter improuidam Regum aliquorum confidentiam, qui vanis persuasionibus adacti suspenderant arma, vnde splendor, & amplitudo regni, quam non nisi aduersus Romanos defenderant, cecidit,vt testatur Velleius Paterculus libro 2. Histor. & Onophrius Panuinus de Republica Romana cap. de Hispaniæ Prouincia
13 † vbi post Velleium Paterculum d. li. 2. Histor. ait, *Hispaniæ, nunc ipsius præsentia, nunc Agryppæ quem vsque ad tertium Consulatum, & mox collegium tribunitiæ potestatis, amicitia Principis euexerat, multo, varioque Marte pacatæ. In quas Prouincias cum initio Scipione, & Sempronio Longo Coss primo anno secundi belli Punici ab hinc annos CCL. exercitus Romani missi essent, duce Cn: Scipione Aphricani Patruo per annos CC. in his multo, mutuoque ita certatum est sanguine, vt amissis Pop. Rom. Imperatoribus, exercitibusque sæpè contumelia, nonnunquam etiam periculum Romano inferretur Imperio. Illæ enim Prouinciæ Scipiones consumpserunt; illæ contumelioso xx. annorum bello sub Duce Viriatho maiores nostros exercuerunt; Illæ terrore Numantini belli Populum Romanum concusserunt; In illis turpe Q. Pompei fœdus, turpiusque* Manci*ni Senatus cum ignominia dediti Imperatoris rescidit; Illa tot consulares, tot prætorios ab sumpsit Duces, patrumque ætate intantum Sertorium armis extulit, vt per quinquennium dijudicari non potuerit, Hispanis, Romanisuè in armis plùs roboris esset, & vter populus alteri pariturus foret*: Madera de Excellentijs Regnorum Hispaniæ capit.

pite 8, num. 1. Camillus Borrellus, de Regis Catholici præstantia cap. 82. num. 17. Reusner. libro 3. Artis strata-gemm. capite 2. pag. 491. Palac Rubios de fortitud. bellica c. 20. Panuinius & lib. de Imperio Romano, pag. 285
14 dicit, † Gothos, Vandalis, & Alan ex Hispania eiectis, & expulsis Romanorum præsidijs longo tempore fuisse potitos rerum. Quarè armis cōseruari Regnum debebat, inflictumque vetus illud vulnus, in Hispaniarum Regum cordibus recens esse debet, quod Antecessoribus suis tātam sanguinis effusionem
15 causauerit, † ob continuum septingentorum annorum bellum, vt paulatim tandem, tot castra, tot Vrbes, totque Regiones amissas recuperarent, donec etiam à Bætica Prouincia omnique ex Hispania Saracenos expulerunt, vt recenset Thomas Bozius de signis Ecclesiæ tomo primo, libro quinto, signo 17. pagin. 206. & tomo 2. lib. 24. signo
16 99. pag. 581. † valentes dicere quod habetur libro primo Machabæor. capite 15. *Neque alienam terram sumpsimus, neque alienam detinemus; sed hæreditatem Patrum nostrorum quæ iniustè ab inimicis nostris aliquo tempore possessa est. Nos verò tempus habentes vindicamus hæreditatem Patrum nostrorum*, Gregorius Lop. Madera de Excellent. Hispaniæ capite 9. num. vltimo, & alter Gregorius Lopez in leg. 32. titulo 18. par. 2. glos. 7. & ex capite Hadrianus 22. vbi glo. verbo *per singulas*, distinct. 63. tradit Rebuff. in Auth. habita. verbo *dignum namque*, C. ne filius pro patre, Belluga in Speculo Principum, rub. 14. Couarr. in regu. peccatum 2. p. §. 9. nu. fin. de regul. iur. nu. 6.

SVMMARIVM.

1 *Reges debent optimos Reges antecessores suos imitari.*
2 *Consuetudo, & obseruantia legis authoritatem habet.*
3 *Consuetudo est optima legum interpres.*
4 *Antiquæ viæ sequendæ sunt.*
5 *Patrum antiquorum dogmata sequenda, nec aduersus ea*

ea quidquam innouandum.

6 Rebelles *non debent admitti ad reconciliationem nisi priùs arma deponant.*

7 *Libertatem inopinatam assequuti ad maiora perpetranda insolentiores fiunt.*

8 *Romani etiam calamitatibus prostrati, pacem tamen non faciebant cum Rebellibus, aut inimicis armatis.*

9 *Iugurthæ Legatis quid à Romanis responsum fuerit.*

10 *Auli Fuluij pax Aphricæ tractata à Romanis reiecta.*

11 *Pax impia est quæ conceditur Rebellibus, aut Hæreticis.*

12 *Proconsules, aut Duces Romanorum inconsulto Senatu pacem facere non poterant.*

13 *Platonis lege morte mulctabantur, qui inscia Republica bellum, aut pacem faciebant.*

14 *Dux belli ex iusta causa inducias facere potest.*

15 *Senatus Romanus reuocauit pacem cum Samnitibus, & Numantinis contractam.*

16 *Rebellibus Romani terminis præfigebant ad deponendum arma.*

ARGVMENTVM.

Reges debere suos imitari prædecessores, & de effectu consuetudinis, quandoue rebelles sint admittendi ad reconciliationem, & Romanorum in hoc mos, & in annullādis inhonestis pacis conditionibus.

CONSIDERATIO XV.

1 Considerare quin etiam debet Consiliarius circūspectus quod Reges tenentur imitari Prædecessorum suorum, aliorumq; bonorum Principum exempla, vt ait Calistratus Iurisconsultus, Imperatorem Seuerum statuisse, vt in dubijs ca-

casibus id obseruetur, quod Antiquiores statuerunt, leg. nam Imperator, ff. de legi-
2 bus; Nam iusta consuetudo, & obseruantia legis authoritatem habet, cap. consuetudo, distinct. 2. Tertullian. lib. de corona militis, dicens; *Consuetudo etiam in ciuilibus rebus pro lege suscipitur cum deficit lex, nec differt scriptura an ratione consistat, quãdo, & legem ratio commendet.* Annæ. Robert. lib. 2. rerum iudic. cap. 1. Bart. in l. de qui-
3 bus num 6. ff. de legibus, † nã est optima Interpres l. si. de interpretatione 37. eodem titu. & facit illud Deuteronom: cap. 32. *Interroga Patrem tuum, & annunciabit ti-*
4 *bi,* † Iob cap. 8. *Interroga enim generationem pristinam, & diligenter inuestiga Patrũ memoriam.* Ieremiæ capit. 6. *State super vias, & videte, & interrogate de semitis antiquis quæ sit via bona & ambula e in illa.* Et Sapiens Prouerb. cap. 22. ait, *Ne transgrediaris terminos antiquos quos posuerunt Patres tui.* & Leo Papa IV. relatus in cap.
5 ideo 25. quæst. 1. ait, † *Quod Patres nostri, siuè in sanctis canonibus, siuè in mundanis, affixere legibus, excedere minimè debemus; contra eorum quippè saluberrima agimus instituta, si quod ipsi diuino statuerunt consulto, intactum nõ conseruamus;* inquit enim Diu. Cyprian. lib. 1. episto. 8. *Adulterum est, impium est, Sacrilegum est, quodcumque humano furore instituitur, vt dispositio diuina violetur.* Annæus Robertus lib. 1. rer. iudi. cap 7.

Præcipuè si adest ratio accomodandi præteritas res, præsentibus casibus attentis opere, tempore, loco, & personis quibus omnibus ponderatis ad veritatis cognitionẽ peruenitur, & in casu rebellionis, vt præsens est, ad operandum infortunia quæ euenerunt in Rebus publicis, & Regnis qui à veris regulis cõseruationis suæ recesserũt, non datur medium, nisi S. R. V. Maiestas; in integrum restituatur ad pristinum illorum statum; ita, vt nec punctus quidem deficiat, alias satiùs foret residuum in stateram & aleam mittere; quam pa-
6 cem subditis elargiri, † nisi prius arma deponant. Sin ve-

vero armata manu illam petere præsumant, deneganda meritò illis est, omnique ex parte enitendum, vt gloriosa cum victoria domentur prius q̃ turpibus, illicitisq; ac indecoris Regiæ Maiestati pactis, perpetua demum pax amittatur. Ideoque magnopere elaborandum est, & singulari ingenij acumine prospiciẽdum an eiusmodi pacis petitio ex mera cordium synceritate, vel occulta quadam astutia procedat, vt securiùs illa concedatur, vel è contrario illis occurratur. Vtiliùs enim est, vt Rex qui pacem impertiri debet, arma tractanda, ac protrahenda demonstret, vt videatur eandem armis, & ui extorquere velle, vt hac ratione subditis Rebellibus maiorem incutiat metum, eosque ad vtiliores, & Regiæ Maiestati gloriosiores pacis conditiones constringat, & si hac illos via præuenerit Princeps, suoque iuri, & authoritati nequaquam cedere velle ostenderit, futura illa pax (si eis concedatur) firma, ac diutius duratura foret; nec tam facili modo, & occasione labitur, quemadmodum iniustæ pacis induciæ quæ viriũ comparandarum, renouandarumque causa multoties, inter Principes fieri, & contra antiquas Romanorum

7 regulas concedi solent † Est enim pulchra sententia Nicætæ Choniat: in Annalibus Balduini, quod qui ex seruitute inopinatam libertatem, fortuna propitia consequuti sunt, maxima perpetuò affectantes, neque se in posterum vlli calamitati obnoxios fore opinantes, successibus fœlicibus, ac victorijs effusi, elatiq; indulgent, pristini sui status obliti, præsenti verò læti, & insolentes, maioribus calamitatibus iterum subijci solent.

8 † Et hoc maxime ex Romanorum Historijs liquet, quod nullo vnquam tempore, maximis etiam calamitatibus, quandoque prostrati, cum Rebellibus, aut cum inimicis alijs armatis in pacis vllas cõditiones descenderunt; nec etiam de eius tractatu quicquam audire voluerunt.

9 † Quod ex hoc maximè elici potest, quod decem Legatis Iugurthæ Numidiæ Re-

gis Italia eccedere præceperunt, & priusquam Romam introirent, si pacis eorundem Legatio non tractaret se, seque offerret cum Regno ipso, Populo Romano subiceire; quo audito, infecta legatione ante Vrbis etiam ingressum, in Numidiam redierunt.

10 † Et quamuis Aulus Fuluius qui cum exercitu Romano in Aphrica morabatur, seque quamplurimis mortis, ac internecionis periculis, non absque notabili exercitus Romani strage expositum videret, pacem cum illis conclusisset, magnoperè tamen à Senatu Romano reprobata fuit, vt ait Salustius, maximum indè metum, mærorem que Romæ fuisse; eò quod authoritati, & gloriæ Populi Romani obstreperet, timentes ne alij quoque contra eos simile quid auderent, idque præcipuè notatu dignum est, quod Romæ dicebatur, Pacem Aphricæ factam fuisse, ijsque subitaneam indè natam fuisse tristitiam, & quod propterea verendum esset, quod parùm duratura erat.

Sed in hoc Belgicorum statuum negotio dispar ratio est, & similitudo. Nam omnes pacem, dum bello premuntur, clamitant, & expetunt, omnesque ad eandem cohortantes quasuis cōditiones amplectuntur, difficultates explanant, & omnibus Principis iuribus cedunt, vt eam consequantur, imò, & Ecclesiæ Romanæ fauere pronunciant, & simulant; vt nouitates experiantur,
11 non obstante, † quod impia pax sit quæ hæreticis, & eiusmodi Rebellibus datur. Conrad. Brunus in tract. de Hæreticis lib. 3. c. 15. n. 6. Siman. de catho. inst. c. 56. n. 52. Marc. Becan. q. 8. an sit fides hæret. seruan. num. 3. hæretici enim respectu Ecclesiæ, & Christianæ Reipublicæ sunt velut rebelles aliarum Rerūpublicarū, vt obseruat Fab. Albergati lib. 1. de Cardinalis munere c. 8. pag. 32. Et ideo Diu. Hieronym. in Apolog. posteriori ad Ruffinum dicebat. *Canes latrant pro dominis suis: tu non vis me latrare pro Christo? In vno tibi consentire non potero, vt parcam hæreticis, vel vt me Catholicum non pro-*

bem

bem; fiista est causa discordiæ, mori possum, tacere non possum. Sit inter nos vna fides, & illico pax sequetur. refert Heribertus Rosuuerdi in Anticapello pag. 33. nec sine ratione, cum Hæretici non sint serui Dei, sed Diaboli nec gaudere debant protectione Summi Pontificis, licet sub eius vindicta sint, Baldus in proœm. Decretal. verbo *Gregorius*, num. decimo octauo, ibi, sequitur in Textu. Dei, Tiberius Decian. in tractat. crimin. libro quinto, cap. 41. rubric. de pœnis hæretico. spiritualibus num. duodecimo, versic. septimo. Quia in illis non valet reperiri pax, dicente Diu. Paulo 2. ad Timothæ. capite tertio; *In nouissimis enim diebus instabunt tempora periculosa, erunt homines seipsos amantes, cupidi, elati, superbi, blasphemi, parentibus non obedientes, ingrati, scelesti, sine affectione, sine pace, criminatores, incontinentes, immites, sine benignitate, proditores, proterui, tumidi, & voluptatum amatores, magis quam Dei. habentes quidem speciem pietatis, virtutem autem eius abnegantes*, vt obseruat Ioannes Molan. libro primo, tractat. an sit fides hæretic. seruan. cap. primo; Quia hæretici licitè bello oppugnari, & prosequi valent, vt ex Francisco Arias tractat. de bello, num. 101. tradit Farinacius tracta. de Hæresi. quęstio. 189. §. tertio, num. 34. facit leg. quemadmodum, §. illud, ff. de iureiurando, Sebastian. Guazzi. tractat. de pace, parte prima, quæstio. vigesima tertia, num. tertio, & septimo, allegans leg. final. C. de abolitionibus. Quia Hæreticus hosti publico comparatur, vt probat P. Aerodius, lib. 7. rerum iudicatar. titul. 7. cap. 2 cui non est pax seruanda, vt in Bannito, seu proscripto Ciuitatis, tradit Curtius Iunior infra num. 14 & meminit Hippol. de Marsil cons. 9. nu. 22. lib. 1. & singula. 351. & tract. de Bannitis, verbo *pace*, nu. 24. Bannito non debere seruari pacem Farin. qq. Crim. to. 1. par. 2. q. 103. n. 46. Ang. in l opprimẽdorũ n. 3. C. qñ lic. vnicui sine iud. se vindicare. Demũ quia ex prædictis Sena-

tis reuocauit pacem Auli Fuluij, tanquam contra authoritatem, & voluntatem eius factam. † Nam de iure, pacem ille solummodo facere potest, qui bellum valet indicere, Decian: Respon. 20. numero octauo, volumine secundo; Ideoque non poterant Proconsules, aut: Duces Generales Exercituum pacem contrahere cum Reipublicæ Romanæ inimicis. Quia hoc ad ipsum Senatum, aut ad alios Principes sub quibus militabant spectabat, vt resoluit Petrin. Bellin: tractat: de re militari part. decima, titu. 2 numer. 19. Post Bartolum. Angelum Iacobin. num. 2. & alios in l. conuentionum, ff. de pactis, vbi Curtius Iunior num. 18. hoc limitauit. Si Capitaneus Guerræ, siue militum esset Locumtenens Principis pro quo bellum gereret, quia posset omnia facere, quæ Princeps posset, ratione Locumtenentiæ per tex. in lege secunda, C. de offic. eius qui vices alterius gerit & per ea quæ notant Bartolus, Baldus, & omnes in lege prima, §. à Præfecto, ff. de legatis tertio;

12 (margin number beside "eius factam")

13 † Et extat lex apud Platonem lib. 12. de legibus, Quod si quis proprio motu, vel bellum, vel pacem cum quopiam sine Reipublicæ iussu fecerit, morte mulctetur, cuius meminit Petrus Gregor. de Republic. libro decimo,
14 cap. primo, num. 5. † Solum enim ex iusta causa Dux belli inducias facere potest. Mart. Laudens. in tract. de bello, quæstio. octaua, Petrus Gregorius lib. 11. de Repub. cap. decimotertio, num. octauo, in fine, Vuaremund. in Meditam. pro fœderibus, capit. secundo, num. 29. capite tertio, num. 41. Curtius Iun. in dicta lege conuentionum, numer. decimo sexto, & 17. Vbi Iacobin. de S. Georgio, num. quarto, assignat exemplum quando tregua, seu induciæ fierent ad modicum tempus, putà ad restaurandum armigeros vulneratos in bello, vel vt Capitanei prouideant de rebus necessarijs ad bellum, vel exer-
15 citum, † Et ita Senatus Romanus idem obseruauit cum Samnitibus, & Numantinis reuocando pacta Mancini Hostilij Consulis,

quem

quem per Fœciales nudum, & manibus post tergum religatis dedendum hostibus cēsuit, quem tamen illi recipere negauerunt; sicut quondam Caudini fecerunt, dicentes, publicam violationem fidei, nō deberevnius sanguine lui, vt recenset Velleius Patercu lus in princ.lib.2. Histo.Petr. Aerodius lib.3.rerum iudica. titu.5.cap. 18. & multis alijs vicibus idem fecerunt, non tam desiderio gerendi bellū in Prouincijs extraneis cum tanto sanguine emerent, quā ex eo, quod pacem cum inimicis armatis fecissent contra antiquam illorum consue
16 tudinem; † Tanto magis cū Rebellibus, quibus tanquam non habentibus ius hostiū, vt refert Ioan.Molan.in tract.an fides rebellib.seruanda sit; li. 3.cap.4. terminum præfigebant arma deponendi, vt visum fuit in rebellione Catilinæ, qui cum formasset exercitum suum intus Italiam, peruerterat C.Manlium in Fesulanis degentem, ad quē Q. Martius Romanorum Legatus dixit, ne faceret quicquam in populi Romani præiudicium, & si aliquid prætēderet contra Senatum, arma deponeret, & humiliter Romam peteret, & quod hac ratione inueniret ea, qua semper mansuetudine, ac misericordia affectū Senatum, eò q nullus vnquā auxiliū eius frustrà postulasset. Verùm cum consilium, & resolutio illa, ipsi, & coniuratis nequaquā placuisset, eosdem Senatus Romanus iudicauit, declararauitq; inimicos Patriæ Manlium, & Catilinam, absque vlla vitæ remissione, aijsque omnibus terminum ad deponendum arma præfixit, affirmando quod elapso illo termino, etiamsi arma deponerent, nil omnino eis profuturum esset, vt Salustius refert in Catilinar.

SVMMARIVM.

1 *Periculum est æquale, potestatem Viro maligno tribuere, vt gladium furioso.*

2 *Armorum tractatio homines audaciores, & crudeliores reddit.*

3 *Viriatus retentis armis pace violata, bellum cum Romanis renouauit.*

4 *Armorum Domini, sunt etiã mutationis status, vel Reipublicæ.*

5 *Traianus Imperator rescripsit Plinio nè collegium Fabrorũ crescere permitteret.*

6 *Carolus V. Imperator moderauit vexilla Ciuitatis Gãdauij.*

7 *Ferri origo adducitur, & eius vtilitates, & quare dominetur auro.*

8 *Princeps debet curare, vt Vasalli eius agnoscant robur illius bellicum.*

9 *Alcibiades Cupidinem in clypeo depictũ ferebat, quãtumuis Dux insignis esset.*

10 *Gentium quies sine armis consistere nequit.*

11 *Arma, & æquitas sunt custodes* Reipublicæ.

12 *Vrbes illæ fœlices sunt, quæ ensibus magis, quã mœnijs muniuntur.*

13 *Homines, ne alijs seruire cogantur, cogitationes bellicas obseruare debent.*

14 *Iudas* Machabæus *laudatur ob fortitudinem.*

15 *Arma sunt necessaria Militibus, ne de turpi fuga meditari cogantur.*

16 *Spartanæ Ciuitatis laus erat, quod omnes cogitabant, qualiter præcipere, & obedire deberent.*

17 *Princeps habenas obedientiæ nequaquam in Vasallorum arbitrio relinquere debet.*

18 *Arma debent habere Ciues, vt ordine publico illis vtãtur, & pro Republica beneficio.*

19 *Arma debent auferri Rebellibus, & collocari in Armamentarium publicum.*

20 *Reipublicæ qui præsunt, ad quos fines debeant arma habere.*

21 *Romani ciues arma olim priuatim non habuere.*

22 *Arma ex publico Armamentario sumpta fuere in seditione Saturnini reprimenda.*

23 *Iustinianus decreuit quod arma reponerentur in publico Armamẽtario cuiusuis Ciuitatis.*

24 *Maiestas proprijs carens viribus parum secura est.*

25 *Respublicæ armis, & viris floren-*

rentes sunt inexpugnabiles.

26 *Iustinianus Imperator Vicario Ponti facultatem concessit inquietos armis priuandi.*

27 *Demetrius rebelles Antiochiæ arma proÿcere compulit.*

28 *Saulis tempore non erat Faber ferrarius in Israel propter prohibitionem Philistÿm.*

29 *Romani abstulere arma Celtiberis.*

30 *Lucius Domitius cruci affigi fecit pastorem, quia venabulo aprum occiderat.*

31 *Cyrus Lydÿs rebellātibus abstulit arma, & viros fœmineis vti vestibus coegit.*

32 *Darÿ filius Babylonÿs rebellantibus abstulit arma.*

33 *Sesostris Aegyptiorum Rex quid fecerit vt rebelles subditos effœminaret.*

34 *Aristodemus Cumanorum Tyrannus illis abstulit arma vt securus esset.*

35 *P. Scipio arma abstulit Carthaginensibus, & classem succendit.*

36 *Dionysius Siracusanus Dionysÿ filius arma abstulit illis quibus fidebat parum.*

37 *Catholici Reges D. Ferdinandus, & Elisabeth. Mauris Granatensibus arma abstulere.*

38 *Carolus VIII. Rex Franciæ quid statuerit in armorum teria.*

39 *Pÿ IV. constitutio circa delationem, & prohibitionem armorum, recensetur.*

40 *Guillelmus Dux Mantuæ artes bellicas Casalensibus interdixit, & quare.*

41 Rebellibus ne valeant recalcitrare sunt arma auferenda.

42 Languor prolixior grauat medicum.

43 *Lycurgus probibuit bellum cum vna natione continuari.*

44 *Macedones assiduis certaminibus bellicosi facti fuere.*

45 *Anthalcidas Agesilaum saucium sugillauit quod Thebanos dimicandi arte edocuisset, factis expeditionibus in Bœotiam.*

46 *Populi bellantes cū viris bella-*

furioso homini gladium acutum,& euaginatum tradere. Petrus Gregorius lib. 23. de
2 Repub. cap.9. num.5. † Et enim armorum tractatio homines audaciores reddit, & crudeliores, atque ad innouanda negotia,turbandamq; quietem promptiores, lege si seruus, C.de his qui ad Eccl. confug.l.si quis in hoc genus C.de Episcop. & Cler. Matth.de Afflict.lib.1.ad Constitutio.Neap.rubr.9. de illicita porta.armorum, nu. 1. Campagna ad cap.Regni Neapo. de prohibita portat.armorũ, num.7. Adam Kellerius lib. 2.de offic.Iurid. Polit. cap. 3. versicul. *sed respectu*, Petrus Gregorius libr.4. de Republ. cap. 1.num.17.Aegid.Roma: lib.3.de Regim. Principum
3 par. 3.cap. 6. † refert Plinius de viris illustribus in Viriato, Quod cum bellum aduersus Romanos sumpsisset, eorum Imperatorem Claudium Vnimanum, deinde C.Nigidium oppressit,& cũ pacẽ à Pompilio maluisset integer petere, quam victus,cum alia dedisset, & retinuisset arma bellũ
4 renouauit,† Arist.lib.7.Polit. cap.9.vbi ait, Quod qui armorũ Domini sunt,Status,vel Reipu. mutationis iisdẽ armis etiam Domini sunt,Georgius Pagiiar.obseruat.2.ad libr.1: Cornelij Taciti, Petrus Gregorius lib.22.de Repub.cap. 11.num.1. Verè igitur teste Diodoro lib.37.ab armis omnia pendent,quibus qui prę-ualet,eius legibus omnes necessariò obtemperant. Reusnerus lib.1. Artis stratagem.
5 cap. 21.† Hinc Bartholom. Philippus in tract.de consilio, & Consiliar. discur.13. n.15. refert,Traianum Imperatorẽ scripsisse Plinio Secundo Bythiniam gubernanti,vt non sineret intantum crescere collegium Fabrorum, quod nocumentum aliquod generaretur Reipublicæ, vt per ipsũ Plinium libro 10. Episto. 33.
6 †Et D.Imperator Carolus V. limitauit facultatẽ vexillorũ militum Ciuitatis Gandauij vt per Mambrin.part.2. Hist. Mundi lib. 3. & Marcũ Guazo.in hist.Mundi
7 † Hinc ait Cassiodor. lib. 3. variarum epist. 25. quod *rigorem ferri parturit terrena mollities, & igne decoquitur, vt in duritiẽ transferatur. Hinc auxiliante Deo defensio patriæ venit, hinc*

hinc agrorum vtilitas procuratur, & in vsus humanæ vitæ, muliplici commoditate porrigitur, auro ipsi imperat, & seruire cogit. locupletes pauperibus constanter armatis.

8 † Vlteriùs curandum est Principi, vt ex rebus gerendis, gestisque Vasalli eius cognoscant virtutem, & bellicum eius robur, vt maius etiam quam habeat, sibi exteriùs imaginentur. Illi namque non secreta, nec intimam cordis eius voluntatem tam auidè scrutatur; quã ea quæ extrinsecus apparent intuentur, verbi gratia, si Princeps est animosus, bellicosus, constans, prudens benignus, aut seuerus, &c. Ea enim plerumque vulgò indita est natura, vt diuersos colores in diuersis subiectis etiã attentè considerare studeat, cum oculis prominentibus, & nunquam ad verum negotiorum rhombum penetret, ex quo iudicia etiam vana

9 oriuntur, † vt euenit Alcibiadi, qui, & si Dux magnanimus ab omnibus haberetur, probro tamen sibi dabatur, quod in clypeo suo depictum portaret Cupidinem sagittas, telaque iacentem. Nam si oculos magis aperuissent, vidissent vtique quod in corde suo Mars reconditus latebat, qui lanceas, hastas, & alia eius generis instrumenta bellica in hostes suos explodere machinabatur; Propterea Principem fortem, ac magnanimum decet, vt dum alios robore, & virtutibus antècellit, etiam, atque etiam curet, vt magnanimitas, & aliæ eiusce virtutes, ex actionibus suis quotidianis dignoscantur, in his præsertim, quę fortitudinem, & seueritatem concernunt, cuius theorica, absque practica nequaquam vtilis est ei, qui Rempublicã gubernat, ac regit; Ex quibus rebus primaria est, armorum vsus, à quo pendet stabilitas, & fundamentum quietis eius, quo Rex magnopere pollere debet per totum suũ regnum, vt quouis tempore, aut loco necessitas id expostulauerit, insolentes suos vasallos domare, ac prosternere queat; Aliquibus tamen secundum illorũ naturam, qualitatem, aut loci constitutionem, & distantiam, armorum aliquorum vsus permitti potest,

test, eò, quod in eis innixa sit essentia, & conseruatio Rei-
10 publ. † Dicit enim Cornelius Tacitus libro 20 Annal: quod non sit Gentium quies, absque armis, Iustinianus in
11 proemio Institut: † Cassiodorus lib.4. variarum Epist.6. dicit Quod arma, & æquitas sunt Reipublicæ custodes & ibi epist. 12. ait, Prouincias armis defendi, & legibus ordinari &. Lelius Zechius li.2. de Principe cap.3. num.3. ait quod Principi ad dominium tutandum, & etiam augendum, necessaria est armorum copia, & præstantia tam ad offensionem, quàm ad defensionem, sine quibus cœtera
12 nihil prosunt. † Hinc Manuel Comnenus, vt Nicætas lib.2. Annal. illius refert. Eas Vrbes fœlices iudicabat, quæ non mœnijs, sed ensibus munirentur. Nam qui bellum pacis amore fugiunt, non animaduertunt plures sibi, vt puluerem è terra friabili erumpere hostes, qui, & imperium eorum accendat, nec stabili ipsos frui pace patian-
13 tur, † Et Aristot. lib.7. Politicor. cap: 14. ait, Bellicas exercitationes homines cogitare debere, ne alijs seruiant, & vt subiectorũ vtilitati consulant. S. Ambrosius libr. primo. offic. cap. 41. ait, Quod vtilior est in conflictu lorica ferrea, quàm stola linea, licet
14 oneri illa sit; † Laudatur Iudas Machabæus primo Machabæorum, capite tertio; *Quia dilatauit gloriam populo suo, & induit se lorica sicut Gigas, & succinxit se arma bellica sua in prælijs, & protegebat Castra gladio suo similis factus Leoni in operibus suis*, & dicit Lælius Zechius libro 2. de Principe cap.3. numer.3.
15 † Necessaria esse arma militem tuentia, ne ijs in conflictibus carens, & se tueri non valens in fuga spem locet. *Non enim de pugna, sed de fuga cogitant, qui in acie nudi exponuntur ad vulnera*. inquit Vegetius lib.1. cap: 20. Reusner. libro 1. artis stratagem. cap. 21. pag. 3. 5) manc. lib.9 de Repub. cap. 15. nu. 2. Redin. de Maiesta. Princip. verbo *non armis solum* num. 66. Bouadill. lib.4. Politicor. cap. 1. num. 30. pulchra l. 1.
16 tit.6. lib.6. recopilat. † Non sunt oēs Ciuitates, vt Spartana, in qua omnes exerceban-

bantur, qualiter præcipere, &
17 obedire deberent; † Idcirco non debet Princeps ad arbitrium vasalli relinquere habenas obedientiæ, quæ arma solummodo sunt eius, qui ijsdem dignus à Principe habetur, & qui eadem ferre quoque possit, quique Rempublicam cum ijsdem iuuare, & oblata occasione defendere valeat; ijs è contra qui ijsdem ad Regis, & Patriæ defensionem nequaquā vti vel le præseferunt tollantur, & prohibeantur, leg. vnica, C. vt armorum vsus lib. 11. Auth. de armis, §. prohibemus, coll. 6. l. 1. ff. ad l. Iuliam de vi publica, Ioann. Vincentius de Anna in constitut. Regni Neapo. si quis aliquem, num. 4. & sequent. Didacus Couarru. in practic. quæstio. cap. 33. Iulius Clar. lib. 5. sentent. §. fin. quæst. 36. Menoch. lib. 2 de arbit. iudic. casu 393. Petrus Gregorius lib. 1. de Repub. cap. 4. num. 17. lib. 9. capit. 1. num. 19. Ioann. Ferra ult. de iuribus, & priuil. Regni Franciæ, priui. 19. Carol. Degrassal. regal. Franciæ libr. 2.
18 iure 17. pag. 291. † Bartholom. Caual. epist. 1. de reformat. Reipub. dicens, Ciues tali lege debere esse armatos, vt armis non vtantur, nisi ordine publico, & pro beneficio Reipub. Considerandum est enim quod dicitur Ecclesiastici cap. 33. *Disciplina, & opus seruo, Operatur in disciplina, & quærit requiescere, laxa manus illi, & quærit libertatem Iugum, & lorū curuant collum durum. ita neruus, & tormenta seruum malitiosum.*

19 † Quare necesse est, vt talibus vasallis auferantur arma, eademque pro ornamento regij, vel alterius Reipubli. Armamentarij loco ab illis distincto, ac diuiso reponantur, adeò, vt sic inermes facilius domentur, & cum timore ad Principis obedientiā reducantur & vires Principis ex aduerso maiorem firmitatem acquirant, vt tradunt Coteræus lib. singul. de officio Imperatoris, & Clapmar. lib. 2. de Arcanis Imperij, cap. 6. Lælius Zechius lib. 2. de Principe cap. 3. num. 3. Iacob. Bornitus in partitionibus libr. 2. de Repub. conseruatit. de armis, & militibus pag. 108. Hiero. Frachet. li. 2. de

Prin-

30 Principe cap. 3. † Et Aristot.lib.7.Politic.cap.8. dixit, Qui Reipublicæ præsunt hos armis tam ad tuendum imperium, vt detrectantes coerceantur; quàm ad vim, si quis iniuriam extrinsecus inferre conetur, propulsandam, instructos esse necesse est. Idem tradit Imperator Iustinianus in leg.2. C. de officio Præfecti Prætor. Aphricæ, Phylon Iudæ: libr.1. de vita Moysis, D. Chrisostomus serm. de Ascensione. Symanch.lib. 9. de Repub.cap.18. fere per totũ, Frat. Ioan. Guardiola de Nobilit. Hispan. cap.15. fol.39. Azeuedo in leg.1.titul.6. lib. 6.recopilat.Bouadill.li.4.Polit.cap.1.num.30. Redin. de Maiestate Principis, verbo *non armis*, num.27.Bernardinus Mendoza in libro Theoricæ,& practicæ belli pag. 9. Lipsius lib.5.Polit.cap.6.Petrus Gregorius de Repub.lib. 11.cap.3. nu.16. Lælius Zechius libro 2. de Principe cap.4. num.2. Sebastian. Foxius lib.2. de Regno,Regisq;
31 instit. † Satis enim constat Ciues Romanos olim arma priuatim non habuisse; sed in rupe tarpeia recondita fuisse, vndè accipiebantur quotiescunque exercitus deducendus erat: Vuolff.Lazius lib.4. de Republica Romana cap.6. Blond.lib.6.Romæ triumphantis; Marlianus lib.5. antiquitat.Roman cap.4. Simanc. de Cathol. institution. tit.24.num.28. Bouad.d. nu. 30. Surgen.lib.1.de Neapo. illust.cap.11.à num.13.& 14
22 † M.Tullius in orat:17. pro Caio Rabirio cum de seditione contra Saturninum tractaret, ait, Eo tempore ex ædificijs, Armamentarijsque publicis, arma Populo Romano, C.Mario Consule distribuente, data, vt Imperium Populi Romani, maiestasque conseruaretur, Petr.Grego.lib.9. de
23 Repub.cap.1.num.13. † Et Iustinianus constituit, quod in cuiusque Ciuitatis publicis Armamentarijs arma publica reponantur, reparentur ac renouentur,& quod nullus possit esse faber ad arma facienda nisi deputatus à publico, vt in nouella const. 85. de armis, coll. 6. Auth. de mand.Princ.§.fin. Afflict.in rub.de illicita portat.armorũ nu.2.Symanc.lib.9.de Repu-
24 bli.cap.18.num.13.† Nam vt

vt Liuius inquit li. 10. Maiestas quæ caret viribus, parum secura est, nilque rerum mortalium tam instabile, ac fluxũ est, quam fama potentiæ nõn sua vi nixę, fuit sententiã Taciti li. 13. Annal. cuius meminere Gabriel Simeon in libro cui titulus illustratio de gli epithaphi fol. 125. Læl. Zech. libro 2. de Princi. cap. primo, nu. 8. Et idem Cornel. Tacitus lib. 15. Annal. dixit, *Non enim ignauia, magna imperia contineri virorum, armorumq; faciendum certamen, id in summa fortuna æquius, quod validius*, † Philon Iudæus libro primo de vita Moysis, viris, armisque florentes copias, murum inexpugnabilem esse ait. Symancas d. cap. 18. num. 3. & 4. Vegetius de re militari in Prologo Aristoteles vbi supra cap. 14 Madera de Excell. Hispaniæ c. 7. n. 1.

25

26 † Hoc etiam obseruauit Imperator Iustinianus, dum institueret Vicarium Generalẽ qui pacis, & belli negotia tractaret in Ponto Bythiniæ, vsque ad Armenos, & Trapezuntas, cui potestatem concedebat priuandi armis eos, qui illis ad nullam militiæ necessitatem haberent, eaque in publico magnæ Vrbis Cõstantinopolitanæ inferret Armamẽtario, vt constat edicto 8. de Pontici tractus Vicario.

27 † Demetrius item Rex, vt narratur lib. 1. Machabęorũ, cap. 11. auxilio misso à Ionatha aduersus eos, qui cum Antiocho filio contra ipsum rebellauerant in Ciuitate Antiochia compulit ipsos, vt arma proijcerent, & pacem postularent rogantes, vt Iudæi cessarent oppugnare eos, & eorundem Ciuitatem. Malo enim persuasus consilio, totum dimiserat suum exercitum, vnumquemque in locum suum, excepto tantummodo peregrino exercitu, quem ex Insulis Gentium contraxerat, quorum causa omnes Patrum suorum exercitus inimicos sibi reddidit; ita vt nisi prædicta auxilia à Ionatha missa sibi fuissent, quibus sæua illa suorum rebellio sedata fuisset, luxisset, vtiq; miserabiliter inopinatũ aduersæ fortunæ suæ casum.

28 † Tempore Saulis non inueniebatur Faber ferrarius in terra Israel, cauerant enim Phy-

Phylisthini, ne Hebræi fortasse facerent gladium, & lanceam; Cumque venisset dies prælij, non fuit inuentus ensis, aut gladius, aut lancea in manu totius populi qui erat cum Saul, & Ionatha, exceptis ipsis, vt habetur 1. Regū cap. 13. Petrus Gregorius de Repub. lib. 23. cap. 9. num. 6.

29 † Romani abstulere Celtiberis arma quod illis tam graue fuit, vt multi sibimet ipsis consciuerint mortem, significantes virum bonum, & egregium non decere sine armis viuere, vitam inermem pro morte iudicātes, vt Liui. ait lib. 44. ab Vrbe condita, siue lib. 3. Decad 4. cap. 6. Iustinus libro 44. vbi dixit, *Velocitas Genti pernix, inquies animus, plurimis, militares equi, & arma, sanguine ipsorum chariora.* Madera de Excellent. Hispaniæ capite 8. num. 1. Et postea muri, & munimenta, arces præsidiariæ, & Castella fuere diruta, Cælius Rhodigin. libro 18. lectio. antiq. cap. 22. dicens. *Quum omnibus cis Iberum Hispanis arma Portius Cato ademisset, adeò ægrè passi, vt multi mortem sibimet ipsis consciscerent, ferox gens nullam vitam rati sine armis esse*: Bouadilla. li. 4. Polit. c. 1. n. 30.

30 † Lucius Domitius cum Siciliam Proprætor regeret, & ad eum eximiæ magnitudinis Aper allatus esset, adduci ad se Pastorem cuius manu occisus fuerat, iussit, interrogatumq; quo telo bestiam illam confecisset, postquam comperit vsum venabulo, cruci eum suffixit: Quia ipse ad exturbanda latrocinia, quibus prouincia vastabatur, ne quis telum haberet, edixerat. Marc. Tullius act. 1. in C. Verrem. Valer. Max. lib. 6. cap. 3. §. 5. tradit Polyænus

31 lib. 7. stratagem. † quod Cyrus Lydis post Cræsi captiuitatem iterum deficientibus, ipse Babylonem versus profectus Mazarem Medum cum præcepto misit, vt cum regionem subegisset, arma pariter, & equos eis adimeret, vestitumque muliebrem eos gestare cogeret, neque ad iaculandum amplius exerceri permitteret; sed omnes texere, ac psallere cōpelleret, vt his nimirum studijs animi illorū mollescerent, & effæminarentur, sic deinceps omnium Bar

Ly-

barorum inutilissimi ad bellū euaserunt Lydi, cum antea bellicosissimi essent; Recenset idem Iustinus li. 6. dicens, Occupato alijs bellis Cyro, Lydi rebellauere, quibus iterum victis, arma, & equi adempti, iussitque cauponas, & ludicras artes, & lenocinia exercere, & sic gēs industria; quondam potens manibusq; & actis strenua, effæminata mollitie, & luxuria virtutem pristinam perdidit; & quos ante Cyrum inuictos bella præstiterant, in luxuriam lapsos, otium, ac desidia superauit;

32 † Idem fecisse Darij filium colligitur ex Apophteg. Plutarchi dicentis, Xerxes iratus Babylonijs ob defectionem, cum eos in potestatem suā redegisset interdixit armorum gestationem, iussitque fidibus, & fistulis canere lenocinium, & cauponam exercere, ac tunicas gestare sinuosas.

33 † De Sesostri autem Rege Aegyptiorum ex Nymphodori historia libro 13. tradit Sophoclis Scholiastes dicens Consilium tale cœpisse, vt mulieres foris versarentur; nerent, ac texerent domi viri, vt tali vitæ ratione virilem sexum effæminaret, illisque obedientibus Imperio vteretur, quod se consequuturum putauit, iniunctis muneribus virorum fœminis, & harum viris. Ita enim non modò inermi corpore; sed etiam animo molli promptè facturos imperata credidit. Voluit igitur, & comam nutrire viros, & mulieres tondere, itemque illos onera capite gestare, has humeris; præterea viros binas; mulieres singulares tunicas ferre. Postremo stantes mulieres, subsidentes viros mingere, vt pro vitæ modo, animi quoque eneruarentur. Callidè profectò, & non sine causa scribit Aelian. lib. 12. cap. 4. variar. histor. Aegyptios dicere, Sesostridem à Mercurio solertiam, & consilia didicisse;

34 † Idemque fecit Arystodemus Cumanorum Tyrannus, vt refert Halycarnas. libro 7. Antiquit. Roman. Ianus Gruter. in dicurs. ad Cornelium Tacit. p. 2. pag. 49.

35 † Publius Scipio Carthaginensibus abstulit arma, & cū agnouisset quod maior pars virium illorum in mari consi-

ste-

ftebat, ante oculos illorũ incẽdit quingentas naues, cũ omnium dolore, & commiseratione Charthaginis, eò quod viderent nullas sibi vires residuas esse posse, quibus aduersus Populum Romanum caput erigere valereent.

36 † Dionysius Syracusanus Dionysij filius, ijs quibus parum fidebat arma adimere solebat. Diodorus Siculus lib. 16. Biblioth. Petrus Gregor. lib. 36. syntag. Iuris cap. 26. num. 8.

37 † Reges quin etiam Catholici D. Ferdinandus, & D. Elisabeth, disposuere, vt nouiter conuersi regni Granatensis è Maurorum genere arma non gestarent, nec illa, nec publice, nec secreto haberent, ac nec etiam Ministri Iustitiæ associarentur ab eis, quod D. Carolus V. cõfirmauit, vt apparet Legibus 8. & 9. titul. 2. lib. 8. nouæ recopila. quod, & alij Principes fecerunt, vt apparet in Capitularibus Caroli Magni lib. 3. cap. 4. & 5. &

38 cap. 22. † & in regno Franciæ Carolus VIII. anno 1487. artic. 2. & Franciscus I. an-

39 no 1532. † & Pius IV. in constitut. sua 65. incipit cum vices in Bullario Cherubini, vt memorat P. Gregorius de de Repub. d. lib. 23. cap. 9. n. 6

40 † & Guilielmus Mantuanorum Dux cum animaduertisset quod Casalẽses qui successionis iure ad eum deuenerant, qui alioquin natura feroces erant contra eum commoueri incipiebant, abstulit illis armorum exercitiũ & equitandi artem, relicto illis omni alio delectationis, & spectaculorum genere, quod ante ipsum fecit Cyrus cum Lydijs quibus, vt ait Iustinus lib. 6. arma, & equos abstulit, iussitque illos cauponas, lenocinia, & alias artes ludicras exercere. Georg. Pagliar. obseruat. 172. ad lib. 1. Cornelij Taciti, vt supra retuli.

41 † Quocirca si hoc facere necesse habet is, qui subditos rebelles domare, & ad veram obedientiam reducere vult; Quo igitur animo, aut serena fronte, vllus aliquis repe rietur, qui S. R. M. Vestræ ex imis cordis sui penetralibus faueat, regnaque salua esse suspiret, non consulat sibi, vt rebellibus Belgis omnia arma tollat; cur igitur in eam

sententiam condescenderunt Consiliarij, vt arma propria, munimenta, ac præsidia S.V. Maiestas tollere non dubitarit? Ex eò profectò compertum habemus superioribus annis, quod Rebelles illi vasalli potentiores, & ad nouas rebellionũ causas moliendas accincti prõptiores fuere, quex sola mora recuperationis dictorum statuum, natum fuisse
42 experimur † Quia, vt Ecclesiasticus ait c. 10. *Languor prolixior grauat Medicum, breuem languorem Medicus*
43 *præscidit*. † Lycurgus, vt in vita illius Plutarchus ait, interrogatus aliquando, quãobrem vetuisset frequenter aduersus easdem gentes expeditiones fieri, sapienter respondit, ne repugnare assuefacti, ipsi quoque bellicosi e-
44 uaderent, † Nam de Macedonibus ait Iustinus libro 7. Quod assiduis certaminibus, armis veluti quotidiano exercitio indurati, finitimos terrebant, vt hodiè faciunt Turcæ, qui frequenti bellandi vsu, Christianos taliter hinc inde affligunt, vt cum veritate possimus dicere, quod sine illa Iulianus Imperator Apostata apud Paulum Diacon. libro 11. proprijs pennis vulneramur cum nostris armati conscriptionibus con-
45 tra nos bella suscipiant † Vnde, & Agesilaus grauiter accusatus fuit, quod crebris in Beotiam expeditionibus, ac bellis Thebanos Lacedæmoniorum hostes ad repugnandum sollicitasset. Nam cum Anthalcidas vidisset illum saucium, eidem id exprobrauit, quod Thebanos prælian- di artem docuisset, cum antea, nec scirent, nec vellent inire bellum, dicens, *Præclaram doctrinæ tuæ mercedem habes*: Quia, nec animatos ad bellandum Thebanos, nec exercitatos, & inuitos etiam consuefecerit, docueritque bellum gerere. Plutarch. tomo 1. moralium in Apopht. Laconicis fo. 196. in Anthalcida. Petrus Gregor. libr. 11. de Republ. cap. 13. num. 5. †
46 Et quod populi longo tempore bella gerentes cum alijs ferocibus, & bello deditis viris, bellatores etiam euadant, exemplo Romanorum cum Samnitis bella gerentium, & cum Celtis. Ex Polydoro lib. 1. histor. & ex Suizerorum,

seu

seu Helueticorum cum Germanis ex Cæsare de bello Gallico lib. 1. tradit Frachetta in Seminario rationis status, & belli c. 33. pag. 214.

Et manifestè hoc etiam constat longa rerũ experientia in dictis statibus. Nam in initio munitissimæ etiam Ciuitates facili negotio, & absq; illorum defensione capiebantur; sed postea ob continuum
47 bellandi vsum † in oppugnatione Ciuitatis Traiecti Mosæ visum, expertumque fuit, fœminas etiam expugnationi oppositas bellum crudelissimè gessisse, nequaquam formidantes continuam bellicorum tormentorum explosionem, sed cum amicas, consanguineasquè in defensione oppugnationis mortuas cecidisse viderent, maiori ardore percitæ ad murorum defensionem cursitabant, ac si fortissimi milites fuissent, vt refert Campana in historia Bel
48 gica, † quod in vltima obsidione Ciuitatis Cameraci Madama Baligij Gubernatoris vxor, heroici animi fœmina tali se strenuitate ostentauit, q cũ Damicellis suis in reparationibus Vallorum, ac murorum, tam sedulam nauarit operam, vt omnes id admirarentur; egrediebatur prętereа per fossas palam exhortando milites, vt pro libertate patrię fortiter dimicarent, licet multos ad eius latera interdum videret cæcidisse mortuos, illaque aliquoties bellica tormenta proprijs manibus onerata, versus inimicos pręliantes exonerabat, mittebatque, Denique cum omne oleum, operamque perdidisse videret, summoque omnium dolore ciuitatem iam captã, hastam quam ad hostes repellendos arripuerat, in manibus adhuc ferens, non minus pulchra, quam docta, & efficaci oratione ad milites rerũ humanarũ fragilitatẽ, recẽsebat & fortunæ nouercãtis impietatem accusabat, qbus dolori bus concussa, atque prostrata biduo antequã Castrum omninò captum esset fato cessit. Cuius egregia facta magnoperè extollit Georg. Pagliar. obseruat. 148. ad lib. 1. Cornelij Taciti, & alia plura exẽpla congerit P. Gregor. lib. 7. de Repub. cap. 11. num. 31.
49 & seq. † quibus annumerari potest, famosum illud factum,

quod contigisse narrant Hispaniarum Historiæ, Petrus Medina in libro magnarum Hispaniæ rerum, c.55. quando Mauri obsederant rupem de Marthos dictam, cuius custos erat, & Castellanus Don Aluarus Perezius à Castro, qui absens tunc erat, & in Regis Curia morabatur: nam Comitissa, & Damicellæ eius in absentia Comitis tanta animorum virilitatē, munitionem Rupis defenderunt, donec Don Tellus, & alij Aequites qui ad Maurorum terminos offendendos, ac prædandos exierant, ad castrum redijssent, & facto in obsidentes illos impetu recedere coegissent, vt non minori laude, quam Belgica illa Madama digna videatur, vt recenset Palac. Rub. de fortitudine bellica cap. 14.† prout etiam superioribus seculis fœminæ Illiturginorum Ciuitatis à P. Scipione obsessæ fecere, referente Liuio libro 8. Decad. 3. cap. 9.

SVMMARIVM.

1 *Arma sunt asylum Rerumpublicarum.*
2 *Arma illustrant, & extollunt regna.*
3 *Epaminundæ dictum in fauorem exercitij armorum recensetur.*
4 *Ducis alicuius defectus, ruinam imperio causare solet.*
5 *Ecius Romanorum* Dux *vicit Attilam.*
6 *Francorum res in occasum venere cum primum ab illis secessit Andreas ab Auria, & adhæsit Imperatori Carolo V.*
7 *Duces insignes in rebus bellicis à diuersis Regibus asciti, & in honores & existimatione habiti.*
8 *Helena notata fuit quod in funere matris doloris signum non ostenderit.*
9 *Belgicorum Rebellium contra Ecclesiam obstinatio taxatur.*
10 *Calumnia nihil non audet tētare.*
11 *Lingua maledica, nec diuinis par-*

parcit operibus.

12 *Fabius Maximus qualiter inuidia flagrarit aduersus Scipionem.*

13 *Senatus Romanus, quot Senatores miserit Siciliam vsque ad inquirendam veritatem eorum, quę aduersus Scipionem, & exercitum eius ferebantur.*

14 *Senatus Romanus cognita veritate, Scipionem laudauit, honoribus affecit, necessarijs ad bellum prouisis, & contra Fabij inuidiam commotus fuit.*

ARGVMENTVM.

Arma, & illorum exercitium quanti sint habenda, & Duces præstantes in pretio, & existimatione à Regibus habendi, & qualiter occurrendum calumnijs, quæ aduersus Duces insignes euulgari solent.

CONSIDERATIO XVII.

HI denique resultant effectus si rebellio quamprimum non opprimatur è contra si arma à Principe suspendantur maiora, deterioraque quam antea nasci solent; 1 † Arma namque Principum sunt fundamentum, & Asylum Rerumpublicarum, & Monarchiarum. Iustinian: in lib. 1. in principio, C. de Iustin. Cod. confirm: 2 † Et arma, vt inquit Aluarus Pelagius lib. 1. de planctu Ecclesiæ artic. 62 extollunt, & illustrant regna, 3 † Et Magnus Dux Epaminūdas, vt in vita illius ait Plutarchus, Thebanis dixit, Qui taliter suadent quietem, vt obliuioni mandent exercitiū armorum supponunt patriam suam perpetuæ seruituti, vel saltem illius periculo, vt expertum est pluribus exemplis amissionum, & ruinarum Monarchiarum ob nimiam confidentiam, Madera in libro de Excell. Hispaniæ, c. 8. n. 1.

† Imo ob defectum magnanimi cuiusdam Ducis sæpe sæpius in discrimen adduci solent magna, & præclara imperia, vt Athenis compertum fuit deficiente Alcibiade, & Romæ cum Coriolanus secesserat.

5 † Et de Ecio Romanorum militum Imperatore, cuius exercitus cum Regibus Hispaniæ & Franciæ, vicit potentissimum Attilam, cum internetione centum, & octuaginta millium hominum, scribitur, quod per inuidiam denique, & odia priuata ab Imperatore Valentiniano occisus fuerit, refértque Iacobus Meyer. lib. 1. Annal. Belgiæ, quod ab eo instāti quo Ecius defecit adeò Imperiū Romanū in casum venit, vt nunquam postea erigere potuerit caput.

6 † Res item Francorum grauissima damna perpessæ sunt ab eo tempore quo Andreas ab Auria Dux Classis eorum ab eis defecit, & se se ad seruitium Caroli V. Imperatoris addixit, dediditq; vt latè probat Carolus Sigonius in vita illius.

7 † Et propterea multarum, & diuersarumq; nationum Principes, altiùs secū perpendentes quantum sibi, ac Rebus publicis intersit Ducem habere militum, artis militaris peritum, & prudentia clarū, multis quandoque precibus, ac muneribus ad eorundem eos seruitia allexerunt, vt Siculi Philippū, Chalcedonenses Brasidā, in Asia fuere Lysander, Calioratides, & Agesilaus illustrati, decoratiq; excellentibus titulis nationum quas gubernarunt.

Hinc aūt quid dignū expectari pōt, dū à rebellata prouincia tot Duces insignes, & genere, & armis clari, qui ob uatum, intestinumq; aliquod odium Reipublicæ suæ perditionem machinantur, proficiscuntur, & ob priuatas, inanesq; suas cogitationes quibus diu, noctuque distrahūtur labem illius nequaquam dolent.

8 † Eosdem Helenæ similes esse arbitror, quæ vt Homerus refert, in funere Matris suæ nullum omninò doloris signum ostendebat, nec capillis sparsis incedebat, illos nec eradicabat, neque faciem, vt more antiquitùs receptum erat, laniabat; iuxta illud, Albi-

binouani in carmine lugubri ad Liuiam de morte Drusi.

Non animam apposito fugientem excepit hiatu
Nec traxit sectas per tua membra comas.

Iustus Lipsius epistolicar.qq.
epist.3.Iacob.Gutherius li.1.
de iure Manium. cap.14. di-
cens. Quod ea fuit lugentiū
scena, ea ostentatio doloris,
vt in luctu familia omnis in-
tus clausa, scissis vestibus,
promissa barba, intonsa co-
ma, matronæ crinibus solutis,
& antependulis humi prostra
tæ iacerent. Apuleius libro 2.
metamorph.Iuni Philarg. 4.
9 Georgic. † Eiusmodi sem-
per fuit iniqua Vasallorum
Belgicorum intentio, & per-
uicacia, & Hæreticorum quin
etiam obstinatio, qui se ad-
uersus Christianorum exer-
cituum Duces, & Ecclesiæ
Catholicæ defensores nequi-
ter extulerunt, vt Arriani
contra Athanasium Zonaras
tom.3.Annal.fo.8.& ministri
Valentis aduersus Basilium.
Idem in Imperio Valentis fo.
26.prauis cum adinuentioni
10 bus,& falsis testimonijs † Di-
cit enim Nicæta Choniates
lib.2.Ann.in Manuele Com
neno: *Omnes ad nocendum*
procliuiores esse, & nihil tam
sanctum quod calumnia ten-
tare non audeat: Nam quæ-
cunque mortales agunt, siue
priuatim, siue publicè, calum-
niæ subiacent; Numer.cap.14.
cap.alienus, dist.90: cap. sed
hic 23.quæst.4. cap. displicet
11 1.quæstion.4. † nec diuinis
operibus maledica lingua par
cit, tantum sibi humanus ar-
rogat intellectus. Aene: Syl-
uius in libro de Mundo Vni-
uerso, quæ quotidiè aduersus
ipsos mouebant inuidia, & vi
rulentis odijs, ex quibus ma-
iora multoties cadere solent
imperia.

Si Senatus Romanus imma-
turis, ac inuidis Consiliario-
rum consilijs fidē adhuibuis-
set, quorum vnus ex præci-
12 puis erat Fabius Maximus
alioquin aduersus Scipionem
inuidia cæcus, tunc nequa-
quam illorum illustrasset, pro-
pagassetque imperium cui
Aphricam adiecit, eiusque
13 eum Dominum effecit; † Ni-
hilominus tamen, eo tempore

cum in Sicilia resideret, & omni conatu belli præparamenta subordinaret, porrectæ quædam querelæ ad Senatum Romanum fuere, contra Præsidem quendam, ab eodē Scipione Subrogatū ab inuidis quibusdam ipsius Scipionis æmulis, de inordinatis progressibus iam dicti Præsidis, ob aliquorum militum discordias, quibus se non interposuerat, subindè inferentes, quod in omnibus ei conniuebat; Quin etiam quod exercitum, parum instructum haberet disciplina militari, & quod ipsemet piger esset, & delitijs deditus, & quod salus & maiestas Senatus, & Populi Romani illi parùm curę, cordique esset: Quibus intellectis, Senatus magnoperè indignatus, quod cum Fabius animaduerteret datam sibi occasionem ratus, virus illud quod contra Scipionem in corde habebat reconditum, euomere; in votis habuit, ne Scipio in Aphricam transiret, sed exercitum in Italiam reduceret. Metellus autem eius fuit opinionis, vt decem Senatores prudentiores à Senatu ad Scipionem mitterentur, qui omni conatu sciscitarentur, & viderent, ac pro eorum spectata discretione agnoscerent, an ea quæ Romæ de Scipione, & eius vitæ mollitie nunciata fuerant, vera essent? & an exercitus eius tā rudis, & militari disciplina ignarus esset? & si ea ita esse comperissent, iuberent nomine Senatus, vt in Italiam cū exercitu rediret; sin minus eundem vltra progredi mandarent. Verum enimuerò cū dicti decem Senatores in Siciliam appulissent, & omnem diligentiam ex Senatus mandato adhibuissent, & experti tandem essent, repererunt Scipionem omni nedum culpa quæ à maledicis irrogata sibi fuerat, insontem, & immunem; sed tot tamque præclaris præparamentis bellicis instructum, legionibus benè dispositis, & omnes denique milites disciplina particulari eruditos ac promptos, vt cū maxima illorum admiratione, summisq; amoris affectibus eundem amplexi fuerint, atque vltra progredi iusserint. Reuersi itaque Romam Senatores summis laudum

encomijs extulerunt Scipionem coram Senatu, qui summa lætitia affectus, summam ex indè voluptatem cœpit, spe maxima lactatus, fore quàm primum, vt Scipionem Aphricam obtinuisse sentirent, ac propterea omnia, ad ea necessaria præstare iusserunt donec illam tandem occupauit. Liuius lib. 29. idem tangit Valer. Max. lib. 3. cap. 6. §. 1.

14 † Postquam autem Senatus Romanus falso illo rumore se se deceptum fuisse experimento agnouit, iustam equidem aduersus Fabium concepit indignationem, tam ob innocētiam; quàm ob singularem authoritatem Scipionis. Simili ratione in hoc negotio Belgico factum fuisse comperimus; Nam etsi à principio omnia bene instituta, & ad dominandam, & obtinendam Belgiam ex veris militiæ regulis ordinata essent; nihilominus tamen S.R.V. Maiestas alijs maiorē tribuit fidem qui malitia sibi persuaserūt quod Duces Generales exercituum suorum non regebant rem, & exercitum quemadmodum ad conseruandam Regiam magnitudinem, & prosternendum Rebelles Vasallos, opus erat, & quod ob mollitiē Ducum, & imperitiam militum Hispanorum assistentium, nullus inde fructus sibi nasci posset. Ac propterea, etiamsi Fabius aliquis æmulus, cum innata, vel ob particularem maleuolentiam hausta malitia, egregiam illam magnanimorum Scipionum famam iurgijs, & accusationibus obnubilare contenderet, fas etiam erat, vt, & Metellus aliquis præsto fuisset, qui S.R.M. Vestræ suasisset, vt decē Consules, idest, viros prudentes mitteret, qui rerum statum, causas, & ordinem contēplarentur, & dijudicarent, an iustum, & S. R. V. Maiestati profuturum esset, nec ne, vt Hispanorum exercitus, diuturniores ibi moras traheret: Quod si factū fuisset haud quaquam dubitandum esset, quin S.V. Maiestas omnes militum suorum neruos, omnemq; potentiam residuā aduersus impios Rebellium insultus, prauasque illorum insidias, quibus Catholicam veritatem obscurare nituntur, conuertisset, vt

car-

corpora Hispanorũ suorum, tam crudeliter conscissa, mactata q̃ sanguinis vberrimiq; effusionem illorum, qui ob S. R. V. Maiestatis honorem, & regnorum suorum propagationem vltrò obtulerunt, vlcisceretur.

SVMMARIVM.

1 *Q. Metelli Macedonici Hispaniæ Proconsulis Q. Pompeium inimicum suum, sibi successorem mitti intelligentis, acta desperata recensentur.*

2 *Populus Israel mirificè à Palestinis oppressus.*

3 *Hispaniæ vastatio à Mauris, vnde ortum habuerit?*

4 *Maurorum intentio postrema deuastandi Hispaniam, ex præcedenti fluens.*

5 *Imperia eodem tramite quo acquisita fuerunt, conseruantur.*

6 *Magna imperia ignauia non continentur, ex Tacito.*

7 *Prouinciæ sicut armis defendendæ sunt, ita legibus sũt ordinandæ.*

8 *Respu. armis protegitur, & æquitate custoditur.*

9 *Athenis Gymnasium ubi arma & literæ pariter exercebantur erat.*

10 *Pax diuturna homines reddit imbelles, etiam si sint nobiles.*

11 *Cassiodori insigne de hoc testimonium.*

12 *Armorum exercitio neglecto, multæ gentes pacis tẽpore pereunt.*

13 *Pax sine armorum exercitio fragilis.*

14 *Disciplina contempta omnia corruunt.*

15 *Alexandri Seueri de antiqua disciplina militari, notabile dictum.*

16 *Romani magis disciplina, quã fortuna imperium acquisiuerunt.*

17 *Minę Dei terribiles ad Israeliticum populum.*

18 *Armorum doctrina tenaciter retenta, Romanis imperium orbis peperit.*

19 *Romanis antiquior fuit armorum disciplina, quam liberorum charitas.*

20 *Pallas Dea quomodo ab antiquis depicta.*

21 *Principis Maiestas armis, & legibus decorata esse debet.*

22

vili Hispanorum militum industria euasit.

99 *Romani per annos ducentum in Hispania pugnarunt.*

70 *Cantabri, & Astures fortissimæ nationes Hispaniæ.*

71 *Hispanica gens corpore sano, agili, & robusto.*

72 *Hispani multoties fœdera Romanorum respuerunt.*

73 *Romani in Cannensi pugna ab Hispanis militibus præcipua damna receperunt.*

74 *Leonidæ Græcorum Ducis aduersus Xerxem Persarum Regem dimicare volentis, magnanimitas.*

75 *In bello magis qualitas, quã militum numerus est spectanda.*

76 *In bello virtus, non multitudo prodest.*

77 *Sanson, & Iudas Machabæus soli victorias egregias cõsequuti fuerunt.*

78 *Hispaniæ Gentis à scriptoribus variæ laudes cumulatæ.*

79 *Iulij Pacati notabile de eadẽ re testimonium.*

80 *Hispani cæteris nationibus audaciores sunt, & quare?*

81 *Iuliani Cardinalis S. Angeli, & Friderici Marchbionis Brandenburgensis exercitus vilis dissolutio.*

82 *Rex fœlicissimus censendus est, qui fideles milites debitis præmijs cohonestat, & quare?*

83 *Deficientis præmij bellici pessimæ consequentiæ.*

84 *Militibus debita præmia semper assignanda, vt alacrius in hostes inuehantur.*

85 *Militibus augeri non minui præmia debent.*

86 *Septimij Seueri Imperatoris morientis circa idem ad filios consilium.*

87 *Augusti in idem institutum.*

88 *Traianus de eadem re à Plinio laudatus.*

ARGVMENTVM.

Populus Israeliticus taliter à Philistijm erat oppressus, quod nec arma tenere, nec fabricare permittebatur, & Hispaniarum vastatio à Mauris vnde processerit, & de damnis pacis, neglecto armorum vsu

vsu, & Bella quare inuenta, & egregia facta inuidiæ obnoxia, & crimen læsæ Maiestatis qualiter incurratur, laudesque Hispanorum militum recensentur, pluraque de illorum innata vi, & fidelitate, & de præmiorum præstatione.

CONSIDERATIO XVIII.

1 Emorat† Valerius Maximus libr. 9. cap. 3. §. 7. quod Q. Metellus Macedonicus, cum Prouinciam Hispaniam, Consul prius, deinde Proconsul pœnè totam subegisset, postquam cognouit Q. Pompeium Consulem inimicum suum successorem sibi mitti, omnes qui modo militiam suam voluerunt finire dimisit, commeatus petentibus, neque causis excusis, neque constituto tempore, dedit; horrea custodibus remotis opportuna rapinæ præbuit, arcus, saggittasque Cretensium frangi, atque in amnem abijci iussit, Elephantis cibaria dari vetuit: quibus factis, vt suæ cupiditati indulsit, ita magnificè gestarum rerum gloriam corrupit.

2 † Incolæ Palęstinæ Philistiim, qui vt dicitur Iudicum cap. 14. dominabantur Israeli taliter habebant oppressum populum Dei, quod cum aduersus ipsum exiuissent ad præliandum habentes triginta millia curruum, & sex millia Aequitũ, & reliquum vulgus sicut arena quæ est in littore maris plurima, Saul autem non habebat nisi sexcentum viros, eosque inermes, quia Faber ferrarius non inueniebatur in omni terra Israel, cauerant enim Philistiim, ne forte facerent Hebræi, gladium, aut lanceã, ne bellare possent, aut rebellare, vt ait Lipsius in lib. aduersus dialogistam. Descendebat enim omnis Israel ad Philistijm, vt exacueret vnusquisque vomerem suum, & ligonem, & securim, & sareulum, retusæque erant acies vomerum, & ligonum, & tridentũ, & securium vsque ad stimulũ corrigendum, cumque venisset dies prælij, non fuit inuentus ensis, & lancea in manu totius populi, qui erat cum Sau-

Saule, & Ionatha eius filio exceptis eis, vt recēset Historia Sacra, lib. 1. Regum, c. 13. & 14.

3 † Et Hieronymus Osorius, libr. 7. de Regis institutio. ait, quod Hispania nostra, priusquam Arabes qui Mauritaniam incolebant illam vastarent, iam erát armorum desuetudine, & disciplinæ militaris obliuione à Deo punita; vnde lamentabilis Roderici Regis alias fortissimi cásus euenit qui vniuersam Hispaniam lachrimabili clade confecit ob hanc potissimum causam, quod subditi eius in prælia intrabant inermes, ita vt Arabes varijs amorum generibus armatos vix intueri auderent. Symanc. libr. 9. de Repub. cap. 18. nu. 11. & 26. Historia Valeriana 3. p. cap. 37. Bouadilla lib. 4. cap. 1. nu. 30. vbi ex eo laudat prouidentiam Catholicorum Regum Ferdinādi, & Elisabeth, qui in l. 1. titul. 6. libr. 6. nouæ recopil. prouiderunt quod in omnibus oppidis ibi contentis haberentur à ciuibus arma pro regni, & ipsorum tutela, ac defensione.

4 † Similibus hisce gressibus, & inuentionibus in animum sibi induxerunt espoliare, & omninò arcere S.R.V. Maiestatem à possessione statuum dictorum: lactantes eam spe vberrima, vt pueri Prophetæ fecerunt Achab Regi, 3. Regum cap. 18. suadentesq; vt indè reuocaret Hispanos, q profectò sunt vera arma, & columnę, quibus corundē statuum conseruatio innititur, præter multa alia, quibus insinuarunt, quod hac ratione pax, & quies perpetua futura sit; non obstante, quod multoties horum omnium contrarium experti simus.

5 † Imperium autem, & Principatus eodem mdet tramite, quo ab initio conquisiti fuerunt, conseruantur, vt Salustius in Catilinar. in principio inquit, Quod imperium facilè iis artibus retinetur; quibus initio partum est. Verum vbi pro labore, desidia; pro continentia, & æquitate libido, atque superbia inuasere, fortuna simul cum moribus immutatur;

6 † & Cornelius Tacitus alias citatus lib. decimo quinto, Annal. ait, *Non ignauia magna imperia contineri, virorum, armorūq;* fa-

faciendum certamen, id in summa fortuna aequius, quod validius refert iustus Lips. lib. 4. ciuil. doctr. cap. 9. optime Cagnol. in l. 2. nu. 42. ff. de orig. iur. vbi Vldar. Zasi. num. nono.

7 † Et confirmat Cassiodorus lib. 4. variarum epist. 12. vbi ait, *Propositi nostri vt Prouincias nobis Deo auxiliante subiectas, sicut armis illas defendimus, ita legibus ordinemus*; Et eodem lib. episto. 6.

8 inquit, † Quod arma Rempublicam protegunt, & aequitas inuiolata custodit, l. vni. C. de relig. & sump. fun. Synesius

9 ad Paeonium referens, Athenis fuisse Eleaticum gymnasium, vbi pari literarum, & armorum cura, studioque exercerentur, Nam bellicae rei scientia, nutrit audaciam dimicandi, Ioan. à Capistrano in speculo conscientiae versic. *restat vltimum*, num. 189.

10 † Longa enim pax, imbelles reddit homines, etiam nobiles qui delitijs deduntur, aut negotijs ciuilibus omissis militaribus exercitijs, vt Otthonis tempore Romae, & Italiae euenere, ait Tacitus lib. 1. & 2. Historiar. Veget. lib. 1. cap. 28. Frachetta in Seminario, de ratione status, & belli di-

11 scurs. 33. † Pulchrè item Cassiodor. lib. 1. variar. epist. 40. ait, *Ante distribuenda sunt arma, quàm possit flagitare necessitas, vt cum ea tempus exegerit, paratiores ad imperata sufficiant. Ars enim bellandi, si non praeluditur, cum necessaria fuerit, non habetur. Proinde illustris sublimitas tua Salonitanis militibus, vt cuique se expediendi facultas obtulerit pro nostra iussione arma necessaria procurabit. Quia fida Reipub. salus est defensor armatus. Discat Miles in ocio, quod proficere possit in bello, animos subitò ad arma non erigunt; nisi qui se ad ipsa idoneos praemissa exercitatione conferunt. Gestiunt Vituli, certamina q; impleant aetate robusti; catuli in nouellis venationibus ludut.*

12 & † neglecto armorum exercitio pacis tempore multas gentes perijsse demonstrat Danaeus lib. 7. Politicor. cap. 1. pag. 477. Vuarem. in Meditam. pro foederibus c. 2. n. 98. & seq. vbi ex Liui. li. 2. & Tacito li. 12. dicit, lõga pace desidiam

diam exoriri, bellorumque nobilitatem obliuioni mandari; & in disciplinæ militaris sinu est tutela, serenus, tranquillusque beatę pacis status conquiescit, Valer. Maximus
13 lib. 2. cap. 2. † Debilis enim est pax quæ est sine exercitio armorum, Bartholom. Philip. de consilio, & Consiliat. Prin
14 cip. discurs. 15. † Et vel hoc metu alijs iniecto nos .s. esse viros militares, tutiores ab illis manebimus. Danæus d.c. 1 Nam disciplina contempta, corruunt omnia; Bellinus de re militar. par 8. tit. vnico, nu-
15 mer. 54. † Vndè Alexander Seuerus verè dicebat, *Disciplina maiorum Rempub. tenet, quæ si dilabatur, & nomen Romanum, & imperium amittemus*; vt in eius vita refert Lampridius, & Annæus Robertus lib. 1. rerum iudic. c. 7. Quo in proposito dicebat Valerius Maxim li. 4. cap. 3. § 6. *Nam quæ vrbs voluptati plurimum tribuit, imperium maximum amisit, quæ labore delectata est occupauit: Et illa libertatem tueri non valuit, hæc etiam donare potuit.* Idē Valer. Max. lib. 7. c. 2. §. 1. vbi ait, *Præpotentia imperia agitatione rerum ad virtutem capescendam excitari, nimia quiete in desidiam resolui.* refert Vinc. Gramig. lib. 2. de regim. regni cap. 8. 1
16 † Etenim disciplina, non fortunæ munere, Romanos imperium quæsiuisse ait Ioseph. li. 3. de bello Iudaico, & disciplina potius, quàm magnitudine rerum fiunt milites, teste Probo, & Camerario in meditam. histor. cap. 5. Vnde Vegetius lib. 1. de re militari, inquit, *Ita seuerè apud Maiores exercitij disciplina seruata est, vt & Doctores armorum duplicibus remunerarentur armis, & milites qui parum in illa prælusione profecerant, pro frumento, hordeum cogerentur accipere; nec ante eis in tritico redderetur annona; quam in præsentia Præfecti Tribunorum, vel Principum experimentis datis, ostendissent, se omnia quæ in arte militari erant, complesse*; Annæ: Rober. lib. 2. rerum iudicat. cap. 15. †
17 Et Dominus apud Esaiā c. 3 minatur se ablaturum à Hierusalem virum fortem, & bellatorem, & Iudicem, vbi Diu. Chrysostom. ait, Quod sicut Iudices vsui sunt moderandis

Ciuitatibus; ita eis tuendis sunt viri bellatores. Symanc. de Repub.lib.nono, capit.15.
18 num.primo; † Ideoque ea sola armorum doctrina acriter retenta Principatum terrarum, Imperio Romano peperit,testis est Valer. Maxim.
19 lib.2.cap.3. † vt non mirum sit, si I.C. dicat in allegata l. postliminium 19. ff. de capt. & postlim. reuers. Disciplinã castrorum antiquiorem fuisse parentibus Romanis;quàm charitatem liberorum, Iustus Lipsius libro 5. ciuil.doctrin.
20 cap.13. † Antiqui, vt refert Boccatius de Genealogia Deorum lib.5.cap.48. depingebant Deam Palladem armatam,vt insinuarent,parum iuuare scientias, & artes pacis tempore oseruatas, si non defendantur armis;Andr.Alciat.emblem. 19. vbi Claud. Minois in commentar. † Et
21 Cicero pro Muræna,ait, Rates illicò nostræ cõticescunt; Et Iustinianus Imperator in proemio instit: dixit, Principis maiestatẽ,nõ solum armis decoratam;sed etiam legibus
22 oportere esse armatam; † vt perspicuè visum fuit in Monarchia Macedonum, cuius fundamentum fuit consiliũ, robur & liberalitas Philippi, & Alexandri,& è contra ruina,consilij defectus,desidia debilitas, & auaritia Persei, vt apparet 1.Machab.cap.1. & ex his quæ tradũt Trogus Pompeius lib.7.8.& 9.Io.Zo-
23 nar.tom.1.Annal.† quod de Roma notauit Velleius Paterculus li.2.dicens,Non gradu, sed præcipiti cursu à virtute descitum ad vitia transcursũ, Vetus disciplina deserta, noua inducta;in somnum,à vigilijs,ab armis ad voluptates; à negotijs ad otium,ciuitate conuersa,& tom.2. pag.109. Tit.Liuius lib.1.in principio: *Ad illa quisq; acriter intẽdat animum* (inquit) *quæ vitæ, qui mores fuerint; per quos viros,quibusq; artibus,domi militiæq; & partum, & auctum imperium sit: Labente deindè paulatim disciplina, velut dissidentes primò mores sequatur animo: Deindè vt magis magisque lapsi sint,cum ire cœperint præcipites, donec ad hæc tempora, quibus nec vitia nostra, nec remedia pati possumus,peruentũ est.* Ann.Rober. lib.1.rer.iudic.c.7.Plini.li.33 c.3.Valer.Max.lib.4.c.3.§:8.

Georg.

Georg.Cedren.in histor.compen.pag.129.& seq. Plutarc. in Aemil.Pet.Greg.lib.14.de Repub.c.j.n.8. vbi ait,Perseũ
24 à L.Paulo victum;† Hinc Ioannes Comnenus Imperator cum in agone mortis ageret, Manueli filio dicebat,referẽte Nicæta in libro 1. Annal. Vt Principis mores sunt,ita res ferè administrãtur,vtpotè à quo pendeant, qui, si ignauus sit,ruunt in deterius; sin bonus sit,& strenuus eriguntur,& florent. Quippè Deus authore Dauide,bonos, & integros prouehit;distortos verò cum iniquis in barathrum
25 p̃cipitat; † Et ratio est; Quia magis naturale est superbiæ hominum belli furor;quã pacis tranquillitas, nam vt dicebat Faustus Andrelinus in distichis.

Persurit, & totum complet Mars impius Orbem
Heu diro inuenta est ab Ioue tanta lues.

Et Virgilius in lib.2. Georgicorum dum ait;

Quippè vbi fas versum,atque nefas tot bella per Orbem
Tam multæ scelerum facies; non vllus aratro
Dignus bonos squallent abductis arua colonis:
Et curuæ rigidum falces conflantur in ensem
Hinc mouet Euphrates, illinc Germania bellum
Vicinæ ruptis inter se legibus Vrbes
Arma ferunt, sæuit toto Mars impius Orbe.

Petrus Gregorius lib. 11. de
26 Repu.c.1.† Effrenatus enim belli furor contra ius naturale,nouo Gentium iure cũ separatione,ac diuisione Dominiorũ, regnorum, & statuum mundum intrauit,vt ait Hermogenianus Iuris Cõs.in l.ex hoc iure,ff.de iust. & iure,qđ ex Gentium iure introducta sunt bella, discretæ Gentes, regna condita,dominiaque distincta.Iustinus lib.1.& 38. Polybius lib. 5. Salustius in coniurat: Catilinæ in præfat. dicens,*Etiam tùm vita hõminum sine cupiditatibus agitabatur, sua, suique satis place-*

 bant,

bant, posteà verò, quam in Asia Cyrus, in Græcia Lacedæmonij, & Athenienses cæpere Vrbes, atque nationes subigere, libidinem dominandi causam belli habere, maximam gloriam in maximo Imperio putare; tùm demum periculo, atque negotijs compertum est in bello plurimum ingenium
27 *posse*. Et ita belli rigor inductus fuit ad reprimendam naturam hominis, cuius inclinatio est, legem naturalem sequi, quæ dictat in libertate viuere, l. manumissiones, ff. de
28 iust. & iure, † & ex eo, quod est prima illius natura, facilè reuerteretur ad eam, lege si vnus §. quoties, ff. de pactis, si non essent superioris habenæ
29 † & ita videmus quod plus quam annis sexcentum Armamentarium Templi Iani apertum fuit, propter frequentem bellorum concursum Marlianus libro 3. Topogr. cap. 12. & libro quarto, cap. 23. Marcus Anton. Surgen. lib. 1. de Neapoli illustrata, cap. 11. num. 11. & seqq: nec nisi bis, aut ter clausum, in pacis signum, Suetonius in Octauio Cæsar. August. c. 22 idē M. Anton. Surgen. libr. 1. de Neapoli illust. cap. 11. numer. 12. & 13. Lucan. lib. primo, Pharsal. dicens..... *Pax missa per orbem Ferrea belligeri compescat limina Iani*; †
30 donec temporibus Augusti Cæsaris exijt edictum illud significatiuum tranquillitatis, in qua Mundus existebat habens cœlestem Mediatorē sublati belli inter Deum, & homines, qui veniebat pacē pronunciando, vt constat ex Euangelica historia Lucæ, cap. 2. D. Paulus in epistol. ad Ephesios cap. 2. *Nunc autem in Christo Iesu, vos qui longè eratis aliquando facti, estis propè in sanguine Christi; Ipse enim est pax nostra qui fecit, vtraque vnum, & veniens Euangelizauit pacem vobis, qui longè fuistis, & pacem his qui propè, quoniam per ipsum accessum habemus ambo in vno spiritu ad patrem*: Ioann. Ign. in leg. necessarios §. non alias, ff. ad Senat. Consul. Syllan. num. 127. & sequent. probans pacem sub Augusto non magnitudine ipsius, sed Christi potestate partam, latè Titus Calpurnius Eglog. 1 quē refert Menchaca in præfat. lib. 1. controu. illust. n. 27.

Et

Et si posthac, infernales istæ tres furiæ, in mundo residere non cessauerint, ambitio, scilicet, crudelitas, & tyrannis, iustum, & æquum pro fectò foret, vt vnusquisque Princeps vigilantissimus sit, in armorum suorum conseruatione, si beatæ pacis, & quetis dulcedine, ac fructu in hac miseriarum valle, frui, atque gaudere suspirat, is præsertim qui regna, ac ditiones per Orbem passim diuisa tenet, & de subditorum suorum fide, & obedientia securam integritatem sibi promittere nequaquam potest.

Nullus equidem persuadere mihi tutò poterit, quod pax illa quæ omnium cum applausu, exquisitisque lætitiæ generibus, in dictis statibus iam pridem percussa fuit, secum nõ periculum aliquod futuræ tristitiæ traxerit, eò, quod eadem tam beata non sit, vt metum, ac timorem vasallis illis incussisse perspexerimus talem ne quis contra Regem suum, tam pium, clementem, atque potentem etiam rebellandi animum fortè ad aliud tempus sibi reseruauerit, cum quotidiana etiã experientia perspectum sit quod R.S. Maiestas, clementiori, ac benigniori modo, quã fas sit, & ante hac factũ, fuerit eos moderetur, ac gubernet, non absque aliqua Authoritatis suæ iactura, ac Rerumpublicarum detrimento notabili; ita vt misericordia illius desolationem potius, quã exaltationem sibi pariat, licẽtiosis præsertim, & magnis quæ illis concessit priuilegijs,
31 cũ mos † singularis hominũ sit, à paruis quandoque principijs, magnas meditari, & extruere rerum machinas, pertinacioriquc diligentia, & studio vbi in pacis cultu, ac silentio tacita legis libertas conspicitur, rerumque nouitas, quibus effrænatum vulgus magnoperè gaudet, vt ait Salustius in Iugurthi-
32 no, † Vulgus ingenio mobili seditiosum, atque discordiosum, cupidum rerum nouarũ, quieti, & ocio aduersum. Agath. lib. 3. vbi ait, *In omni multitudine natura insitum esse, vt rerum nouitate, & im mutatione lætetur*. Francisc. Guicciard. li. 17. histor. *Plebs*, ait, *suapte natura semper rerum nouarum cupida, cum fa-*

facilè vanis erroribus, & falsis persuasionibus repleatur, ad concitantis arbitrium, vt maris fluctus ventis impellitur.

Sin verò modus non inueniatur, quo malum illud comprimi possit, actum fore dicimus, de stabilitate regni cuiusuis, quantumuis magni cũ ad illius conseruationem melius, ac tutius sit, hunc punire, & mores eius reprimere, quàm bonum afficere præ-
33 mio, † Nam hic cessat bona operari, & desidiam habet, si non afficiatur præmio, vt dicebat M. Tullius Cicero lib. 1. Tusculan. quæstio. *Honos alit artes, omnesque incendimur ad studia gloriæ, iacentque ea semper quæ apud quosque improbantur*, vt refert Vincent. Gramigna libro 1. de Tyrannico regim. cap. 10 Sic apud Liuium li. 5. Appius Claudius dixit. *Nusquam operam esse sine emolumento*, & in cap. charitatem 2. q. 2. dicitur; *Iustum est, vt illi consequantur stipendium, qui pro tempore suum commodare reperiuntur obsequium:* Ann. Robertus lib. 1. rerum iudic. cap. 7. Cassiodor. lib. 2. variar. epist. 16. nam vt ait Sylius Italicus lib. 3. bellor. Punic.

Ipse decor recti facti si præmia desint
Non mouet, & gratis pœnitet esse probum.

34 † Facili autem modo peruersior deteriorque fit malus si non puniatur, D. Augustin: serm. 15. de Verbis Domini, ait; *Si seueritas disciplinæ dormiat, sauit impunita nequitia.* D. Chrysostom. in serm. de Absalone, *Semper scelera dũ non resecantur, increscunt, & in augmenta facinorum prosilitur, quoties secura impunitate peccatur.* Symanc. lib. 9. de Repub. cap. 22. num. 14. & 15. Cicero libr. 2. offic. ait, *Adhibenda est Reipublicæ causa seueritas, sine qua administrari ciuitas nulla potest.* Georg. Pagliar. obseru. 575. ad librũ quintũ, Taciti,
35 † Quia humana ambitio, nisi per metum damni, non potest inhiberi, donec omninò incidat in abyssum cæcitatis suæ, & præter obstinatam pe-

tina-

tinaciam suam, fœdus inire intendit cum capitalibus suis hostibus, vt S. V. Maiestatem à dictis statibus Belgicis excludat, vt non incomptè dicere queat; contra me facti sunt amici, vt euenit Herodi, & Pilato, de morte Domini Nostri Iesu Christi Lucæ cap. 23. dum effrænata quadam audacia glorianter, & cum insignijs, vexillisq; S.R.M. Vestræ, seipsos magnifaciunt, & extollunt, educentes signa & vexilla illorum, in patentes illorum campos per dominia, & iurisdictiones S. R. M. Vestræ, in confusionem, & contemptum Hispanorum, licet sub tegmine, veloque satis exili, aliarum amicitiarum foueantur, faueanturq; quarum theorica plurimum differt ab effectibus miserabilibus quos in dies cum desolationis practica experimur qui in bello, & regnorum cõseruatione multo potentiores sunt, & quibus semper est attendendũ, cum animum denótent, qui si bonus sit, non potest laudari, (secundum Ciceronẽ de oratore,) absq; eo, quod virtutum suarum innotescant præconia. Et illa exculpatio est viri excellentis, quæ de se fructum pro

36 ducit, † cum fides veritatis verborum adminicula non desideret, vt dicunt Impp. Seuerus, & Antoninus in L. 1. C. si minor ab hæreditate se abstineat. Marcell. Fortunat. tractat. de veritate 2. parte num. 2.

37 † Proculus Iurisconsultus à Vlpiano relatus in l. item, Mela, ff. ad l. Aquiliam, eius actione teneri ait, Qui Canem irritauit, & effecit, vt aliquem morderet; imò Iulianus tenuit, idem esse, quando tenens canem, effecit, vt morderet; Facit L. item apud Labeonem 15. §. fecisse conuicium, ff. de iniur. vbi Vlpianus ait, *Fecisse conuicium non tantum is videtur, qui vociferatus est, verum is quoque qui concitauit alios ad vociferationem, vel qui submisit, vt vociferentur.* Couarr. in cap. quamuis pactum j. par. §. 5. num. 2. Multi sunt, qui palàm irritant furentem hunc Cerberum ad hoc, vt in frustra conscindat, ac dilaceret viscera infelicis populi, & extenuet vires S.R.M. Vestræ; sed alij quin etiam sunt, qui

ſub verſicolore prętextu, quaſi eundem duriſſimis vinculis ſtrictum,ligatumque teneret, clandeſtinè permittunt, vt laxetur,ac furore ſpumans in miſellum populum irruat, eumque morſibus lęthalibus ſauciatum proſternat,& inter petitiones,& reſponſiones poſtea ipſum ſenſim à proprio dominio excludant, adeò vt poſtmodum inimici,& aduerſarij eius introducantur,ac ſi primi, & alij arma cæpiſſent,
38 vt † ait Vlpianus in l. 3.ff.de vi,& vi armata §. 2. Interrogatus enim, ſi aliquis incurreret crimen armatæ vis,cum alium ſine armis à poſſeſſione ſua eieciſſet, reſpondit, quod ſic, cum ſine armis idē feciſſet,ac cum eis. idemque eſſe, quando quis dolo malo fecit, quò quis armis deijceretur. Nam in effectu, quamuis affirmes te culpabilem nō eſſe, idē præiudicium ex parte tua mihi cauſatur,ac ſi armis deieciſſes, vt fuit Pauli I.C.ſententia in l.ſi ui eiuſdem tituli, dicentis, *Quod ſi vi,aut clam feceris,vt ego deijciar, damnandus es ; quanti mea interſit ; Quia in eo ipſo culpa tua proceſſerit, quod vi omnino deieciſti aut vi,aut clā feciſti.*

39 † Falſæ,& inuidæ illæ relationes, quæ de Alcibiade Duce illorum Generali ad Senatum Athenienſium delatæ fuerant, cauſæ fuerunt quod conſilijs eius, nec obtemperauerint,nec fidem etiam tribuerint, quo factum poſtea eſt,vt in ſeruitutem Lacedæmoniorum inciderint, ac triginta Tyrannis obediuerint, idque ex infelici quodam euentu proceſſit, quod falſis iniquiſq; Conſiliarijs locum fidemque tribuentes Alcibiadem munere Ducis,& officio priuarunt, alioſque eidem diſſimiles, ac multò inferiores exercitui illorum præfecerunt,quorum incuria,& negligentia exercitum ſumma cum ignominia perdiderunt, & poſtremò ſe ſe à falſis,periuriſq; delatoribus deceptos fuiſſe,ſerius didicerunt.

40 † Etenim cum Alcibiades audiſſet ſe cum alijs qui cum ipſo erant ab Athenienſibus morti addictos eſſe, oſtendamus, ait,illis, nos viuere, ſimulque ſe ad Lacedæmonios contulit, & bellum Decelicū contra Athenienſes excitauit

uit. Plutarchus tom.1.Moral. in Apopht. Laconicis in Al-
41 cibiade; † Pauci namque numero viri in diuersis Rebuspublicis excellentes fuere, quos inuidia non debellarit, vt visum fuit in Romulo, quem ob suspitionem tantũ sinistrè de eo conceptam, Tacitum collegam occidere voluisse affirmabant, & de Senatu quoque Romano dictum fuit Romulum occidisse. Plutarch. in Romulo: Ioa. Zonar. tomo 2. Annal pag. 8.
42 † Caius item Marius inuidia quadam raptus; falsa ex Aphrica contra Metellum denunciabat, contaminando eius famam, & singularem solertiam qua vtebatur contra Iugurtham, & si Senatus Romanus conuicijs Marij fidem tribuisset, maximis profectò laboribus obnoxij fuissent, vt Salustius prosequitur
43 in Iugurthino; † *Praclara enim facinora*, dicebat Polybius lib. 1. *& res a quopiam viro egregiè gesta, magnam plerumque inuidiam, & graues calumnias, vbique conflare solent.* Marc. Tullius 4. ad Herennium ait, Quod virtutis comes inuidia, plerumq; bonos insectatur, Plutarch. in Timoleonte inquit, In ciuium inuidiam plerique Duces nimia honorum, & potentiæ cupiditate prouecti, impingunt. Velleius Paterculus libro 1. histor. Aæmylius Probus in Chabria. Procop. libr. 2. de bello Vandalico. Philip. Comin. lib 4. de bello Neapolit. Anton. in Melissa par. 1. serm.
44 62. † Et bonus quisque suos detrectatores habuit, vt tradit M. Mantua. lib. 5. Polymathyæ cap. 5. Et hinc ait Seneca epist. 88. *Habet virtus quoque præcedentem causam ad inuidiam, multis enim propter sapientiam, multis propter iustitiam inuidetur*; exẽplo sit P. Scipio Aphricanus maior, qui post quam Impetator Hispaniam recuperauit, Hannibalemque vicit, & deleuit Carthaginem Roma secedens, in vinea rusticatus est malorum conciuium inuidiam, & accusationes fugiẽs, vt obseruat Ambrosius Leonis Nolanus, Dialogo de nobilit. rerum cap. 30. Et Valer. Maxim lib. 4. cap. 7. ait, quod nulla tam modesta felicitas est, quæ malignitatis dentes vitare possit, vt meminit. Vincen.

cen.Gramig.lib.2.de regim. regni c. 12.

45 † Alexander Macedoniæ Rex quamuis potentissimus, & quasi Domitor Orbis, Perdicam oderat, eò quod esset bellicosus. Lysimachū quod militandi peritus esset; Seleucum, quod Magnanimus Attalum quod imperatoria dignitate polleret; Ptolomæū, quod omnia prosperè ei succederent, vt refert Aelianus libro 12. de varia historia,

46 † memorat Plutarch.in præceptis politicis: Viros bonos qui per virtutem primum locūm tenebant, inuidos impugnasse, Periclem Simias Alcmæon Themistoclem; Pompeium Clodius, Epaminundā Menedides orator.

47 † Bellisarius summus Iustiniani Imperatoris Præfectus, vir virtute, & animi magnitudine strenuus, alijsque virtutibus nemini ætatis suæ cōparandus Gothos aliquoties Vrbe, Italiaque pepulit, & profligauit, Persas, Alanos, & Vandalos insigni virilitate repressit eorumque Regem Gelimerium in triumphum Cōstātinopoli duxit, Aphricam demum Romano rursus Imperio adiecit.l.j.C.de offi. pręf.pręt. Aphricæ. Quibus rebus sic præclare gestis, vt Iustinianus Imperator ei condignum virtutis præmium conferret, præter alios infinitos honores anteà ei delatos, monetam cudi mandauit argenteam, in cuius altero latere impressa imago fuit Iustiniani; in altero verò Bellisarij armati cum hoc elogio BELLISARIVS DECVS ROMANORVM; Georgius Cedren.in compen.hist.pag.mihi 304. Annæus Robert.libr. 1.rerum iudicatarum cap.16 Ioan.Botero. lib. 1. dictorum memora.pag.72. titu. de ingratitudine, postremò tamen eundem tot, tantisque honoribus ornatum, propter leuē, & friuolam affectati regni suspitionem ab æmulis gloriæ suæ suscitatam non tantum honoribus omnibus, opibusq; priuauit; sed etiam erutis oculis eò calamitatis reduxit, vt è vili tuguriolo stipem emendicare coactus fuerit, inquiens, *Date obolum Bellisario, quem virtus extulit, inuidia obcæcauit* vt narrat Procopius lib 1. bell. Pers. Constant.Manass. Annal.pag.86.

Georg.

Georg.Cedren.in histor.compen.à pag.317. Ioann.Zonaras tom.3.Annal. in Iustiniano; quam historiam Ioannes Græcus iambicis versibus cōplectitur, dicens.

Iste Bellisarius Imperator Magnus
Iustinianeis existens temporibus Imperator
Ad omnem quadrantem terræ, cum explicuisset Victorias
Postea inuidia excæcatus (ô fortunam miserabilem)
Poculum ligneum detinens clamabat Plebi in stadio
Bellisario obolum date Imperatori.
Quem fortuna quidem clarum fecit, excæcauit inuidia.

Cum enim inuidia cæca sit in intellectu, non mirum, si oculos erui fecerit qui fuerunt Imperij Romani lumen. Guil.Barclai. lib. 6. contra Monarchomachos pag 430. Etsi historiam prædictam aduersus, P.Crinit. Pontanum, & Volaterr. impugnet Alciat. libro quarto, Parerg.iur. cap. 24.

Et in effectu si legantur historiæ tàm antiquæ, quàm recentes, reperietur quod Excellentiores vbique Duces ab inuidia lacessiti, varios, tristesque fortunæ casus subiere. Nam cum illi soli sint quibus rerum summa innititur, & victoria multoties ab inimicis merā, & iniquam ob inuidiā, lacerantur, quibus causis subsequitur, vt deseratur postea Princeps qui seipsum ob nimiam credulitatē se fautoribus suis priuauit. Et quamuis multis historiarum exemplis nobis constet, quod ob inuidiæ eiusmodi improbitatem, & odium, multi quandoque præclarissimi Viri, fortunæ aduersitatem sentierunt, nullibi tamen odium tam seuerum contra quemuis flagrasse, quàm illud, quod tam firmiter in pectoribus Belgarum contra Hispanum nomē irradicatum est, tàm diuturnum, tamque sæuum fuisse
48 legimus; † Eos enim Barbaros Tyrannos, & Patriæ inimicos nuncupant, & vnanimiter omnes, contra eos tanquam expressos, & implacabiles eorundem hostes, ex intestino quodammodo odio in-

inuehuntur, cum tamen ob illorum piam in eos propensionem, qui vitam, honorem & bona illorum, propria sanguinis effusione protegere non dubitarunt, gratitudinis aliquod præmium, aut signū saltem beneuolentiæ ostēdere deberent; nihilominùs tamen si vnico saltem habitu, eosdem venenis inficere, aut cruentæ morti dedicare possent, nequaquam id intermit-
49 terent;† Sicvt Pharao cū filijs Israel Exod. cap 5. & sequent. & sicut Goliath qui Regum 1. cap. 17. gloriabatur exprobrasse agniminibus Israel, committentes hac ratione nouum crimē læsæ Maiestatis, dum arma capere nō
50 horrent contra illos,† cum non solum committatur aduersus Principem; sed etiam contra militantes ei, vt dicūt Impp. Arcadius, & Honorius in l. quisquis C. ad legem Iuliam Maiestatis, & ibi Glossa,
51 & DD. † Nec excusatur, vniri homines armatos sub prætextu tuendi falsam illorum religionem & sectam, vt probat Vlpianus in l. 2. ff. de extraord. crim. dicens; *Sub prætextu religionis, vel sub specie soluendi voti cætus illicitos nec à Veteranis tentari oportet* l. qui sub prætextu, C. de Sacros. Eccle. Petrus Gregorius libr. 12. de Republica cap. quarto, num. 7. & lib. 13. cap. 7. nam vt ait Saluian. lib. 4. ad Eccles. Cathol. *hi sub religionis titulo à religione dissentiunt*, obseruat Annæus Robertus lib. 2. rerum iudic. cap. 2. & in terminis horum sectariorum Farina. de crim. læs. Maiest. quæst. 113. inspectio. 3. num. 112. Guillelmus Barclaius libr. 4. contra Monarchomachos cap. 4. pagin. 233. & seq. probans Hæreticos cogi à Catholicis Principibus ad Ecclesiam posse, nō Catholicos ab Hæreticis ad eorum sectas, & falsas religiones; Dixitque Guido Papæ, decis. Dalphinat. 589 num. 3 quod subditus qui rebellat contra Principem, non potest prætendere aliquam iustam causam resistendi, cum pro Principe, & gestis eius præsumatur iuxta notata in l. Quoties C. de precib. imp. offerend.

Quot enim Duces, & milites fortissimi sunt, qui ad purgandam infamem illam iniuriam,

riam, quæ ipsis ab aduersarijs inuidia, & maleuolentia aduersus eos prurientibus, nequiter irrogatur, quasi ab illis malum procederet, sese, summa cum eorum innocentia, in conspectu S.R.M. siste-
52 re possent, † vt Antipater, Alexandro Magno, illum interroganti, an eum diligeret, cui infracto animo respondit, Meæ ergà te beneuolentiæ signum indubitatum probāt hæc vulnera quæ loquendo denudatoque pectore, cum incredibili cicatricum multitudine corpori eius inflicta demonstrauit, vt memorat Paul. Manut. libr. 1. Apopht.
53 † ad exēplum L. Sicinij Dentati de quo Valerius Maxim. lib. 3. cap. 2. §. 26. ait, Centies, & vigesies in aciem descendisse, eo animi robore, atque corporis vtentem, vt maiorē semper victoriæ partem traxisse videretur; sex, & triginta spolia ab hoste retulisse; quorum in numero octo fuisse, cum quibus inspectante vtroque exercitu ex prouocatione dimicasset XCV. Ciues ex media morte raptos seruasse, & quadraginta vulnera in pectore excepisse, tergò cicatricibus vacuo. Plinius lib. 2. cap. 27. & libro 7. cap. 38. lib. 21. cap. 5. Gellius lib. 2. cap. 11. Dion. lib. 20. Ingenuus autem amor quo Hispani erga Regem, & Principes suos mirabiliter afficiuntur, & eximium cordis robur, quod etiam in Antecessoribus agnitum est fuit præcipua causa, quod vbique locorum militaris eorundem gloria
54 prædicetur; † Et licet multi aliarum etiam nationum viri fortissimi sint, ijsdem tamen roboris, & fortitudinis supra Romanos etiam locum primarium attribuere conuenit. Flau. Veget. lib. 3. de re mili. c. 26. vbi ait, *Hispanos non solum numero; sed etiam viribus præstitisse Romanis manifestum est.* Titus liuius libro 44. ab Vrbe condita. Velleius Patercul. dicto. libr. 2. histor. Plato. lib. 1. de legibus, Marc. Tullius in orat. pro lege Manilia, L. Florus libr. 2. Gestor.
55 Roman. cap. 6. ait, † *Bellatricem Hispaniam, Viris, armisque nobilem illam seminariū hostilis exercitus, & Hannibalis eruditricem.* & capit. 17. *Hispaniæ nunquam animus defuit, aduersus nos vniuersæ con-*

consurgere, nunquam conferre vires suas libuit, neq; aut imperare, aut libertatem suam tueri publicè, & sola omnium Prouinciarum vires suas, postquam victa est intellexit. Valer. Maxim. lib. 6. cap. 4. in externis §. 1. de Cinniniési Po-
56 pulo, vbi refert, † Bruti Legatis in Hispania degenti responsum, Ferrum sibi à maioribus quo vrbem tuerentur, non aurum quo libertatem ab Imperatore auaro emerent, relictum, Gregor. Lopez Madera de Excellent Hispaniæ: cap. 8. Athenæus libro 11.
57 Deipnosophist: † Possent enim Hispani Duces dicere, quod Marcus Seruilius strenuissimus Vir, ter Consul, qui inter alia præclara ipsius gesta ter, & viginti vicibus, singulari certamine prouocatus, hostem interfecit, aduersus Sergium Galbam Tribunum Militum, qui Paulo Aemilio Consuli triumphum de bello Macedonico impedire conabatur in Oratione ad Populum Romanum, cuius meminit Plutarchus in vita Pauli Aemilij. *Quantus Imperator fuerit Paulus Aemilius, nunc maximè intelligo ex hoc, quod cum hoc exercitu inobedientia & malitia corruptissimo, tantas, tamque præclaras res gesserit. Vos autem miror, cur qui læto animo triumphari ex Illyrijs, & Liguribus videretis pulcherrimum vobis, & ipsis spectaculum inuideatis; Nimirum, visurum Macedonum Regem viuum, gloriamque Alexandri, & Philippi, armis Romanis captiuum duci. An verò non indignum est, vos ante, cum rumor, modo de victoria hac in Vrbem incidisset, Dijs immortalibus sacrificasse, votaque fecisse, vt quamprimũ vobis, re ipsa, quod annuntiabatur videre daretur, nunc veniente Imperatore, veramq; victoriam secum afferente Dijs honorem, vobis ipsis eam lætitiam nobis adimere? Quo id tandem consilio? An magnitudinem rerum gestarum inspicere pauetis, aut Regis, vos adeò miseretur? Et præstabat sanè eius vos commiseratione quàm inuidia in Imperatorem triumphum impedire. Etenim verò vestra opera ea nunc licentia malignitas processit, vt de Imperatoris officio, aut triumpho homo à vulneribus corpore intacto,* cu-

cuiusque nitor eum molliter, & inter parietū vmbras educatum iuuentutem egisse testatur, verba audeat facere, idq; contra nos qui vuulnerum indicio iudicare de virtute, aut ignominia Imperatorum didicimus. Tit. Liui. li. 5. Decad. 5. c. 37 & sequent.

Sat erat, quod in hoc puncto dici, & audiri posset; sed solummodò hoc referam, quod Hispani in dictis statibus, nec grati, nec accepti haberi possunt; nam dum eos interdum marte parum felici dimicasse sciunt, eosque propterea afflictos conspiciunt tanquam eorumdem fabulā miseros, & vexationis quam possunt turpissimæ loco ha-
58 bebunt. † licet in rei veritate, rarò loca peragrabunt, in qbus magnanimitatis Hispanorū nō reperiātur signa, repositaque illis sint trophæa ob res tam in Oriente, quàm in Occidente fortiter ab eis aliquando gestas, cum omniū etiam admiratione, & æmulatione, vt probat Madera de Excellent. Hispan. cap. 9. n. 4.
59 † vt non immeritò possint dicere, quod M. Coriolanus Tullio quando à Patria in exilium ad Volscos, quos multoties antea destruxerat, secessit. *Nullum aliud præmiū honori nostro accessit, nostrorū laborum, & egregiorum facinorum, quàm titulus, & nomē capitalis inimici vestrum.* Francifcus Patritius de regno libro 9. cap. decimo octa-
60 uo, † Et sicut alter Themistocles qui ab Athenienfibus debitis præmijs destitutus ad Xerxē Persarum Regem confugit aduersus quem bella gesserat, à quo propter virtutum suarum merita benignè receptus fuit, & tribus ciuitatibus donatus, vt refert Patritius lib. 1. de regno cap. 2.

Hæc consideratio primaria est, ex his quæ quemlibet Principem mouere, ac inducere debent, vt † Hispanos,
61 qui id à natura quasi inditū habent, vt nisi honoribus, ac præmijs cohonestentur nulli operam suam præstare gaudeant, ob facta egregiè, fortiterque gesta honoribus afficiant. Ioan. Salisber. in Polycrat. de Curialium nugis capit. 2. Christophorus Pelag. libro quarto, de Regis insti-
62 tut. † Et è contra dum se honoribus, muneribusque locuple-

plectandos esse, spe quadam lactantur, nullum quantumuis graue vitæ periculum subterfugiunt, cunctas aduersitates floccipendunt, sanguinem proprium profundere non horrent, omnes denique neruos, viresque terra marique intendunt, vt Principibus, quibus operam suam nauare polliciti sunt, ad imitationem Maiorum suorum, satisfecisse prædicetur. Ac proindè hoc maximæ, ac præcipuæ curæ esse debet S. V.
63 Reg. Maiestati, † quæ tot regna, totque Prouincias per Orbem passim diuisas habet, vt eosdem fidelissimos suos vasallos, quorum enses, nunquam in vaginis retinentur; sed semper pro salute S.R.M. Vestræ & pro conseruatione regnorum suorum, aduersus inimicos suos, ac Catholicæ religionis splendescunt, in pretio habeat, eosdē foueat, & honoribus ornari procuret, ne sibi, vt Iulio Cæsari con-
64 tingat, † Qui cum primū reliquerat custodiam Hispanorum, quam habuerat, vt ait Suetonius in vita illius cap. 86. dicens, *Sunt qui putent eum nouissimo illo Senatuscon sulto, ac iure iurando etiam custodias Hispanorum cum gladijs inspectantibus se remouisse.* Lipsius in com. ad li. 13. Annal: Tacit. Illis enim magis quam alijs, atque tutius salutem suam credebat, omniumque rerum habebat fidem, vt ait Lucius Marineus Siculus lib. 3. rerum Hispanar. in fine, confossus fuit tribus, & viginti plagis, vt notat Suetonius in vita illius cap. 82. Idcircò
65 Cicero † in Anton. dicit, Cæsarem exercitum inuictum ex Hispanis militibus conduxisse. Camillus Borell. de Regis Catholici præstantia cap. 82. num. 16. Quod benè forsan animaduertit Octauianus
66 Cæsar Augustus, † qui in Hispaniam vsque miserat, & ex Ciuitate Calagurritana, nobiles quosdam milites pro eiuscè personæ custodia eduxerat. Suetonius in Augusto cap. 49. & Lipsius vbi supra ad ea verba Taciti, *Germanos super eundem honorem*, multique Principes bellicosi, qui felicem bellorum suorū exitum sortiri suspirarunt, Hispanos in societatem asciuerunt, vt teste Diodoro Siculo lib. 6. Rer. antiq. cap. 9.

fe-

fecere Carthaginenses, qui vice instrumentorum, robore, & dexteritatis virtute vsi sunt, ad subiugandam Aphricam, quorum adminiculo eãdem etiam facili negotio subiugarunt.

Similiter quoque cũ Hannibal, instar furentis fulminis in Italiam ingressus esset, manus cum Romanis conserere spumans, cum pluribus vicibus prælium, cum eis inire, tentasset cunctante tamen Fabio Maximo, tandem verò cum resciuisset quod cum Hispanis, qui Fabij partes sequebantur, dimicaturus esset, satiùs profectò, & gloriosiùs cẽsuit se cõtinere, & receptui canere, vt Plutarch. ait in vita
68 Fabij his verbis, † *Facta luce extremos hostium Fabius insequutus conflictumque in angustijs est, magno cum tumultu, donec ab Hannibale missi Hispani agiles, & celeres cursu, scandẽdorumque montium peritissimi aggressi grauem armis hostem, à fronte haud paucis cæsis Fabiũ auerterũt:* Et L. Florus libro 2. cap. 17. ait, In hac Hispania prope
69 ducentos † per annos dimicatum est à primis Scipionibus in Cæsarem Augustum, non continuè, nec cohærenter, sed vt causæ lacessierunt. Dio lib. 53. & Strabo libro 3. Paul. Oros. libr. 6. cap. 21. dicens, Anno ab vrbe condita XXVI. Imperatore Augusto Cæsare sexies, & bis M. Agryppa Coss. Cæsar parùm in Hispania per ducentos annos actum intelligens, si Canta-
70 bros, & Astures † duas fortissimas gẽtes Hispanis suis vti legibus sineret, aperuit Iani portas, atque in Hispaniam ipse cum exercitu profectus est: Florus libro 4. cap. finali. Suetonius in Augusto cap. 2. Cassiodor. in Fastis. Alderete de linguæ Castellanæ Origine libro primo, capit. primo, Medina in libro magnarum rerum Hispaniæ c. 13. & 25. Sebastia. Munster. in descrip: Hispaniæ. Est enim Hispani-
71 ca † natio, & incolæ eius corpore agili, sano, & robusto bellicis, & armorum exercitijs præcellens, vt Liuius testatur lib. 22. quo authore pluries à Romanis requisiti
72 fuere, † vt ipsorum fœderibus associarentur, quæ aliquoties respuere, & quod in Cannensi pugna maiorem contra

Romanos fecerint stragem, 73 † ex Tito Liu. tradit Camill. Borell. dicto capite 82. num. decimoquinto, & quotiescũque manus cum eis conieccere prostrauerunt eos; sunt enim armorum periti Magistri, & oblatis occasionibus illorũ peritiam agnosci student, ac propterea eorundẽ strenuitati quilibet fidere potest; quorũ simili robore, & magnani-74 mitate fretus Leonidas † Generalis Græcorum Dux cum aduersus Xerxem Persarum Regem pugnare cogitaret, cũ numero militũ multo inferior esset; sed cum confœderatorum, amicorumque suorum succursum appropinquare animaduerteret, consultũ illi fuit, vt cunctaretur aliquantulum, nec sese cum tã modico militum numero, periculis iminentibus exponeret. Respondit Leonidas in promptu adesse sibi videri tempus opportunissimum cum hostibus congrediendi, eò quod præstò adessent, qui pugnaturi essent, eósque solos cum hostibus pugnare, qui Reges metuunt, ac verentur? neque dignum duxit expectandos eos, qui ad præscriptum ab Imperatore tempus non aderant; nam 75 in bello † magis respiciendum est quales Dux habeat milites, quam quot quantósque, Paulus Manut. libro primo Apopht. in Leonida, numer. 49. & 53. post Plutarch. tomo primo, Moral. in Apopht. Laconicis in eodem fol. 202. Manibus enim opus est, non multis nominibus in bel-76 lo, & virtus, † non multitudo est, quæ prodest. Vegetius libro primo, de re milit. cap. octauo, Synes. epistol. 79. Et in multis legionibus pauci sunt qui prælia vincunt. Tacit. libro decimoquarto, Ann. Lælius Zechius, libro secundo, de Principe cap. quarto, num. tertio, & ex Vegetio tradit Aegyd. Roman. de Regimin. Principum libro 3. parte tertia, capite primo. Nam, & Samson, † & 77 Iudas Machabæus soli multoties vicerunt plures, vt Iudic. capite decimoquinto, Machabæor. libro primo, capite quarto, & seqq. Obseruat Palac. Rubios in lib. de Fortitud. bellic. c. 14. & 19. & 28.

In hoc magnoperè excellunt Hispani qui à multis, & an-

antiquioribus, & famosioribus præsertim Historiographis, peculiaribus laudum encomijs clari, ac celebrati fuerunt, vt viri fortes in bello
78 in incessu graues, in negotijs agendis constantes, in periculis subeundis patientes, in amicitia fideles, in superiorũ obedientia prompti, & exterorum amici, & hospitales. Plinius Secundus, in epistol. decimatertia, ad Priscum libro secundo, cuius meminit Alderete libro primo, de origine linguæ Castellanæ, capite decimo quinto, dicens, *Nam huius quoque nomini, & pietate successit mater. E primis ipse citerioris Hispaniæ, scis quod prouinciæ illius iudicium, scis quanta sit grauitas, quid enim, aut illo fidelius amico, aut sodali iucundius? mira in sermone, mira etiam in ore ipso, vultuque suauitas*: Diodorus Siculus libr. 6. cap. nono: Lucius Florus in Epitome Historiarum Hispan. libro primo, cap. 14. Ioannes Botero in relat: Hispaniæ. Nec hic etiã excludi debet hominis Galli testimonium Pacati Drepanij scilicet in Panegyrico dicto Imperatori Theodosio, vbi Hispaniam eius patriam laudãs
79 ait, † *Hæc durissimos milites, hæc expertissimos Duces, hæc facundissimos Oratores, hæc clarissimos Vates parit, hæc Iudicum mater, hæc Principũ est.* Redinus de maiestate Principis verbo, *non armis solum decoratam.* numer. 17. Alderete lib. 1. de origine linguæ Castellanæ capite 3. Gregorius Lopez glos. 2. in leg. 7. titulo 21. part. 2. affir-
80 mans. Hispanos audaciores esse, quàm homines alterius Prouinciæ ex causa caliditatis ex Aristo. problem: sect. 14. Veget. de re milit. libr. 1. cap. 2. Idem Gregor. Lopez in l. 2. titu. 18. part. 2. glos. 1. ait, Hispanos semper in bello fuisse sapientes, & in rebus militaribus expertos, vt in leg. 9. titu. 19. eadem partita; Dixitque Iustinus libr. 44. histor. de Hispanis tractans. *Dura omnibus, & stricta parsimonia, bellum quam ocium malunt, si extraneus deest, domi hostem quærunt*, & hodie idem esse comperimus testantibus etiam alienigenis.

Non eueniet Maiestati Vestræ quod Iuliano Cardinali

81 S. Angeli, † à Martino V. vna cum Friderico Marchione Brandenburgensi aduersus Rebelles, & Hæreticos regni Bohemiæ misso, qui cum semel iterumque collegissent exercitus potentes solo nuncio aduentus inimicorum perterriti, & hostibus nondum visis turpē arripuerunt fugā, quanuis Cardinalis, & Dux omni conatu, & viribus procurassent illos à fuga retrahere, & detinere, vt narrat Aeneas Syluius Papa Pius II. in historia Bohemiæ.

Itaque fœlix ille Rex habetur, & habendus etiam est, qui fœlici, ac fideli militiæ dominatur, qua regna, & ditiones eius conseruantur, & propagantur; ter itidem fœ-
82 lix † est si Duces, & milites eius qui ijsdem in bellis fidelem, ac strenuam operam præstiterunt bonis, ac dignis præmijs exornauerit; nam hac ratione regna, & dominia eius beata, exoptataque pace gaudebunt, & in posterum etiam si quæ occasio mouendi alia bella sese obtulerit, maiori cum alacritate, & generosiori promptitudine ad ea gerenda, & cōficienda proficiscentur pro tuenda eius magnitudine, & Vasallorum incolumitate.

Sin verò laborum, ac vulnerum suorum præmia illis
83 denegata fuerint, † alio etiā tempore, aliaque bellorum turbulentia Principi tali denegabuntur, ac deficient vasallorum, & aliorum Ducum virtus, strenuitas, & dimicandi promptitudo, ex quo postea procedet, vt regna, ditiones, & imperia, luculenta cum multorum doloris testificatione intereant, & euertantur. Neque ob aliud Romana Plebs apud Liuium libro secundo, aduersus Senatores qui se immunes à militia asserebant, his verbis indignabatur, *Patres militarent, Patres arma caperent, vt penes eosdem pericula belli, penes quos præmia essent.* cuius meminit Annæus Robertus libro secundo, rerum iudicatarum, capite vndecimo, ac proindè Militibus præmia semper assignanda sunt, vt alacrius in hostes
84 inuehantur, † vt ait Paulus Iurisconsultus in leg. Lutius, ff. de euictionibus, ibi, *Si fortè ager fuit, qui petitus est*

est, & militibus assignatus, Barto. in l. final. C. si contra ius, vel vtilit. publicam: Abb. in cap. quæ in Ecclesiarum num. 12. de constit. Couar. lib. 3. variar. cap. 14 nu. 7. Petrus Burgius libr. 1. electo: cap. 13. leg. 37. titulo 5. part. 5. & ibi Gregor. Lopez glos. 2. Petrus Gregor. lib. 7. de Republ. cap. 20 nu. 41. †

85 Veteranis enim immunitates & beneficia debent augeri, non minui, vt Constantinus ait in leg. vnica, C. de veteranis lib. 12. in quo etiam consistit ius militare, vt seruetur stipendiorum modus, dignitatum gradus, præmiorum honor veluti cum corona, vel torques donantur, Item prædæ decisio, & pro personarũ qualitatibus, & laboribus iusta diuisio, & habetur in cap. ius militare distin. 2. Ex quo meritò pdiere tot priuilegia concessa militibus, de quibus Geor. Acat, li. de priuil. milit. quod vel in ipsis sepeliendis magnificè fieri solebat ab Alexandro Magno, vt narrat Diodor. Sicul. lib, decimo septimo.

Et Imperator Seuerus, vt

86 † in eius vita tradit Aelius Lampridius consilia præstans filijs suis illis iniungebat, vt milites donis ditescerent Cornel. Tacit. lib. primo, An-

87 nal. † de Augusto verba faciens ait. *Consulem se ferens ad tuendam plebem tribunitio iure contentum, vbi militem donis, populum annona, & cunctos otij dulcedine pellexit*. Et Plinius in Pane-

88 gyrico ad Traianum, † laudat eum, quod beneficia cõferret belli socijs, & his qui ad pericula conuenirent, & Lampridius in Alexãdro Imperatore ait, rarò diuisisse aurum, & argentum nisi inter Milites, asserens graue peccatum esse, si publicus Administrator, & Gubernator in proprias delitias vertat, quod milites illi tribuere.

SVMMARIVM.

1 *Princeps in Rebelles nimium facilis, & indulgens, dignitatem propriam diminuit, & apud subditos suos & alios etiam extraneos*

Pa-

Patri dissimilis, iusto Dei iudicio ab Vrso in venatione occisus.

23 *Philippi Pulchri Galliarum Regis bellũ Comiti Flandriæ inferendi intentio, vnde nata?*

24 *Idem Rex hac de causa à Bonifacio VIII. Summo Põtifice excõmunicatus fuit.*

25 *Hispaniarum Rex hæreditario iure est Rex Ierusalẽ.*

26 *Robertus Flandriæ Comes Asiæ Domitor appellatus.*

ARGVMENTVM.

Principis lenitas nimia in rebelles noxia, & homines exẽplis moueri, metus, & timiditatis signa à Principis animo repellenda, & debilitas Principis, status amissionem operatur.

CONSIDERATIO XIX.

MVltum attendi, & considerari debet ab eo qui ob timorem belli pacem petere intendit, quod si illam offerat, quam prius habebat amittet, & bellum quod hac ratione fugere, ac vitare meditabatur, in propriam domum, laresq; conuertet; 1 ✝ Quia Princeps facilitate, ac lenitate pactorum cum subditis præsertim initorum, propriam suam maiestatem diminuit, ex quo contemptus sequitur, validior quàm odiũ ad destruendum dominia, vt Arist. ait lib. quinto, Polit. cap. 10. Rebellibus enim metus tollitur, & alijs quoque Principibus quã nunquam animo cõceperant contra eum audendi, moliendique res nouas ansam, & occasionem tribuit, Taliter qđ cum prius authoritatis admiratione, & fama strenuitatis ab omnibus in existimatione habitus fuerit, in vilipendium odiosum postea incidat, summo cum mærore bonorum, ac indignatione, & è contrario cum peruersorum cordis exultatione. Quam ob rem ij, qui ex syncero cordis amore, & zelo integritatis Principi salutare, sanumque consilium præstiterunt, non alium scopum, quã magnitudinis eius conseruationem, & salutem Reipublicæ habuere. pendent autem animo, & tepescunt,

cum consilia sua minus quã par erat accepta fuisse intellexerunt, postmodumq; in alijs impertiendis consilijs, tacito cum dolore conniuere coguntur, & conscientiæ propriæ dictamẽ occultare Principis sensui acquiescentes, & si multis aliorum exemplis opiniones suas, & consilia roborare, & comprobare valuissent, vt obseruat Plutar. tomo 1. Moral. lib. de vitæ tranquillitate, Marc. Tull. li. 3. de ora-
2 tore, † vbi ait, *Duo illa nos maxime mouent. Similitudo & exemplum.* Arist. libro 10. Ethicor. & lib. 11. Politic. cap. 11. cuius meminit Martinus Monter. in præfat. ad decisio. Regni Aragon. num. 18. di-
3 centes, † quod magis mouẽt exempla q̃ verba, facit, c. serui, dist. 13. Ex quo notat Dominicus. illud quod ostenditur exemplo materiali, melius quam si fiat verbis cognosci, cap. in Sacerdotibus, 16. dist. Aymo. Craue. cons. 204. nu. 13. Moron. de fide, tregua, & pace, quæst. 60. num. 6. Vuaremun. in meditam. pro fœderib. cap. 2. num. 32. vbi ait, †
4 Plus valere exempla quam rationes, & in vniuersum homines melius exemplis doceri, quę in primis hoc in se boni habent, quod approbent quæ præcipiunt fieri posse, vt ex Plin. in Panegy. ad Traianum tradit Vincen. Gramig. lib. 2. de regim. Regni cap. 8. Hinc Tit. Liuius libr. primo, ait, *Hoc præcipuè salubre, ac frugiferum omnis te exẽpli documenta in illustri loco posita intueri, vt inde tibi, tuaque Reipublicæ, quod imiterè capias. inde fœdum inceptu, fœdum exitu quod vites.* Iustus Lipsius libro 1. ciuil. doctrin.
5 cap. 9. † Et Marc. Tull. libr. 4. Rhetor. asserit. maximum artificium esse in arte sua posse alienis exemplis vti. nam qui sciunt quid alijs acciderit facilè ex eorum euentibus, possunt suis rationibus prouidere, & ob id quod bonum est, quo ad fieri potest sequendũ in omnibus, & quod malum fugiendum, & emendandum ab eo, recordando præterita, & ordinando benè pręsentia, & rectè de futuris prouidendo, vt dicit Seneca libr. de quatuor virtutibus cap. *de Prudentia*, Idemq. epist. 6. ad Lucill. ait *Longum iter est per præcepta; breue, & efficax per exem-*

exempla. Hippol. à Collibus in lib. cui titulus consiliarius, capit. 11. dicente Tacito libro quarto, Annal. *Pauci prudentia, honesta à deterioribus, vtilia à noxijs discernunt, plures aliorum euentis docentur*; Philipp. Cominæ. libr. 3. comment. dicens, quod vnius calamitate complures fieri possunt cautiores, quia fœlix est quem faciunt aliena pericula cautum, & ruina præcedentiũ solet esse doctrina sequentiũ, vt ex Seneca tradit glo. verbo *lapsum*, in cap. citius, iuncto cap. si enim in fine, de pœnit. dist. 1. cap. 1. 27. quæsti. 1. cap. hi duo, de consecrat. dist. 1. gloss. verbo *exemplum*, in Auth. de mand. Princ. §. titulos, coll. 2. Ioan. Neuiza. lib. 1. Sylu. nupt. *non est nubendum*, num. 21. Symmachus lib 10. epist. 54. dicens, *Cetera illius Principis æmulemur, qui nihil tale esset aggressus si quis ante se alius deuiasset, corrigit enim sequentem lapsus prioris, & de repræhensione antecedentis exemplum nascitur emendationis*: Q Curt. lib. 8. dicens, *Multorum miserabilis fuit casus quos ex prærupta rupe lapsos amnis præterfluens hausit; triste expectaculum, etiam nõ periclitantibus, cum verò alieno exitio quid ipsis timendum foret admonerentur*; (& postea) *sed quidam auidius persequuti belluas in semet irritauere vulneribus, obtriti ergo pedibus earum cæteris, vt parcius instarent fuere documentum*. Iouian. Pontan. libro 1. Amor. eleg. 10. & Bapt. Mantuan. Eglog. 2. Gallecus. de cogna. spirit. c. 7. annot. 122. Plaut. in mercato. actu quarto, scena 7. dicens, Quod *fœliciter is sapit qui alieno periculo sapit*. Tibull. lib. 3. eleg. 7. dicens, *Fœlix quicunque dolore alterius posses ipse carere tuo*, & Terent. in Heautont. actu 1. scena 2. vbi ait.

. . . . *hoc*
scitum est, periculum ex alijs facere tibi quod
ex usu fiet.

6 † Præsentia enim debent regulari secundum præterita considerando quid in illis bene, vel male euenerit, laudatum, vel repræhensum sit, leg. prima, §. nam & ff. de iustit. & iure, l. exigendi, §. fin. ff. de procur. cap. mandata, de præsump.

7 sump.† cum aliquando, vt D. Augusti. ad Casulanũ scribit, & habetur in capit. quisquis, cap. nolite 11. quæst. 3. timore Principum soleat sub silentio præteriri, quod tubis publicari deberet, prout est decor, libertasque Principis, & Reipublicæ, cum mediante similis pacis consilio illaqueentur retibus varijs, & tanquam syrenum cantus dulcedine decipiantur, taliter quod si Princeps non nauigauerit velut alter Vlysses alligatus, auribusque prauis consilijs obtusis, vt apud Homerum odiss. 11. & Alciatus emblem: 115. Vbi Cladius Minois, facilè incidet in profundum somnum, & vanum pacis desiderium. Nam etsi Regum
8 voluntates, † maiori ex parte sint mobiles, pro vt sunt subitaneæ, & vehemẽtes; solent tamen inter se contrariari, & varijs affectibus impedire primum consilium, quod forsitan rectum, & sanius fuisset, nequaquam tamen ab eo discedere debent, vt magnitudinis suę authoritas cõseruetur: ex eo namque directo incidunt captiui in desideria inimicorum suorum, qui oculo semper attento, similes actiones, in eum finẽ respiciunt vt quærant, & vsurpent inuisam magnitudinem. Nam, vt ait Cornelius Tacitus lib. 15. Annal: *Voluntas, & desideriũ regnandi fortius, & potentius est humanorum affectuum.*

Quare patefacto hoc timore, ac pacis desiderio incipit
9 Princeps † quandoque vilipendi, qui prius in admiratione, & æstimatione habitus fuerat, eò quod priuatis affectibus succumbere videatur, postposito publico bono, & quia nullus eiusmodi pacis mentionem facere solitus sit, nisi qui belli timore torquetur: vt euenit Atheniensibus
10 † qui cum grauissimum, ac diuturnum bellum cum Megarensibus gessissent, propter insulam Salamineam quam amiserant, tam exosa tandem illis fuere quotidiana illa certamina, vt ipsam omninò relinquere deliberarint, publicèque. dixerint quod si aliquis eam haberet opinionẽ, vt renouato bello insula recuperaretur, eundem occisuri essent. Sed cum Respublica
11 haberet Solonem † Virum sapientem, & iustum, efficere non

non potuit, quin eos de concepto illo errore non admoneret, ac propterea; ne talis ignominiæ nota Atheniensibus inureretur, maioremque iuuentutis partem, ad bellum inclinatam animaduerteret, quamuis timidi, & absque Duce existerent, se furiosum esse finxit. Et cum fama illa de Solone, non absque singulari admiratione totius Ciuitatis, quæ singularẽ eius prudentiam in summa veneratione habebat, diuulgata fuisset, magnoperè illi compatiebantur, præsertim cum eundem veloci, insuetoque cursu, incomptum luto inquinatum, vultu deformem, varios motus agentem, & magno demũ populi comitatu ad forum accedere viderent, vbi supra lapidem ascendit, versusque aliquos recitabat, in quibus perquam comptè, & distinctè Senatus Atheniensis ignominiam comprehenderat, reprehendens eos, quod animo viles, bellique timore fracti Salamineã non subiugassent, inter quos cum aliqui essent, qui rationes eius tam viuis affectibus prolatas, secum perpendissent, magnoperè ab vniuerso populo laudatus fuit, qui consilium eius vnanimiter probauit, ipsumque in Ducem elegit, quo facto Salamineam Insulam, tanquam hostium arcem, ex propinquo saluti eorum iminentem, cum omnium gaudio recuperauit, & cum Insula quin etiã honorem, & authoritatem, quæ ex eo imminuta habebatur quod ob belli timorem pacem cum Megarensibus vilem pepigerant exponendo simul, quod alij quoque vicini in confinijs circum habitantes facili de negotio contra eos exurgere ausuri essẽt. Author est Plutarch. in Solone, Eborensis in exemplis in titulo de ingratitudine.

12 † Rex Mauregatus Tyrannus, filius Nothus Regis Alphõsi nũcupati, è Regno expulit Maurorum auxilijs Alphonsum Regis Don Froylæ filium, & cum animo pusillus esset, multa prętᴇr opinionem Mauris conniuendo indulsit, quo factum est, vt Christiani maximas paterenter calamitates, Aureliumque Regem iniquissimum imitari non puduit pacem, turpissima infamiæ nota dignam, cum Mauris

ris stipulatus fuit, promisitq; sub tributi titulo eisdem centum Virgines, quinquaginta nobiles, & alias quinquagin ta plebeias, quotannis tradde re, vt recenset Histo. Valeriana 4.p.c.6.& 8.Medin.in lib. magnarum rerum Hispaniæ, cap.22.Demum propter insignem illam victoriam, quam
13 Rex Ramirus, † apud Clauijum obtinuerat, in qua visibiliter etiā pugnauit B. Iacobus Maior Apostolus pro Christianorum libertate aduersus Mauros illius fauore; & ope Hispania à tam abominabili, & horrendo tributo, liberata fuit, vt recenset Histor.Valeriana par.4.c.10. Illescas in histor:Pontific.par. 1.lib.4.fol.239.& 244.Ioannes Mariana libr.4. de rebus Hispan.cap.2. Baronius libro 10.Annal.anno 844. fol.17. Gregorius Lopez in l.5.titu. 15.part.2.glos.10.Ioan.Guttier.lib.3. pract.qq.q.17.numer.142.Thom.Bozius tom. 2.de signis Eccles. signo.89.
14 c.7.pag.222.† Scribit etiam Zurita author grauis, prima parte Annalium Aragonum fol. 11, quod quidam Domini, & Barones Cathaloniæ pacem cum Mauris fecerunt, permittentes, vt ipsorum Vasalli Christiani pensitarēt illis grauissima, & inhonestissima tributa.

Heraclium Imperatorem
15 † referunt Historici virum imbellem, ac delitijs deditum fuisse, & vnam ex principalioribus causis fuisse quod Asiam perdiderit & quod Mahometes tot peruersæ suæ sectæ flammas per Orientem sparserit. Thomas Bozius de signis Ecclesiæ tomo primo, signo 16.pag.201.Georgius Cedrenus in compen. histor. pag.346.& seq.

Sigismundum Poloniæ Regem, & Lituaniæ Ducem paci, atque omnis generis illecebris addictum fuisse refertur, & plus quàm fas erat Gabrieli indulsisse, qui postea
16 Basilius Magnus † appellatus fuit Muscouitarū inquā Duci adeo, vt eidem posteà bellum mouere ausus fuerit. Et licet dictus Basilius infœlix in armis fuerit, & aliquoties sinistros belli euentus expertus, fretus, tamen Regis pusillani mitate, animum recuperauit, armorumque ui, principatum Smozlenchi cœpit, quem Litua-

tuani centum iam annis posſederant. Vt ſcribit Sigiſmundus Liber in Commentar.de rebus Moſcouitarum.

17 Roboam, † quia vir erat imbellis, & parum prudens, victus fuit à Ieroboam, vt habetur 2.Paralipom.c.13. Eccleſ.c.47.

18 Perſeus item Macedoniæ † Rex, vt Plutarchus ait in Paulo Aemilio non tam turpiter regno cecidiſſet, ſi Anteceſſorum ſuorum Alexandri, & Philippi præcipuas illas tres virtutes, conſilium, liberalitatem, & animum generoſum imitatus fuiſſet, roburque militum, ſine quo nullum imperium diuturnum eſſe po-

19 teſt. † Illa enim ſunt vera regnorum fundamenta, quemadmodum primum mobile, aut decimum cœlum, quod continuo, ac veloci ſuo motu reliquas omnes ſphæras, in conuenienti, debitaque harmonia, & conſonantia continet. Perſeus etenim, cum ſeſe Populi Romani inimicum declaraſſet, tanquã puſillaninimus, & auarus, equitatũ ſuũ quem habebat, viginti milliũ grauis armaturæ militũ educere noluit; nec etiam conſilijs Macedonum vnquam induci potuit, vt pecunias militibus erogaret, quæ poſtea inimicos magnoperè ditarũt. Ob ingẽtem enim auri, & argenti ſummam, quæ deuicto ipſo cum alijs ſpolijs in Aerariũ Romanum recondita fuit, per centum, & viginti annorum ſpatium, nullum Romæ tributum, aliaué contributio exacta fuit. Contra hunc Perſeum, Senatus Romanus miſit Paulum Aemilium, qui cũ potentiam, & diuitiarum ſuarum amplitudinem perſpexiſſet, inaudita quadam admiratione detentus aliquandiu fuit; ſed vt Plutarchus ait; nihilominus eum paruipen-

20 dit, † & milites etiam Romani cum hominem imbellem, & fracti animi eſſe didiciſſent, parùm, aut nihil eum timuerunt, quamus numeroſo, ſtructoq; exercitu ſtipatus eſſet; adeò, vt Paulus Aemilius ſtatuerit, vt omnes milites excubias agerent inermes vt eo modò ſaltẽ aliquid curæ adhiberent, & pridiè quam prælium iniretur, Perſeus in Ciuitatẽ ſeceſſit, dicens ſe Herculi ſacra facturum, & quamuis exercitus eius fortiſſimè

pu-

pugnasset, victus tamen fuit. Cumq; Perseus ad P. Aemilium captiuus duceretur, aduersantis suæ fortunæ casum perpendens, obuiam illi prodijt lachrimantibus oculis. Perseus è contra, ob imbecillitatē animi sui gemens turpissimum omnibus circūstantibus spectaculum exhibuit, in faciem concidens, Aemilij genua manibus tangens, vocesque, ac deprecationes viro strenuo indignas, proferēs
21 vt eas Aemilius † etiam audire dedignatus sit, eumque tristi tandem vultu hisce verbis compellauerit. *Quid ò miser hæc agis, quibus crimine, tuarum calamitatum, fortunā liberas, & ostendis non immeritò tibi accidisse, teque non præsenti; sed priori te conditione indignum fuisse? Quid victoriæ meæ laudem imminuis, demonstrans te non alti animi virum, neque dignum fuisse quem Romani aduersarium haberent? Virtus profectò hominis aduersa patientis, etiam apud hostes, magnam sui verecundiam excitat; timiditatem etiam si fortunata sit, Romani inhonestam censent.* Hierony. Frachetta discursu 80. Seminarij rationis status, & belli, pag. 584. & discursu super cap. 15. pag. 105.

Nondum exsiccati fuerāt, sanguinis Hispanicæ nobilitatis torrentes, nec rabidi ad huc Arabes ab Infante Pelagio indè propulsi, quando Deus Opt. Max. ob peccata illorum, eosdem atrociùs punire, Principeque tam bellicoso priuare voluit. Nam dicto Pelagio successit Fauila
22 † eius filius à virtutibus paternis omninò degenerans, qui eo tempore, quo belli furor maximè necessa ius erat, relicta, postpositaq; Regni cura, omnis generis delitijs sese tradidit, & sic tandem voluptatibus suis indulgendo, in venatione ab Vrso occisus fuit; quem Historici meritò notant, quod ijs temporibus, tam funestis, quibus hostium exterminationis studio intentus esse debebat, syluestria potius animalia insequi voluerit. Histo. Valeria. 4. p. c. 3.
23 Philippus Pulcher † Rex Frāciæ cùm videret quod Guido XXI. Flandriæ Comes valdè potens existeret; nihilominus eū paruipendit: sciebat enim eum, à natura, pacis esse

esse cultorem; ac propterea
quæsiuit occasionem, belli ad
uersus eum mouendi, vt eum
statu priuaret. Quia illo ipso
tempore, bellum gerebatur à
Rege Franciæ cum statibus
Belgiæ, de liberatione Comi
tis, & vxore eius, qui astu, &
insidijs capti fuerant, & Pa-
risijs indecenter aducti, tan-
dem liberati fuerunt. Ro-
ber. Gagu. lib. 7. Annal. Fran.
in Philippo Pulchro. Paulò
post verò, Rex Franciæ rupta
pace cũ Belgis Comitis Flan-
24 driæ statum occupauit, † quã
ob causam à Papa Bonifacio
VIII. tanquam Ecclesiæ ini-
micus, excommunicatus fuit
Anno à Natiuit. Christi 1298.
& eodem, & tempore nõ po-
tuerunt auxilium ferre Cas-
sano Tartarorum Regi, qui
cum Baptizatus fuisset, Regẽ-
que Persarum qui tunc tem-
poris Aegypto dominabatur,
vicisset, Syriamque, & Ieru-
salem subiugasset: efficere ta-
men Papa non potuit, vt qua
uis ratione, pax inter eos cõ-
poneretur, & noua expeditio
fieret, vt bello tandem illi fi-
nis imponeretur, quod forsi-
tan ex singulari Dei proui-
dentia, & permissione hac;

Reg. V. M. reseruatum est, cui
25 † quemadmodũ hæreditario
iure titulus Regni Hierusalẽ
debetur, propietas etiam Re-
gnique dominium aliquando
contingat, vt ex plurium Au-
thorum congerie, resoluunt
Michael Ritius de Regibus
Hierusalem lib. 1. & de Regi-
bus Siciliæ li. 2. Colennucius
lib. 4. Histor. Neapolis, Alber-
tus Crantzius li. 7. Metropol.
c. 26. & in Saxonia li. 7. c. 30.
& lib. 8. c. 3. Abbas Vrbsper-
gẽsis in Chronic. tractans de
Friderico II. Paulus Aemili.
in vita Philippi Augusti, Ca-
mill. Borell. de Regis Cathol.
præstantia cap. 46. nu. 28. 34.
35. & 40. & cap. 6. nu. 4. & 5.
consolidetur possessio legiti-
ma. Placeat Maiestati Diuinę
vt ista rebellio, non impediat
S. R. V. Maiestati Flandrensiũ
Comiti XXXIII. vt recenset
Iacob. Mainoldus in libro de
Titulis Maiestatis Vestræ in
tabula successionum Comita
tus Flandriæ pag. 115. expe-
ditionem tam iustam, vt Gui-
doni xxj. Comiti impedita
fuit, cũ non sit minor ex cau-
sis, curandi, finem huic sacro
bello tribuere, vt Belgicorum
statuum Comes, ac Dominus
sit,

sit, quo cum titulo hæreditaria sunt S. M. Vestræ Antecessorum suorum heroica, & plæclara facinora in Asia quondam patrata, quorum aliqua imperialis coronæ pręmio decorata fuerunt. Insignis enim, ac perpetua luminis claritate splendens fuit ti-
26 tulus ille † Roberti Hyerosolimitani XI. Flandriæ Comitis quem ob insignia, & heroica eius gesta domitorem Asiæ nũcuparunt, & Balduini quoque XVIII. Comitis quẽ egregia eius facta ad Imperij Constantinopolitani culmen euexerunt communi omnium electione, & consensu.

SVMMARIVM.

1 *Consilium, vt est actus consulendi qualiter definiatur.*
2 *Consilium, est congregatio hominum selectorum.*
3 *Consilium capere est de operabilibus ab homine.*
4 *Prudentia regula est consiliũ capere.*
5 *Prudentiæ propriæ non debet quis inniti.*
6 *Vir sine consilio, æquiparatur Ciuitati sine mœnijs.*
7 *Cordis humani lepra duplex est, propria voluntas, & proprium consilium.*
8 *Consilium debent homines requirere, in rebus maximè dubijs.*
9 *Imperatores qui optimos Consiliarios habuere recensentur, laudanturq;*
10 *Antoninus Philosophus Imperator, omnia cum consilio agebat.*
11 *Princeps si de re militari agitur debet audire milites, si de iure Doctores.*
12 *Tempestatis tempore gubernatores solent audire vectorum admonitiones.*
13 *Imperio summo, multa curæ inest, quæ administris eget*
14 *Prudentes viros adhærere Regibus, magnum Reipublicæ bonum est.*
15 *Principatus fundamenta stabilia quæ sint.*
16 *Assuerus Rex habebat sapientes qui ei adherant semper.*
17 *Respublicæ tunc gubernantur fæliciter si Princeps peritis vtitur Consiliarijs.*
18 *Moyses cur vicarios elegit ad regimen populi Israelitici.*
19 *Agamemnon Rex cum consilio agebat semper de rerum*

rum summa.

20 *Sapientissimi etiam, consiliarijs egent.*

21 *Vnius quandoque deterioris sententia, multos, & maiores superare solet.*

22 *Bellicæ res prout aliæ consilijs indigent.*

23 *Consilium est res sacra, maximè in arte gubernatoria.*

24 *Imperatoria virtus consilium est.*

25 *Respublica fit stabilis consilio.*

26 *Vir ille dignus habetur qui ipse vtiliter consulit, aut bene monenti obedit.*

27 *Consilia aliorum audiri debent, & de illis cogitari prudenter.*

28 *Principes qui se demitunt in consilijs, nec sunt fastuosi minus decipiuntur.*

29 *Princeps non ab vno, vel paucis, sed à pluribus debet consilium sumere.*

30 *Animorum, vt corporum diuersæ sunt vices.*

31 *Oculi plures magis vident, & plures manus operantur melius.*

32 *Consilium plurium, firmius est consilio vnius.*

33 *Præsumptio magis asistit pro sententia Collegij, quam Doctoris priuati.*

34 *Antiquis inest sapientia, & in multo tempore prudentia.*

35 *Anchora plures melius seruant nauim quam vnica.*

36 *Oculi mentis plures sunt veri duces humanæ conuersationis.*

37 *Bellicæ res, & cogitationes roborantur consilijs.*

38 *Consilio vincere solet armorũ virtute inferior.*

39 *Bellum cum dispositione initur, & ibi salus vbi multa consilia.*

40 *Principi quanto maior est, quando facilius cadat.*

41 *Consilia praua sequenda non sunt.*

42 *Consilium insidiatoris prælatum consilio amici, quæ damna operetur.*

43 *Roboam Rex propter malum consilium iuuenũ abalienauit à se decem ex tribus Israel.*

44 *Mali consilij damna, & boni commoda recensentur.*

45 *Anima viri sancti melius solet vera enunciare.*

46 *Princeps magnam laudẽ consequitur si vtitur probis Consiliarijs.*

47 *Princeps in Consilijs non debet*

bet se mollem, nec refractarium ostendere.

48 *Principatus, & regna conseruātur artibus, quibus sunt quæsita.*

49 *Principis magnitudo non tam amori, quàm inuidiæ, & æmulationi subiacet.*

50 C. *Iulius Cæsar diuina, & humana peruertit iura propter Principatum, quem sibi finxit.*

ARGVMENTVM.

Princeps quantumuis prudens, debet negotia grauia cum consilio deliberare, & vni tantum minime confidere, sed plurium consiliariorū sententias perpendere, & meliores sequi, & de vtilitatibus quæ ex inde nascũtur, & detrimentis praui consilij, & prouidentia qua res bellica tractari debent.

CONSIDERATIO XX.

1 PHilosophi stoici † Consilium (vt est actio ipsa cõsulendi) dixerunt esse sciẽtiam inspiciendi, prouidendique ea quæ quispiam gerens bene, ac vtiliter agat, vt referunt Franc. Patritius libr. 6. de Regno, & Regis institu: titu. 8. ad finem Frider. Furius lib. 1. de principis instit. cap. 1. Adam Keller. lib. 1. de officio iurid. Polit. cap. 1. pag. 16 vbi etiam ait † Consilium esse congregationem hominum selectorum, ad consulendum Principi pacis tempore, aut belli, quorum opera præteritorum memor fiat, præsentia cernat, futura prouideat, suarum machinationũ fœlicem successum consequatur, incommoda effugiat aut si id fieri nequeat viam qua illa leniantur inueniat, Cęlius Mancinus lib. 8. de iurib. Principat. cap. 6. Ceriolanus tractat. de consil. Princip. cap. 1. Hippoly. à Collibus ibidem Diuusque Bernar. lib. de gratia, & libero arbitrio dixit. Consilij proprium esse probare quid expediat, vel non Petrus Magnus tract. de consilio, cap. 1. & 2. F. Ioa. S. Mariæ de Repub. & polit. Christ. cap. 7.

3 † Et ita de operabilibus ab homine est consilium ab alijs capere, secũdũ Arist. 3. Ethic.

&

4 † & est prudentiæ regula, vt vt ex Diuo Hilar.in psal. 118 tradunt Læl.Zech.lib.1.de Princ.c.6.nu.9. D.Garf.Mastril.lib.2.de magistra.c.1.nu. 27.& lib.3.cap.3.nu.5.ideo Prouerb.c.2.dicitur, *consilium custodiet te*, & c.11.*qui sapiēs est audit consilia*, & c. 13. *qui agunt omnia cū consilio regūtur sapiētia, astutusque omnia agit cū consilio*, Et Ecclesiast. c.32. *Fili sine consilio nihil facias, & post factū non pœnitebis*

5 † D.Hiero.in parabol.c 3 vbi probat ꝙ non debet quis inniti prudentiæ suæ, c ne innitaris 5 de constit.c. sciēdū 8.q.1.c.pura 3.q.9. idest proprio dictamini aliorū consilio spreto, nam vt ait Anto. Monach.in Melis p.1. serm.11.

6 † Qualis est ciuitas cuius mœnia sunt diruta, talis est vir q non omnia cū consilio agit, sed est sapiēs apud semetipsū quod Spiritus Sanctus prohibet, Prou.d.c.3. Ribaden li.2. de Prin.Christ.c.24.F.Ioa.S. Mar.de Rep.& poli.Chri c.6. Aimoin.li.5.de gest.Frāc.c.1.

7 † Quare D.Bernar.serm.3.de Resurr.Domini qui incipit *sicut in corporis medicina*, ait, quod in corde est duplex lepra, propria voluntas, & proprium consiliū, lepra vtraque nimis pessima, lepra vero proprij consilij eò pniciosior est, quò magis occulta, & quanto plus abundat, tāto sibi quisq; sanior esse videtur. Quæ enim maior superbia, quā vt homo vnus toti congregationi iudicium suum præferat, tanquā ipse solus habeat spiritū Dei, Idololatriæ scelus est non acquiescere, & quasi peccatum ariolandi. Consilia etenim sapientium, & recta suadentiū, suscipi debēt, vt ꝙ per se quis nequit attēdere ab altero salti possit addiscere, vt scripsit D.Greg. Anthemio Subdiac. Cāpaniæ li.11.epist.29.& habetur in c.1.dist.84 & cōprobat c.vlti.dist.20.c.excellentissimus 11.q.3.c.visis 16.q.2.

8 † quibus probatur in dubijs maximè homines debere cōsilia reqrere, quia, vt Aristo. ait lib.1.Rhetor. melius accurantur, q̄ consilio geruntur, q̄ quæ sine consilio administrātur, P.Greg.li.24.de Republ. cap.1.n.1.

9 † Hinc Guillel. Budęus in priorib. annot. ad pandectas in l. vlt.ff.de Senator.ait, ꝙ Traiani, Adrianiq; tēporibus, & anti-

tiquis illis sæculis is mos ser-
uabatur, tradente Spartiano,
vt cũ Romani Principes cau-
sas cognoscerent, Senatores,
Aeqtesq; Romanos in cõsiliũ
adhiberent, sñtiasq; ex oĩum
opinione ferrent, & Alexãdrũ
Cæsarem, authore Lãpridio
numerosissimũ consiliuũ secũ
habuisse, in quo Iurisconsulti,
non pauciores viginti fuerũt,
inter quos Fabius Sabin. Ca-
to sui tẽporis dictus, Domiti.
Vlpianus, & Iulius Paulus, qui
vertices legũ sunt dicti. Pópo-
nius legũ peritissimus, Alphe-
nus, Florentinus, Africanus,
Martianus, alijq; permulti iu-
rjs professores, discipuliq; Pa-
piniani, qui iuris asylum voci-
tatus est, & alijs laudibus ce-
lebratur in l. lecta ff. de rebus
credit. & si certum petat. sine
quorũ coetu & consilio, nullã
vnquã constitutionem sacra-
uit, nullã legem sanxit, de re
nulla grauiore statuit, sed ita,
vt iretur pro sẽtẽtias singu-
lorũ, ac scriberetur q̃d quisq;
dixisset dato spatio ad disqui-
rendũ, cogitandũq; priusquã
dicerent, ne immeditati de re-
bus ingentibus dicere coge-
rentur, D. Garf. Mastrill. de
magistratibus libro 3. cap. 3.
num. 58. & duobus seqq. Bo-
uadill. libro 2. capite 6. num.
13.

10 † Iuliusq; Capitolin. in Anto-
nino Philosopho. ipsũ laudãs
ait: *Semper sane cũ optimati-
bus, non solũ bellicas res, sed et
ciuiles priusq̃uã faceret aliq̃d
contulit. Deniq; sententia illius
præcipua semper hæc fuit. Ae-
quius est, vt ego tot, & talium
amicorum consiliũ sequar, quã
vt tot, ac tales amici vnius vo-
luntatẽ sequantur*, memorant
ac concelebrant P. Greg. lib.
24 de Repub. c. 4 num 3. Si-
man. lib. 9. c. 2 nu. 15. Mastril.
de Magistrat. lib. 3. c. 3 n. 61.

11 neque immerito, † nã vt di-
cunt Matt Laudens. de legat.
Princ. q. 13. & Iulius Ferret.
de re nauali libr. 10. num. 1.
Princeps si tractetur de re
militari debet militum audi-
re consilia, si de iure Docto-
rum, & etiam in cœteris pa-
ribus, & Deuteron cap. 1. di-
citur *Date ex vobis viros sa-
pientes, & gnaros, quorum
conuersatio sit probata intri-
bubus vestris, vt ponam eos vo-
bis Principes*, F. Ioann. San-
ctæ Mariæ de Politia Chri-
12 stian. capite 11. † & summi
etiam gubernatores in tem-
pe-

pestatibus vectorũ admonitiones audire solent, vt ex Mar. Tul.orat.3.in Philipp.ait Ma strill.d.c.3.n.67

13 † Legimus apud Salustium in fragmentis, quod multa cura summo inest imperio, multi,ingentesq;labores.Ideò Tacit.lib.1. Annal.rectè sensisse eos putauit qui summæ huic potestati alios in curarum partem adiungendos existimarunt, Tum quod facilius munia Reipublicæ sociatis laboribus exequantur. tũ quia,vt Cassiodo.ait lib.8.va riar.epist.9. *melior æstimabitur qui solus omnia non præsumit.* D.Grego.lib.12. epi-
14 sto.17. dicens, † prudentes viros Regibus adhærere multorum solamen est,nam dum præstandi sibi locum ad animæ vtilitatem datum intelligunt,certum est quia mercedis causas vbi inueniunt non postponunt.Simanc. dicto libro 9.de Repub. c.2.n.6.

15 † Dixitque Author Politiç de Regno cõtra Machiauell. li.1.dç Principis consilio. pagin.47. Quod prudentia tem perata Auctoritas, fundamẽta Principatus stabilia sunt beneuolentiam, & obsequiũ subditorum Principi cõciliãt, vicissimque Principem subditis,vt sub eius fide beatè, ac tranquillè viuant, Atque hic non mediocris est boni consilij fructus, sed & ille quoque præclarus quod Principi bonam famam laudemque com
16 paret,† quam vtiq; magnam promeritus fuit Assuerus Rex Esther.c.1. quia interrogauit sapientes, qui ex regio more semper ei aderant,& quorum consilio cuncta faciebat.

17 † Fateri enim ingenuè debemus,quod nemo sanæ mentis negabit, Regna, & Ciuitates tunc pulcherrimè ab aliquo Principe gubernari,cum is sibi peritos Reipublicæ administrandæ consiliarios adhibet, nec vllum ferè ex tot retrò seculorum memoria Principũ,vel rebus bello gestis clarum,vel ciuilis dispensationis moderatione charum reperiri,qui Rempublicam ipse per se gerere semper voluerit,nullas non in rebus magnis, & memoria dignis aliorum sen-
18 tentias requirens,† & si credimus Philoni Iudeo libro de creatione Principis factum illud Moysis. Exodi. cap. 18. Numer.cap.11. de eligendis

sibi vicarijs qui minora negotia tractarent exemplū præstat quod imitentur Posterorum Principes, vt assumant sibi viros consiliarios spectatæ prudentiæ, & iustitiæ, timentes Deum, absque auaritia, & ab omni ambitione alienos quorū consilio, & opera onus ingens regiæ sollicitudinis subleuetur, vt obseruant Petrus Gregor. libr. 24. de Republica, cap. 6. num. 1. Simancas lib. 9. c. 2. n. 2. & 19 F. Ioa. S. Mariæ de Polit. Christia. c. 9. Guiller: Barclaius, li. 1. contra Monarchomachos, ponderans cap. mandata de
19 præsūptio. † & Homerū Iliad. 55. introducentem Agamemnonem Regem consilio semper conuocato de summa rerum statuentem.

20 † Quibus alludunt ea quæ scribit Beatus Chrysostomus homil. 9. de laudibus D. Pauli *licet* (inquit) *mirum in modū sapiens sis, & prospicias ea quę oportet, attamen homo es, & Consiliario tibi opus est; Et nonnunquam euenit, vt sapiēs nō videat quod oportet. & minor, & hebetior clarè, & cautè ea prospiciat. Sapiens ille Moyses qui tanta miracula operatus est, non animaduertit rem quam mortalium plerique considerant. Socer autē eius homo barbarus, & obscurus, statim animaduertit Itaque Consiliarijs omnes opus habent, etiam si Moysi conferri possint. Multa enim sunt quæ magni, & admirabiles viri ignorant, quæ tamen parui, & abiecti scire solent.* glo. 1. in cap. ad audientiā de consuet. l. potioris, C. de offic. Rectoris Prouincię, l. 1. §. sed neque, C. de veter. iure enuclean. ibi; † *Cū possit vnius forsitan, & deterioris sententia, & multos, & maiores in aliqua parte superare*, vt obseruant Abb. in cap. Capellanus num. 3. de ferijs, Tiraqu. l. 11. connubia. num. 4. Alciat. libr. 4. Parerg. iuris cap. 17. Zoanet. in l. vt vim, num. 106. ff. de iust & iure. Martinus Vranius consi. 16. num. 26. tomo 1. & consi. 1. num. 4. tomo 2. Pinel. in l. 2. C. de rescin. vendit. 2. par. num. 43. Dominusque apud D. Lucam, cap. 10. ait. *Confiteor tibi pater, Domine Cœli, & Terræ, quod abscondisti hæc à sapientibus, & prudentibus, & reuelasti ea paruulis.* quæ & alia similia in

in proposito obseruat Bouadilla, libr. 2. Politic. c. 6. nu. 7.

21 † Quæ omnia præcipuè attendi debent in his quæ regimen politicum Reipublicæ concernunt, aut bellicas tractationes. *Omnis prudens*, ait Cassiodor. lib. 6. variarum, capit. 19. in formula Comitis Archiatrorum. *Consiliũ quærit, dum ille magis studiosior agnoscitur, qui cautior frequẽti interrogatione monstratur.* Quintilia. etiam lib. 2. institu. oratoriar. inquit capit. finali. *Illud satis habeo dicere, nihil esse non modo in orando, sed in*

23 *vita prius consilio.* † Platoq. lib. 3. seu in Theage, vel de sapientia, ait Socratem dixisse, consilium rem esse sacram neque diuinius aliquid esse, dequo quis consulere queat, quam de institutione sui, atq; suorum in arte gubernatoria & idem Plato libr. 5. seu in Alcibiade, c. 1. dicens, Quod hominis ars, & scientia gubernandi Respublicas nulla alia dicitur, quam bonum consilium, & quod consilium bonum hoc vocatur, quo ad meliorem ciuitatis institutionem, salutemque, ad cõseruationem populi, & tranquillitatẽ pertinet, Ideo Hippol. à Collib. in lib. cui titulus Cõsiliarius c. 9. ex sentẽtia Plinij Secundi lib. 7. epist. 14. Saturnino ait; *Nulla laudabilior philosophiæ pars est, quam agere negotium publicũ, cognoscere iudicare, promere, & exercere iustitiam queq; Philosophi doceãt in vsu habere,* obseruat q. Io: Maria Catan: in cõmẽt:

24 ad eum. † & Marcus Tullius in oratione pro lege Manilia, inter Imperatoris virtutes enumerat consilium, dicens tales esse laborem in negotijs, fortitudinem in periculis, industriam in agendo, celeritatem in conficiendo, cõsilium in prouidendo, Petrus Gregor. lib. 24. de Republic. cap. 1. num. 1. & 3. cap. 2. numer. 2. & cap. 3. num. primo,

25 † probans quod Respublica sit stabilis consilio, suntque in hoc pulchra exhortatoria verba Matathiæ ad filios lib. 1. Machabæorum cap. 2. dicentis. *Vos ergo filij confortamini, & viriliter agite in lege, quia in ipsa gloriosi eritis. Et ecce Simon frater vester scio quod* vir consilij est, *ipsũ audite semper, & ipse erit vobis pater, et Iudas Machabæus*

fortis viribus à iuuentute sua sit vobis Princeps militiæ, & ipse aget bellum populi: Bouad.li.2.de Repub.c.6.n.11.
26 † Quare Titus Liuius libro 36. ab vrbe condita ait. *Sæpe audiui eum primum esse virum qui ipse consulat quod in rem sit, secundum eum qui bene monenti obediat. Qui neque ipse consulere, neque alteri parere scit, eum extremi esse ingenij.* Hipp. à Collib. vbi supra c. 31. ꝙ ex Hesiodo etiã tradit Adam Kellerius lib. 2. de officio iuridici politici, c. primo, pag. 229. his versib.

Optimus ille quidem qui per se omnia noscens
Consilijs præuisa suis meliora peregit,
Rursus, & ille probus qui paret recta monenti.
Atqui nec per se valuit, monitusque refugit
Recta sequi, cuiusque vir est, hic muneris expers.

Isocrates in orat. de pace,
27 vbi ait, † Non aliorum consilia dumtaxat otiosè audienda sunt, sed ipsi quoque diligentissimè de rebus cogitare debemus, nam vt dicebat Onosander in stragetic. cap. 3. Qui non adeo consilij indigens est, vt ipse sibi incredulus, vsquequaq; diffidat, nec tam peruicaciter arrogans, vt ab nemine meliora promi posse existimet, non enim dũtaxat consulendum est, sed & bono consilio parendum, cœtero quin is qui de sua vnius sententia omnia gerit, superbus magis quam sapiens iudicandus erit, quia, vt dicebat Plaut. in Milite glorioso, actu 3. scena 3. cuius meminere Simanc. lib. 7. de Repub. cap. 4. num. 14. & Bouadilla dicto capit. 6. numer. octauo, *Nemo solus satis sapit.*
28 † Quare meritò Philippus Cominæ. lib. primo commentar. inquit quod Principes nõ rarò à suis circumueniuntur, illi præsertim, qui præ fastu, & arrogantia quæ sit aliorum sententia non auscultant, nã qui se demittunt, ac libenter aliorum iudicia cognoscunt ij minus falluntur. Idemque Philipp. lib. 2. ait. Sæpe accidere, vt prudentes etiam viri labantur, & errent in dicendis sententijs, quando, vel gratia, vel odio, vel æmulatione quadam impulsi diuersum ab alijs dicunt, sed non semper

per sunt eodem animi vigore. Si quis autem putet eos qui sic aberrant, & labuntur, non esse Principum adhibendos consilijs, ille meminerit, neminem esse omnium hominum qui non fallatur aliquãdo, atq; ex affectibus aliquid agat. Idemque in magno deliberantium numero, hoc boni inest, quod aliqui semper existũt qui quod ab alijs peccatum est emendant, atque
29 sanant. † Et ita non vni, vel paucis, sed multis auscultandum Principi est, cui non est dubium periculosum esse vnius dumtaxat quantumuis intimi, & domestici sequi consilium, ex Philip. Comin. lib. 1 cap. 20. & 27. tradit Author Politiæ de regno contra Machia. lib. 1. de Princip. consil. theorem. 2. pag. 127. & seqq. siue quod natura homines à bono, & æquo priuatis studijs abducuntur, siue quia nemo
30 omnibus horis sapit, † & vt corporum sic animorum sunt vices, cap. quia diuersitatem de concess. præben. cap. sicut in sacramentis, de consecra. dist. 4. l. item si vnus, §. principaliter, ff. de recep. arbit. gl. verbo *diuersas* in cap. super literis de rescrip. Terent. in Phormio. actu 2. scena 4. dicens, *Quot homines tot sententiæ*. Quintilian. declam. 9. in Gladiato. Polyb. lib. 4. ibi. *vsque adeo natura hominum non solum corpora, verum etiã animos dissimiles finxit*. Horat. satyra 2. optimè etiam tradidit Aristot. libro tertio
31 Politico. cap. 12. † vbi ait, incredibile esse quenquam melius videre duobus oculis, & duabus auribus iudicando, & duobus pedibus, duabusq; manibus agendo, q̃ multos multis, quamobrem Principes, ac Reges, nunc quoque multos sibi oculos, multas aures, multas item manus, atque pedes faciunt, Siman. dicto li. 7. c. 4. n. 6. & 12. & Bouadill. d. cap. 6. num. 8. qui adducunt illud Homeri lib. 10. Iliad.

Maior adest, & plena duobus
Pectoris, atque animi præstantia, copia rerum
Vberior, vis consilij præsentior omnis
Dum nunc hic, nunc ille aliquid quod, & vtile credit

In-

Inuenit, alter, & alterius sæpè indiget vsu
At qui solus erit, si forte quid vtile rebus
Cogitet, inueniatque animo persæpe labanti
Deficit, & timidum fugit omnis consilij vis.

32 † nam firmius est consilium plurium, quàm vnius tantum c. prudentia de offic. & potest. iud. delegati. c. fina. dist. 20. c. fina. de sent. & re iudica. l. si duo ex tribus, ff. de re iudi. c. fin. de recept. arbit. lib. 6. Bal. nu. 5. in l. iuris, C. qui admitti Thom. Gram. consf. 159. quorum authoritate Cæsa. Vrsill. in additio. ad Afflict. decis. 1.
33 nu. 2. ait magis præsumi pro consilio, & sententia alicuius collegij, quàm vnius Doctoris particularis, nam facilius inuenitur quod à pluribus præsertim senioribus quæritur, c.
34 porro 84. dist. Iob c. 10. † in antiquis est sapientia, & in multo tempore prudentia, Rediñ. de maiestat. Principis, verbo *non armis solum*, fol. 15 num. 35. Bouadill. dict. cap. 6. num. 11.
35 † Et vulgo dicitur quod anchora vnica nō ita seruat nauim, vt plures demissæ, vt tradit Paulus Manut. in adagijs. pag. 47. & 1690.
36 † Et illud quod dicitur plus videre oculos, quam oculum, non de oculo corporis tantū debet intelligi, sed, & de oculo mentis, qui verè est oculus humanæ conuersationis, vt fœlicius ea contineatur, quò plures habuerit videntes, & perspicientes oculos, nempè magistratus prouidos, æquos, & iustos, vigiles, & solicitos vt intelligit P. Grego. lib. 4. de Republi. cap. 5. num. 46. Adam Keller. dict. lib. 2. de offic. iuridic. Politici. cap. 1. pag. 228. Bouad. alleg. lib. 2. c. 6. n. 9.
37 † Quæ præcipue in consultationibus bellicis procedunt, vt in allegato cap. 20. Prouer: vbi Salomon dixit quod Cogitationes consilijs roborantur, & bella gubernaculis tractantur, P. Grego. lib. 24. de Repub. c. 3. n. 3. dicens ex Euripide in Antiope.

Viri prudentia facit, vt bene habitentur ciuitates, ...
Itemq. familiæ, & ad bella eius magnum momentum est;
Consilium enim sapienter initum, multas manus
Vincit, imperitia verò cum multitudine deterius malum est.

quam

quam sententiam,& si verbis aliquantulum diuersis recenset Plutarch.to.1.Moral.libro de Homero fol.54.

38 † Plerumque enim consilio vincit in bello, qui armorum virtute inferior erat, vt tradunt Sosbech.ad vsus feudo. p.15.nu 91.Cœpol.de imperato.milit. deligen. vers.*virtutis etiā* nu.8.Tho.Actiacus tract.de scachorum ludo 5.q.

39 princip.num.71. † nam *cum dispositione initur bellum, & ibi est salus vbi multa cōsilia*; Prouerb.c.24.vbi c.20. dicitur,quod cogitationes robusti sunt semper in abundantia omnis autē piger est semper in ægestate, vbi autem non est consilium dissipantur cogitationes,Prouer.c.13.Boua dill.dict.lib.2.c.6. num.22.& sunt in hoc pulchra verba Hispanicæ legis,1.tit.21.partit.3.

40 † Quanto maior enim Princeps existit,tanto facilius cadit si variarum cogitationum immergatur figuris,rectaque fidorum consiliariorum non

41 amplectatur consilia, † mala enim nullatenus sequi debet, vt probat Bar.in l.1.§.si plures nu.10.ff.de exercit.actio. & in l.nemo iudex num.2.C. de sent.& interloq.omn. iud.

42 nec fraudulenta, nam consilium insidiatoris amici consilio prælatum summam rerum euertit,vt ait Ioan.Zonar.to. 1.Annal. pag.52. vbi tractat de simulata defectione Chusi ad Absalon,ad frustranda cōsilia Achitophelis, vt recenset Histor.sacra lib 2.Regum, cap.16.& 17.facit c.denique 7.q.1.iuncta glo.verbo *consilia* in c.1. dist.84.& sunt referti libri Bibliæ Sacræ, cuius loca quāplura congessit Author Polyantheæ nouissimè impressæ super verbo *consiliū*

43 pag.261.† è quibus celebre est illud quod ex lib.3.Regū, cap.12. adducit D. Ambros. lib.2.officio.c.18. Quod cum populus Israel post mortem Salomonis rogasset filiū eius Roboam, vt releuaret ceruices eorum à seruitute dura, & paterni imperij temperaret austeritatem,illū spreto senili consilio, de suggestione adolescentium responsum dedisset huiusmodi, quod,& onus adijceret super patris iugū,& leuiora grauioribus supplicijs mutaret.Quo responso populi exasperati responderunt,nō est

eſt nobis portio cum Dauid, neque hæréditas in filio Iſai. Vade in tabernacula tua Iſrael,nunc vide domum tuam Dauid, quoniam hic homo, neque in Principem,neque in Ducem erit nobis, itaque deſertus à populo,ac deſtitutus; vix duarũ tribuũ,propter meritum Dauid retinuit obedientiam, Paralipomen. 2. c. 10. de quo tractans Eccleſiaſticus c.47.verſ.27.ait. *Et finem habuit Salomon cum patribus ſuis, & dereliquit poſt ſe de ſemine ſuo, gẽtis ſtultitiã & imminutum à prudentia Roboam,qui auertit gentem conſilio ſuo.* P.Greg.dicto lib. 24.de Republ.c.6.n.1. verſi. *ſenes*,Simanc. d.li.7. c.9.n.2. & 3 & n.29.& Idem P.Greg. dicto lib.24.c:3. nu.1. vbi ex
44 Pythagoræ verſibus, † & Hierocle. ad eũ probant:malum conſilium generare damna, bonum vero gignere, & continere, perficereque virtutes, earumque eſſe matrem
45 nutricem,& cuſtodem,† præſertim ſi conſilium à viro iuſto,& timente Deum proficiſcatur,nam,vt dicitur Eccleſiaſtici c.37. *Anima viri ſancti enunciat aliquando vera, quam ſeptem circunſpectores ſedentes in excelſo ad ſpeculandum.* vt obſeruat in propoſito Bouad.dicto cap.6.n.33.
46 † Ex quo etiã maxima Principi laus conciliatur, nam, vt Iuſt.Lipſi. ait in notis ad li 3. ciuilis doctrin. c.1.ex Philip. Comin.lib.3. Nullum maius indicium bonæ mentis Princeps poteſt oſtendere, quã vt adiungat ſibi, & familiariter vtatur viros virtute, & fama cœlebres, nam omnes ſtatim iudicabunt eum talem eſſe quales ij qui apud illum ſunt,
47 † Doceatque experimento, nec mollem, nec ſequacem nimis eſſe,nec refractarium ſapiatq; ipſe aliquid, & alios etiam putet ſapere poſſe, quã temperiem animi Homer:cõplectitur Iliad. 6. dicens, vt memorat Lipſ.in not.ad li.3. Politic. c.8.

Ipſe ò Rex bene conſulito, & pareto viciſſim.

48 † Cum enim Principatus, & regna conſilio, prudentia, & robore quærantur eædẽ artes ad illorum conſeruationem

ſunt

sunt necessariæ, vt ex Salust. sententia probat Lipsius lib. 2.ciuilis doctrin.cap.5.vbi in notis pro eadem sententia ponderat Polyb. libr.1 histor. dum quærit. quare Hispaniæ tã cito amissæ fuerint à Carthaginensibus. *Nam inquit aliter censebant quæri imperia debere, aliter seruari, nec imbiberant eos optimè retinere dominia quæ in ijsdem institutis perseuerant, quibus ea initio sunt adepti. At verò illud clarum, testatumque exemplis est, quod homines adsequantur fœlicitatem, benignitate vt alios, & bona, de se opinione, ijdem cum adepti quæ voluerant, ad iniurias, & impotentiam in imperijs delabuntur fit meritissimè, vt vna cum imperantium mutatione ipsi subditi se, & affectus mutent*, optimè Fabius Albergati lib.2. de Cardinalis officio

49 c.1.pag.58. Hæc eo maximè sunt consideratione digna, nam in veritate rei, videre Principem aliquem potentia supereminentẽ non tã inclinat animos ad illius amorem, venerationemque, quàm operatur in pluribus mærorẽ inuidiam, & æmulationẽ magnitudo talis, & ferè in omnibus desiderium occultum saltem videndi ipsum in interitum ire, vt eius ruinâ, vel calamitate potẽtiores fiant, vel maiorem libertatẽ adipiscantur. Sunt enim multi qui nil aliud meditantur, ac singulari quopiam flagrant desiderio quàm vt humana, diuinaque seditionibus, bellisque turbentur, vt intentiones prauas quibus diu, noctuque implicantur, commouenturque assequi valeant, vt post Aristophan. tradit M. Tull. 1. de

50 Orat. & lib. 1 offic † vbi de C. Iulio Cæsare dixit, quod omnia iura diuina, & humana peruertit propter eum quem sibi opinionis errore finxerat principatum: Imò si Princeps ipse, aut Consiliarij eius etiã antiquis experimentis fideles agniti, non respiciunt qualiter Respublica reparari, & cõseruari debeat, nullo tempore boni euẽtus poterit vlla spes haberi.

SVMMARIVM.

1 *Princeps quanto potentior, & status sui membra diuisa habet, tanto magis eorundem*

mitatem in maximum discrimen posuerunt.

26 *Cur demum ab eisdem victi sint.*

27 *Viriatus Hispanus Dux per decennium bello defatigauit Romanos, & pluries victor euasit.*

28 *Authoris ad Regem Catholicum peroratio.*

29 *Christiani in Ciuitate Theopolis commorantes vniuersalem terræ motum diuinorum verborum virtute euitarunt.*

30 *Simili remedio eorundem primogenitos reddiderunt incolumes Israelitæ.*

ARGVMENTVM.

Princeps debet milites honoribus afficere, & præmijs, quantumque conferat in Ducē militum amor, & de pacis commodis si vera sit non ficta, & dolosa, & de remouenda pigritia, occasione seruanda, & Hispaniæ laudes, ac ad D. Regem Catholicum peroratio.

CONSIDERATIO XXI.

Vm ergò mecū considerarem quid ad conseruationem magni cuiusdam Principis, vel potentissimi alicuius Regis pertineret, ex inopinato in mentem mihi venerunt circumstantię istæ; quod quantò
1 potentior † S.V. Maiestas fuerit, pluraq; passim, per Orbē diuisa, obtinuerit regna; tantò maiori cura, & sollicitudine cauere necesse habebit, eadem conseruare ne in declinationem, aut rebellionem vertantur, quod hac ratione fiet, si S.R.V. Maiestas fideliū Consiliariorum matura consilia, amplexa fuerit; si veras militiæ regulas imitata fuerit; si bonos, ac strenuos Duces exercitibus suis præfixerit; si integram demum rerū actarum, agendarumq; summam militari experiētia moderatam, integerrimo suo cōsilio decernendam, exequendamq; commiserit, quorum defectu status bellici turbati

fue-

fuerunt,& etiamnum armorũ suspensio, fuit, & in dãno est, vt maiores aliquando ẽt Monarchias dextruxit. Et ideò D. Thom.li.3. de regim.Princip. cap. 8. ait, quod Græciæ
2 Alexãdèr Magnus, † interim cum Macedonas ciuiliter, & cum veneratione tractauit, milites eius antiquiores, & Veteranos appellabat parentes, prosperè oĩa in eius Monarchia succedebant; Verum
3 † cum erga eos, se ingratum ostenderet, propinatum ei venenum fuit, cuius præcipua causa fuit, quia post victoriã de Dario consequutã, eiusq; filiam in vxorem ductam res belli paruipendere cępit,& se delitijs tradidit,& sic suimet, & magnitudinis suæ oblitus, vitam cum dolorosa morte commutauit. Tacitus item ait
4 in lib. 12. Annal. † *Militares artes sunt per otium ignotæ*,& Thucydides lib. 1. dicebat, ꝙ
5 pax, † bello magis confirmatur; otium vero semper belli metum,& periculum coniunctum habet. Plutarch. in Epaminunda ait; quod Meneclides inuidens gloriæ illius suasit populo, vt pacem haberẽt bello potiorẽ, cui Epaminun-
6 das respondit, † Fallis ciues tuos, qui otij nomine eos ad seruitutem vocas; Pax enim bello paratur, nec eam tueri licet, nisi ciues sint ad bellũ instructi. Alia quin etiã exẽpla similia adduci possent de alijs Principibus Gentilibus, & Christianis, idemq; euenit hisce temporibus, eò quod res militares non tantum in precio habentur, sed etiam, tot vitæ periculis se exponere, sanguinemq; suum profun
7 dere reformidet: † Duri enim belli tramites sunt, Redin. de Maiest. Princip. verbo, *non armis solum decoratam*, nu. 68. to. 16. tract. si non sit spes honoris, & præmij, cum multoties eueniat, vt exercituum salus consistat in honore, & robore alicuius militis. Taliter enim æstimabat eos Iulius
8 Cæsar, † vt eos commilitones vocaret, ac de strenuitate, & fortitudine laudaret, vt vltra Plutar. in vita illius. Exemplũ pſtat Veteranus ille de quo Seneca lib. 5. de benefic. c. 24
9 qui circa Sucronem, † aquã in galea ipsi attulit siti confecto; præmiaq; Veteranis tribuisse narrat Suetonius in C. Iulio Cæsare c. 38. & 67. dicens

cens, Nec milites eos pro concione; sed blandiori nomine Commilitones appellabat, habebatque tam cultos, vt argento,& auro politis armis ornaret simul, & ad speciẽ, & quo tenaciores in ꝑlio essẽt,metu dãni amissionis eorũ.Diligebatq;eos,vsq; adeò, vt audita clade Tituriana, barbam,capillumque summiserit,nec ante dempserit,quã vindicasset, quibus rebus, & deuotissimos sibi, & fortissimos reddidit,vt refert Sanct. Thomas de Regim. Princip. cap.10.dicens, Quod si aliqui in hostium potestatem perueniebant, vitam post habebant, si condonabatur illis, sub conditione pugnandi,aduersus Cæsarem.

Quare omnes boni Principes, in honore habere debent milites, & res bellicas tanquam statuum suorum fundamentum: Quas res,cũ altius mecum perpenderem, ausus sum illas, ea qua possũ, ac debeo humilitate,ante clementes S.R.V.Maiestatis oculos exponere, cum Cicerone

10 inquiens,†qui tanti momẽti esse duxit,punctum mouendi bellum,aut faciendi pacem quod noluit,neq; conueniens esse censuit, vt Iulius Cæsar alterius in eo opinionem sequeretur, vt constat ex oratione 1.de Repu. ordinanda, vbi Salustius ait, *Igitur quoniam tibi victori de bello, atq; pace agitandum est, hoc vti ciuiliter deponas, illa, vt quam iustissima, & diuturna sit, de te ipso primum, quia compositurus es, quod optimum factu est existima.* Et hoc concernit,quod Seneca tradit li. 10

11 Episto.72. *Magno† animo de rebus magnis iudicandum est, alioquin videbitur illarũ vitium esse,quod nostrum est; sic quædam rectissima,cum in aquam demissa sunt speciem curui, præfractiq; visentibus reddunt animus noster, ad vera perspicienda caligat.* Cum quo excluduntur aliæ diuersæ opiniones, quæ non ad aliud se protendunt, nisi quo modo, aut inuentionis astu, S.R.V. Maiestas è dictis statibus excludatur, & eradicetur.

Et quemadmodum ficti, atque falsi amici magni illius

12 Regis Mithridatis† effecere, vt per plurimorum annorum interualla hinc indè per aspe

nos, & inaccessibiles mõtes salutusque oberraret, nullumque locum securitatis, vbi à tot laboribus paulisper quiesceret, inuenire t. Eodem etiã modo illi S.R.V. Maiestatem per tot variorum, diuersorumq; consiliorum deserta circumducere studuerunt, vt per tã varios casus, & rerum discrimina peregrinaretur.

13 † Et quia finis cuiuslibet boni Principis esse debet pax subditorum suorum ex diuino præcepto Zachariæ cap. 8. & Psalm. 33. *Inquire pacem, & persequere eam.* & Marci cap. 9. Et habetur in cap. fit rector 43. distinct. & in proem. Decret. Rex pacificus. & Henric. Boich. in rub. de tregua, & pace, num. 9. Aluarot. in cap. 1. num. 5. de pace tenen. Paris. consi. 106. num. 16. vol. 1. Camill. Borell. de præstand. Regis Cathol. cap. 31. nu. 83. & seqq. & capit. 54. num. 18. Andreas Alciatus emblem. 177. vbi Claudius Minois in Commentar. Greg. Lop. in l. 9. titu. 17. p. 2. glos. 8. latè Prosper. Farinac. in praxi crimin. part. 2. tomo primo, quæstio. 107. num. 396 Andr. de Isernia in cap. Quoniam diuina num. 3. de pace tenenda in vsibus feudorum, vt impleatur illud Isaiæ cap. secundo, *Et sedebit populus meus in pulchritudine pacis, in tabernaculis fiduciæ, & in requie opulenta*,

14 † Pax etenim est, quæ omnia coniungit, atque inter omnia concordiam, connexionemque, & gignit, & absoluit. Itaque omnia eam expectant Sacer Dyonis. in lib. de diuinis nominibus, latè Symancas libr. nono de Repub. cap. 16. Cassiodorus libr. primo, variarum Epistol. prima, Oldrad. consi. 94. Cardin. Alban. in leg. congruit numero vigesimo. ff. de Offic. Præsid. Elias Reusnerus lib. tertio. artis stratagemmat. cap. secundo, pag. 478. Ludou. Montal. de reproba. sententiæ Pilati, versic. *vel secundo*, num. vndecimo, Michael de Aninio tractat. de vnitate ouil. & Pastoris cap. decimo, num 14. M. Mantua. libro tertio, Polymat. cap. 6.

15 † Nam vt dicebat Bartolom. Facius libro nono, Histor. *Non modo pax ipsa dulcis est, sed etiam ipsius nomen blandum, ac suaue. Hac enim agri, Vrbes, res priuatæ, & publicæ, hac regna* con-

constituuntur, & conseruantur. Marcus Tullius in orat. Philipp. 8. Symancas libro nono de Repub. cap. 16. Placidam siquidem pacem docent, sancta Christi instituta, qui pacificos prædicauit, beatos, quoniam filij Dei vocabuntur, Matth. capite quinto. Pacem enim in terras attulit ipse Deus pacis, & dilectionis cum venit in Mundum, & Angelico cantico illam nobis annunciauit, Lucæ secundo, & capite decimo, Pacem omnibus exoptandam edocuit Apostolos, cum aliquam intrarent domum. Hinc deniq; digressurus Discipulis suis pacem imprecatus est post Resurrectionis suæ triũphum, Ioann. capite vigesimo; Clichtoueus de Regis officio cap. 16. fol. 56. Vuarem in meditam. pro fœderibus cap. secundo, numer. 94. & sequentibus, Petrus Gregorius libr. vndecimo, de Repub. cap. decimotertio, num. 6. Iason in proem. Digest. Ioann. de Platea in leg. vnica, C. publicæ lætitiæ, &c. lib. 12 Thomas Grammaticus in constitut. Regni Neapol. de cultu pacis, num. 4. & Diuus Augustin. de verbis Domini, capite octauo, ait, Quod pax est serenitas mentis, tranquillitas animi, synceritas cordis, amoris vinculum, consortium charitatis; Hæc est, quæ simulatas res tollit bella cõpescit, iras comprimit, superbos calcat, humiles eleuat, discordes sedat, inimicos cõcordat; cunctis est placida, nescit inflari nescit extolli, hanc qui accipit, teneat; qui perdidit, repetat; Qui amisit, exquirat; Quoniam qui in ea non erit inuentus, à Patre eradicabitur; à filio exhæreditabitur; à Spiritu Sancto alienus efficietur, nec ad hæreditatem Dei poterit peruenire, qui testamentum pacis noluerit obseruare. Hippoly. Rimi. in princ. inst. de testam. num. 97. ait, post eundem D. Augustinũ de Ciuitate Dei, quod pax tantum sit bonum, vt in rebus humanis nihil gloriosius, nihilque delectabilius soleat audiri, concupi-
16 sci, vel possideri. † Iustum tamen erit, vt S. R. V. Maiestas, fictæ huiusmodi paci, deniqꝫ diffidẽs, quam Demetrius toties sub falso prætextu sibi obtulit, magnitudini, ac strenui-

tati fortissimorū suorum Ducum confidat, vt fecit excellēs ille Machabæus Ionathas 1.Machabæo.cap.10.qui recordabatur malitiosæ peruersitatis, quam Demetrius fecerat in Israel.& quod tam grauiter eos afflixerat, amicitiā eius nequaquam acceptare voluit, nec illa, quæ pro obtinenda illa obtulerat; sed cōplacuit ipsi, & Israelitis de Alexandro, eò, quod eis fuerat Princeps sermonum pacis, ipsique auxilium ferebāt
17 cunctis diebus, † Nam præfati Duces semper fuerunt Populo Christiano Principes pacis, ne id sibi contingeret, quod Ionathæ qui fraudibus Thryphonis fidem adhibens exercitum suum dimisit, retentis tribus tantum virorum millibus, de quibus duo millia in Galilæam remisit, alios verò mille sibi reseruauit. Postquam verò Ptolomaidē ingressus esset, Ptolomenses clauserunt portas Ciuitatis, & comprehenderunt eum, & occiderunt omnes, qui cum eo ingressi fuerant; Tryphon quin etiam misit exercitum, & Equites in Galilæam, vt perderent omnes socios Ionathæ; & sic populus Dei magnam ex eo passus fuit afflictionem, vt habetur in dicto lib.1.Machab.cap.12.
18 † In dubia profectò speculaltor, quod Sacr. Reg. Vestra Maiestas hac via, paratoque tramite, absque vllo dubio iustum suum propositum assequutura sit, & quod periuris, & iniquis illis Rebellibus tandem eueniet, quod superbo illi Aman cum Rege Assuero contigit, qui eodem illum in loco, quem in necem Mardochæi præfixerat, suspendi iussit, vt habetur Esther cap.7.& 8.& in lacum leonum, in quem Satrapæ effecerunt, vt mitteretur Daniel, demum accusatores sui cum filijs, & vxoribus missi fuere,& ab ipsis Leonibus, vsque ad ossa consumpti, Daniel.cap.6.& 14.ita, vt non incomptè dicere possimus de S.R.M.Vestra quod Valerius Maximus in laudem Fuluij Flacci Proconsulis tradit lib.3.cap.8.§.1.*cuius constantia victoria quoque gloriam antecelluit. Quia si eum intra seipsum partita laude æstimes, maiorem punita Capua, quam capta reperies.*

Ma-

19 † Magnum profectò ditissimumq;sibi promittere à Deo Opt.Max.debet vt potest pręmium,dum S.V. Maiestas secum perpenderit,quod solummodo pro honore eius, & exaltatione Catholicæ Ecclesiæ pugnat,vndè vera spes,& indubitata victoria resultare potest, ideoque manus strenuè extendat necesse est, & aures adinuentionibus,& pacis tractationibus, q̃ nec diu duratura, & vniuersalis nequaquam futura est, omninò occludat;sed animo regio,ac generoso aduersarijs, ac Vasallis Rebellibus se se obuiam ferat, vt medijs tandem conuenientibus, sine quibus omne vincendi desiderium redditur vanum,gloriosam nan-
20 ciscatur victoriam; † Nam dicit Sapiens Prouerb. c.10. *Egestatem operata est manus remissa* ; *Manus autem fortiũ diuitias parat;Benedictio Domini super caput iusti, & memoria eius cum laudibus*,& c. 20.*noli diligere somnum,ne egestas opprimat*. & c.21. *Cogitationes robusti semper in abũdantia;Omnis autẽ piger semper in egestate est*.& cap.24. *modicum dormitabis pauxillũ manum conseres, vt quiescas, & veniet tibi quasi cursor egestas,& mẽdicitas quasi vir armatus* , & Ecclesiastici c. vigesimoquinto. *Filius remis-*
21 *sus euadet præceps* † Occasiones autem belli, non patiuntur dilationem, & si cum tẽporis opportunitate oblata, hostibus non occurritur inciditur filũ cogitationibus fortium,ac strenuorum Ducum, & exercituum,ex quo multoties fit, vt eorundem cogitationes,& stratagemmata,quibus cum hostem circumuenire proposuerunt,impediãtur, & sic in vicem exoptatæ victoriæ, luculentissimis dolorũ testificationibus occasionem suamet culpa amissam lugere ac detestari cogantur,perpẽdentes, quod ob hostis astutiam, ac solertiam non facilè eisdem similis occasio offeretur. Plura enim negotia opportunitate magis occasionũ quàm viribus rectè confecta fuisse,testatur M. Tulli. apud Dionem lib.44. quod vt Isocrates in Panegy.aduertit,in bello præsertim locum habet. Quia vt ipse inquit, *semel*,ibi *neglecta occasio, non nisi summis discriminibus recupera-*

tur, quod haud bene obseruatum maximè offendisse Martianum aduersus Zenonem Imperatorem pro Imperio decertantem, testatur Nicephorus libr. 16. cap. 22. subdens formalia, & notabilia hęc verba; *Celerrima Aquila est temporis opportunitas, & occasio, quæ ad pedes aduolans capi à quopiam potest: Sin aufugiat in altum aerem, eos qui se persequuntur videt, neque vt ad*
22 *eos inducit in animum* † Et hoc est quod Demosthenes dicebat in orat. 4. ad Philipp. *Nunquid igitur propterea illi res aduersæ sunt, aut Reipublicæ prospera, multum certè abest. Cum enim ille sumptis post armis progreditur, omnes fortunas alacriter in discrimē adducens; Nos verò sedemus postquam alij æqua diximus, alij audiuimus, fit, vt facta orationibus anteuertant, & omnes curent, non æquitates, quascunque tandem nos diximus, aut nunc dicemus, sed ea quæ facimus oblatæ occasiones non admittunt pigritiam nostram, & moram. ità me Iupiter amet, & omnes Dij.* (dicebat Gentilis ille) *turpe, & indignum vobis, & authoritate ciuitatis, & rerum à Maioribus gestarum gloria propter vestrum ocium alios Græcos vniuersos obijcere seruituti, atque ego memori malim, quam huius consilij esse authorem. Estis sicut illi qui tempestatē maris quā sperant contemplantur, & vnusquisque preces fundit, ne ipse patiatur: Nullus autem curat ipsam præuenire.* Sic Li-
23 uius ait lib. 22. Histor. † *Audendo, & laborando creuit Respub. Romana Hisce tardis, & segnibus consilijs;* Nam *timidos appellamus cautos*, Eodem etiam modo possum ego dicere S.R.V. Maiestati, quod audente, & laborante hac nobili, & strenua Bellatrice (sic
24 enim Hispaniam † appellauerunt Antiqui) creuit viribus ensis, & lanceæ, gloriosæ huiuscè Monarchiæ magnitudo in maius etiam augmētum, quàm Romanorum. Et licet verum sit, vt & esse refert Velleius Paterculus dict. lib. 2. Histor. Quod soli Hispa-
25 ni † inter omnes Mundi Nationes, in stateram, ac dubiū posuerūt Imperij Romani stabilitatem, & quod per integrum quinquennium rectè diju-

dijudicari non potuit, qui fortiores essent, Hispani an Romani eo, quod Hispanos non
26 † aliā ob causam victos fuisse constiterit; quā quod partialiter, & in parua dominia diuisi fuerant, & quod Hispania ante quam subiugata fuit nequaquam agnouit suam potentiam, dum enim singuli pugnabant, vniuersi vincebantur, vt euenire solet, teste Tacito in Agricola, Ann. Robertus lib. 2. rerum iudic. cap.
27 11. † Et si audire volumus Iustinū lib. 44. testatur, Hispanos Magno Viriato Duce, Romanos, per spacium decē annorum, varijs vbique victorijs fatigasse memorāt, Petr. Gregorius lib. 19 de Repub. cap. 1. num. 19. Patritius lib. 3 de regno cap. 6. Camill. Borrel. de præstan. Regis Cathol. capit. 8 . num. 17. Illum tamen non iudicio Populi electum; sed vt cauendi scientē, declinandorumque periculorum peritum, sequuti sunt.
28 † Quocirca S. V. R. Maiestas, absque vllo dubio fidere potest nationi tam robustæ, ac strenuæ, & fidelissimis suis Vasallis Hispanis, qui vitam, honorem, vxores, filios & sanguinem, pro salute, & propagatione Patriæ, pro fide Catholica, & Regnorum S. R. Vestrę Maiestatis conseruatione, profundere præsto sunt, atq; ex animo suspirant, ac proindè primatum rerum, bellorumque gerendorū summā, eisdem liberè cōmittere posse quis dubitat? Inuictissimè ergò Rex, causam tuam agere, nō vlterius differas, vt Monarchiæ tuæ tam præclarę, iniquos illos Rebelles perdomitos, magnitudini tandem tuæ subijcias. Non enim tuā tantùm; sed Dei etiam, & Ecclesiæ Catholicæ causā acturum tibi persuade, vt iuxta illud Psalmistæ Psalm. 43. *Gloriam regni tui dicant, & potentiam tuā loquantur.* cuius meminit Carol. Degrassal. li. 1. Regal. Franciæ, sperandum enim nobis est, quod dum exercitus Catholicus nomen Christi in cordibus insculptū tenet, procul dubio, terrę motus huiuscè inconstantis, & fluctuantis Antiochiæ, tandē sedetur, vt scribit Nycephorus lib. 17. cap 3 contigisse Ciuitati illi, quæ posteà Theo

29 polis † appellata fuit, cum Imperator Iustinianus, supra domorum illarum portas inscribi iusserat has literas; *Christus nobiscum, state*: Si enim Deus pro nobis, quis contra nos? Diu. Paulus ad Rom.cap.8. Sicut etiam eue
30 nit filijs Israel, † Exodi cap. 12. Nam vt ipsorum primo geniti seruarentur, cum Aegyptiorum primogenita peritura essent, iussum fuit, vt limen sanguine agni tingerēt, & hyssopo aspergerent, & super liminare, & vtrumque postem cap. Ecclesiasticarum vbi glo. dist. xj. cap. quid sit sanguis de consecration. dist. secunda.

SVMMARIVM.

1 *Dominia ex nulla alia re magnificētiora reddūtur quā ex religione.*

2 *Constantini Magni de Christiana Fide, vbiq; obseruanda, edictum.*

3 *Theodosij Magni morientis ad filios de vera pietate colenda iussus*

4 *Pietas in Deum Regnorum immobile est fundamentū ex Diuo Cyrillo.*

5 *Valentiniani, & Theodosij cōstitutio de Catholicæ fidei obseruantia.*

6 *Iustiniani eiusdem rei strictū mandatum.*

7 *Religio tutior est Regnis quā arma.*

8 *Religione, & fortitudine simul iunctis Regna tutissima efficiuntur.*

9 *Impius nemine persequente fugit, iustus semper est sine timore.*

10 *Victoria diuina consequi non potest ab ijs, qui Deum offendunt.*

11 *Victoriæ in bello non fortitudine, & multitudine, sed diuino auxilio consequuntur.*

12 *Iudæ Macbabæi ad suos milites pia, & fortis exhortatio.*

13 *Dominiorum, & victoriarū collationem Deus sibi reseruat.*

14 *Ionathæ ad suum armigerum de diuina prouidentia elegans dictum.*

15 *Dei potentia ab humana lōge differt, ex Plutarco.*

16 *Lucani eadem de re sententia.*

17

iure gentium sub eorum dominio continuare debent.

44 *Vasallus in extraneum iurisdictionem prorogare non potest, absq; sui domini consensu.*

45 *Reipublicæ, absque capite à Seneca descriptio*

46 *Princeps est vinculum, cum quo Respublica coheret.*

47 *Israeliticus Populus Principe in eo existente bene se habuit, eo verò mortuo male.*

48 *Micha facile in Idolatriam incidit, & quare.*

49 *Reges ad quem finem antiquitus fuerunt constituti.*

50 *Naturæ conditioni nihil, tam aptum, quam imperium ex* Platone.

51 *Reges fruendæ iustitiæ causa apud omnes mundi nationes constituti ex Cicerone.*

52 *Rex scietia, & probitate omnes excellere debet.*

53 *Iustitia, & æquitas firmissima Ciuitatum vincula.*

54 *Deus Abiæ Regi contra Ieroboam victoriam concessit, & quare.*

55 *Cap. 13. Paralip. locus quidã in vers.* Nunc ergo, *explanatur.*

56 *Vita honesta apud Deum plus operatur quã arma.*

57 *Deum colentibus omnia prospera eueniunt, spernentibus vero aduersa.*

58 *Deus proximus semper est ijs qui colunt eum.*

59 *Deus suis sẽper propitius est.*

60 *Christi aduersarij necesse est, vt tandem suis pedibus subijciantur.*

61 *Deus credentibus perfecto corde in eum miram fortitudinem præbet.*

62 *Improbitas timida res est, & suo testimonio conuincitur.*

ARGVMENTVM.

Religio quæ commoda Reipublicæ afferat, Deumque iustis victoriam frequentius tribuere, & de peccatorum discriminibus, regnaq; ex quibus causis de gente in gentem transferãtur, & de vtilitate regiminis Monarchici, & rebellium dedecore. ad quid etiam instituti Reges

ges; Deumque praestò esse illum recto corde colentibus.

CONSIDERATIO XXII.

1 Certum † est, quod nulla alia res magis illustrat, aut magnificentiora reddit regna,& dominia,quam religio: Epistola inter claras, .de summ.Trinit.& fide Catholica.Balduinus in prolegomena de iure ciuili pag.75.& seq.Clemens Papa lib.1.constitut.Apostol. vbi ait, *Lege Regum libros, vt intelligas, quot Reges qui iuste vixerunt,eos à Deo auctos fuisse, & ijs promissionem vitae aeternae apud ipsum permansisse; Quot verò Reges defecerunt à Deo, rebellione suà breui tempore interijsse, iusto Dei iudicio,& vita eos priuatos fuisse,& pro requie aeternũ*
2 *supplicium consequutos* † Sozomenius libr. 1. Hist. Eccles. c.8.vbi ait,Quod Constantinus Magnus edicto publico mandauit,vt omnes Religionem Christianam colerent, & diuinum Numen studiosè venerarentur. Nam qui in eo diligenter colendo studiũ suum ponerent,his bona omnia affluenter suppetere solere; & quaecunque spe bona inirentur, ex sententia succedere. At qui in Deo Optim. Maxim.non adorando delinquerent,res omnes, & publicè,& priuatim in bello, & in
3 pace euenere infeliciter † Nicephorus lib.13.Histo:Ecclesiast. c.1.refert Quod Theodosius Imperator Maximus, in agone mortis, filijs suis nil aliud mandauit, quàm,vt veram pietatem integram seruarent,per quam eos asseuerauit pacem habituros, & bella sopituros,& trophęa reportaturos, & victoriã à Deo
4 consequuturos esse, † D.Cyrillus in lib.de recta fide ad eundem Theodosium, dicens *Gloriosa in Deum pietas, regijs honoribus immobile fundamentum est; Impij autem Reges miserè,ac mali,malè pereunt; contra verò pietatis cultores sine labore vinc re solent & aduersarijs praeualere.* Euagrius lib.1. Ecclesiast.
5 Histor.cap.1. †. Imperatores Va-

Valentinianus,&Theodosius in Nouellis Theodosij titu.2. dicentes, *Inter cæteras sollicitudines, quas amor publicus peruigili cogitatione nobis indixit, præcipuam Imperatoriæ Maiestatis curam esse perspicimus, veræ religionis indaginem, cuius si cultum tenere potuerimus iter prosperitatis humanis aperimus inceptis.* Ijdē Imperatores Episto.17. inter Cyrilli Epistolas, *A pietate*, aiunt, *quæ in Deum est*, *Reipub: nostræ constitutio pendet, & multa vtrinque est cognatio, & societas: Cohærent enim inter se, & altera alterius cre scit incremento; ita vt vera religio iustitiæ studio: Respublica verò ab vtrisque adiuta*
6 *resplendeat*; † Theodosius,& Valentinianus in Epistola ad Dioscorum. Iustinianus de conceptione digestorum. Iu-
7 stinus † lib.11.Histor.ait de Mida Rege quod Phrygiam religionibus impleuit, quibus tutior omni vita, quàm armis fuit. Biesius libr. 4.de Repub. Osorius in Epistola ad Reginam Angliæ, D. Thomas li.2. de Regimin.Princ.cap.vltim. D.Basilius Magnus concione 8.in Psalm.32.Symanc. de
8 Repub.lib.3.cap.8.† Hinc dicebat Cardin.Baron.tom.10. Annal. Anno Christi 950. | Quod simul iunctis religione & bellica fortitudine, semper accidere consueuit, vt hostes cedant, cunctaque alia benè succedant. Vinc.Gramig.libr. 1.de regimin. Tyrannico capit.5.

Postremò considerandum est, quod pugnatur contra violatores diuinarum, & humanarum rerum, † & vt ait, Salomon Prouerb.capite 28. *Fugit impius nemine persequēte; Iustus autem, quasi leo cōfidens, absque terrore erit.* Et Iosue cap. 1. dicitur, *Confortare, & esto robustus, noli metuere, & noli timere, quoniam tecum est Dominus Deus tuus, in omnibus ad quæcunq; perrexeris.* Card. Bellarm lib.2 in vita S.Iosue pag. 182.

10 † Quis enim ignorat, ait Biesius, libr.4.de Repub.capit.7. quin victoria diuina quædā res sit, quam consequi nunquam debeant ij, quibus ob scelera Deus sit infensus. Videmus igitur optimos quosque ea semper esse facillimè potitos, legimus in historijs, frequentissimè multos

tos viros fortes à paucis, nec adeò bellicosis esse superatos. Quid ita? Quia sic Deo visum fuit, qui, vt omnis fortitudinis vnicus author est, sic alios animosos, alios timidos reddit interdum gladios hominibus fortibus excutit; interdum timidiorum manus
11 ad ictum confirmat; † Verissimum igitur illud est apud Xenophontem libr. 3. de Pædia Cyri, victoriam nec multitudine, nec fortitudine parari; sed qui freti Dijs immortalibus animosius hostes inuaserint, eos in prælijs esse superiores, Frachetta de rat. status, & belli discursu 56.
12 † Exemplo sit pia, & fortis illa exhortatio Iudæ Machabæi ad suos, de qua lib. 1. Machabæor. cap. 3. *Facilè est concludi multos in manus paucorum, & non est differentia in conspectu Dei liberare in multis, & in paucis; Quoniam non in multitudine exercitus victoria belli; sed de cælo fortitudo est, ipsi veniunt ad nos, in mulititudine contumaci, & superbia, vt perdant nos, & vxores nostras, & filios nostros, & vt spolient nos; sed nos pro animabus nostris pugnamus, & pro legibus nostris, & ipse Dominus conteret eos ante faciem nostram* Et Paulò post; *Erigamus deiectionem populi nostri, & pugnemus pro populo nostro, & San-*
13 *ctis nostris*: † Nam vt Propheta canit Psalm. 44. *Dominus manu sua Gentes expellit, populos conterit, per hūc hostes nostros cornu petamus, huius freti Numine conculcemus insurgentes contra nos;*
14 † Huic soli, vt Ionathas ad Armigerum suum dixit, 1. Regum cap. 14. *Non est difficile saluare, vel in multis, vel in paucis*: quinimo, vt vir ille Dei ad Amasiam loquitur 2. Paralip. 25. *Si quis in robore exercitus sui bella consistere putat, Deus eum in manus hostium tradet.*
15 † Quippè cuius solius est, & adiuuare, & in fugam conuertere; dicitur enim Prouer. cap. 21. *Non est sapientia, non est prudentia, non est consiliū contra Dominum.* Homerus que libro 6. Iliados dixit. *Penes Deos autem est cui velint indulgere victoriā*; & Phalaris epist. 38. Cathanijs ipsos minatus dixit. *indicam autem vobis bellum, non tam mea,*

quam

quam Deorum gratia in quorum manibus est seruare omnia, & perdere: Et profectò si Plutarcho credimus in Coriolano pie, & grauiter asserenti. Dei potentia longè est alia, quam nostra, quippè quę nullo pacto humanæ potentiæ vel naturæ, vel motu, vel arte, vel viribus est æquiparanda, Reusner. libro 2. artis
16 stratag. c. 2. † Vnde Lucanus lib. 7. Pharsal. dixit.

Causa iubet superos melior sperare secundos

Et Propertius lib. 4. Eleg. 6.

Frangit, & attollit vires in milite causa.
Quæ nisi iusta subest excutit arma pudor.

Iustus Lipsius lib. 5. ciuilis doctr. cap 3. Onosander in strategico cap. 4. Camill. Borell. de præstan. Regis Catho. cap. 32. num. 97. Bartholom. Philippus tractat. de consil. & Consiliarijs discur. 14. nu. 6. l. 2. titu. 23. par. 2. Et 1. Reg. c. 2. dicitur, *Non in fortitudine sua; sed Dei roborabitur vir.* Nam fortitudo à Deo est Psalm. 28. vers. 9. Daniel 2. vers. 20. Exodi 15. *Fortitudo nostra Deus*, Neemiæ cap. 8. *Etenim Dominus est fortitudo*
17 *vestra*, † Hic Achior Iudith. c. 5. Dixit Holoferni Principi militiæ Assyriorũ, vt perquireret si esset aliqua iniquitas & peccatum Hebræorum in conspectu Dei eorum, & tũc posset ascendere ad illos quoniam traderet eos, vt subiugati essent sub iugo potentiæ suæ; si verò non esset offensio populi huius coram Deo suo, non posse illis resisti; Quoniã Deus illorũ defenderet eos, & inimici illorum futuri essẽt in opprobrium vniuersæ Ter-
18 ræ; † Nam vt Iustinus ait libro 1. Histor. *Quanto grauior offensio Dei est, tanto nulla sunt hominum aduersus Deũ*
19 *vires*; † Et sicut ait D. Thomas lib. 3. de Regim. Princip. c. 8. Peccatum efficit populos in miserias, & calamitates incidere; vnde Horat. dicebat lib. 3. ode 6.

Di

Dij multa neglecti dederunt
Hesperiæ mala luctuosæ.

Lipſ.in notis ad lib.1.ciui. doctr. cap.3. imò in eiſdem Imperatoribus,& Principibus Gentilibus idem S. Thomas probat,quod vitia, & peccata efficiebãt, vt honore prius amiſſo miſerabiliter demum, è thronis, & ſedibus ſuis ceciderint, multóque magis, ſi Principes Chriſtiani in eadẽ peccata inciderint, capite ſi Gens Anglorum,vbi gloſ.fin. diſtinct.56.Oldrad.conſi.72. Pineda lib.18. Monarch.Eccleſiaſt.cap.3.§.5. Paris de Puteo tract.de ſyndic.verbo *An liceat* cap. 3.nu.9.& idem procedit in Regnis,& Prouincijs, vt de Italia tractãtes quę Prouinciarum Domina ſolebat dici, vt per Rayneriũ de Foroliuio in lege etiam conditionis §. qui in Italia nu.1. ff.de manumiſſ. vindicta, & Hieron: de Monte de finibus regund.cap.4. nu.7. Martin. Laudenſ.de priuileg.quæſtio 20. Hieron. Præuidell.tracta. de peſte,& eius priuilegijs §. ad complementum nu.1.nominatim tradit. Idem Præuid. authoritate Baldi in leg. ex omnibus num.1. ff. de offic. præſ. vbi notabilia hæc verba reliquit ſcripta, *Italia non dicitur Prouincia, quia Domina Prouinciarum. Hodie verò eſt peſſima,& minima Prouinciarum propter partialitates quæ vertuntur in ea, & eſt pauperrima Prouincia, propter peccata hominum in ipſa habitantium, quia hodiè in ipſa multi mali homines reperiuntur, prout manifeſtè apparet. Et dicitur quod Italia eſt bona Prouincia, & benedicta; ſed Italici maledicti ſunt, & peſſima gens reperitur MCCCCVIII.* Baldus à quo idem ſumpſiſſe videntur Archid. in cap.non vos 23 quæſt.5.Alberic. in l.3.C.fine cenſu, vel reliquis Lancellott.Polit. de ſubſtitu. 7.quæſt.princ. part.6.numer. 4. & ſi authores præfati loquantur de illo ſeculo forſan declinante contrarium dicturi ſi in præſens ſeculum incidiſſent,in quo Italia religione,pietate,& alijs virtutibus claret.

20 † Quod autem ex aduerſo

Deus

Deus Principes etiam Gentiles,qui opera.pietatis,& iustitię exercebant in hoc mũdo exaltaret,exemplum præstat Cyrus de quo Esaiæ c. 44. dicitur. Qui dico Cyro, Pastor meus es & omnem voluntatem meam complebis, & cap.45. *Haec dicit Dominus Christo meo Cyro, cuius apprehendi dexteram, & subijciam ante faciem eius Gentes, & dorsa Regum vertam, & aperiam cum eo ianuas,& portæ non claudentur: Ego ante te ibo,& gloriosos terræ humiliabo, portas æreas conterã, & vectes ferreos confringam, & dabo tibi thesauros abscon ditos,& arcana secretorum, vt scias quia ego Dominus, qui voco nomen tuum Deus*
21 *Israel.* † Et sicut fecit Romanis, quibus maximas victorias, & amplissimum Imperium tribuit propter virtutes morales in eis florescentes,vt ex Diu. Augusti. tradit Ioan.Botero.lib.1.dictorum memorab. pag. 48. quorum Monarchia consumpsit alias, vt prædixit Daniel cap.2. in quarto regno ferreo. Petrus Gregor.lib.6. de Repub.cap. 13.num.24. Nam sicut ferrum comminuit, & domat omnia, sic Romanorum Regnum alia comminuit, contriuitque antequam vitijs, & priuatis affectibus corruptum fuit Daniel cap.11.Machab.
22 1.cap.4.& 8. † Nam ex his transferuntur regna de gentem in gentem,& ab vna generatione ad aliam 2. Regũ cap. 3. & 3. Reg. capit. 11. & 14.& lib.1.Paralip.cap.10 Daniel c.4. & 6. Aggæi cap. 2. Ecclesiastici cap. 10. *Regnum de gente in gentem transfertur propter iniustitias, & iniurias, & contumelias, & diuersos multorum dolos*, cap. si de rebus 23.quæst.7.Caro: Degrassal.libr.1.regal. Franciç iure 1. pag. 10. vt contigit Regi Balthasari Babyloniæ Monarchæ qui propter peccata sua vidit manum scribentem in pariete aulæ regiæ occultis quibusdam characteribus,mortem, mutationem, & translationem regni eius ad Medos, & Persas, vt interpretatum fuit à Danielę
24 cap.5. † vbi refert quid euenerit Nabuchodonosori Babyloniæ Regi quando eleuatum fuit cor eius ad superbiam, nam depositus postea

stea fuit de regio solio regni sui,& gloria eius ablata sibi, & habitauit cum bestijs donec recognouit Deum. Ibidē cap. 4. & ibi D.Hierony. relatus in cap. quamobrem. 68 de pœnit. distin. 1. Bartholómæus Philipp. de Consilio, & Consiliarijs discursu 16. numer. 2.

25 † E contrario autem, maxima cum fœlicis exitus spe, atque confidentia bellum acceptatur à Principe Christiano, quādo pro causa Dei pugnaturus est; sic Deuteron. cap. 20. scribitur, *Si exieris ad bellum contra hostes tuos, & videris equitatus, & currus, & maiorem quam tu habeas exercitus multitudinem, non timebis eos: Quia Dominus Deus tuus tecum est:* †
26 Nam vt dicebat Ioannes Comnenus referente Nicæta Choniate in Annalibus, ei, qui pro populo Christiano arma circumfert, Deus æternam hæreditatē tribuit, quam mansueti, atque Deo accepti consequuntur, qui manibus eius robur, & vires addit, contra populos qui bellis student, quique sacrosanctum nomen Dei nostri non
27 inuocant. † Quia vt Demosthenes ait, in orat. de falsa legatione. Veritas est potens, contrarium infirmum, conscientia proditionis eripit audaciam, linguam reprimit, obturat os, angit, silentium im-
28 ponit; † Proindè nequaquam dubitandum est, quin Deus Opt. Max. Sac. R. V. Maiestati robur, vires, & gloriósam tandem victoriam contra peruersum hunc Aquilonem cōcessurus, sit de quo Sacra Scriptura loquitur Ieremiæ c. 1. *Ab Aquilone pandetur omne malum*. Et cap. 4. 6. & 15. Zachariæ cap. 2. O, ò, *fugite de terra Aquilonis, dicit Dominus, quoniam in quatuor Ventos Cœli dispersos vos dicit Dominus*, Et Sophonias Propheta cap. 2. ait, *Extendet manum suam super Aquilonem, & perdet Assur, & ponet speciosam in solitudinem, & in inuium, & quasi desertum, & accubabunt in medio eius Greges omnes bestiæ Gentium*. Ezechielis cap. 26. Zachariæ cap. 6. Vbi Propheta ait, quod conuersus leuauit oculos suos, & vidit quatuor quadrigas egredientes de medio duorum montium, &

in quadriga secunda, erant equi nigri qui egrediebantur in terram Aquilonis, & Dominus vocauit illum di-
29 cens, †*Ecce qui egrediuntur in terram Aquilonis, requiescere fecerunt spiritum meum in terra Aquilonis*, siuè Septentrionali, ac si diceret diuinus Propheta, Ecce egrediuntur Hispani isti fortes, vt alios fideles iuuent, adhoc, vt requiescat Religio, & Ecclesia Catholica in dictis statibus Septentrionalibus, & in terris eorum, quæ iampridem turbata fuit, & absque quiete
30 incedit inter eos, † nisi pro parte Austriacæ domus foueantur, protegantur, & conseruentur, vt illud Ezechielis verificetur cap. 27. *Ventus Auster contriuit te in corde maris*. Daniel cap. 11. *Et confirmatur Rex Austri, & de Principibus eius, præualebit super eum, & dominabitur ditione*. Habacuc cap. 3. *Deus ab Austro veniet*. Sunt enim isti de quibus Propheta Isaias cap. 60. *Minimus erit in mille, & paruulus in Gentem fortissimam*. Et Habacuc cap. 1. *Et ipse de Regibus triumphabit, & Tyranni ridiculi eius erunt; ipse super omnem munitionem ridebit, & comportabit aggerem, & capiet eum, tunc mutabitur spiritus, & pertransibit, & corruet, hæc est fortitudo eius Dei sui*. Nam si ita est, & in Deo firmam spem habet positam, nequaquam dubitandum est de fælici euentu, & gloriosa victoria, sicut Dominus Populo suo dicebat. Leuit. capit. 26. *Persequimini inimicos vestros, & corruent coram vobis, Persequentur quinque de vestris centum alienos, & centum de vobis decem millia. Cadent inimici vestri gladio in conspectu vestro*. Guillelm. Rossæus in epist. dedicat. libri de iusta Reipublicę Christianæ in Reges impios, & hæreticos authoritate. præsertim si iniqui illi Rebelles, & Tyranni intellexerint, quod S. V. R. Maiestas exercitui suo
31 dixerit? † præclara illa fortissimi Iudæ Machabęi verba qui gloriam populi sui dilatauit, & induit se lorica sicut Gigas, & succinxit se armis bellicis suis ad prælia, similis factus est Leoni in operibus suis; & sicut catulus leonis rugiens in venatione, cum

castra mouit, & illa colloca uit ad Austrum ait, *Accingimini, & estote filij potentes, & estote parati in mane, vt pugnetis aduersus Nationes has, quæ cōuenerunt aduersum nos, disperdere nos, & sancta nostra, quoniam melius est nos mori in bello, quam videre mala gentis nostræ, & san-
32 ctorum*. Machab.lib.1.c.3. † & quod Dominus dixit Moysi Numer.cap.25. *Tolle cunctos Principes populi, & suspende eos contra solem in patibulis*. Idem occurit Osea Prophetæ cap.5. *Principes Iudæi ijs similes fuerunt, qui terminum mouent*. Itaq; *iram meā, aquæ instar in eos effundam; Ephraim verò conteretur in iuditio, quia impia mandata
33 sequutus est*. † Et fortitudo Rebellium erit, vt fauilla stuppæ, & opus illorum, quasi scintilla, & scindetur vtrumque simul, & non erit qui extinguat, Isaiæ capite secundo.
34 † Hoc est quod protulit D. Paulus 1. ad Timoth. cap.5. *Peccantes coram omnibus argue, vt cæteri timorem habe-
35 ant*. † Et ne eueniat id quod præuidet Sapiens Prouerb. cap.11. *Quod vbi non est Gubernator populus corruet*, Adā Keller.li.2.de offic. iurid. politici.cap.1.nec ob aliud Philipp.Cominæ.lib.3. commen. pag.151. asserit, Parum esse præsidij repositum in promiscua multitudine, nisi contineatur aliqua necessitate, & imperio. Atque ideo inter signa desolationis Regni Israel illa data sunt a Deo. lib. Paralipom.2.cap.15.versicul.3. *Transibunt autem multi dies in Israel absque Deo vero, & absque Sacerdote, & absque Ductore, & absque lege*, vt obseruat Petr. Gregorius lib. 24. de Republic. capite ter-
36 tio,num.6. † Mundus enim opus habet Regibus, ad sui regimen, vt ex plurimorum sententia tradit Gouarru. lib. practic.quæst.capi.1.num.3. latè Symanc.lib.3.de Repu-bli.cap.4.Ideoque Sac.R.Vestra M. considerare debet id, quòd Christus Dominus docet, Lucæ capi. decimonono, *Verumtamen inimicos meos, illos qui noluerunt me regnare super se, adducite huc, & interficite ante me*. Non loquar fortissimi Duces, de destructione inimicorum meorum

qualitercumque; sed de crudelioribus illis hostibus qui noluerunt me regnare super eos, quos coram se adduci iubet Deus, & occidi ante oculos suos, vt sic de ipsis iusta sumatur vindicta. dicitur enim Psalmo 17. *Persequar inimicos meos, & comprehendam eos, & non conuertar donec deficiant*, & habetur in cap. si Ecclesia 23. quæstio. quarta.

37 †Cum igitur Christus, Dux verus cœlestis militiæ, & agnus mansuetus humani generis, qui semper nobis, pacē, & concordiam prædicauit, vt qui eam inter Angelos, & homines stabilire curabat. Lucæ cap. 2. 10. 19. & 24. Ioannis cap. 20. D. Paulus ad Ephesios capite 2. & ad Romanos cap. 5. & 12. hunc rigorem aduersus Rebelles insinuauit esse seruandum. Iustum igitur erit, vt quilibet Princeps ab hac regula minimè discedat, aut aberret; præsertim

38 S.R.V.M. Catholica, † quæ in omnibus suis actionibus, tā externis, quam internis, vestigia Christi imitari suspirat, qui Prophetæ Samueli dixit 1. Reg. cap. 8. Annunciaret, populo Israelitico labores, in quos incidere debebat, propter inordinatam instantiam petendi Regem, dicente tamen Domino; *Non enim te abiecerunt, sed me; ne regnem super eos*.

Cur ergò dubitabimus, ꝙ status Belgici Rebelles, ante oculos Dei exosi non sint, qui non solum Regem petunt; sed etiam á legitimo eorundem Rege tā pio, iusto, ac religioso, recedere non erubescunt, diuagantes, iniquis libertatis habenis, per orbem circularem, peccatorum suorum, turpissimorumque sacrilegiorū, quibus contaminati sunt, & discedunt à Deo Creatore suo, & Sacræ Catholicæ Ecclesiæ suæ præceptis, in desolationem propriam, ac filiorū suorum, secundum Diogenis sententiam licet Gentilis viri, referente id Ioanne Stobæo serm. 46. de regno, vbi

39 inquit, † Regnum esse rem diuinam, nec aliam maiori laude dignam, quàm Imperium, & Regnum; Quia demum necesse est, vt aliquis in Rebuspub: sit superior, Rex, & caput, vt sapientiores Philosophi docent, Euripides in

Ar-

Archelao:Herodotus in Thalia:Seneca lib.2.de beneficijs Claudianus li.7. Dio Cassius lib. 44. Auerroes tractatu 3. in libros Platonis, & de Repub.Euseb. in orat. de laudibus Constantini: Georgius Gemistus orat.2.de rebus Pelopones.D. Gregor.Nazianz. orat.3.de Theologia:Pius II. in Bulla Retractat: Boer.tractat.de custod. clauium n.71 Ioann.Anton.Rubeus consil. 133.Symancas lib.3.de Repub.cap.1.& 2.quo in proposito ait Cicero lib.3.de legi-
40 bus, † Quod nulla res alia iuri,& conditioni proprior sit quàm imperium,& gubernatio, sine qua nec domus vlla, nec ciuitas,nec gens,nec hominum vniuersum genus stare, nec rerum natura omnis, nec ipse Mundus potest: Symanc.dicto cap.1. num. 7. & 8.Mencha. in præfat. libri 1. controu. illust. num. 119.& 124.Ioan.Stobæus Sermo.de Republ.41.
41 † Et vt vlterius progrediamur ad ea,quorum notitiam habemus,& ex vniuersali experientia patet, quod omnis antiquitas,Regibus suis semper, & vbique obedientiam præstitit;Bald. in tracta.schismatis col.10. vers. *& est notandum*.Oldrad.cons.69. col. 2.in fine. Maranta de ordin.
42 iudic.3.p.nu.3. † Præsertim Belgicæ Prouinciæ quę superioribus suis, semper obedierunt à Iulio Cæsare, & alijs, vt Annales ipsarum testantur,& Cornejus in Histo.bellorum sui temporis,& Hieronymus Coneſtagius (*etiam si in omnibus aduersus Hispanos partialis*) lib.1.Hist.pag.
43 4. † & quia Baldus ait,in l. decernimus num.2. C.de sacrosanct.Ecclesijs,quod Prouinciæ quæ consueuerunt obedire,& regi per Principes, & Reges,debent esse sub eorum dominio naturali, idest, de iure Gentium l. ex hoc iure,ff.de iustit.& iure. Et si alius accipit ibi dominium, contra voluntatem Regis,vel Principis ille est Tyrannus;
44 subiungitque num.4.† Quod quicunque sub iuramento fidelitatis, est de iurisdictione alicuius; non potest illam prorogare in alterum Iudicem, Dominum, vel Populũ; nisi Domino suo consentiente,vt in tit. de prohibita feudi alienatione per Fridericũ

cap.

cap. Imperialem, §. final. glos. quæ incipit, *l. qui alias*, super verbo *duos*, Bartol. in lege prima, numer. 2. ff. de iudic.

45 †Non secum perpendunt, mentis impotes, quod non sit aliud Respublica, vt Seneca ait, li. de clementia c. quarto, quam paruulis onus graue, & violentia crudelis; si tolleretur vita, & anima regiminis,

46 & imperij, † cum Princeps, vinculum sit, cum quo Respub. cohæret, *Rege incolumimens omnibus vna est; Amisso, rupere fidem, constructaque mella. Diripuere ipsæ, & crates soluere fauorum*, ait Poeta in lib. 4. Georgic. Symanc. lib. 3. de Repub. cap. 4. nu. 14. Et illi magis conuenit Reipublicæ salutem tueri, l. nam salutem, ff. de offic. Præfe. vigil. Annæ. Robertus lib. 2. rerum iudic. cap. 11.

47 † Principe existente, populus Israeliticus bene se habuit eo autem mortuo, sine illo pessimè; vt exemplis sumptis ex libro Iudicū, c. 2. & seqq. tradit Pet. Greg. li. 5. de Rep. c. 3. n. 27. & li. 13. c. 1. nu. 27.

48 pōderās c. 17. Iudic. † dū reddit rationem, quare tam facilè Micha incidit in idololatriam, & fecit sibi Idola. & Sacerdotem, & ædiculas sacratas eis. *In diebus*, inquit, *illis, non erat Rex in Israel. Sed vnusquisq; quod rectum sibi videbatur, hoc faciebat*, & idem repetitur cap. 18. & vl-

49 timo in fine † cum ad istum finem, reges fuerint instituti, vt puniant & reprimant effrænatam malorum audaciā, vt Bartolus ait, in dicta lege ex hoc iure; Plato lib. 3. de

50 legibus; † *Nihil porro* (ait) *tam aptum est ad ius, conditionemq; Naturæ, quàm imperium, sine quo nec domus vlla, nec Ciuitas, nec gens, nec hominū vniuersum genus stare, nec rerum natura omnis, neq; ipse Mundus potest.* Marcus Tullius lib. 2. offic. dū ait,

51 † *Mihi quidem non apud Medos solùm*, vt ait Herodotus; *Sed etiam apud Maiores nostros, seruandæ iustitiæ causa, videntur olim bene morigerati Reges constituti: Nam cum premeretur inops multitudo ab his, qui maiores erant, opus fuit capite, & Gubernatore, qui eos in æquabilit ite contineret.* Symanc. lib. 3. de Repub cap. 4. Et fuit sententia D. Isidori lib. 3. de summo bo-

bono cap. 47. vbi ait, *Principes, Regesque electi sunt, vt terrore suo populos à malo coercerent, atque ad rectè viuen-*
52 *dum legibus subderent,*† Hieron. Vida lib. 2. de Reipub. dignitate: *Imperium Gentium,* ait, *initio delatum fuit ad vnum, iustum simul, & sapientem habitum, vt ille praeesset cæteris, existeretque vnus in Ciuitate, iusti, & æqui custos, ac vindex, quæ sunt firmissima vincula Ciuitatum, gereretque vnius Ciuitatis personam, & communi vtilitati seruiens, ciues sibi subiectos æquitate, & fide defenderet; essetque cæteris virtutis specimen.* Osorius lib. 7.
53 de Regis instit. ait, † *A principio Reges creatos, vt miseros, & afflictos à tyrannidis crudelitate liberarent, & vt iudiciorum seueritate scelera coercerent, & vnicuique quod suum esset tribuerent, & vim hostium propulsarent.* Symancas dicto cap. 4. nu. 11. & 12.

Haud quaquam dubium est, quin Deus Opt. Max. vbi fidem sacram indubiam, spem firmam in Ducibus, ac militibus hisce agnouerit; iustos illorum conatus fouere, ac gubernare, promptissimè futu-
54 rus sit, † vt cum Rege Abia Paralipom: cap. 13. contra Rebellem illum Ieroboam, & insolentem eius exercitum, tot superstitiosorum virorum filiorum Belial, dicere queat; de quibus dici potest, quod Elias Achab Regi respondit, quod ipsi sunt, qui Ierusalem sua rebellione turbant; Qui à Domino suo ad hostes, à Deo vero, ad Deos alienos, transfugiunt, vt habetur 3. Regũ capit. 18. & quia vt dicitur dicto capite 13. Paralipom.
55 † *Nunc ergo vos dicitis, quod resistere possitis regno Domini cum multitudine Rebellium, & varijs Idolorum vestrorũ hæresibus, quia destruxistis templa diuina, & Sacerdotes eius; Considerate quod Deus nobiscum est; Nos quippè custodimus præcepta Domini Dei nostri, quem vos reliquistis & in exercitu nostro Dux Deus est, & Sacerdotes eius, qui clangunt Tubis, & resonant contra vos; Nolite pugnare contra Dominum Deũ patrũ vestrorũ; quia vobis nũ*
56 *expedit;* † Dicit quoq; Nicœph. Greg. li. 7. Hist. Rom. pag. 185. Pluris apud Deum fieri,

ho-

honestã,& inculpatã vitam;
57 quam vires armorum;† Omnia enim prospera eueniunt timentibus, & colentibus Deum; aduersa spernentibus vt habetur in orat. M. Furij Camilli ad Pop. Roman. de non transmigrando Veios apud Liui.lib.5.ab vrbe cond. de quo Nicolaus Chausinus in charact. ciuilis eloquentiæ lib.13.pag. 563. Numina enim erroribus,atque peccatis inexorabilia fiunt, vt inquit Seneca lib.1.de clemen. cap.7.Annæus Rober.libr. 2. rerum iudicat.cap.9. Nicæphor.Gregor. lib.7.vbi ait ex ipsis factis homo discat,quæcunque cooperantem, & cõmilitantem non habent super nam dexteram,his terram, & mare,& aerem aduersari, tãquam fugitiuum aliquem Dei,& iustitiæ violatorem efficaciter persequentia. Lipsi. in notis ad librũ 1. Polit. capi.4. & lib.1.Ciuil.doctr. capit.3.& libr.4. cap.2. dicens post Aristot. Rethor. ad Alexandrum; Deum proniorem esse in eos qui maximè illum
58 colunt: † Deus enim, qui olim Israeli semen reliquit, ne sua sors penitus, Sodomæ, & Gomorrhæ instar,aboleretur, qui castigat, & rursus medetur; qui percutit, & viuere facit; qui baculum peccatorum, non perpetuo,in sortem iustorum, bacchari sinit;Psal. 124. sed eorum gemitus clementer exaudit, & è contra, respiciens templa sua Hæreticorum manibus polluta, ac prophanata, Catholicique sui gregis afflictionem reminiscetur hæreditatis suæ, effusione prætiosissimi sanguinis vnigeniti sui filij acquisitæ, vineamque dextera eius plantatam, quam ferus Aper exterminare conatur: visitabit, & cultores eius aduersus deuastantium rabiem,sua roborabit virtute, sanctique populi sui misertus,victoriam tribuet, præsertim si leniter, & cum gratiarum actione, molestias, & illatas afflictiones perferant, neque ob acerbitatem illarum, eum à quo proficiscuntur odio persequã
59 tur,† vt dicebat Eustachius Thessalonicensis Antistes apud Nicætam lib.primo Annal. Andronici Comneni, & in Isaacio Angelo lib. 1. vbi ait,Quod Deus qui curat omnia,vt omnium rerum Dominus

nus,qui humanas res moderatur clementer, & omnium miſeretur; is res noſtras, lancibus impoſitas, omni bona ſpe firmabit, & nobis leniter caſtigatis flagris hoſtes noſtros,multò atrocioribus,percutiet.

60 † Perpetuo enim ſtabit ſententia hæc, licet coniurent cõtra Deũ oẽs Reges Terræ, & aduerſus Chriſtum eius. Pſalm.2. & Agnum noſtrum diripere conentur Pſalm.110 Neceſſe tamen erit tandem, vt manu cedãt, pedibus Chriſti ſubijciantur, & Agnum Regum Regem,& Dominum Dominantium, velint nolint confiteantur; Apocalip.c.19. Nam vt dicitur 2. Paralip. c.

61 16. † *Oculi enim Domini contemplantur vniuerſam terram,& prebent fortitudinẽ ijs, qui corde perfecto credunt in eum.* vt refert Ribadeneira lib.1. de Princ.Chriſtian.contra Machiauell. & vt dicitur Eſdræ 4.cap. 15. *Non parcet Dei dextera, ſuper peccatores nec ceſſabit romphæa ſuper effundentes ſanguinem innoxiũ ſuper terram*; *Exiet ignis ab ira eius, & deuorabit fundamenta terræ, & peccatores quaſi ſtramen incenſum*; & Pſalmo 7. *conſumetur nequitia peccatoris, & diriges iuſtum ſcrutans corda, & renes Deus*, cap. nunquid de pœnit.diſtin. 1. Iuſtique ſpolia impiorum ferrent. Sapient. cap.10.cap.1. & 2.cap. quem admodum 23.quæſt.7. capit. relatum,ne cler.vel monachi. Paulus Arrighius tract. de bonitate Principis capit. 6.

62 † Improbitas enim res timida eſt,& ſuapte teſtimonio conuincitur,& arguente conſcientia,nihil boni ſpectat, vt ait Nicœt.Chonia.in Annal. Iſaacij lib.1.

Hic eſt (Sacra Catholica Maieſtas) paruus,& exiguus audaciæ meæ labor ; imò interni, ac perpetui amoris , ac fidelitatis ſymbolum ; quod ex innata clementia, & benignitate acceptum referat ẽt, atq; etiã humiliter obteſtor, ac deprecor eũdemq; ſub ſua protectione, ac tutela conſeruet; Is enim meus labor , nil aliud intendit, aut optat,quã vt S.R.V. Maieſtas, normam inde,& rationem pacis , aut belli gerendi , cum ſtatibus

illis capiat, quemadmodum fas est, & conuenit magnitudini, ac decori, fœlicis Monarchiæ suæ, & Sacrosanctæ Ecclesiæ, vt omnes nos indigni Vasalli, & famuli diu, noctuque continuè præcamur.

D. Ioannes Baptista Valenzuela Velazquez.

INDEX SENTENTIARVM MEMORABILIVM.

In quo p. prior Partem. p. posterior paginam. c. consi-derationem. n. numerum indicant.

A

AN-

CE-

Consi-

DI-

EF-

O

P

Pax

Præ-

Prin-

re-

regum

Ro-

mi-

SPER-

par.

FINIS.

Laus Deo, Beatissimaeq; semper Virgini Mariae.